SHOUT
SHARE
IT

Carsten Olsen

JOURNAL DE BOTANIQUE

PUBLIÉ PAR

LA SOCIÉTÉ BOTANIQUE DE COPENHAGUE.

TOME XIII.

AVEC 5 PLANCHES.

COPENHAGUE.
H. HAGERUP, LIBRAIRE.
IMPRIMERIE DE CARL LUND.
1882—83

QK
1
B774Z
Bot

BOTANISK TIDSSKRIFT

UDGIVET AF

DEN BOTANISKE FORENING I KJØBENHAVN.

REDIGERET AF

HJALMAR KIÆRSKOU,
MUSEUMSINSPEKTØR OG LÆRER VED POLYTEKNISK LÆREANSTALT.

BIND 13.

MED 5 TAVLER.

KJØBENHAVN.
H. HAGERUPS BOGHANDEL.
CARL LUNDS BOGTRYKKERI.
1882—83.

SMITHSONIAN LIBRARIES

DEN BOTANISKE FORENINGS VIRKSOMHED

I AARENE 1880 OG 1881.

MEDDELT AF

BESTYRELSEN.

Foreningen har i dette Tidsrum fortsat sin Virksomhed i samme Retning som tidligere.

Medlemsantallet, der den 31te December 1879 var 181, er nu 214.

Foreningen er i 1881 traadt i Forbindelse med Schlesische Gesellschaft für vaterländ. Cultur i Breslau, Naturhist. Verein der preuss. Rheinland u. Westfalens i Bonn, la Société crittogram. ital, i Milano, Museo nacional i Rio de Janeiro, Gesellschaft der naturforsch. Freunde i Berlin, la Société botanique du Grand-Duché de Luxembourg, og med Redaktionerne af Archives Botaniques du Nord de la France, Revue mycologique og Revue des sciences naturelles. Naar hertil føjes de 18 fra tidligere Aar (jfr. Beretn. om Foren. Virksomhed i Bot. Tidsskr. 12. Bd. S. 1.) staar Foreningen altsaa i Forbindelse med 26 fremmede lærde Selskaber eller videnskabelige Instituter, hvis Skrifter udvexles med »Botanisk Tidsskrift«.

Paa Generalforsamlingen i Januar 1881 vedtoges, at Bestyrelsen for Fremtiden skulde bestaa af 6 Medlemmer. Som nye Medlemmer valgtes Justitsraad *Petit* og i Stedet for Cand. mag. *O. G. Petersen*, som ikke ønskede Gjenvalg, Cand. pharm. *Rützou*. Blandt de 5 af Bestyrelsens Medlemmer valgtes dernæst Dr. *Warming* til Næstformand.

Foreningens Bestyrelse bestod saaledes d. 31. Dec. 1881 af Prof., Dr. phil. *Lange* (Formand), Docent, Dr. phil. *Warming* (Næstformand), Privatier *Boysen* (Kasserer), Bibliotkekar, Cand. mag. *Kiærskou* (Redaktør), Justitsraad *Petit* (Sekretær) og Cand. pharm. *Rützou* (Arkivar).*)

---

*) Paa Generalforsamlingen i Januar 1882 valgtes Cand. mag. ***Samsøe Lund*** i Stedet for Privatier ***Boysen,*** som ikke ønskede Gjenvalg. Det saaledes ny valgte Medlem har overtaget Akivarposten, medens Cand. pharm. ***Rützou*** for Tiden er Foreningens Kasserer.

Revisorer ere Apotheker *Benzon* og Adjunkt *Grønlund.*

Følgende *Exkursioner* ere foretagne;

1. Den 12te Juni 1880 fra *Holte* over *Søllerød*, *Ørholm*, *Nymølle* og *Nærum* til *Skodsborg*, hvor den afsluttedes med en Fest til Minde om Foreningens 40aarige Bestaaen.*)

Nedenstaaende Beretning er forfattet af Seminarielærer *H. Mortensen* og Lærer *N. E. Petersen.*

Deltagerne vare: Seminarielærer Mortensen, som Leder af Exkursionen, Assessor Piper, Apotheker Becker, Brygger Schötz, Overlærer Strøm, Cand. pharm. Rützou, Cand. pharm. Johannsen, Stud. med. Rasch, Exam, pharm. Schmidt, Pastor Feilberg, Lærer N. E. Petersen, Lærer Fraas, Jægermester Lowzow og Exam. pharm. Hildebrandt.

Man vandrede først gjennem Skoven op til »Gjels Bakke«, Øst for Landevejen, for at eftersøge Luzula albida D C. Denne sjældne Plante blev første Gang fundet i Danmark for henved 50 Aar siden af Docent *Kamphövener* paa det anførte Sted, og den fandtes endnu rigelig i fuld Blomstring; da en Del af Medlemmerne aldrig havde set den voxende, var man selvfølgelig vel fornøjet med at træffe den saa smukt udviklet. Den har for øvrigt i de seneste Aar vist sig flere Steder paa Græsmarker og Haveplainer, paa hvilke Localiteter den sædvanligt faar rødlig-brune Perigonblade (var. fusca Mort.) og blomstrer tidligere. Derimod er Var. rubella Koch (L. alb. b. cuprina Roch.), hvis Top er ganske kobberrød, og som findes paa Mellemtysklands Bjerge, ikke iagttaget i Danmark. Videre fandtes i Gjels Skov Vicia silvatica L., Stellaria nemorum L., Carex pilulifera β longibracteata Lge., Pyrola minor L. og Plagiothecium undulatum Br. et Sch. Derimod syntes Buxbaumia aphylla L., som tidligere er iagttaget langs Skovvejen op mod Søllerød, at være udryddet ved Vejskrænternes Rasering. Fra Skoven førtsattes Vandringen over til »Ørholm Fælled«, der nu er beplantet, mest med Naaletræer, men endnu frembyder en forholdsviis rig og ret interessant Flora. Af mindre almindelige Planter er der fra denne Lokalitet optegnet: Luzula multiflora Lej. β pallescens, Scleranthus perennis L., Scabiosa Columbaria L,, Hypochoeris maculata L., Vicia cassubica L., Anthericum ramosum L., Potentilla opaca L., Pulsatilla nigricans Støck., med var. flava, Spiræa Filipendula L., Helianthemum vulgare Gärtn., Geranium silvaticum L., Scorzonera humilis L., Fragaria collina Ehrh., Cirsium acaule All. β caulescens, Melica nutans L., Carex montana L., C. ericetorum Poll., C. divulsa Good., C. muricata L., C. vulpina L., C. stellulata Good., C. pallescens L., C. silvatica Huds., Calamagrostis Epigejos Roth, Platanthera solstitialis Drej., Pinus Strobus L., Carpinus Betulus L., Muscari botryoides Mill., Antennaria dioeca Gärtn., Gnaphalium arenarium L., i flere Farvevarieteter, Campanula persicifolia L., Trifolium agrarium L., Lysimachia thyrsiflora L,, Pyrola minor L., P. secunda L., Pimpinella Saxifraga L. β dissectifolia, Lathyrus silvestris L., Viburnum Opulus L., Ervum tetraspermum L., E. hirsutum L,, Cornicularia jubata L., C. aculeata Ehrh., Stereoeaulon tomentosum Fr., Cladonia (flere Arter), Usnea barbata L., Evernia furfuracea L., Lactarius deliciosus (L.).

---

*) Da man kan gaa ud fra, som det i Indledningen fil Botanisk Tidsskrift (1 Bd. pag. 1) nærmere er paavist, at den botaniske Forening har sit første Udspring fra den naturhistoriske Forening, der stiftedes i Kjøbenhavn den 5te April 1840, og man i 1880 derfor gjerne vilde benytte Lejligheden til en Gang at samles i større Antal i Anledning af Foreningens 40de Leveaar, men den 2. April ikke ansaas for egnet til i Samklang med Foreningens Karakter at holde Fester i den fri Natur, blev det paa Generalforsamlingen vedtaget at fejre den Lørdagen den 12. Juni i Forbindelse med den første Exkursion.

I Følge den Opfordring, Festkomiteen, der bestod af de Hrr. ***Kolderup Rosenvinge, Joh. Lange, H. Mortensen, E. Petit, S. Rützou*** og ***E. Warming*** havde udstedt, samledes nogle og fyrretyve Medlemmer i Skodsborg Badeanstalts store Sal, som Hr. Docent ***C. Hansen*** havde besørget udsmykket med Grønt og Blomster fra Mark og Skov. Af de indbudte oprindelige Stiftere mødte — foruden Bestyrelssns to Medlemmer Prof. ***Joh. Lange*** og Justitsraad ***Petit*** — Hr. Overlærer ***Strøm*** fra Odense. I Dagens Anledning havde Prof. ***Lange*** udarbeidet en Eortegnelse over alle dem. som i de 40 Aar havde været Medlemmer af Foreningen med dertil henhørende Oplysninger, der blev omdelt til de tilstedeværende og senere til Foreningens Medlemmer. Hr. Assessor pharm. ***Piper*** dirigerede ved Maaltidet, hvor Taler og Sange, forfattede i Dagens Anledning (af Adj. ***Grønlund*** og Seminarielærer ***Mortensen***) og ledsagede af Lærer ***Petersens*** Spil, vexlede med hverandre, og en frisk, munter Stemning hurtigt knyttede alle sammen, unge saa vel som gamle. Vejret, der om Formiddagen havde været mindre venligt, klarede senere op, og den smukke Sommeraften benyttedes af fortrolige Klynger til en Vandring ind i Dyrehaven. En Bolle Punsch sluttede den glade Fest, og Mindet om denne Dag vil sikkert længe bevares af alle Deltagerne. Samme Dags Morgen var der bragt Foreningens mangeaarige Formand. Prof. ***Lange,*** i hans Hjem en Hyldest fra talrige Venner og Medlemmer af Foreningen, saa vel nuværende som forhenværende.

Derfra tog man Retningen ad *Ørholm* til forbi den saakaldte »*Kragens Mose*«, i hvilken findes Carex limosa L., Lycopodium inundatum L., Utricularia minor L., Scheuehzeria palutris L. m. m., men i Aar var Mosen helt oversvømmet. Ved Ørholm eftersøgtes den den rødblomstrede Form af Capsella Bursa pastoris Mønch; men det lykkedes ikke at finde den. Herfra gik Vandringen op over Bakkerne i *Ravneholms Skov*, hvor Sambucus racemosa L. findes i Mængde ganske som vildtvoxende; hist og her saas Equisetum umbrosum Willd. Langs med Aaen, hvor Vicia cassubica fandtes i Mængde, og hvor Geum intermedium Ehrh. oftere er fundet i Ellekrattet, kom man forbi »*Skaare Kilde*«, hvor der paa de smukke udsigtrige Skrænter fandtes Anthericum ramosum L. i Mængde, men endnu ikke udsprungen. Det samme var Tilfældet med Sedum rupestre L., hvorimod Sedum acre L. *β* sexangulare fandtes blomstrende. Vejen gik nu ad *Nærum* til gjennem »*Grevens Krat*«, hvor man lagde Mærke til Scorzonera humilis L. i store Masser. Paa Stengjærdet mellem Søllerød og Nærum iagttoges Asplenium Trichomanes L., der her, som saa mange andre Steder, trues med Undergang ved Gjærdets Bortrydning. Symphytum officinale L. fl. albo saas forvildet ved en Have; Berteroa incana D C. (endnu kun halvt udviklet) fandtes paa en Græsmark. Ved Gadekjæret i Nærum fandtes Limosella aquatica L., der ikke tidligere er set her, men for øvrigt vist er langt hyppigere, end hidtil antaget; den søges sjælden forgjæves ved større Gadekjær i alle Landets Provindser.

Forbi »*Rundforbi*« kom man nu hen paa Eftermiddagen ind i *Dyrehaven*. Her var der ret Lejlighed til at iagttage den store Ødelæggelse, som den stærke Nattefrost Natten mellem den 17de og 18de Maj havde forvoldt den nys udsprungne Bøgeskov, idet alle de unge Løvskud vare som afsvedne. Et Fænomen, der synes vanskeligt at forklare, er, at de store Bøgetræer vare grønne i Toppen, men rødbrune paa alle de lavtstaaende Sidegrene. Ogsaa de nye Granskud vare stærkt beskadigede; derimod syntes Urtevegetationen paa Skovbunden at have lidt mindre. Midt inde i Dyrehavens nordlige Ende findes den store og meget smukke »*Birkemose*« eller »*Bøllemose*«. Her er mange helt romantiske Punkter med Vandpartier, smykkede med Aakander og Calla palustris L., med Smaaøer og labyrinthiske Bugter; paa store Strøg var Mosen bevoxet med Eriophorum - Arter, der i nogen Frastand gav den Udseende af en Snemark midt i de grønne Omgivelser. Betula verrucosa Ehrh. og Sorbus aucuparia L stode spredte rundt om, og fremviste endnu Spor af den Ildebrand, som for et Aars Tids siden ved Uforsigtighed var opkommet i Mosen, og som let kunde have medført meget beklagelige Følger. Mange Smaatræer og Buske vare helt forkullede.

Da det havde regnet stærkt den foregaaende Nat, og endnu stænkede lidt af og til, var Vandringen noget fugtig, men hen ad Aften blev det prægtigt Vejr, med en rask Kuling fra Øst. Kl. 4 naaede Deltagerne ned til *Skodsborg* - Badehotel, hvor de traf sammen med de øvrige Foreningsmedlemmer, der havde givet Møde til Mindefesten.

2. Den 19de Septb. 1880 til *Gribskov*.

Nedenstaaende Beretning er forfattet af Cand. pharm. *C. Jensen*.

Deltagerne vare: Exam. pharm. Gelert, Jægermester Lowzow, Stud. art. Grev V. Moltke og Cand. pharm. C. Jensen.

Fra Hillerød tog man til Holdepladsen ved Gribsø og vandrede om paa den anden Side af Søen og tilbage til »Pavillonen«. Efter et lille Ophold gik man tværs igjennem Skoven, over Moser og Enge, til »Pælevejen«, som fulgtes et Stykke, hvorpaa man drejede af til Nøddebo. Fra Nøddebo gik man i vestlig Retning over Markerne til Skoven og tilbage til Gribsø, hvorfra man tog hjem med det første Eftermiddagstog.

Udbyttet var følgende:

Diphyscium foliosum. Vejkant ved »Pavillonen«.
Pogonatum aloides. Vejkant i »Holtet« ved Nøddebo.
Plagiothecium undulatum. Granskov ved Gribsø.
Sphagnum fimbriatum. Mose mellem Gribsø og »Syvstjernen«.
Lycopodium inundatum. Mose mellem Gribsø og »Syvstjernen«.
Asplenium Trichomanes Gjærde mellem Nøddebo og Skoven.
Lastræa cristata. Moser i Skoven nær »Syvstjernen«.
Cystopteris fragilis. Ved »Pælevejen«.
Rhyncospora alba. Mose mellem Gribsø og »Syvstjernen«.
Sedum purpureum. Nøddebo.
Pyrola secunda. I Skoven ved »Syvstjernen«.
— minor. Sammesteds.
Oxalis stricta. Nøddebo og Stutterimarkerne.
Rudbeckia fulgida. Forvildet paa en Mark ved Nøddebo.

3. Den 19de Juni 1881 til *Ravnholt Skov, Jonstrup Vang* og *Søndersøen.*

Nedenstaaende Beretning er forfattet af Seminarielærer *H. Mortensen* (Leder).

Deltagerne vare: Privatier Boysen, Exam. pharm. Gelert, Jægermester Lowzow, Stud. art. Grev Moltke, Seminarielærer Mortensen, Lærer Ottesen, Apotheker Petersen, Assessor pharm. Piper og Exam. pharm. Schmidt.

Fra Lillerød Station tog Vandringen sin Begyndelse Kl. 9 Morgen. Ved denne, som ved mange andre sjællandske Jernvejsstationer er Populus ontariensis Desf. (P. candicans Ait.) plantet langs Vejen; dette smukke Træ voxer meget hurtigt, giver ved sine store Blade god Skygge, bærer tidlig Frugt, og synes at taale vor Vinter meget bedre end flere andre Poppelarter, f. Ex. P. pyramidalis og P. monilifera, der begge i Aar mange Steder ses halvt afsvedne af Foraarskulden. Ogsaa Sorbus scandica Fr. er plantet ved Lillerød. Gjennem den temmelig store Ravnholt Skov, hvor Circæa intermedia Ehrh., Pyrola minor L., Pyrola secunda L, og Trientalis europæa L. fandtes blomstrende, og hvor der er rig Afvexling af Løvtræer med forskjellige Naaletræer, samt en usædvanlig stor Mængde af Vaccinium Vitis idæa L. og V. uliginosum L., naaedes Kl. 10 Skovløberhuset i Skovens sydligste Del; paa Græsmarken her fandtes en for Danmarks Flora ny Plante, nemlig *Dracocephalum thymiflorum* L., der allerede nogle Dage tidligere var iagttaget af H. Mortensen paa en Græsmark mellem Kirkeværløse og Knardrup; den fandtes nu ogsaa mellem Bregnerød og Stavnsholt, samt flere Steder langs Furesøens Nordside. Denne Plante er let at skjelne fra enhver af vore andre Labiater; den har en behagelig krydret Lugt. Formodentlig er den indvandret med Kløverfrø fra Østeuropa, da den hører hjemme i Syd-Rusland, men dog ogsaa er funden i Sverige. I Skoven Syd for Skovløberhuset findes paa en Moserand Cornus suecica L. i overordentlig Mængde; den blomstrede særdeles smukt; paa aabne Steder der omkring saas Poa costata Schum. Man var nu naaet ned til Bregnerød Kro, hvorfra Vandringen fortsattes ned mod Stavnsholt. Undervejs iagttoges Anemone silvestris L. dyrket i en Have (en stor Sjældenhed, skjønt Planten tilfulde fortjener at dyrkes som Prydplante), videre Camelina silvestris Wallr. og Anthemis tinctoria L. paa Græsmarker; den sidst nævnte er i Aar særdeles hyppig i Nordsjælland. Paa et gammelt Stengjærde Nord for Stavnsholt findes endnu den der for en Del Aar siden opdagede Asplenium septentrionale Sw.; men den vil vel des værre snart forsvinde, da de pladsopfyldende Markhegn mere og mere borttages. I Stavnsholt hvilede Selskabet et Øjeblik, hvorpaa man vandrede ned mod den nærliggende Furesø. Ved Gadekjæret voxer Limosella aquatica L. og Bidens platycephala Ørst., men de vare endnu ikke udviklede. — Furesøen begrænses mod Nord af en høj Skrænt, der frembyder en smuk Afvexling af Trævæxt, Buske, Græsgange og kilderige Mosepartier. Her iagttoges Melilotus officinalis Willd., Rosa rubiginosa L., en mærkelig forkrøblet, med Physcia stellaris overvoxet Form af Prunus spinosa L., der ligger ligesom krybende hen over Skræntens Overflade, — og som en Modsætning hertil et meget stort og vidt forgrenet Exemplar af Pyrus communis L., der synes at være ganske vildtvoxende paa dette Sted; dets Frugter ere ogsaa smaa og uspiselige. Videre Silene nutans L., Dianthus deltoides L., Hypochoeris maculata L., Myosotis silvatica Hoffm., Valeriana officinalis L. og fl. Længst mod Vest, hen imod Landevejen til Farum, voxer paa Skrænten Equisetum hiemale L., tillige med dens Afart eller Misdannelse *ramigera A. Br. (se Bot. Tidsskr, 3 R. 2 B. S. 180). — Apotheker Tull. Petersen havde imidlertid forladt det øvrige Selskab, der nu vandrede videre til Fiskebæk hvor Cratægus monogyna v. laciniata Jacq. var i Blomstring, og hvor Ligustrum vulgare L. findes forvildet. I Nørreskov ved Fiskebæk, der til Dels endnu er gammel Bøge-Højskov med prægtige ranke Stammer, voxer Polypodinm Dryopteris L. og P. Phegopteris L., Vicia silvatica L. og Impatiens Noli tangere L. i overordentlig Mængde.

Kl. $1\frac{1}{2}$ naaede man frem til Lille Værløse, hvorfra Vandringen fortsattes ned forbi den østlige Ende af Søndersøen, hvor Armeria vulgaris Willd. og elongata (Drej), Silene nutans L., Viscaria purpurea Wimm. og Verbascum nigrum L. pryde Skrænten, og hvor Asplenium Trichomanes L. voxer paa et Stengjærde. I en Mose fandtes begge de danske Arter af Rhamnus særdeles stærkt angrebne af Puccinia og Aecidium. Det store Vand-Pumpeværk, der ejes af Kjøbenhavns Kommune, blev beset, og man vandrede saa over i Jonstrup Vang, hvor man fik Lejlighed til at se nogle enkelte af de der forekommende sjældnere Planter, saasom Cirsium heterophyllum. All., der optræder i stor Mængde overalt i Skoven, C. oleraceo-heterophyllum. Näg., der først for et Par Aar siden er iagttaget der i et eneste stort Exemplar, der dog igjen i Aar har skudt flere Skud, Tilia parvifolia Ehrh., der tidligere har været almindelig i Skoven, men nu for en stor Del er borthugget; blandt de fredede Exemplarer besaas et, der ved sin monstrøst sammentrængte Grenkrone, der breder sig regelmæssigt til alle Sider, danner den fortræffeligste Løvhytte; man har planeret Pladsen rundt om Træet, og anbragt en Græsbænk omkring Stammen. Videre Melica nutans L., Hierochloa borealis R. S., der nu var afblomstret, Alnus incana DC., der danner hele Mosekrat hist og her, Aquilegia vulgaris L., der findes i Mængde ved en Sti langs med en Mose midt inde i Skoven, Laserpitium latifolium L., der er almindelig i den største Del af Skoven, Arnica montana L., som voxer paa lyngklædte Moserande nogle Steder, Crepis præmorsa Tausch., der findes mange Steder, ofte sammen med Gymnadenia conopsea R. Br. Pulmonaria angustifolia L. og Viola mirabilis L. vare forlængst afblomstrede; derimod fandtes endnu Thesium ebracteatum Hayne i Blomst og Frugt; mangen Gang angreben af den for denne Slægt ejendommelige Puccinia-Art. Trifolium alpestre L. og Anthericum ramosum L. havde endnu ikke begyndt at blomstre; Daphne Mezereum L. var afblomstret og kunde ikke gjenfindes. Geum intermedium Ehrh. fandtes blomstrende paa et forhen bekjendt Sted, og Sedum dasyphyllum L. paavistes paa sit Stengjærde. Videre fandtes Neottia Nidus avis Rich., Trisetum flavescens P. B. o. fl.

Omtrent Kl. 4 naaedes Jonstrup Seminarium. Efter et lidet Ophold afrejste 4 af Deltagerne til Kjøbenhavn med Eftermiddagstoget, medens de øvrige endnu foretoge en Aftentour ned til Sondersøen, hvor flere af de der voxende sjældnere Planter iagttoges, saa som Alopecurus nigricans Horn., Luzula albida DC. v. fusca, Erucastrum, Pollichii Sch. (endnu uudviklet), Carex Davalliana Sm., Salix hastata L., Crepis nicæensis All., o. fl.

4. Den 6te til 8de August 1881 til *Præstø* og *Faxegnen.*

Nedenstaaende Beretning er affattet af Cand. pharm. Rützou.

Deltagerne vare Cand. pharm. Holstebro, Stud. med. Rasch, Cand. pharm. Rützou (Leder) og Fuldmægtig Smith.

Touren udgik fra Kjøbenhavn med Morgentoget til Lindby; derfra med Deligence til Præstø. Da Vejret var for stormfuldt til at man kunde lande paa Fed maatte den paatænkte Tour hertil opgives og man sejlede da tværs over Bugten til Lindersvold og vandrede herfra over Store Elmue og Strandegaards Dyrehaver til Faxe Strand. Den næste Dag tog man over Faxe og Gruberne til Denderup Vænge, Holme Olstrup og Holmegaards Mosen.

Den 8de August fortsattes Touren gjennem Hæsede Skov med et Besøg ved Villa Gallina og hos Planteur Jacobsen paa Gisselfeldt, Thorup Sø og Søthorup Apothek, hvor Touren sluttedes. I Store Elmue gjenfandtes Viscum album paa Abild i flere Exemplarer, hvoraf dog de ældste (15—16 Aar) vare visnede. Af nye Voxesteder for sjældne Planter maa nævnes: Struthiopteris germanica Denderup Vænge, Daphne Mezereum forvildet paa Skrænter ved Sophiehøi. † Sedum lividum var forsvundet fra det gamle Voxested ved Sophiehøi og † Anthemis tinctoria fra Græsmark ved Holme Olstrup Mølle.

I øvrigt henvises til den udførligere Beskrivelse af Touren, som findes i Foreningens Arkiv. Nogle Dage efter fandt Rützou ved Tonedammen paa Boserup Overdrev, som Tiden ikke tillod at undersøge da Deltagerne passerede det, Blechnum Spicant, Ophioglosum vulgatum og Lycopodium clavatum samt ved Chausséen V. f. Vester Egede Cystopheris fragilis.

5. Den 18de September 1881 til Strandengene ved *Vallensbæk*.

Nedenstaaende Beretning er forfattet af Cand. pharm. C. Jensen.

Deltagerne vare Exam. pharm. V. Gelert og Cand. pharm. C. Jensen (Leder).

Fra Glostrup fulgtes Vejen direkte til Vallensbæk, hvorpaa man omtrent midt i Byen drejede af til højre langs en lille Bæk, som førte ud til det Engdrag, som strækker sig langs store Vejle Aa til Udløbet af Kjøge Bugt. Dette Engdrag gjennemstrejfedes paa den østlige Side af Aaen, fra Vallensbæk til Udløbet, hvorpaa man fulgte Stranden Øst paa forbi Avedøre Holme til Flaskekroen.

Følgende Planter noteredes:

Bromus arvensis: Mellem Glostrup og Vallensbæk.

Rumex palustris, Gallitriche stagnalis, Epilobium hirsutum: I og ved Bækken ved Vallenbæk.

Potamogeton coleratus: Tørvegrave i Engen.

Sturmia Loeselii, Primula farinosa. Herminium Monorchis, Gentiana Amarella, Erythræa linarifolia: Paa Engen.

Potamogeton pusillus, Zannichellia palustris, Hippuris vulgaris: I store Vejle Aa nær Udløbet.

Conium maculatum: I Mængde ved Stranden mellem Vejle Aa og Avedøre.

Chara crinita, Ruppia rostellata, Ruppia brachypus; I Stranden.

Bupleurum tennuissimum: Avedöre Holm.

Linaria Elatine: Mark mellem Avedøre og Flaskekronen

Pottia Heimii, P. minutula, T. huidium abietinum: Grøftekant ved Engen.

Angaaende *Plantebygningen* meddeles her følgende Oversigter af Seminarielærer *Mortensen*, der ligesom tidligere har forfattet Lister over Planterne og fordelt disse blandt Medlemmerne.

Regnskab over den botaniske Forenings Plantebytning 1880.

Indkommet:	Kryptogamer		Monokotyledoner		Dikotyledoner		I alt		Sum.
	danske	udenlandske	danske	udenlandske	danske	udenlandske	danske	udenlandske	
Fra 37 Medlemmer og Korrespondenter	1610	581	1087	824	2021	3353	4718	4758	9476
Den botaniske Forening i Upsala	»	223	»	14	»	51	»	288	288
Restbeholdning fra 1879 . . .	221	58	110	141	243	515	574	714	1288
I alt . . .	1831	862	1197	979	2264	3919	5292	5760	11052
Uddelt:									
Til 55 Medlemmer og Korrespondenter samt Foreningerne i Lund og Upsala	1476	757	1043	770	2043	3350	4562	4877	9439
Restbeholdning	355	105	154	209	221	569	730	883	1613

Regnskab over den botaniske Forenings Plantebytning 1881.

Indkommet:	Kryptogamer		Monokotyledoner		Dikotyledoner		I alt		Sum.
	danske	udenlandske	danske	udenlandske	danske	udenlandske	danske	udenlandske	
Fra 42 Medlemmer og Korrespondenter	1602	1324	1373	795	2264	3019	5239	5138	10377
Fra den botaniske Forening i Upsala . . .	»	345	»	75	»	175	»	595	595
Restbeholdning fra 1880 . . .	355	105	154	209	221	569	730	883	1613
I alt . . .	1957	1774	1527	1079	2485	3763	5969	6616	12585
Uddelt:									
Til 53 Medlemmer og Korrespondenter, samt Foreningerne i Upsala og Lund	1735	1639	1338	934	2204	3397	5277	5970	11247
Restbeholdning	222	135	189	145	281	366	692	646	1338
I alt . . .	1957	1774	1527	1079	2485	3763	5969	6616	12585

Om Foreningens *Møder* meddeles fölgende:

1. Den 29de Januar 1880. Justitsraad *Petit* meddelte Hovedindholdet af en Afhandling om Als's Flora, som er trykt i »Bot. Tidskr.« 12 Bd. S. 13 ff.

Dernæst foreviste Dr. phil. *Warming* nogle kugleformede Legemer, der mindede om Foderboller og som han havde modtaget af en dansk Præst, der havde opholdt sig Vinteren over paa Korsika og samlet dem ved Strandbredden. Det var Stykker af Rhizomet af en Zosteracé, rimeligviis Posidonia eller Fucagrostis, der havde været rullet paa Stranden; de fine Traade, der paa mange Steder stak frem, vare Karstrænge.

2. Den 18de Marts 1880. Prof. *Lange* forelagde en Del til Flora Danica bestemte Afbildninger og knyttede hertil særlige Bemærkninger om de grønlandske Planter samt om den grønlandske Flora og dens Historie i det hele taget.*) I den derpaa følgende Diskussion deltoge foruden Foredragsholderen Apotheker Benzon, Dr. phil. Poulsen og Docent Dr. phil. Warming.

Derefter gjorde Cand. mag. *O. G. Petersen* nogle Bemærkninger til et Manuskript af H. C. Lyngby om Hesseløens Flora, i hvilket der fandtes en Liste over Planter, samlede paa en Exkursion i 1832. (Se Bot. Tidskr. 13 Bd. S. 79.)

3. Den 29de April 1880. Cand. phil. *Alfr. Jørgensen* foreviste Rostafinski's store Værk over Slimsvampene, (Mycetozoa), som er skrevet i det polke Spog og rigt udstyret med talrige Afbildninger. Forfatteren opstillede i dette Arbejde en stor Mængde Former som Varieteter og ikke som Arter, hvilket til Dels var begrundet i, at nærmest kun Sporangierne og ikke Plasmodierne vare kjendte. Han foreviste derpaa en Række Former, af hvilke flere vare nye for den danske Flora: Aethalium septicum med i alt 15 Former, Dictydium cernuum ikke tidligere funden, Cribraria pyriformis, Hemiarcyria rubiformis, som næsten altid optræder sammen med en lille Trichia-Form, Arcyria nutans, Arcyria punicea, der som bekjendt er meget almindelig og som ikke sjælden optræder som en Form med ganske smaa Sporangier, der have meget tykkere Capillitietraade og større Sporer end Hovedformen; Arcyria cinerea, hvoraf en Form med laadden Stik; Leocarpus vernicosus, hvoraf fandtes en Form, hvis Sporangier aabnedes ved et Laag som blev afkastet og hvis Sporer vare tetraedriske og 4 og 4 samlede; Stemonitis dictyospora og S. plendens, hvilke to nye af Rostafinski opstillede Former begge vare fundne her; Didymium squamulosum, hos hvike der i Spidsen af hver Capillitietraad findes en kugleformig Opsvulmning; Trichia varia, hos hvilken der angives 2 Spiraler i Capillitietraadene; en Form er funden med 4 Spiraler samt med en graagul Stilk; hos en Form, sessilis, fandtes en Knude

---

*) De her omhandlede Bemærkninger i Henseende til Grønlands Flora ere i en mere i det enkelte udført Form meddelte i Bot. Tidsskr. 12. S. 132 under Titel „Studier til Grønlands Flora“.

nnder Spidsen af Sporangiet og en vortet Sporemembran; Lycogala, hvoraf en ikke beskreven Form (Art?) forevistes. Taleren kunde ikke see andet end, at der, hvis der skulde komme Sikkerhed i Bestemmelsen af disse Former, fremfor alt maatte lægges Vægt paa Studiet af Plasmodiierne, navnlig med Hensyn til Farver, Form af Forgrening o. s. v.

Efter Foredraget bemærkede Dr, *Warming*, at han fandt det besynderligt om virkeligt Plasmodierne skulde kunne have Betydning som Artskjendemærke og spurgte, om Taleren virkelig havde set sligt. Cand. Jørgensen besvarede dette bekræftende og mente, at ogsaa Rostafinski havde antydet dette,

Dr. *Warming* gjorde derefter nogle mindre Meddelelser, hvoraf fremhæves følgende: Hos Syringa havde han iagttaget, at der under Jorden dannede sig lange tynde Grene (Udløbere), der senere bøjede sig op over Jorden. Taleren spurgte om nogen af de tilstedeværende kjendte lignende Forhold hos andre træagtige Planter. Hos Hindbær, Elæagnus, Popler o. fl. fandtes, som bekjendt, ægte Rodskud. Cand. *Samsøe Lund* bemærkede, at han hos Symphoricarpus havde fundet ganske det samme Forhold som det af Taleren omtalte for Syringas Vedkommende.

4. Den 13de Maj 1880. Adjunkt *Grønlnnd* holdt Foredrag over Islands Mosser og forelagde en Række sjældne eller karakteristiske Arter, navnlig fra hans anden islandske Rejse 1876.

Derefter foreviste Seminarielærer *Mortensen* spirende Planfer af Juncus supinus, fundne paa en Exkursion.

5. 27de Maj 1880. Dr *Warming* indledede en Diskussion om nogle morfologiske og anatomiske Termini. I denne deltoge Adj. Grønlund, Cand. mag. Kiærskou, Stud. mag. Kolderup Rosenvinge, Prof. Lange, Seminarielærer Mortensen, Justitraad Petit, Slotsgartner Rothe, Cand. pharm. Rützou og Lærer Vogel Jørgensen.

6. Den 10de Juni 1880. Dr *Warming* indledede Fortsættelsen af Diskussionen fra forrige Møde I denne deltoge Cand. mag. Kiærskou, Stud. mag. Kolderup Rosenvinge, Prof. Lange, Cand. mag. Samsøe Lund og Cand, pharm. Rützou.

7. Den 28de Oktober 1880. Cand. pharm, *Rützou* meddelte sine Iagttagelser om »Axeknuder« (s. Bot. Tidskr. Bd. 12. S. 248 ff.).

Derefter foreviste Stud. mag. *Kolderup Rosenvinge* en Afbildning af Woronin af Vaucheria de Baryana, fundet ved Genfersøen, samt refererede en Afhandling af Woronin om en lille Organisme Chromaphyton Rosanoffii, funden af samme i Finland.

8. Den 18de December 1870. Seminarielærer *Mortensen* holdt Foredrag om *Tidsvitde Hegn* i botanisk og historisk Henseende. Efter en Discussion mellem Gartner Friederichsen, Prof. Lange, Jægermester Lowzow og Justitsraad Petit sluttede Taleren sit Foredrag med en Beskrivelse af nogle Hexeringe i Jonstrup Vang, af hvilke de største vare over 21 Alen i Tværmaal. I den paafølgende Discussion deltoge Stud. mag. Kolderup Rosenvinge, Prof. Lange og Justitsraad Petit.

9. Den 24de Eebruar 1881. Cand. *O. G. Petersen* gav en kortfattet Udsigt over Udviklingen af vort Kjendskab til Sirørerne, Th. Hartig publicerede 1837 de første Iagttagelser over dem (Værket findes paa Landbohøjskolens Bibliothek). Sachs sætter Opdagelsen til 1851. I sit store Værk: Forstliche Kulturpfl., omtaler Hartig dem paa ny og beklager, at Botanikerne ikke have lagt Mærke til hans første Arbejde Den næste Afhandling (om Cucurbitacerne i Bot. Zeitung 1854) var atter af Hartig. Hugo v. Mohl (Bot. Zeit. 1855) betegner i en vis Henseende et Tilbageskridt med H. t. Sirørene, idet han angiver Porerne lukkede. Nägeli (1861), Hanstein (1864), Briosi (1872), Vesque (1875), Janczevsky (1878), de Bary (1867) og Wilhelm (1880) have senere givet forskjellige Bidrag. Taleren fandt, at det af Kolderup Rosenvinge foreslaaede Navn: Adjunktivceller kunde bruges for Wilhelms »Geleitzellen«. Wilhelms Arbejde blev nærmere gjennemganet; en af hans vigtigste Opdagelser var de paa tværs gjennem Marvstraalerne gaaende Sirør. Kallusdannelsen gik forud for Poredannelsen; den forsvandt hos Vitis om Foraaret, men det var ikke noget almindeligt Fænomen. Taleren bekræftede dette, de allerfærreste af vore Træer havde Vinterkallus. Ved Maceration i Vand løsnedes Kallusmasserne sig ofte; Nägeli kjendte dette hos Cucurbita. Sirørenes Indhold hos Vitis var en protoplasmatisk Masse, indenfor hvilken fandtes en Slimmasse. Taleren havde fundet Stivelse i Sirørene hos nogle, men ikke hos andre Planter. Sirørenes Funktion var endnu gaadefuld. Perforationen var ikke i alle Tilfælde bevist.

10. Den 25de Marts 1881. Stud. mag. *Kolderup Rosenvinge* forelagde og refererede Professor *Agardh's* Værk om *Florideernes Morfologi.*

Stud. mag. V. A. Poulsen fremlagde den tydske Udgave af sin botaniske Mikrokemi og udbad sig Tilføjelser og Rettelser til den italienske, som var under Udarbejdelse.

11. Den 11te April 1881. Stud. mag. *Kolderup Rosenvinge* fortsatte sit Referat af Prof. Argardh's Florideernes Morfologi og Dr. phil *E. Warming* forelagde og refererede *Berthold:* Die geschlechtliche Fortpflanzung der eigentlichen Phæosporeen, *Jönsson:* Om embryosäckens utveckling hos Anhiospermerna og *Müller:* Les Caracées genevoises.

12. Den 28de April 1881. Efter at Planen for Exkursionerne for den tilstundende Sommer var drøftet og vedtaget, forelagde *Joh. Lange* en ny Irisart (Se Bot. Tidsskr. Bd. 13, S. 17 ff.) og refererede dernæst *Saint-Lager:* Reforme de la nomenclature botanique (Ann. de l. Soc. bot. de Lyon 1881).

13. Den 27de Oktoker 1881. Prof. *Joh. Lange* holdt et Foredrag om Cratægus Slægten. Af Kjendetegnene vare de biologiske af Vigtighed: Løvspring, Lövfald (især Bladenes Farver paa den Tid); dernæst Højden, Grenenes Retning, Barkens og Tornenes Beskaffenhed, Bladenes Form o. s. v. Af Blomstens Dele

frembød navnlig Bægeret væsentlige Førskjelligheder. Dernæst havde ogsaa Stenenes Tal og Form nogen Betydning ligesom ogsaa Frugtkjødets forskjellige Beskaffenhed.

Den hidtidige Gruppering af Arterne var temmelig utilfredsstillende. (I øvrigt se Bot, Tidsskr. Bd. 13. S. 20 ff.)

14. Den 10de November 1881. Stud. *M. Halldórsson Fridriksson* meddelte en Kritik af Adj. *Grønlunds* Islands Flora. (Se Bot. Tidsskr. Bd. 13. S. 33.)

I den paafølgende Diskussion, i hvilken Adj. *Grønlund* brugte meget stærte Udtryk saa vel om Taleren som om dennes Landsmænd i det hele taget og hvorfor han blev vist til Rette af Formanden paa Foreningens og egne Vegne, deltoge i øvrigt foruden Taleren Prof. Lange, Justitsraad Petit og Stud. mag. Poulsen.

Den 24de November 1881. Cand. mag. *O. G. Petersen* refererede Hackels Afhandling om Lodiculæ og knyttede hertil en Oversigt over Græsblomstens Historie. Dernæst refererede og kriticerede han Vesques Afhandling om Goodenia ovata's og Stylidium adnatum's Anatomi. (Annales des scienc. nat. 1876 og 78.)

Derefter holdt Nordmanden Kandidat *N. Wille* et Foredrag om Hvileceller hos Conferva (L.). (Meddelelsen findes trykt i Oversigt af Kgl. Vetensk. Akademiens Førh. 1881 N. 8. Tafl. IX. och X.).

16. Den 15de December 1881. Justitsraad *Petit* holdt Foredrag om Møen og Rügen i naturhistorisk, særlig botanisk Henseende.

Efterat have forudskikket en Oversigt over de physisk-geographiske og klimatiske Forhold af Øen Rügen, med Sideblik til Møens, sammenstilledes begge Øers Plantefordeling under følgende Hovedgrupper:

1) Kalkplanter; 2) Skovplanter; 3) Sand- og Hedeplanter; 4) Strandplanter; 5) Ferskvandsplanter (i og ved Vandet); 6) Mark- Vej- og Ukrudtsplanter, End videre henvistes til den Særegenhed, at der til hver af Øerne var knyttet en Lokalitet, der udmærkede sig ved en noget ejendommelig Flora, nemlig for Møens Vedkommende i Ulfshale ved Nyord og for Rügens i Hiddensø. Bortseet fra alle Varieteter og dyrkede Planter, er saadanne der momentant kunne have forvildet sig, fremviser Rügen et Antal af 949 Arter af Fanerogancer og kryptogame Karplanter, medens man for Møen hidtil endnu kun kan opregne 743, Dette Misforhold, hvorefter Møen skulde vise sig næsten 25 pCt. fattigere paa Arter, kunde næppe alene tilskrives Rügens næsten 5 Gange saa store Areal, og om ogsaa Fastlandets Nærhed aabenbart tillige gjorde sin Indflydelse gjældende, maatte den Mistanke dog opstaa, at vor egen lille Ø ikke var saa godt gjennemsøgt, hvori man bestyrkedes ved at see hen til, hvormange af de nærliggende Øers almindeligere Arter endnu savnedes paa Møens Planteliste. Derfor sluttedes med en Opfordring til en nøiere Undersøgelse især af Partierne udenfor den saa hyppigt besøgte Klinteskov og til andre Tider end den sædvanlig valgte Sommertid.

Oversigt over den Botaniske Forenings Regnskab i Aaret 1880.

Indtægt.	
Pr. Cassa fra 1879 . . .	24.79
I Sparekassen	1.10
Contingent	845.56
Reiersenske Fond	400.00
Kultusministeriet	400.00
Gave	10.00
Ved Salg af Bøger . . .	26.58
	Kr. 1708.03

Udgift.	
Trykning af Tidsskriftet .	384.64
do. af Katalog m. m.	128.75
Tavler til Tidsskriftet . .	233.80
Colorering af Tavlerne .	23.80
Træskjærer	80.00
Oversættelse	50.00
Redaktøren	100.00
Diplomer	61.00
Bogtrykker Kleins Bo. .	200.00
Porto	69.93
Avertissementer	18.32
Planteuddeling	155.00
Budtjeneste	60.33
Reqvisiter	29.12
Lys og Varme	5.00
Saldo	107.84
	Kr. 1708.03

Status den 1ste Januar 1881.

Activa.	
Pr. Cassa	106.74
I Sparekassen	1.10
Restance	18.00
	Kr. 125.84

Passiva.	
Gjæld til Bogtrykker Kleins Bo	800.00
	Kr. 800.00

Den 1ste Januar 1881.

J. Boysen,
f. T. Kasserer.

Oversigt over den Botaniske Forenings Regnskab i Aaret 1881.

Indtægt.

Pr. Cassa		106. 74
I Sparekassen		1. 10
Medlemsbidrag:		
fra indenbys Medlemmer	387. 00	
fra udenbys betalende Medl. .	480. 00	
fra Professor Caspary	12. 00	
		879. 00
Understøttelser:		
fra Kultusministeriet	400. 00	
fra det Reiersenske Fond . . .	400. 00	
		800. 00
Andre Indtægter:		
for Udlejning af Træsnit	12. 20	
		12. 20
		Kr. 1799. 04

Udgift.

Tidsskriftet:		
Trykning	450. 82	
Tegning af Tavler	30. 00	
Stikning og Trykning af Tavler .	236. 88	
Oversætt t. Fransk	32. 50	
Redaktøren . . .	150. 00	
		900. 20
Plantebytningen:		
Honorar for Uddelingen	150. 00	
Plantekatalog .	105. 90	
Porto for Plantepakker	23. 54	
		279. 44
Exkursionerne:		
Honorar for Ledelse af Sommerexkursionen . .	18. 61	
Avertissementer .	12. 48	
		31. 09
De almindelige Møder:		
Lys og Varme .	5. 00	
Opvartning . . .	6. 00	
Avertissementer .	22. 42	
		33. 42
Andre Udgifter:		
Budtjeneste . . .	63. 26	
Porto	58. 84	
Rekvisiter. . . .	9. 63	
Trykning af Love, Medlemsbreve etc.	73. 20	
		204. 95
Afbetaling paa Gjæld:		
Kleins Bo . . .	200. 00	
		200. 00
Saldo til 1882		149. 94
		Kr. 1799. 04

verte

Status den 1ste Januar 1882.

Activa.		*Passtva.*	
Pr. Cassa	149. 94	Gjæld til Bogtrykker Klein	600. 00
Restancer	55. 00	do. til Bogtrykker Lund	380. 59
	Kr. 204. 94		Kr. 980. 59

Den 1ste Januar 1882.

J. Boysen,
f. T. Kasserer.

Tab. I.

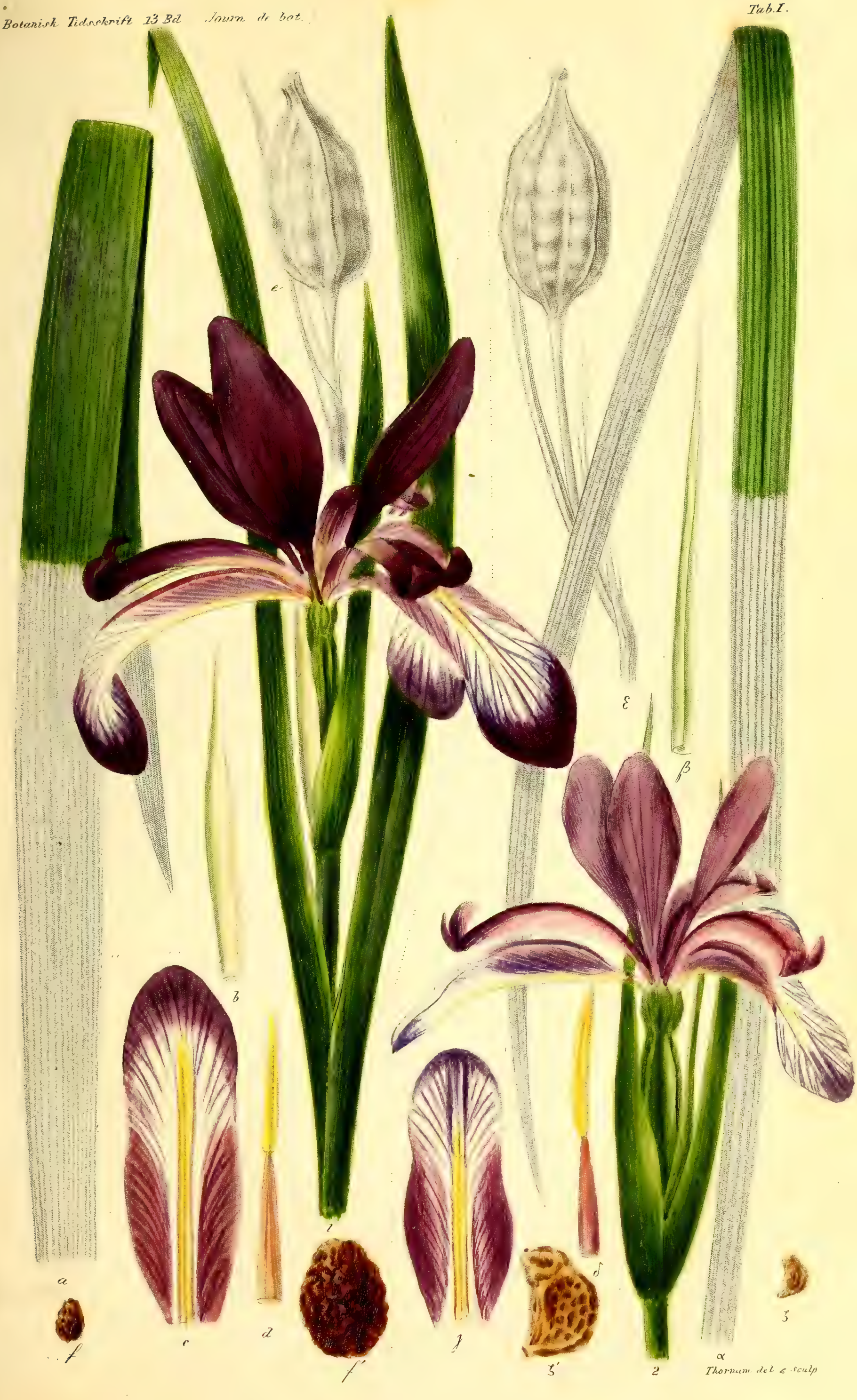
e
ε
β
b
a
c
d
1
f
f′
γ
δ
ζ′
2
ζ
α

Thornam del. & Sculp.

Tab. II.

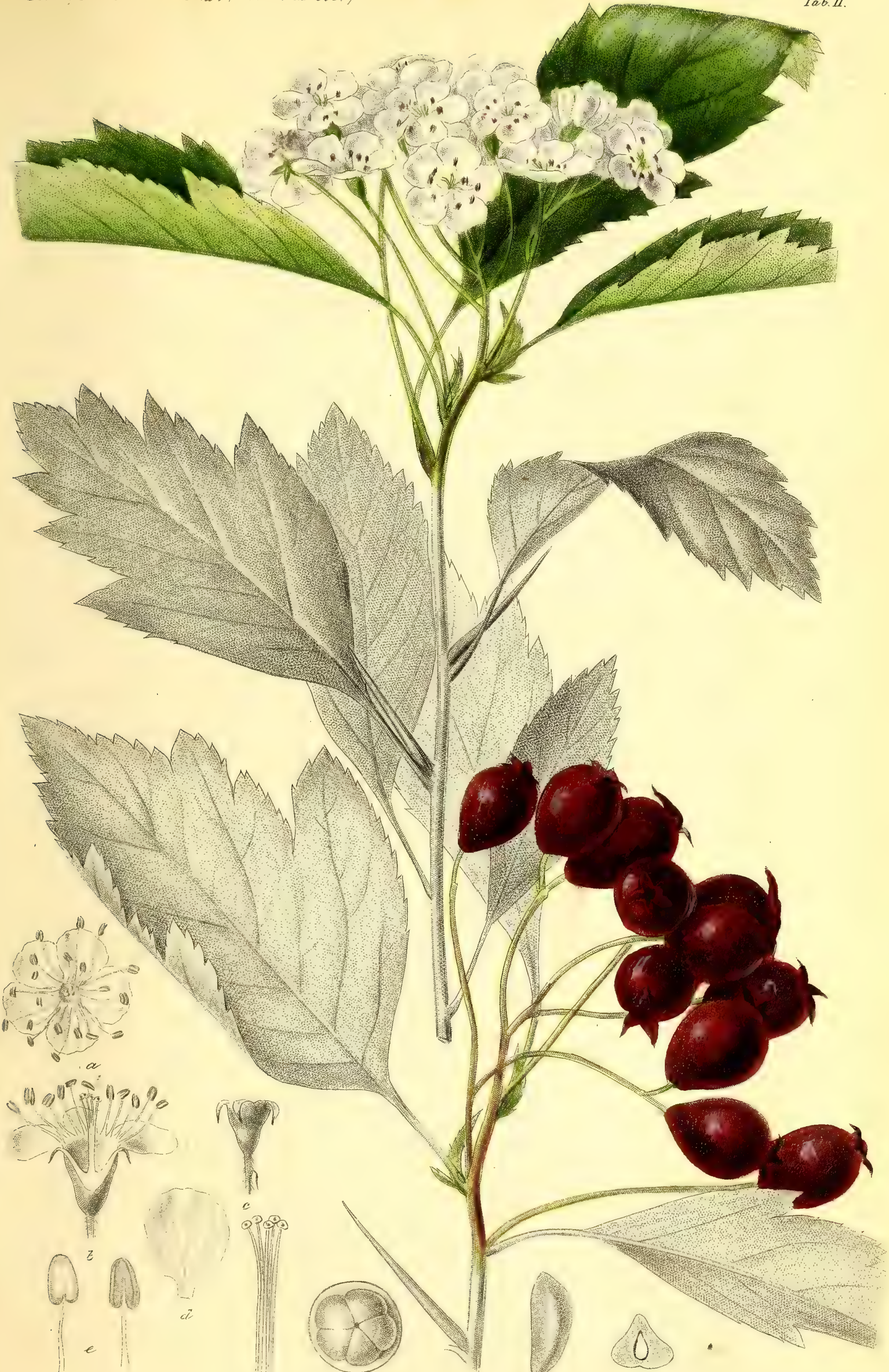

Thornam del. e sculp.

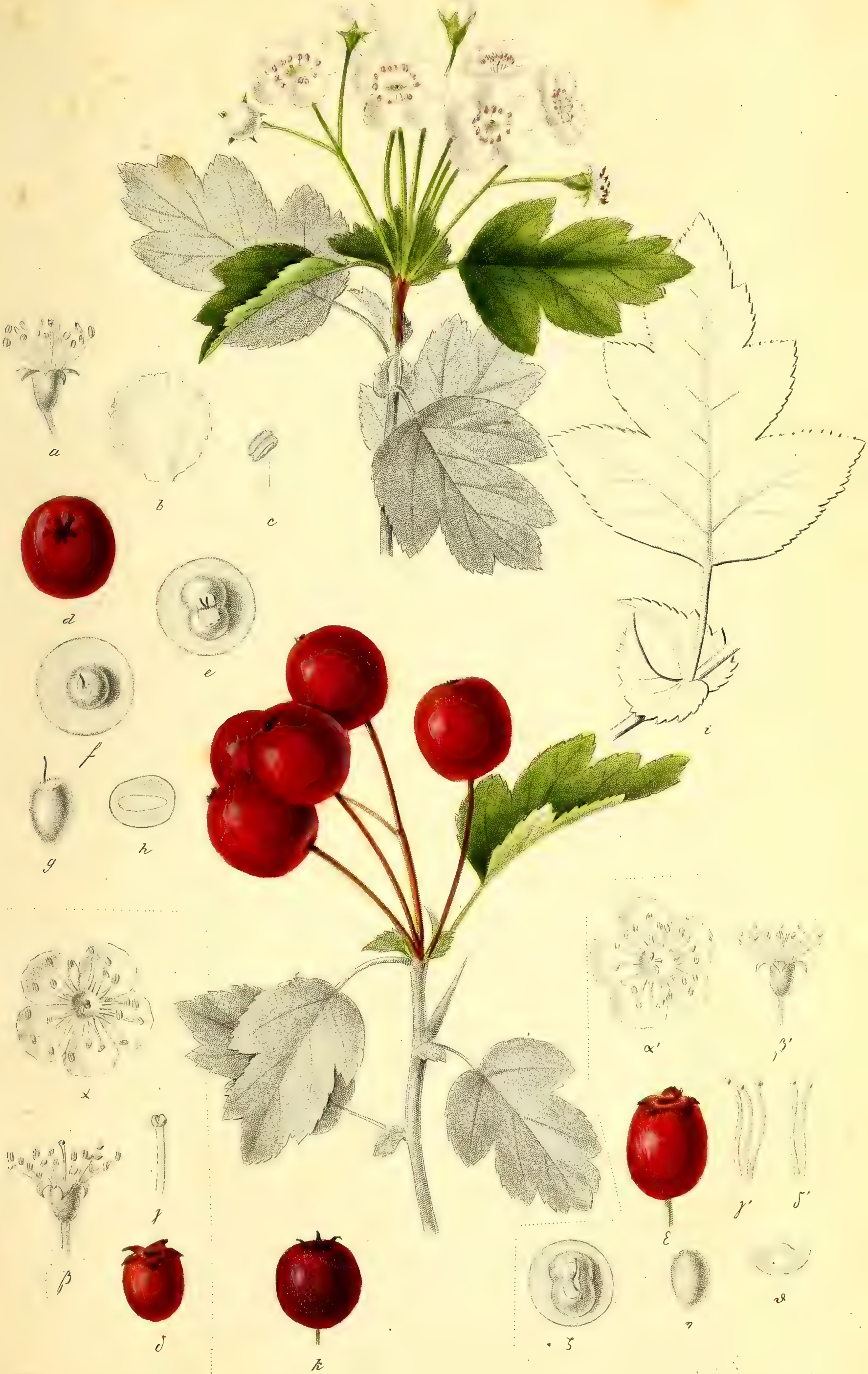
a
b
c
d
e
f
g
h
i
α
β
γ
δ
k
α'
β'
γ'
δ'
ε
ζ
η
θ

Thornam del. & sculp.

UDVALG AF DE I SENERE AAR I UNIVERSITETETS BOTANISKE O. FL. ANDRE HAVER DYRKEDE NYE ARTER

VED

JOH. LANGE.

IV.

(Hertil Tavle I—III.)

1. Iris lamprophylla Lge. n. sp. (I. nikitensis Lge. mscr. olim.) (Sect. Apogon) Tab. I.

Species arcte affinis I. gramineae L., a qua tamen optime distinguitur foliis (fig. a) brevioribus et duplo latioribus (12—14 mm, nec 8 mm latis), laetius viridibus et nitidissimis! minus distincte costatis, spathae folio intimo (fig. b) latiore et breviore, omnino scarioso (linea dorsali viridi excepta), pallide fusco (neque viridi, anguste scarioso-marginato); flore majore (diametro 8 nec 6 cm.); foliis perigonii exterioribus (fig. c) majoribus, lamina ovali v. obovata, violacea albo-striata, ungui rubroviolaceo aequilonga (nec orbiculari, ungui breviore), interioribus saturate violaceis, stigmatum longitudine v. ultra (nec stigmate brevioribus), capsula (fig. e) brevius pedunculata, in rostrum latum brevissime acuminata (neque pedunculo subaequilonga eove longiore in rostrum acutiusculum attenuata); seminibus (fig. f) globosis, testa intense castanea, nitida, irregulariter reticulato-areolata, in arillum brevissimum latumque producta (Semina vero I. gramineae (fig. ζ) oblique ovata, testa vernicoso-nitida, pallide fusca, elevato-reticulata et in arillum semini dimidio aequilongum, vesiculoso-inflatum obtusum excurrente).

Den ovenfor beskrevne, i vort Klima aldeles haardføre Art blev indført i Landbohøjskolens Have for omtr. 15 Aar siden, modtaget fra Plantør Jacobsen i Hæsede under Navn af »Iris sp. e Nikita«. Paa Grund af dens store habituelle Lighed med I. graminea turde jeg ikke med afgjort Vished opstille den som en egen Art; imidlertid lode flere og iøjnefaldende Karakterforskjelligheder i Bladene og Blomsterdelene mig formode, at den var mere end en blot Afart af I. graminea, og jeg betegnede den derfor i Meddelelser til forskjellige med det foreløbige Navn I. nikitensis. Ved i Fjor at tage den paany for til Undersøgelse og navnlig ved at sammenligne de to Arters Frø blev jeg fuldt overbevist om dens Ret til at opstilles som egen Art, og da jeg intetsteds, særlig ikke i *Bakers* Monografi af Iris-Slægten, har fundet den beskreven, tager jeg ikke i Betænkning, her at beskrive og afbilde den under ovenstaaende Navn. Det foreløbig givne Navn har jeg forkastet, dels fordi Navne, hentede fra en Arts Fædreland, overhovedet ikke ere heldige, og endog kunne være misvisende, dersom man ikke har fuld Vished om at Arten har sit Centrum i det Steds Omegn, hvorefter Navnet vælges, dels fordi jeg ikke var i Stand til at skaffe til Veje i dette Tilfælde mere end en Formodning, grundet paa den i Etiketten indeholdte Angivelse: fra Nikita*). Det valgte Navn er hentet fra en af de mere iøjnefaldende Karakterer, nemlig de stærkt glinsende Blade, idet Bladene af I. graminea næsten ere uden al Glans. Saavel denne Bladenes Glans og friskere Farve som ogsaa de større og smukkere Blomster give den ubetinget Fortrin frem for I. graminea som Prydplante; særlig fortjener den at anbefales til Dyrkning paa Stenpartier.

2. Iris atroviolacea Lge. n. sp. (sect. Pogoniris). Elata (5—6 decim. alta), glaucescens: foliis ensiformibus,

---

*) Da Nikita (paa Krim) har en botanisk Have, betyder Etiketten muligvis kun, at Planten er uddelt derfra, og dette oplyser intet om dens geogr. Forhold.

longe acuminatis; spathisfere omnino scarioso-fuscis, obtusis; caule a medio inde diviso; floribus in genere maximis (8—10 cm. in diametro); ovario sessili, tubo perigonii ovarium subduplo superante; perigonii utriusque foliis atroviolaceis, late obovatis, interioribus in unguem abrupte angustatis, ad unguem leviter luteo- et violaceo-striatum usque unicoloribus. — Flores odorati; fructus et semina ignota.

Landbohøjskolens Have, i hvilken denne pragtfulde Iris-Art i flere Aar har været dyrket, har modtaget samme under Navn af »I. germanica var. purpurea«. Den hører imidlertid efter Bakers Inddeling (Monogr. i Gardeners Chronicle 1876) ikke til Gruppen Germanicae, men paa Grund af de brunlighindeagtige Hylsterblade til Gruppon Florentinae. Den blomstrer omtrent midt i Juni og udmærker sig ved Blomsternes Farve fremfor nogen anden mig bekjendt Art blandt de højt voxende Arter af Afdelingen Pogoniris. Derimod nærmer den sig i denne Henseende enkelte Arter af Gruppen Pumilae (f. Ex. I. Chamaeiris, I. olbiensis o. fl.), og muligvis er den en Bastard af en af disse med I. florentina. Da jeg forgjæves har søgt den i *Klatt's* og *Baker's* Monografier af Iris-Slægten, har jeg ansét det for rigtigt, indtil nærmere Oplysning om dens Oprindelse maatte fremkomme, at betegne den med et eget Navn.

3. Cotoneaster disticha Lge. ad int. Frutex humilis, erectus, cortice fusco, rimoso, in ramulis novellis dense adpresse piloso; ramis rigidis, erecto-patulis, distiche ordinatis; foliis distichis, minutis, coriaceis, sempervirentibus, breviter petiolatis, ovali- v. orbiculari-obovatis, obtusis et abrupte mucronatis, supra atroviridibus, nitidis, subtus pallide v. glauco-viridibus, utrinque (adultis quoque) pilosis margineque longe ciliatis; stipulis subulatis, fusco-membranaceis, ciliatis, petiolo duplo longioribus; floribus solitariis (v. binis) calycis tubo glabro, laciniis rotundatis, ciliatis; petalis albis v. pallide roseis, margine erosis; antheris violaceo-rubellis; fructu turbinato, rubro, pendulo, pyrenis c. 3, apice leviter divergentibus.

Huic proxime affinis species, C. horizontalis Dcne. (Fl. Serr. 1880) secundum descriptionem l. c. et specimina authentica quae comparavi, differt a nostra ramis ramulisque horizontalibus, foliis demum glabrescentibus, stipulis petiolo vix longioribus, floribus subduplo minoribus, calycis tubo piloso, antheris pallide luteis.

Den ovenfor beskrevne Art, modtaget fra Arboretet i Muskau under Navn af »Cotoneaster sp. e Nepal« og dyrket i en Række af 10 Aar i Landbohøjskolens Have, holder sig lav af Væxt, men er ved den oprette Stamme let kjendelig fra de andre stedsegrønne Arter af Slægten, ligeledes fra Nepal og Himalaya, thi disse (C. lanata, rotundifola, buxifolia og microphylla) have alle nedliggende Stamme og Grene, og kunne desuden ved de knippeformigt sammenhobede (ikke regelm. toradede) Blade o. fl. Kjendetegn ikke forvexles med denne. Den nærmest beslægtede Art, nylig beskreven under Navn af C. horizontalis, er, trods en stor Lighed i Habitus, dog ved flere Karakterer forskjellig fra vor Art, og Prof. Decaisne har meddelt mig, at han ansér dem for specifisk forskjellige. Jeg har derfor ved ovenstaaende Beskrivelse villet henstille denne formentlig ubeskrevne Art til nøjere Undersøgelse.

4. Crataegus hiemalis Lge. n. sp. (Tab. II) Arbor mediocris, ramis divergentibus, cortice cinereo-fusco, nitide vernicoso, spinis brevibus, vix 3 cm. longis, rectiusculis; foliis obovato-ellipticis, in petiolum 15 mm. longum sensim attenuatis, lamina 5–6 cm. longa, 4—5 cm. lata, basi cuneata subintegerrima excepta grosseserrata v. a medio ad apicem breviter et acute 3—7—lobata, foliis junioribus leviter ciliatis, adultis glaberrimis, supra nitidis, saturate viridibus, subtus pallidioribus, opacis; stipulis semihastatis, longe falcato-acuminatis, margine exteriore irregulariter dentatis; ramulis florigeris pedunculisque verrucosis, patule pilosis, corymbo densifloro, foliato; staminibus 15—20, filamentis longis, antheris virgineis roseo-violaceis, adultis atroviolaceis; stylis (fig. f) typice 5; pomis e basi pyriformi oblongis, atrofuscis v. saturate fusco-

purpureis, duris, pyrenis (fig. g) in carne tenui (nec pulposo, nec farinaceo) typice 5 durissimis, usque ad plenam maturitatem arcte in putamen unicum, 5-loculare cohaerentibus, laciniis calycis reflexis, longe acuminatis, in fructu persistentibus.

I Universitetets botaniske Have findes et Exemplar af denne smukke Tjørn, fremkommen af Frø, sendt fra den bot. Have i Berlin under Navn af C. melanocarpa. Den er himmelvidt forskjellig fra C. melanocarpa M. Bieb., men da ingen Oplysning medfulgte om dens Fædreland, er jeg foreløbig ikke i Stand til at oplyse, hvorfra den stammer. Den har dog langt mere Præg af en selvstændig Art end af en Bastard eller Afart af tidligere bekjendte Arter. Den synes især paa Grund af de glinsende Blade at være nærmest beslægtet med C. Crus galli, prunifolia og Fontanesiana, og maatte som Følge heraf formodes at have Hjem tilfælles med disse, nemlig Nord-Amerika. Men alle de nævnte Arter eller Former af Gruppen Crus galli adskilles fra vor Art navnlig ved savtakkede (ikke indskaaret-fjerlappede), tidligere affaldende Blade, røde og kugleformede (ikke brune og pæreformede) Frugter med opret-aabne (ikke tilbagebøjede) Bægerflige, ved 2—3, sjeldent 4 Stene, der længe før Modenheden ere indbyrdes adskilte. Blandt Arterne fra den gamle Verden har jeg ikke fundet nogen, til hvilken den kunde henføres, og overhovedet har jeg ikke i Cratægus-Literaturen kunnet opdage nogen Art beskreven, som endog tilnærmelsesvis kan jævnføres med denne. Foruden dens sildige Blomstring, Frugtmodning og Løvfald samt Bladenes Form udmærker den sig især ved næsten aldeles constant 5 Stene, der lige indtil den fuldmodne Tilstand (der indtræder i Novbr.) ere saa nøje sammenhængende, at de kun med Møje kunne adskilles. Jeg har derfor ingen Betænkelighed ved at opstille den som en egen Art, men selv om den tidligere skulde have været beskreven under et andet Navn, fortryder jeg ikke at have henledet Opmærksomheden paa den og belyst den ved en Afbildning.

5. **Crataegus pinnatiloba** Lge. (Tab. III). Frutex 9—10 decimetr. altus, cortice griseo-fusco, ramis divaricatis, spinis crebris, brevibus, rectis; foliis glabris, ovatis, in petiolum tenuem vix decurrentibus, pinnatilobis, lobis (utrinque c. 3) inferioribus horizontalibus, reliquis erectis, obtusiusculis, undique crebre denticulato-serratis, nervis lateralibus inf. recurvatis, reliquis adscendentibus; stipulis (fig. i) majusculis semisagittatis v. semicordatis, extus dentatis; corymbo paucifloro; petalis (fig. 6) albis, orbicularibus, undulato-denticulatis; staminibus 15—20, antheris roseis; stylo 1, rarius 2; pomo (fig. d) glabro, ovali-subgloboso, pulchre coccineo, basi umbilicato, truncato, apice (ore calycis) laciniis calycinis brevibus incumbentibus omnino clauso, pyrenis osseis saepius 1, raro 2 (semel modo tres vidi), dorso carinatis; semine transverse secto (fig. h) oblongo. — var. sphaerocarpa Lge., differt a forma typica pomis (fig. k) minoribus, exacte globosis, non umbilicatis, saturatius rubris, calycis laciniis erectis, lanceolatis, acutis.

Saavel Hovedarten som Afarten ere opvoxede i Universitetets botaniske Have af Frø, modtaget fra den bot. Have i Petersborg og samlet i Kaukasus af *Radde* uden Navn, men betegnet med Nr. 10124. Begge Former maa antages at hidrøre fra Frø af samme Plante, og de stemme i Væxtens Højde og Forgrening, Bladform o. s. v. saa nøje overens, at der, de angivne Afvigelser mellem dem indbyrdes uagtet, ikke kan være Tale om at tillægge dem anden Rang end som to Former af samme Art. Da Moderplanten har sit Hjem i Kaukasus, ligger det nær at søge den i en af de fra hint Bjergland beskrevne Arter af samme Gruppe, men jeg har hidtil søgt den forgjæves. C. caucasica C. Koch adskiller sig ved 2-3, sjeldnere 1 Griffel, i Reglen 3 Stene og en »tynd Frugtvæg«, tilbagebøjede Bægerflige. Den findes beskreven i *C. Kochs* Monografi af Cratægus og Mespilus (Verh. z. Beförd. des Gartenb. N. R. 1 Jahrg. 1854), men er ikke optagen i samme Forfatters Dendrologi, hvorfor det maa antages, at han har forkastet den som Art., og den anføres i Boiss. Fl. orient. kun som en Afart af C. Oxyacantha.*)

Lige som jeg ansér C. Oxyacantha og C. monogyna, saavel paa Grund af morfologiske som biologiske Kjendetegn for indbyrdes vel adskilte Arter, saaledes er jeg ikke i Tvivl om, at denne Art, som jeg intetsteds har funden beskrevet, er tilstrækkelig adskilt fra begge. Bladformen er aldeles forskjellig og minder snarere om den hos C. cordata, de nedre Sideaarer ere udad bøjede som hos C. monogyna, derimod minder den svagere Indskjæring og de butte Lapper mere om C. Oxyacantha; ved den bredt afskaarne, næsten hjerteformede Basis og den fra Grunden til Spidsen tæt og fint savtakkede Rand er den forskjellig fra begge. Frugten har oftest 1 Sten lige, som C. monogyna, hvorimod dens Farve, Form og Størrelse har mere tilfælles med C. Oxyacantha, men medens begge hine 2 Arter have korte og brede, tilbagerullede Bægerflige, og derved hele Aabningen mellem disse kommer tilsyne, ere Bægerfligene hos C. pinnatiloba derimod længere og smalere, hos Afarten oprette, hos Hovedarten indadbøjede, saa at de, lige som hos Cotoneaster, skjule Aabningen. Endelig er Frøets ovale Tværsnit aldeles forskjelligt fra C. monog. og C. Ox., som have et i Gjennemsnit kredsrundt Frø. Disse Kjendetegn i Forening med den stedse lave Væxt (Exemplarerne i bot. Have, plantede i 1874 samtidigt med lige gamle Expl. af de 2 andre Arter, have ikke naaet disses halve Højde) og den tidligere Blomstringstid, Frugtmodning og Løvfald forekommer mig tilstrækkeligt at godtgjøre Adskillelsen. Ved Hjælp af den her givne Beskrivelse og Afbildning haaber jeg at kunne bidrage til Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om det er en hidtil ubeskreven Art eller om den muligen skulde findes beskreven andetsteds under et andet Navn, i hvilket Tilfælde det her foreløbig givne Navn maa gaa over i Synonymernes Række.

---

*) I en efter første Korrekturs Læsning modtagen rig Samling Cratægus-Materiale fra Museet i St. Petersborg, velvillig meddelt af Statsraad, Dr. Regel findes Brudstykker af en i Kaukasus af Radde samlet Tjørn under Navn af C. Oxyacantha var. lagenaria Trautv. I Bladformen stemmer den godt med den her beskrevne C. pinnatiloba, men Frugterne (saa vidt det af Materialet kan sés, og hvortil Varietets-

6. Crataegus sorbifolia Lge. (ad int.) arborescens, erecta, cortice cinereo, ramis brevibus, spinis paucis, brevibus, rectis; foliis petiolo parum longioribus, subtus leviter pubescentibus, supra glabris, venis impressis, ovalibus v. obtuse ovoideis, 3—4 cm. longis, 3 cm. latis, crenatis v. basi utrinque 1—2 lobatis; stipulis caducis, semicordatis v. semilunaribus, acuminatis, extus grosse dentatis; corymbis paucifloris; pedunculis longe pilosis; petalis . . . . . staminibus . . . . . pomis eis C. Oxyacanthae parum majoribus, ovalibus, basi rotundatis, opacis, lateritiis, punctis raris conspersis, carne farinaceo, subexsucco, stylis pyrenisque 2—3, calycis laciniis lanceolatis, longe acuminatis, reflexis et fructu arcte adpressis.

Et Exemplar af denne Art findes i Universitetets botaniske Have, opkommet i sin Tid af Frø, modtaget fra Pariser-Haven under Navn af C. lobata, men dette Navn kan ikke beholdes, da den er aldeles forskjellig fra C. lobata (Poir) Bosc. (Mespilus Smithii Ser.). Med ingen anden mig bekjendt Art kan jeg forene den, og jeg har forgjæves søgt den beskreven i den mig tilgængelige Literatur, hvorfor jeg foreløbig har beskrevet den under ovenstaaende Navn, valgt efter Bladenes Lighed med Bladene af Sorbus scandica i formindsket Størrelse. Den udmærker sig ved de stærkt indtrykte Nerver paa Overfladen af Bladene, der antage en rød Farve hen imod Løvfaldstiden, som indtræffer temmelig sent (i Novbr.). Da

---

navnet synes at sigte) ere langagtig-flaskeformede og altsaa meget forskjellige fra Frugten af den her dyrkede Plante. Da Identiteten altsaa ikke er aldeles sikker, da Navnet er mindre heldigt, og da Trautvetters Navn (selv om det er publiceret, hvilket jeg ikke har kunnet erfare) kun er givet som Varitetsnavn, medens jeg ansér den for en fuldt udpræget Art, kan jeg forelöbig ikke frafalde det af mig valgte Navn.

Frøet er meddelt uden Angivelse af Fædreland, kan der herom ingen Oplysning gives.

7. Crataegus rubrinervis Lge. ad int., arborescens, erecta, ramis brevibus, patulis, spinis paucis (?), rectis; lamina foliorum petiolo subduplo longiore, glabra, rhomboideo-elliptica, basi subcuneata, integerrima 5—7-loba, lobis acutis utrinque saepius 3, angulis acutis interjectis, serratis, petiolo nervisque paginae infer. (antumno) pulchre et saturate rubris; stipulis semilunaribus v. oblique ovatis, extus serratis; corymbo paucifloro (?) petalis . . . fructibus breviter pedunculatis, exacte globosis, magnitudine et colore atro baccam Ribis nigri aemulantibus, nitidis, punctis luteis adspersis, carne farinaceo, parco 3—4 pyrenas includente, stylis 3—4, calycis laciniis ovato-lanceolatis, longe acuminatis, reflexis.

Et enkelt Exemplar, betegnet som »C. monogyna fructu nigro«, findes i Universitetets botaniske Have, men ikke alene Frugtens Form og sorte Farve, ogsaa de 3–4 Grifler og Stene, de langt tilspidsede Bægerflige o.s.v. tillade ikke nogen Forening med C. monogyna. Blandt Arterne med sort Frugt, som ere mig bekjendte, maa den anvises Plads mellem C. nigra paa den ene og C. platyphylla Lindl. paa den anden Side, men hin afviger bl. A. ved meget større, tæthaarede og mere but lappede Blade, større og meget saftige Frugter med 5 Stene; den sidst nævnte ved langstilkede, ovale Frugter med 1—2 Stene i et saftigt Kjød, og korte, ægformet-triangulære, oprette Bægerflige. Da Arten er henplantet paa et afsides Sted i den bot. Have, fjernet fra den egenlige Cratægus-Gruppe, er jeg først i dette Efteraar bleven opmærksom paa den, og kan altsaa ikke tilføje Beskrivelse af Blomsterne.

Heller ikke om denne Arts Fædreland kan nogen Oplysning gives. Navnet, som er hentet fra de ejendommelige røde Nerver og Bladstilk, maa kun betragtes som foreløbigt, da den muligvis kunde henhøre til en eller anden af de Cratægus-Arter med sort Frugt, der findes angivne og benævnte, men med en saa kort eller mangelfuld Beskrivelse*), at intet herom kan afgjøres.

8. Spiraea brachybotrys Lge. n. sp., frutex valde ramosa, cortice mox secedente, ramis sterilibus elongatis, horizontaliter divergentibus, arcuato-adscendentibus v. apice nutantibus; angulatis, pubescentibus; ramis florigeris brevioribus, adscendentibus; foliis parvis (vix ultra 12—15 mm. longis), cuneatis v. lanceolato-ovalibus, obtusis, apicem versus utrinque 3—4 dentatis, ceterum integerrimis, margine revolutis, supra impresso rugosis, leviter pubescentibus, subtus elevato-penninerviis, dense pubescentibus; gemmis tomentosis; inflorescentia in thyrsum brevem, densiflorum condensata, pedunculis calyceque dense cano-puberulis, laciniis calycis brevibus, late ovatis, obtusiusculis, patulis; petalis pallide roseis, stylis 5 brevissimis, roseis, ovariis tomentosis (apud nos vix maturescit).

Dyrkes saavel i Landbohøjskolens som i Universitetets botaniske Have; paa sidst nævnte Sted er den i sin Tid modtaget fra Gartner *F. Wendt* under Navn af S. pruinosa, hvilket Navn jeg ikke har ansét det for rigtigt at slaa fast, dels fordi det kun er lidet passende, da jeg forgjæves har søgt den Bedugning, som derved skulde antydes (formodenlig har der været sigtet til den tætte graaagtige Beklædning), dels fordi Navnet, rimeligvis uden nogen ledsagende Beskrivelse, er givet i en eller anden Havekatalog og desuden tvivlsomt, idet *Lavallée* henfører det som Synonym til Sp. cratægifolia Link, *C. Koch* derimod nævner det, uden yderligere Beskrivelse, for en Form, sandsynligvis den her foreliggende, som han ansér for en Hybrid af S. canescens og S. Douglasii.

---

*) Slægten Crataegus trænger meget til en omhyggelig Revision. Fremstillingen i Loudon's Arboretum (2844) var for sin Tid ret tilfredsstillende, men ikke faa nye Arter ere senere tilkomne, og de nyere Arbejder af C. Koch: Die Weissdorn u. Mispel-Arten (1854) og Dendrologie (1869) og Regel (Revisio specierum generis Crataegi) lade ikke lidet tilbage at ønske. Et vigtigt Materiale haves i en Række fortrinlige Afbildninger i Botanical Register, men for øvrigt er det øjensynligt, at en grundig Bearbejdelse af denne, lige som af flere andre formrige Slægter, hvoraf mange Arter ofte dyrkes sammen i Haver og kunne danne Bastarder, og hvor de tidligere Beskrivelser ofte ere alt andet end oplysende, frembyder mange Vanskeligheder, — Trangen til at reducere adskillige uberettigede eller utilstrækkeligt beskrevne Arter, der fra Tid til anden ere fremkomne, er vist nok fuldt berettiget, men naar Reduktionen drives til den Yderlighed, hvortil Regel i det citerede Værk er naaet, er den kun til liden Baade for Videnskaben. Naar R. f. Ex. forener saa bestemt adskilte Typer som C. sanguinea og C. Douglasii til én Art, naar han under

At denne ejendommelige Form skyldes en Krydsning som den af Koch antydede, mellem S. canescens paa den ene Side og S. Douglasii, tomentosa eller en anden Art af denne Gruppe paa den anden sin Oprindelse, ansér jeg ogsaa for sandsynligt, men at betegne den med et af de 2 Moderplanter dannet Navn lader sig ikke gjøre, saa længe ikke Bestøvningsforsøg have givet sikker Oplysning om, hvilken Art der er den ene Faktor i den sandsynlige Krydsning, og da jeg ikke kunde bekvemme mig til at betegne den med det tvivlsomme og

---

C. glandulosa indbefatter saa forskjellige Former som C. succulenta Schrad. (macracantha Lindl.), C. flabellata Bosc, C. viridis L. og C. rotundifolia Mch., eller naar han indordner dels C. Heldreichii, dels C. orientalis som Underarter under C. tanacetifolia, skulde man næsten fristes til at antage det Usandsynlige, at en saa øvet Plantekjender ikke har sét de paagjældende Arter i deres fulde Udvikling. Hvad særlig det sidst nævnte Exempel angaar, da er først C. Heldreichii en med C. melanocarpa og C. monogyna beslægtet Art, der er himmelvidt forskjellig fra C. tanacetifolia (cf. Boiss. Fl. orient. II), og dernæst synes hverken Regel eller C. Koch (som ogsaa i Dendrol. I, pag. 164 er tilbøjelig til at forene C. orientalis og tanacetifolia) at have havt Øje for de vigtigste Skjelnemærker mellem disse tvende karakteristiske Arter, nemlig den parasolformede Krone med bueformige Grene hos C. orient., den udpræget pyramideformede Væxt hos C. tanacetif., de gule Frugter hos denne, røde hos hin, samt især, hvad allerede Tournefort og senere Loudon have fremhævet, den constante Tilstedeværelse af 2—3 Bracteer paa Frugterne af tanacetifolia, en Karakter, som aldeles mangler hos C. orientalis.

uheldige Navn, under hvilket saavel Koch som vor bot. Have har modtaget den, valgte jeg et andet, der forekom mig mere passende, da det syntes mig ønskeligt at en saa karakteristisk Form ikke skulde savne Navn og en tilhørende Beskrivelse, hvilken jeg her har givet, idet jeg intetsteds har kunnet finde den beskreven.

9. Spiraea brumalis Lge. n. sp. (forsan hybrida), frutex 3—5-pedalis, ramis elongatis, horizontaliter divaricatis v. arcuato-dependentibus, dense pubescentibus: foliis $1^1/_2''$—$2^1/_2''$ longis, lanceolatis, breviter acuminatis, ab infra medium ad apicem usque argute duplicato-serratis, subtus ad nervos puberulis; inflorescentia e ramis elongatis, patentibus (inferioribus sensim serius explicatis) corymbum compositum late pyramidato-paniculatum formantibus; ramulis, pedunculis calyceque puberulis; pedunculis sub flore 1—2-bracteatis; laciniis calycis triangulo-ovatis, acutis, viridibus; petalis niveis, orbicularibus, concavis; disco cereo, profunde crenulato; staminibus 12—15, corolla vix longioribus, antheris carneo-albidis, demum rubris; stylis reflexis, albidis, stigmate truncato terminatis. (Fructus apud nos ob florendi tempus serotinum vix v. rasissime maturescunt.

Spiraea expansa Wall. differt foliis simpliciter serratis, subtus undique (nec in nervis solum) pubescentibus, nervis secundariis et tertiariis elevatis, inflorescentia corymbosa et late expansa, obverse pyramidata; calyce fuscopurpureo, petalis sordide albis, planis, disco incarnato, staminibus 15—20, antheris albis, demum sordide fusco-luteis, ovariis 5 minutis, roseis, in fundo floris stellatim congestis (an semper?) abortientibus.

S. vacciniifolia Don. (sec. descript. in C. Koch Dendrol. I, p. 334) differt a nostra staturâ humili (1—$1^1/_2$ pedali), foliis glabris $1''$ longis, subtus glaucis, inflorescentia brevi corymbosa. Frigori præterea impatiens esse dicitur (Koch).

Denne ejendommelige Form dyrkes i Landbohøjskolens Have, hvor den er modtaget under Navn af »Sp. vacciniifolia argentea«. Blomstrer senest af alle Arterne, fra Slutningen af

September indtil Vinteren, og maa af denne Grund anbefales til Dyrkning, idet den staar i fuld Blomstring paa en Tid, da de fleste andre Spiræa-Arter forlængst ere afblomstrede. Dersom den imidlertid , trods dens udprægede Ejendommelighed, ikke ubetinget tør optages blandt de selvstændige Arter, men forudsættes opstaaet ved Krydsning, maatte dens Stamplanter snarest formodes at være Sp. expansa og Sp. alba, hvilke begge høre til de senest blomstrende Arter.

10. Spiraea glabrata Lge. (Sp. callosa Thunb.?) frutex 3—4-pedalis, rigida, caule teretiusculo, glabro, fusco, nitido; ramis erectis, iterato-ramulosis; foliis rigidiusculis, utrinque glaberrimis, ovatis, breviter acuminatis, grosse duplicato-serratis (junioribus vix rubris), 6½ cm. longis, 3½ cm. latis; inflorescentia corymbosa, ramis erecto-patulis, glabriusculis, bracteis 1 – 2 sub flore singulo; calyce pedunculis bracteisque pubescentibus; calycis laciniis ovatis, acutis, defloratis stellatim expansis, utrinque hirsutis; petalis ovato-orbicularibus, plicatis, intense roseis; staminibus c. 20, antheris roseis, demum atroviolaceis; stylis 5, roseis, erectis, apice nutantibus, ovariis ad suturam ventralem longius pilosis, invicem adpressis.

Spiraea japonica L. fil. (S. Fortunei Planch., S. callosa hort. (an Thunb.?) recedit a nostra caule elatiore, minus rigido, ramis divaricatis cauleque superne dense puberulis; inflorescentia ampliore, foliis lanceolatis, sensim longe acuminatis (7 cm. long., 2 cm. lat.), ad nervos parce, sed longiuscule albopilosis, junioribus atropurpureis v. cupreis; calyce densius piloso, petalis minoribus, staminibus corolla parum longioribus, antheris pallide incarnatis, demum sordide fusco-luteis, ovariis glabris, inferne ad suturam ventralem parce adpresse pilosis, maturis divergentibus.

I Universitetets botaniske Have er den modtaget fra St. Petersborg under Navn af Sp. callosa var. parviflora Rgl., men bortsét fra, at Blomsterne ikke ere mindre, men snarere større end hos Sp. japonica L. (callosa hort.), er den ved de angivne Karakterer og tillige ved en tidligere Blomstringstid (Juli—September) saa væsenlig forskjellig fra hin, der almindelig blomstrer i August—October, at den synes med Rette at maatte betragtes som en egen Art. Muligheden af, at den kunde være fremkommen ved Krydsning, kan jeg indrømme, men her møder dog den Vanskelighed, at det ikke kan skjønnes, hvilken anden Art foruden S. japonica der skulde have været medvirkende. Den er nemlig yderst forskjellig fra de andre mig bekjendte Arter af Slægten, men den er tillige en af de smukkeste Arter, der fortjener at kjendes og dyrkes, hvorfor jeg ikke har villet undlade at beskrive den og foreløbig betegne den med et eget Navn*). Beskrivelsen af Sp. callosa Thunb. er saa kortfattet, at det vel neppe deraf kan afgjøres, om den Thunbergske Art er den samme som den her beskrevne eller, hvad der alm. antages, synonym med Sp. Fortunei Planch. ɔ: S. japonica L. fil.

11. Acer neglectum Lge. n. sp. Arbor mediocris, foliis subcoriaceo-nitidis, saturate viridibus, fere ad hiemem usque perdurantibus, duplo majoribus et praecipue latioribus quam in A. campestri L. (8cm. longis, 9cm, latis), reniformicordatis, 5-lobis, sinubus angustis, lobis acuminatis, inferioribus divaricatis v. sursum spectantibus, superioribus obtuse 1—2-dentatis; floribus parvis, viridibus, pedunculisque dense villosis, in corymbum compositum dispositis, samaris horizontaliter divaricatis, apice leviter sursum curvatis, ad suturam superne angulo obtusissimo impressis, duplo majoribus quam fructus A. campestris L.

---

*) En anden sædvanligt med S. japonica forenet, meget kjendelig Form, der muligen ogsaa kunde fortjene Rang som Art, er Sp. (japonica var.?) leucantha (S. callosa alba hort.), der afviger ved følgende Kjendetegn: Frutex humilis (1—1½′ alt.), caule angulato, minus ramoso, ramis erecto-patulis, foliis brevioribus et minus longe acuminatis, lanceolato-ellipticis, dentato-serratis (nec argute serratis), junioribus non purpurascentibus; corymbo minus densifloro, petalis albis; disco luteo, filamentis albis, antheris pallide et sordide luteis, demum fuscescentibus, stylis pallidis.

Præter characteres indicatos A. campestre L. differt a nostra cortice suberoso, foliis minus coriaceis, magisque caducis, sinubus latioribus, lobis obtusis, floribus majoribus, parce villosis, in corymbo minus composito paucioribus, samaris apice deorsum curvatis, latere superiore rectilineis v. leniter arcuatis, nec angulo obtuso notatis.

Af denne Art findes der et Exemplar saavel i Landbohøjskolens Have, hvor den først i Aar har blomstret efter at have henstaaet i flere Aar under et urigtigt Navn (A. Pseudoplatanus var.), som i Universitetets botaniske Have, hvor den fandtes uden Navn som Mellemplantning uden at det vides hvorfra den er modtaget. I Frugternes Form staar den nærmest ved A. campestre L., men Smaafrugterne divergere med en svag Bue istedetfor at de hos hin ere udspilede i en næsten ret Linie, og de ere desuden dobbelt saa store som hos A. campestre. Bladene have ogsaa en flygtig Lighed med Navrens Blade, men foruden at de ere meget større end disse, afvige de ogsaa ved de spidsere Lapper, ved deres mørkt grønne, glinsende Overflade og en mere læderagtig Consistens. Men især udmærker den sig ved det meget sildige Løvfald. Den 4de Novbr. 1881, da alle de andre her dyrkede Acer-Arter forlængst havde tabt deres Blade, stod A. neglectum endnu næsten helt grøn; særligt i Sammenligning med den nærmest beslægtede A. campestre har den et omtr. 2—3 Uger senere Løvfald, og endnu større Forskjel i denne Henseende er der mellem denne og A. platanoides, italum o. fl. af de halvskjærmblomstrende Arter, med hvilke den desuden ogsaa i andre Karakterer er langt mindre overensstemmende. Da den ikke har Præg af en Bastardform, synes der at være god Grund til at opstille den som egen Art.

EXPLICATIO TABULARUM.

Tab. I.

Fig. 1. (Iris lamprophylla).
— a. Folium.

Fig. b. Spathae folium interius.
— c. Folium perigoniale seriei exterioris.
— d. Stamina.
— e. Capsula.
— f. Semen magn. nat.
— f'. idem magn. auct.

Fig. 2. (Iris graminea).
— α. Folium.
— β. Spathae folium interius.
— γ. Folium perigoniale seriei exterioris.
— δ. Stamen.
— ζ. Semen magn. nat.
— ζ'. id. m. auct.

Tab. II. (Crataegus hiemalis).

Fig. a. Flos.
— b. Idem longitudinaliter sectus.
— c. Calyx.
— d. Petalum.
— e. Stamina.
— f. Pistilla.
— g. Pyrena 5 in pomo transverse secto.
— h. Pyrenum singulum.
— i. Sectio ejusdem transversalis.

Tab. III. (Cratagus pinnatiloba).

Fig. a. Flos, exceptis petalis.
— b. Petalum.
— c. Stamen.
— d. Pomum.
— e. Sectio ejusdem transversalis, cum 2 pyrenis.
— f. Idem, monopyrenum.
— g. Pyrenum.
— h. Sectio ejusdem transversalis.
— i. Folium cum 2 stipulis.
— k. Pomum varietatis sphaerocarpae.
— α. (Crataegus monogyna) flos.
— β. Idem, sine petalis.
— γ. Pistillum.
— δ. Pomum.
— *a'*. (Crataegus Oxyacantha) flos.
— β'. Idem sine petalis.
— γ', δ'. Pistilla 3 et 2.
— ε. Pomum.
— ζ. Idem transverse sectum, cum 2 pyrenis.
— *y*. Pyrenum.
— δ. Idem, transverse sectum.

Tab. IV

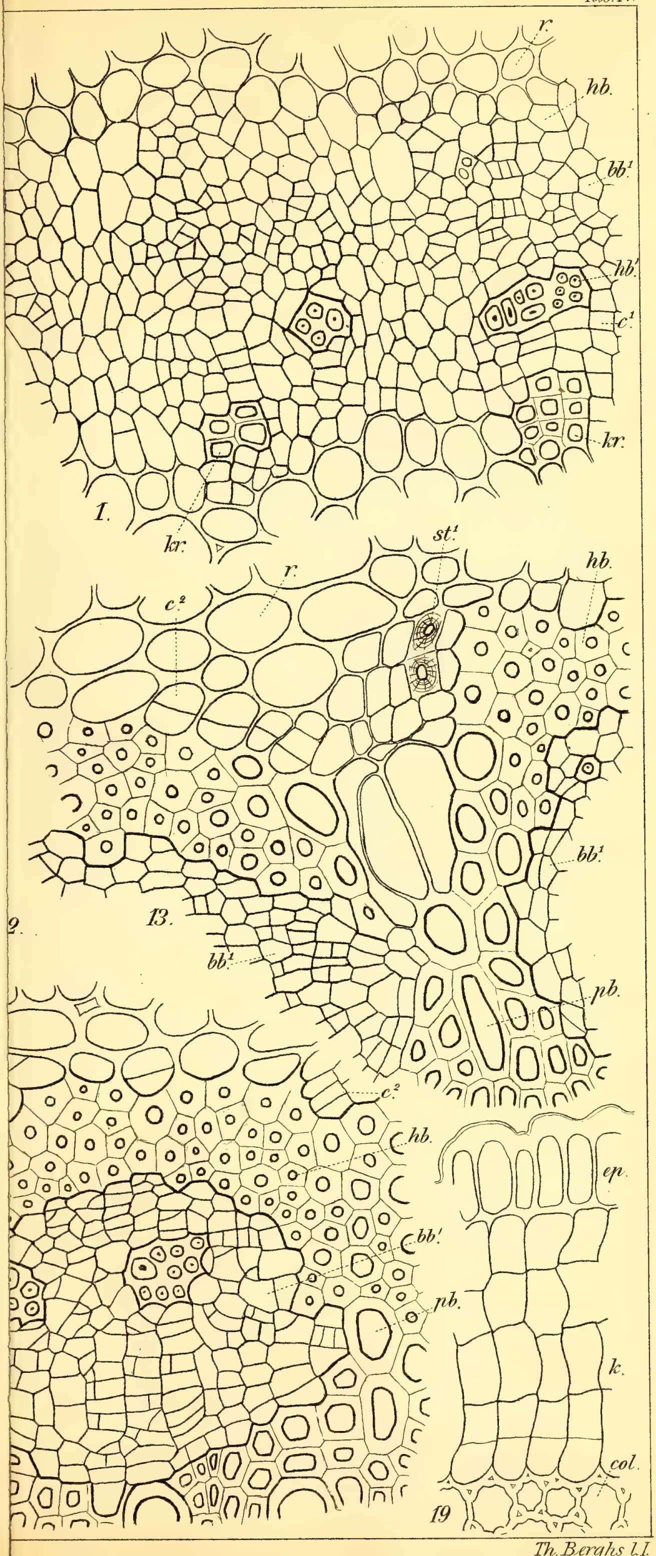
r.
hb.
bb.¹
hb.¹
c.¹
kr.
1.
kr.
st.¹
hb.
r.
c.²
bb.¹
9.
13.
bb.¹
pb.
c.²
hb.
bb.¹
pb.
ep.
k.
col.
19

Th. Berghs l.I.

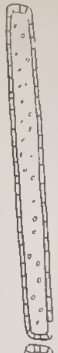
5.

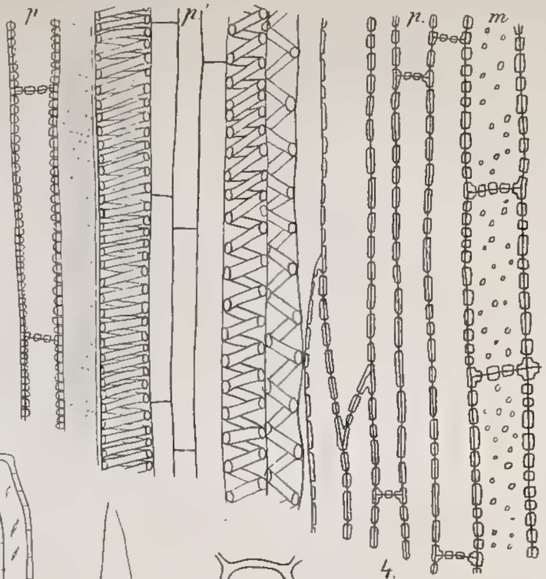

4.

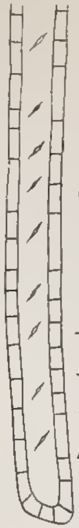
3.

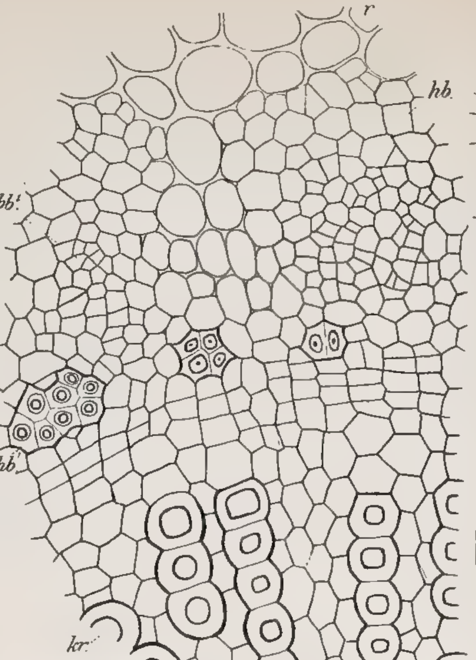

2.

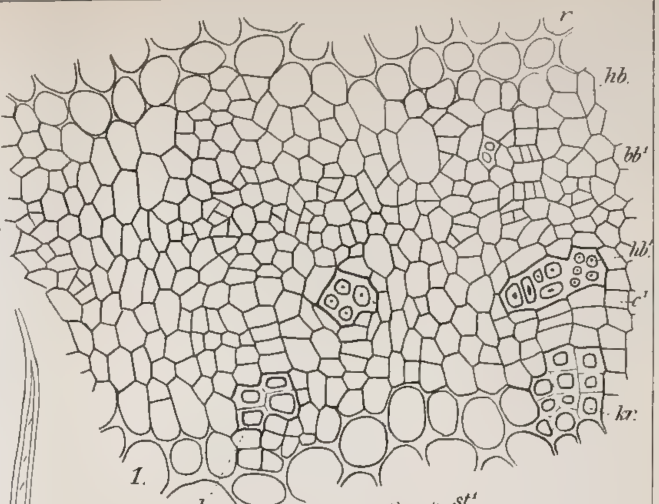
r
hb.
bb'
hb'
c'
kr.
la.
1.

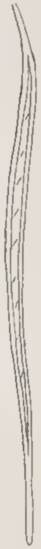
12.

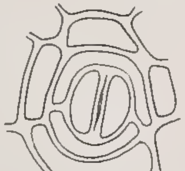
8.

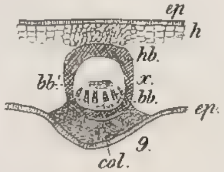
ep
h
hb.
bb'.
x.
bb.
ep.
col.
9.

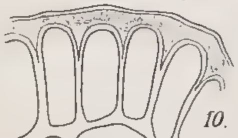
10.

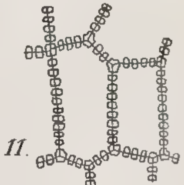
11.

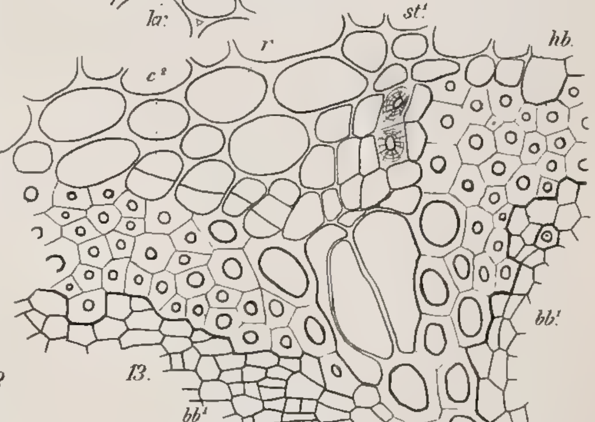
st'
r
c²
hb.
bb'
bb'
pb.
13.

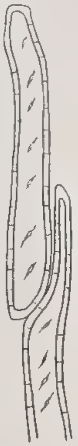
6.

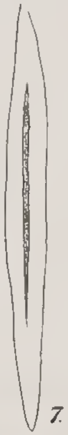
7.

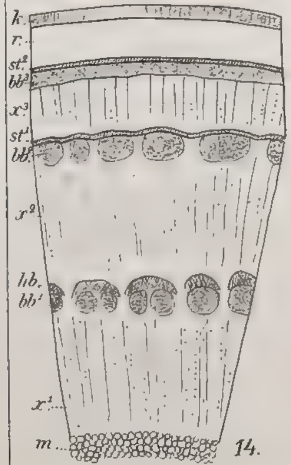
k.
r.
st².
bb².
x³
st'.
bb'.
x²
hb.
bb'
x'
m
14.

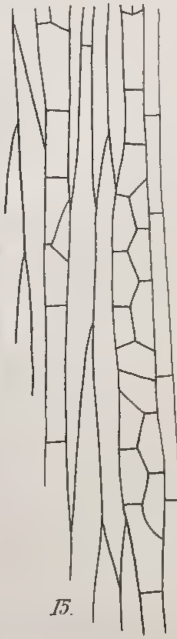
15.

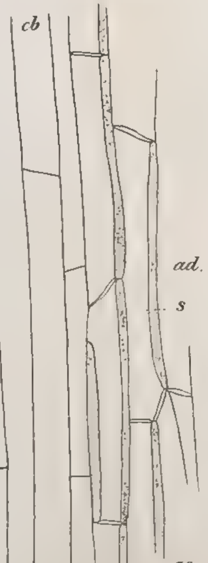

16.

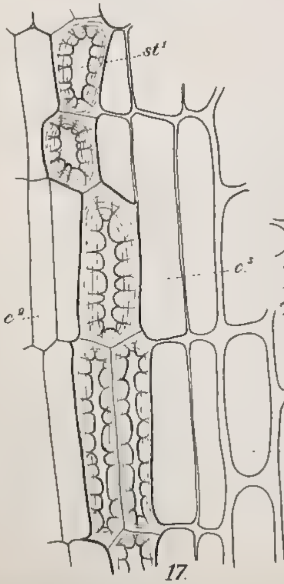

17.

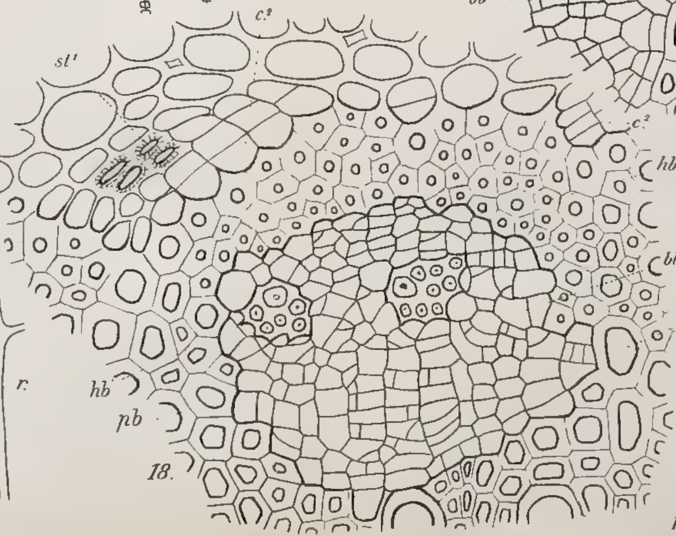
c²
st'
c²
hb
bb'
pb.
hb
pb
18.

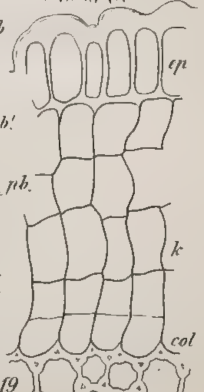

19.

N. Wille del. & lith.

Th. Berghs Lt.

st.2
c.3
st.1
bb.2

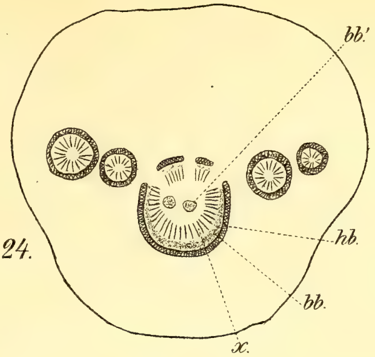

24.

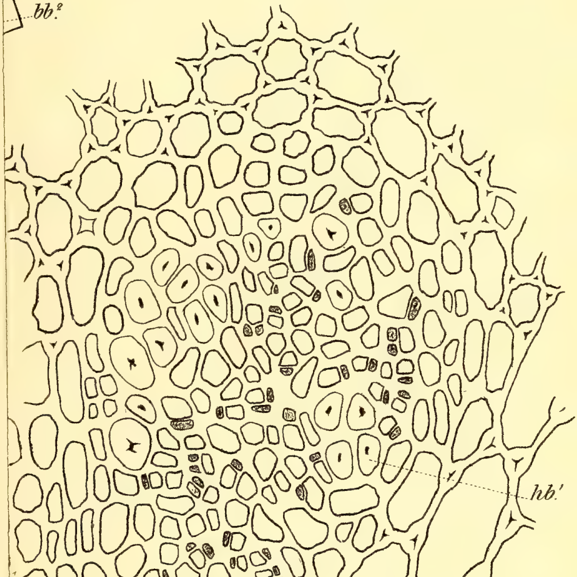

25.

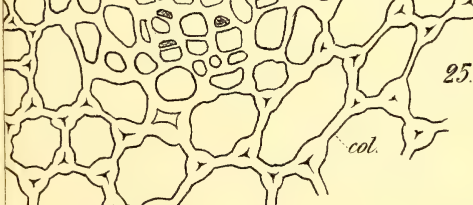

28.

Th. Berghs l. I.

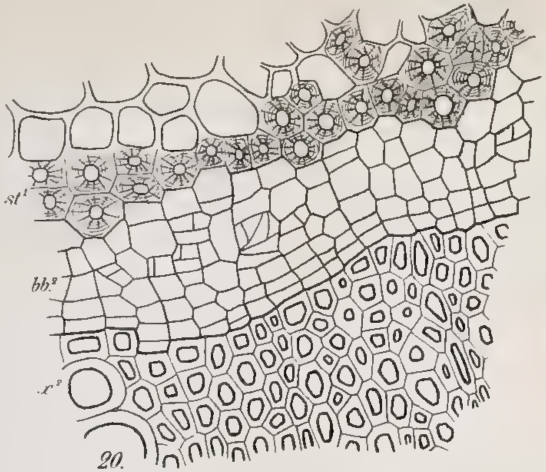

20.

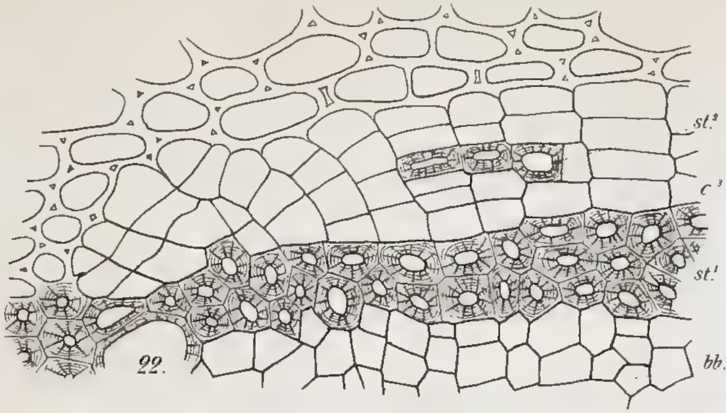
st²
c³
st¹
bb²

22.

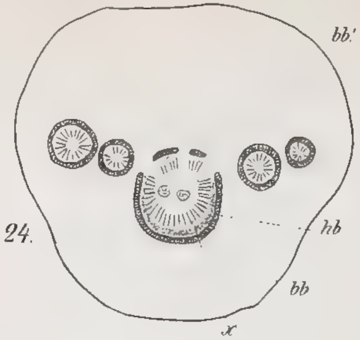

24.

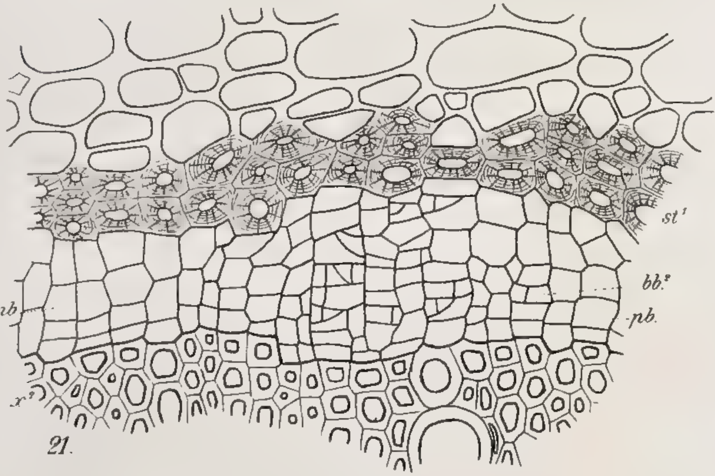
st¹
bb²
pb
pb
x²

21.

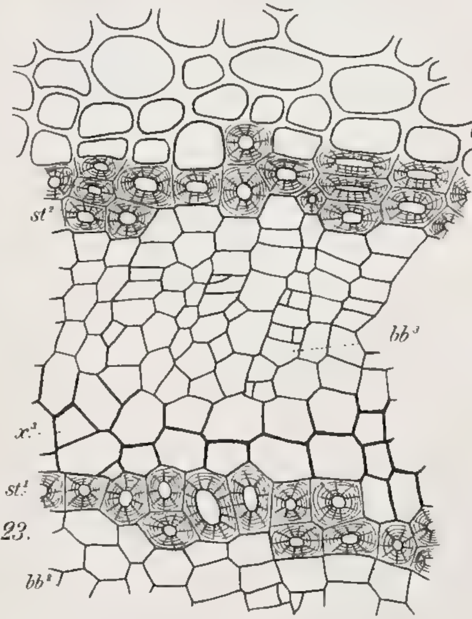
st²
bb³
x³
st¹
bb²

23.

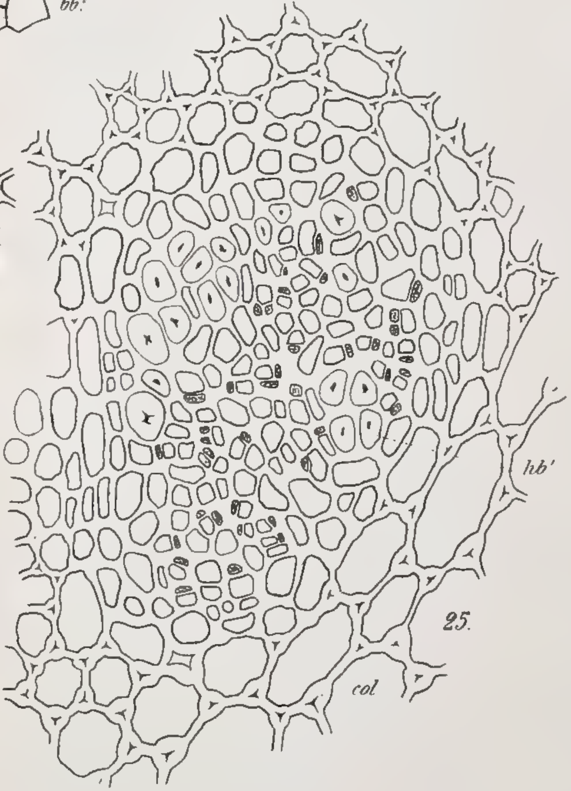

25.

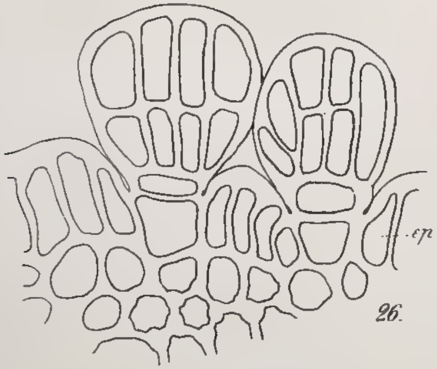

26.

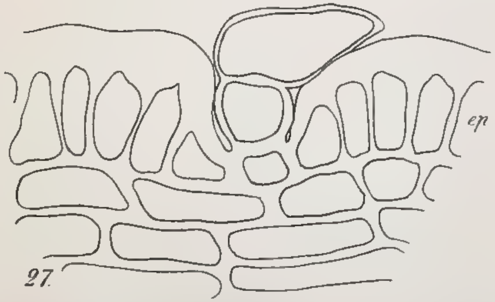

27.

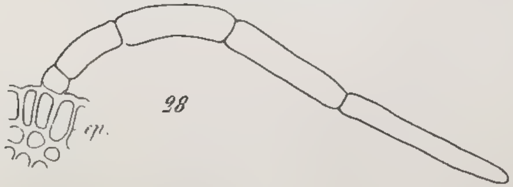

28

N. Wille del. & lith.

Th. Berghs l. I.

OM STAMMENS OG BLADETS BYGNING HOS AVICENNIA NITIDA L.

[illegible]

AF

N. WILLE.

(Hermed Tavle IV—V.)

Avicennias Stamme har en eiendommelig Bygning, som kortelig beskrives af *de Bary**). Da der imidlertid er Uklarhed i flere Punkter, opfordrede Dr. *Warming* mig til at underkaste den et nærmere Studium. Efterfølgende Undersøgelser af Stammens og Bladets Bygning hos Avicennia nitida L., samlet i Vestindien af Hr. Baron *Eggers*, ere udførte paa det botaniske Laboratorium i Kjøbenhavn, under Ledelse af Dr. *Warming*, hvem jeg herved bringer min hjærteligste Tak.

Betragter man et Tværsnit af en ældre Avicennia-stamme, finder man, at det er forsynet med lysere Ringe; man kunde antage dem for Aarringe, men en svag Forstørrelse viser (Tavl. IV fig. 14), at de dannes af et smalt Bælte Sclerenchymceller med en indenfor liggende Række Blødbastpartier, adskilte af forvedede, radiale Bjælker. Indenfor hver af disse Bastringe ligger en Vedring.

Bladene ere modsatte, og paa det Materiale, som stod til min Raadighed, var der et Sprang i Udviklingen mellem det øverste, næsten fuldt udviklede Bladpar og de følgende, der omsluttede Stammespidsen, og som vare saa lidet fremmelige, at de knapt havde en Antydning til Karstrænge.

---

*) *A. de Bary.* Vergleichende Anatomie der Vegetationsorgane der Phanerogamen und Farne. Leipzig 1877, p. 605.

Det var vanskeligt at faa tilstrækkeligt tynde Lægdesnit gjennem den lave Stammespids; saa vidt jeg kunde se, var der under Epidermis en eller to Periblemrækker og indenfor dem uordnet Cellevæv.

Et Tværsnit ved det øverste, næsten helt udviklede Bladpar har et næsten elliptisk Udseende, med en temmelig tyk Bark og Marv; i hver af Ellipsens Brændpunkter ligger en stor Karstræng, som skal danne Bladstilkens Midtnerve, paa hver Side af dem bugter sig ud en mindre Karstræng, som bliver til Sidenerve. Mellem disse sidste Karstrænge begynder en ny Karstræng at danne sig til det ovenfor staaende, endnu ikke udviklede Bladpar.

Udenfor Marven, som endnu ikke har faaet fortykkede Celler (Tab. IV fig. 1 m), finder man enkelte smaa Grupper af Kar, som begynde at fortykke sine Vægge. De ligge i radiale Rækker, og synes derfor at være fremkomne ved Delinger af det udenfor liggende, nylig opstaaede Cambium (Tab IV fig. 1 c), med Undtagelse af de inderste, som paa Længdesnit vise sig at være Spiralkar, og vel ere af procambial Oprindelse.

Udad, til Basten, synes Cambiet kun at afgive faa Celler, som selvfølgeligt ligge radiert. Den overveiende Del af den første Bastring er af procambial Oprindelse og har Celler uden radial Ordning. I den indre Del, altsaa i Blødbasten, finder man allerede paa dette Stadium enkelte Grupper af Sklerenchymceller (Tavl. IV fig. hb'), som opstaa ved en gjentagen Deling af en eller nogle faa Celler. Silrør kan man her og der udpege ved Hjælp af deres en eller to Adjunktivceller*), som man let ved det rigere Indhold og trangere Lumen kan adskille fra Cambiformcellerne.

---

*) *L. Kolderup Rosenvinge.* Anatomisk Undersøgelse af Vegetationsorganerne hos Salvadora. (Oversigt over d. K. danske Videnskabs-Selskabs Forhandlinger. Kjøbenhavn 1880) p. 217.

De yderste af Bastens Celler have noget videre Lumen og dele sig ikke, eller ubetydeligt; de skulle senere omdannes til Haardbast, men ere endnu ikke saa udprægede, at man kan fastsætte deres Grændse indad; udad kan man tilnød adskille dem fra Barkens videre Celler (Tavl. IV fig. 1 r).

Allerede paa dette Stadium kan man let paa de radialt strakte Celler kjende Parenchymstraalerne, som, fra Begyndelsen af ordnede i nogenlunde regelmæssige radiale Rækker, strække sig mellem de før nævnte Kargrupper.

Paa et lidt nedenfor taget Tværsnit (Tavl. IV fig. 2) var dannet betydelige Masser, i radiale Rækker ordnet Xylem, hvoraf dog kun Karrene endnu vare forvedede. I Blødbasten var foregaaet nogle flere Delinger. Parenchymstraalernes Celler havde tiltaget i Størrelse, saavel som de Celler, der skulle blive Haardbast, som nu ogsaa lettere lod sig adskille fra de øvrige Væv. Nogle enkelte Celler, især ved Parenchymstraalerne, vare større end de omliggende, det viste sig senere, at de udvikles til Stenceller.

Naar den første Ved- og Bastring er fuldt færdig, har Stammen følgende Bygning. I Midten er en temmelig stor Marv bestaaende af cylindriske i vertikale Rækker ordnede Celler, hvis Længde variere betydeligt inden hver Række, men med samme Diameter. De forskjellige Rækker ere derimod af meget forskjellig Diameter og med mellemliggende Intercellulærrum. Væggene ere temmelig stærkt fortykkede, med uregelmæssigt anordnede større og mindre Porer (Tavl. IV fig. 4 m).

Udenfor Marven kommer først nogle faa Rækker Parenchym (Tavl. IV fig. 4 p), derefter nogle Spiralkar, mellem hvilke man paa tynde Snit kan finde nogle faa langstrakte Parenchymceller (Tavl. IV fig. 4 p¹), som ikke have fortykkede Vægge. De senere, af Cambiet dannede Kar ere alle Prikkar, som inderst have meget liden Vidde, knapt større end Spiralkarrene, men udad tiltage betydeligt. Jeg iagttog oftere, at Prikkarrene indeholdt meget Protoplasma (contraheret ved Alkoholens Indvirkning) og store Cellekjærner, selv efter at

Væggene vare blevne stærkt fortykkede, med tydelig Prikning, ja, som det syntes, endog efter at Tværvæggene vare perforerede.

Karrene ere nærmest omgivne af Vedparenchym, som paa et Tværsnit ved sine tyndere Vægge i Regelen let adskilles fra Libriformens stærkt fortykkede Celler. Disse sidste vise sig paa Længdesnit, som almindeligt, at være meget lange med smale, i en venstre Skrue gaaende Porer (Tavl. IV fig. 3, 6, 12). *Sanio**) antager, at Libriformens Celler naa sin store Længde, ved at de under Længdevæksten kile sig med Enderne ind mellem hverandre, hvilket jeg hos Avicennia oftere iagttog efter at have macereret Veden med Salpetersyre og chlorsur Kali. Ved forsigtig Udpillen kunde man da finde Celler, som endnu hang sammen, og havde begyndt at vokse forbi hverandre (Tavl. IV fig. 6).

Parenchymstraalerne vare temmelig smaa, kun indtil tre Cellelag tykke, og i Høiden indtil fem Celler. De havde temmelig stærkt fortykkede, med Porer forsynede Vægge (Tavl. IV fig. 11). Cellerne havde sin største Udstrækning i Høiden, som altid oversteg Bredden, undertiden endog betydeligt. Megen Lighed med Parenchymstraalerne vise de afstivende Bjælker, som adskille Blødbastpartierne, men de ere i alle Forhold meget større, omtrent 5 eller flere Cellelag tykke og meget mere udstrakte i Høiden end de almindelige Parenchymstraaler; ligesom disse kile de sig tilsidst ud, medens en ny tager sin Begyndelse. Deres Celler have omtrent samme Størrelse som Parenchymstraalernes, men have stærkere fortykkede Vægge og ere uregelmæssigt bøiede og bugtede mellem hverandre. De opstaa som Parenchymstraalerne ved Delinger af Cambialcellerne (Tavl. IV fig. 15), men, som det synes, udstrække disse Delinger sig over flere Cambialceller i Høiden, og, hvad man paa Tværsnit med Sikkerhed kunde paavise, i

---

*) *C. Sanio.* Vergleichende Untersuchungen über die Elementarorgane des Holzkörpers. (Botanische Zeitung. 1863) p. 109.

Bredden. Undertiden finder man i dem enkelte Celler, som have delt sig færre Gange og ligne det almindelige Vedparenchym, disse Celler ere stærkt bugtede mellem de øvrige. Tværbjælkernes Bestemmelse er vistnok hovedsagelig at støtte den udenom følgende Vedring, som ellers, om den kun skulde slutte sig til den tyndvæggede Blødbast, vilde komme til at danne en løs Cylinder, noget som af mekaniske Hensyn vilde være uhensigtsmæssigt. De beskytte samtidigt ogsaa den mellemliggende Blødbasts Celler fra at blive sammentrykte og derved ubrugelige for Stofvandringen*).

De af *Sanio***) for en Avicennia beskrevne og afbildede eiendommelige med »Copulationsrør« forsynede Parenchymceller, har jeg ikke kunnet finde hos denne Art. Erstatningsceller har jeg heller ikke med Sikkerhed kunnet paavise, da de Celler (Tavl. IV fig. 5), man efter Macerationen kunde finde, og som lignede Erstatningsceller, ved alle muelige Mellemformer vare saa nøie forbundne med det ægte Vedparenchym, at det er voveligt at paastaa, at de direkte, uden Deling, ere fremkomne af Cambiets Celler.

Blødbasten, som i den første Ring for Størstedelen er primær, indeslutter Sklerenchymceller, enten enkeltvis eller i smaa Grupper (Tavl. IV fig. 1, 2, 18). Nogle af disse Sklerenchymceller kunne opnaa en betydelig Længde, men de fleste ere dog korte (Tavl. IV fig. 7). I den af Procambiet opstaaede Blødbast er det, som før sagt, næppe mueligt at paavise nogen bestemt Orden, dog ser man i Regelen Silrørene samlede i Grupper. I den af Cambiet dannede Blødbast, som ligger i temmeligt regelmæssige Rækker (Tavl. IV fig. 18), finder man ofte et lignende regelmæssigt Forhold mellem Silrør og Adjunktivceller, som *Rosenvinge****) har beskrevet hos Salvadora, nemlig at Modercellen deler sig

---

*) *M. Westermaier* und *H. Ambronn.* Beziehungen zwischen Lebensweise und Structur der Schling- und Kletterpflanzen. (Flora. 1881) p. 424.

**) l. c. p. 94, Tabl. IV, fig. 1—4.

***) l. c. p. 214.

ved en skraa Væg i en større og en mindre Del, hvorefter den mindre Celle atter deler sig; dette kan ogsaa her gjentages, men saa udviklet som hos Salvadora er det dog næppe. Ligedan finder man, at Silrørene optræde i bestemte Rækker og afskære Adjunktivceller til samme Kant, saa de følge den ene efter den anden i radial Rækkefølge (Tavl. I fig. 18). Adjunktivcellerne kan man baade paa Tværsnit og Længdesnit (Tavl. IV fig. 16) kjende paa deres trange Lumen, der er fuldpakket med brunt Indhold, som de øvrige af Blødbastens Celler ere fattigere paa. I Regelen have Adjunktivcellerne samme Længde som Silrørene, men undertiden kunne de kile sig ud tidligere (Tavl. IV fig. 16). Om de have Silplader, hvor to med Enderne støde til hverandre, kunde jeg ikke afgjøre. Selve Silrørenes Plader vare saa tynde og havde Huller saa trange, at det næppe var muligt altid at se dem. Paa et senere Stadium, efter Dannelsen af den anden Vedring, havde de faaet tykke, calløse Silplader.

Udadtil omgives Blødbastpartierne halvmaaneformigt af Haardbasten (Tavl. I fig. 13, 18), som bestaar af flere Cellelag, i Reglen mellem tre og fem. Her og der finder man Stenceller, som ogsaa enkeltvis forekomme i Barken. De forekomme især paa Grændsen mellem Haardbastpartierne, og adskilles let ved deres meget mindre Længde og videre Lumen, som af og til kan opnaa abnormt store Dimensioner. I Tavl. IV fig. 13 ser man nogle saadanne abnormt store Celler lige ud for en af Blødbastens Tværbjælker. De have formodentlig naaet sin Størrelse ved ikke at dele sig og ere ved de omliggende Partiers Vækst blevne stærkt føiede saavel i radial som i tangential Retning, medens det nye Cambium danner sig udenfor dem. De have her knapt nok begyndt at fortykke sig, men paa andre Tværsnit har jeg seet lignende udviklede til fuldstændige Stenceller.

Den indre Del af Barken har Celler med store Lumina og forholdsvis tykke Vægge med Intercellulærrum. Udad danner Barkens Celler et Collenchym, hvis Celler har trangere Lumina (Tavl. IV fig. 19). Paa lidt ældre Stammer finder man under Epidermis en Kork, hvis Celler synes at dannes ved centripetale Delinger (Tavl. I fig, 19). Epidermis bestaar af radialt strakte, næsten stavformige Celler med en meget tyk Cuticula over den tykke Ydervæg.

Den anden Ved- og Bastring dannes af et Cambium, som opstaar umiddelbart udenfor Haardbasten i Barkens inderste Cellelag (Tavl. I fig. 13, 18). Dette Cambium optræder ikke samtidigt i hele Stammens Omkreds, men begynder paa enkelte Punkter og griber saa lidt efter lidt om sig til Siderne, saa man paa en kort Strækning kan finde dannet en radial Cellerække, hvoraf enkelte Celler endog ere blevne sklerenchymatiske, og saa alle Mellemformer til at den første Deling endnu ikke har fundet Sted (Tavl. IV fig. 13, 18).

I Begyndelsen danner Cambiet kun Celler udad; den yderste, i nogle Tilfælde om end sjelden, de to yderste forblive uforandrede, og i dem dannes senere Cambiet til den næste Ring, men de derefter følgende en, to, undertiden tre Celler blive meget tidlig sklerenchymatiske (Tavl. IV fig. 20, 21). Undertiden synes ogsaa den yderste Celle at blive sklerenchymatisk (Tavl. IV fig. 20), isaafald dannes den nye Cambiumcelle af den udenfor liggende Barkcelle. Før disse Celler gaa over til Stenceller, kunne de af og til dele sig ved en enkelt Væg tværtover (Tavl. I fig. 17), eller paalangs (Tavl. IV fig. 22), som jeg iagttog ved den begyndende Dannelse af den tredie Bastring. Hvad enten de dele sig eller ei, kunne de dog ikke som den primære Haardbasts Celler strække sig i Længden, men holde sig paa Stencellens Stadium og ligge derfor, saavel paa Radialsnit som Tværsnit, i Række med de indenfor og udenfor af Cambiet dannede Celler (Tavl. IV fig. 17, 20—23).

Silrørene og deres Adjunktivceller ere i den anden Bastring regelmæssigere ordnede (Tavl. IV fig. 20, 21) end i den første, men vise forresten samme Forholde. Først naar Blødbasten er nogenlunde udviklet, begynder Cambiet at danne Celler indover til Veden; dennes Kar, som synes at være forholdsvis mindre talrige end i den første Vedring, ere alle

Prikkar. Forresten er Vedens Bygning den samme som i den første Ring, og ligner denne ogsaa deri, at de inderste Cellelag bestaa af Parenchym, som man let adskiller ved deres tyndere Vægge og større Lumen.

Parenchymstraalerne og Blødbastens afstivende Bjælker vise samme Bygning og Udvikling som i den første Ring, uden dog altid at være Fortsættelser af dennes. Da samtlige Celler i anden, tredie og følgende Ringe opstaa ved tangentiale Delinger af Cambium, som staar i genetisk Forhold til det, som danner den anden Ring, ligge Cellerne i radiale Rækker (Tavl. V fig. 20 23), som man kan følge fra Ring til Ring.

Bladstilken modtager tre Karstrænge, hvoraf Sidestrængene ere betydeligt svagere, og næsten umiddelbart efter sin Indtræden atter dele sig, saa man midt paa Bladstilken har en stor Centralstræng og to mindre paa hver Side (Tavl. V fig. 24). Epidermis ligner Stammens, men har en mere bølget Overflade. Under den følger en Bark af samme Bygning som Stammens. Sidenerverne ere omgivne af en Skede tangentialt strakte Celler, men hos Midtnerven var en saadan ikke saa udpræget, at den med Sikkerhed lod sig paavise.

Den centrale Karbundt har i Bladstilkens basale Del en hesteskolignende Form, men lukker sig snart. I Bladstilkens basale Del har den i sin Omkreds Grupper af fortykkede Celler, som danne en af mellemliggende, mere tyndvæggede Celler kun lidet afbrudt Ring, der høiere op gaar over i en Haardbastring lig Stammens. Indenfor denne ligger en Blødbast, lig Stammens procambiale, men med flere og større Sklerenchymgrupper. Cambiet og Xylemet, som i Bladstilken danner en sluttet Ring, men i Bladpladen kun findes paa Undersiden, har samme Bygning som Stammens og ligge i tydelige Rækker. Marvens Celler ere collenchymatiske.

Sidenerverne have en lignende Bygning, men ere i alle Dele mindre og mangle de Blødbastgrupper, som opstaa i Centralnervens Marv lidt ovenfor Bladstilkens Basis, og kan følges næsten til Bladets Spids, henimod hvilken de lidt efter lidt aftage i Størrelse og tilsidst forsvinde. Jeg troede i

Begyndelsen, at de stode i Forbindelse med den udenfor Xylemet liggende Blødbast, men en nærmere Undersøgelse viste, at de opstaa selvstændigt. Man finder først, at nogle enkelte af Marvens Celler begynde at dele sig, lidt høiere op tiltager Antallet, og der begynder at optræde Sklerenchymgrupper, som i den udenfor Xylemet liggende Blødbast. Marvens Blødbast danner to eller tre Strænge adskilte ved Straaler af collenchymatiske Celler; den viser samme Bygning som den øvrige, procambiale Blødbast, har kun noget mindre Celler (Tab. V fig. 25).

Bladets Nerver forgrene sig næsten retvinklet lige til de fineste Grene, som kun bestaa af nogle enkelte Trakeïder, der meget ligne Stenceller, som *Kolderup Rosenvinge**) ogsaa angiver hos Salvadora,

Paa Bladets Overside finder man lige under Epidermis et af tre Cellelag bestaaende Hypoderma, som over Midtnerven har flere Cellelag af mindre og collenchymatisk fortykkede Celler. Det opstaar, som det synes, ved Delinger af et under Epidermis liggende Cellelag. Udviklingen har jeg ikke kunnet følge, da jeg manglede passende unge Blade. Pallisadeparenchymet har 4, Svampparenchymet omtrent 5 Cellelag. Paa Midtnervens Underside er et stærkt Collenchym. Epidermis bestaar som hos Stammen af palisadeformige i vertical Retning strakte Celler (Tavl. V fig. 10). De ere forsynede med en meget tyk Cuticula, som tydeligt fremtraadte ved Behandling med Chlorzinkjod og concentreret Svovelsyre, hvorved Cellulosen først farves blaa og derpaa opløses.

Bladene have tre Slags Trichomer, de to optræde i Bladenes yngste Stadier og have aabenbart afsluttet sin Virksomhed længe før Bladene ere udvoksede, men holde sig dog endnu i den Grube, som er paa den mod Axelknoppen vendende Side af Bladstilkens nederste Del. Paa Kanten af denne Grube finder man lange ugrenede Haar, som bestaa af

---

*) l. c. p. 219.

4 eller 5 Celler, hvoraf den, som er nærmest Epidermis, er kort, de øvrige lange (Tavl. V fig. 28). De synes væsentlig at optræde til Beskyttelse for de unge Bladanlæg, da disse ere tæt beklædte med dem.

Den anden Slags finder man ogsaa paa de helt unge Bladanlæg, hos de udvoksede holde de sig især midt i Bladstilkens Grube, og ere da for en Del nedsænkede i Epidermis (Tavl. II fig. 26). De bestaa af en liden Celle der bærer et Hoved, som, saavidt jeg kunde se, bestaar af 16 Celler i to Etager. Dette Hoved dannes ved at den første Celle ved vertikale Vægge deler sig i 8, som derefter ved en Tværvæg deles i to. Deres Indhold optog med stor Begjærlighed Anilin, som synes at tyde paa, at de ere Collaterer.

Den tredie Slags Trichomer, som fandtes paa de fuldt udviklede Blade havde to Former, den ene, som var paa Bladets Overflade, var næsten nedsænket i Epidermis (Tavl. V fig 27) og havde over den lille Epidermiscelle en kort Halscelle, som bar en eneste Celle af Form næsten som et Fuglehoved, der ikke rakte meget over Epidermis' Overflade. Paa Undersiden af Bladet var Halscellen meget længere og ikke nedsænket i Epidermis. Haarene stode der saa tæt, at de aldeles skjulte Spalteaabningerne, som man først fik at se, naar man havde skrabet Haarene bort (Tab. II fig. 8). Disse Haar skulle vel tjene til at indskrænke Fordampningen.

Kjøbenhavn i November 1881.

FIGURFORKLARING.

ad. = Adjunktivceller; bb.^{1}, bb.^{2} o. s. v. = 1ste Rings, 2den, o. s. v. Rings Blødbast; bb.′ = Blødbastgrupper i Midtnervens og Bladstilkens Marv; c.^{1}, c.^{2} o. s. v. = 1ste Rings, 2den o. s. v. Rings Cambium; cb. = Cambiform; col. = Collenchym; ep. = Epidermis; h. = Hypoderma; hb. = 1ste Rings Seigbast; hb.′ = smaacellede Sklerenchymgrupper i Blødbasten; k. = Kork; kr. = Kar; m. = Marv; p. = Parenchym; p.′ = ikke fortykkede Parenchymceller mellem Spiralkarene; pb. = afstivende Bjælker mellem Blødbastpartierne; r. = Bark; s. = Silrør; st.^{1}, st.^{2} = 2den Rings, 3die Rings Stencellelag; x.^{1}, x.^{2} o. s. v. = 1ste Rings, 2den o. s. v. Rings Ved.

Avicennia nitida.

Tavle IV.

Fig, 1. Tværsnit lidt nedenfor Stammespidsen $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 2. Tværsnit noget længere nede $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 3. Libriformcelle efter Maceration $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 4. Radialsnit gjennem den Del af Stammen, som er nærmest Marven $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 5. Celler, som ligne Erstatningsceller, fra de Blødbasten afstivende Bjælker, efter Maceration $\left(\frac{260}{1}\right)$.
— 6. Libriformceller, som ere i Begreb med at vokse forbi hverandre, efter Maceration $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 7. Kort Sklerenchymcelle fra de i Blødbasten liggende Grupper $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 8. Spalteaabning $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 9. Tværsnit af Bladets Midtnerve (svagt forstørret).
— 10. Tværsnit af Bladets Epidermis efter Behandling med Chlorzinkjod og Svovelsyre $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 11. Parenchymstraaleceller $\left(\frac{480}{1}\right)$.
— 12. Libriformcelle efter Maceration $\left(\frac{160}{1}\right)$.
— 13. Begyndende Dannelse af den anden Ring.
— 14. Tværsnit af en Del af en Stamme med 3 Ringe (svagt forstørret).
— 15. Tangentialsnit visende Oprindelsen af de Bjælker, som afstive Blødbastnipperne $\left(\frac{160}{1}\right)$.

Fig. 16. Blødbast ($\frac{480}{1}$).
— 17. Radialsnit gjennem den anden Rings Stenceller ($\frac{480}{1}$).
— 18. En Bastgruppe i den første Ring efter de afstivende Bjælkers Forvedning; den anden Ring begynder at dannes ($\frac{480}{1}$).
— 19. Kork, Tværsnit hos en ung Stamme ($\frac{480}{1}$).

Tavle V.

— 20, 21. Tværsnit af den anden Ring ($\frac{480}{1}$).
— 22. Begyndende Dannelse af den tredie Ring ($\frac{480}{1}$).
— 23. Tværsnit af den tredie Ring ($\frac{480}{1}$).
— 24. Tværsnit gjennem Bladstilken (svagt forstørret).
— 25. Tværsnit gjennem en Bastgruppe i Bladstilkens Marv ($\frac{480}{1}$).
— 26. Collaterer i Midten af en Grube paa den mod Axelknoppen vendende Side af Bladstilken ($\frac{480}{1}$).
— 27. Haar paa Bladets Overside ($\frac{480}{1}$).
— 28. Haar paa Kanterne af Bladstilkens Grube ($\frac{160}{1}$).

OM ISLANDS FLORA,

KRITISKE OG SUPPLERENDE BEMÆRKNINGER TIL HR. ADJUNKT CHR. GRØNLUNDS: »ISLANDS FLORA«.

ET FOREDRAG, HOLDT DEN 11. NOVBR. 1881 I DEN BOTANISKE FORENING *)

AF

MORITZ HALLDÓRSSON FRIDRIKSSON.

Det er med en vis Frygt, at jeg har bedt om Ordet i denne Forening, der tæller saa mange Videnskabsmænd blandt sine Medlemmer, thi jeg er ikke særlig Botaniker; det ligger ogsaa en Del Aar tilbage i Tiden, at jeg syslede med mit Fædrelands Plantevæxt, og mit Studium har kun tilladt mig, at anvende en sparsom Tid paa de Bemærkninger, som jeg i Aften har i Sinde at gjøre om Islands Flora. Jeg maa derfor paa Forhaand bede om Overbærenhed med mit, vistnok i mange Henseender mangelfulde Foredrag, hvilket jeg som Islænding har fundet mig opfordret til at fremkomme med, skjønt jeg af personlige Hensyn maatte have ønsket at undgaa dette. Og at jeg netop har villet fremføre Bemærkningerne her i Foreningen er, fordi jeg af Bot. Tidsskrift ser, at Islands floristiske Forhold her flere Gange have været Gjenstand for Behandling, og at alt andet end smigrende Udtalelser ere faldne om min Landsmand Oddur Hjaltalín, hvis Bog om Islands Flora jeg siden Drengeaarene har været fortrolig med, og gjennem hvilken jeg har lært at elske og agte Forfatteren. Det har derfor gjort mig ondt, at han nu her skal reduceres til Intet.

---

*) Foredraget er omtrent ordret, saaledes som jeg holdt det; hvad der senere er tilføjet, findes enten i Parenthes eller med særlig Bemærkning under Texten.

Forf.

Der er hengaaet et halvt Aarhundrede, siden den islandske Læge og Botaniker **Oddur Hjaltalín***) paa det islandske literaire Selskabs Forlag udgav sin Plantelære**). Dette var det første Forsøg paa en systematisk Beskrivelse af Islands Flora; den var skrevet i det islandske Sprog og blev af hans Landsmænd modtaget med almindelig Velvillje. Som naturligt, sluttede Hjaltalíns Plantelære sig nøje til andre Botanikeres Forsøg i samme Retning, og da især til den af Danmarks Flora saa fortjente J. W. Hornemann's økonomiske Plantelære***); men nærmest var den dog et Supplement til den lærde Islænder Björn Halldórsson's†) Afhandling††) om Nytten af de paa Island voxende Planter. Man har bebrejdet Hjaltalín, at han i sin Plantelære næsten med slavisk Ærefrygt har fulgt Hornemann i Beskrivelsen af de forskjellige Plantearter; men af Fortalen til *»grasafræði«* sés, at han selv har regnet det netop for en Fordel ved sit Arbejde, at han har været i Stand til at støtte sig til en saadan Autoritet, som Hornemann paa sin Tid var som Botaniker; selv var jo Hjaltalín ikke Botaniker ex professo, og enhver uhildet Læser vil derfor visselig være af samme Mening i det omtalte Punkt som han. Man har end videre, — som jeg personlig har haft Lejlighed til at erfare — sagt, at hans Plantelære kun var et Kompilationsarbejde og en kritikløs Opramsen af de af Hornemann som voxende paa Island angivne Planter. Dette er dog urigtigt. — Hornemann's Viden om Islands Flora var for største Delen hentet fra førnævnte B. Halldórsson's »Grasnytjar«, der var bygget paa Selvsyn og mundtlige Meddelelser fra Eggert Ólafsson*), som selv havde samlet til en Islands Flora, og hvis Manuscript Halldórsson ogsaa sés at have brugt; uheldigvis er dette senere i Tidernes Løb gaaet tabt. Det kan imidlertid godt være, skjønt det ikke kan paastaas, at Oddur Hjaltalín har haft hans Flora under Hænder, da han skrev sin Bog. Hjaltalín har desuden haft Naturforskeren Bjarni Pálsson's**) Herbarium til Eftersyn; i Fortalen til sin Plantelære siger han desuden at have nydt Naturgranskeren Sveinn Pálsson's***) Bistand ved Udarbejdelsen af samme. Han siger end videre at have benyttet N. Mohr's†) Naturhistorie, B. H.s' »Grasnytjar«, Dr. jur. M. Stephensen's*) Afhandling om Tangarter**); desuden König's***) »Flora Islandica«, der findes som Anhang til Ólafssons og Pálsson's Reyse gjennem Island (Sorø 1772) foruden flere mindre Afhandlinger, som han desværre ikke nævner. Det vil allerede heraf fremgaa, at Oddur Hjaltalín ikke alene har benyttet Hornemann ved Udarbejdelsen af sin Plantelære og for Enhver, der sammenligner Hornemann's »Bidrag til Islands Flora« med Hjaltalíns Bog, er det ogsaa strax iøjnefaldende, hvor langt righoldigere det sidste Arbeide er paa dette Omraade. Det bærer Vidne om at være udarbejdet med en sjælden Omhu og Flid, en Dom, der er tiltraadt af den af Adjunkt Grønlund ellers saa højt skattede Prof. Babington i Cambridge, som i Aaret 1846 foretog en Ferierejse i Island, og han føjer til: »This book is a most admirable contribution to our knowledge of the flora of the island and seems to be the result of much care and study«****). Og selv Adj Grønlund, der i Sommeren 1868 i næsten hele sex Uger opholdt sig for det meste i Reykjavík, har i 1870 udtalt sig særdeles anerkjendende om Hjaltalíns Arbejde og indrømmet at han som »født Islænder og islandsk Embedsmand« og »som hjemmeværende paa Øen havde god Lejlighed til at undersøge Islands krypto- og phanerogame Planter«; »for Lavernes Vedkommende er det imidlertid aabenbart« — i Følge Adj. Grønlunds Mening — »at Forfatteren ikke særligt har studeret disse«, hvad der skal fremgaa af hans Plantelære*). — Uagtet denne smukke og efter min Mening velfortjente Udtalelse har Adj. Grønlund dog skiftet Mening; thi tre Aar senere udtaler han kort og godt, at han aldeles ikke kan være enig med Babington i dennes gunstige Dom om Hjaltalín. »Det samme, som jeg udtalte om Kryptogamerne — saaledes lyde Hr. Grønlunds egne Ord — »maa jeg ogsaa sige for Fanerogamernes Vedkommende. Hjaltalín har med Flid benyttet andre Forfatteres Meddelelser om og Beskrivelse af islandske Planter, men i hans Bog viser der sig intetsomhelst Spor til, at han selv har samlet eller selv har set og undersøgt de beskrevne Arter. At han slet ingen Voxesteder anfører, er allerede paafaldende, endnu besynderligere er det, at han ikke selv har gjort et eneste Fund**); men at alle hans Arter findes paa ældre Lister, og endelig, at de Fejltagelser, som findes paa disse, ogsaa findes hos ham; han optager f. Ex. Anthericum ramosum***) efter den aldeles upaalidelige Gliemann; han har ikke opdaget, at den Juncus, som paa ældre Lister kaldes J. arcticus, er J. balticus. Det bliver derfor uden Betydning om en Planteart findes opført paa hans Liste eller

---

*) O. H., en Søn af Præsten Jón Hjaltalín, er født den 12te Juli 1782 paa Gaarden Kálfafell i det østlige Island. Aaret 1802 dimitteredes han fra Reykjavik lærde Skole, blev Aaret efter immatriculeret ved Kbhvns. Universitet, studerede her Chirurgi og tog Embedsexamen i Aaret 1807. Samme Aar constitueredes Hjaltalín som Divisionschirurg ved 9de Bataillon, og 1809 ansattes han som Districtschirurg i sit Fødelands vestlige Dél. Her gjorde han sig bekjendt ved sine botaniske Kundskaber, som han havde samlet under sit Ophold i Kjøbenhavn. Han døde den 12te Maj 1840. Hans Broder er den bekjendte Læge, Landphysicus over Island, Jón Hjaltalín. Sen. Tilføjelse.

**) *Íslenzk grasafræði* af O. J. Hjaltalín, distriktskírúrgus. Kaupmannahöfn 1830. 8.

***) Forsøg til en dansk økonomisk Plantelære. Kjøbenhavn 1821 og 37.

†) Björn Halldórsson, Provst i Vestisland, f. 1714, d. 1794.

††) Grasnytjar. Kaupmannahöfn 1783. 8. S. T.

---

*) Eggert Ólafsson, Vicelaugmand, f. 1726, d. 1768. S. T.

**) Bjarni Pálsson, Landphysicus, f. 1719, d. 1779. — Hans Herbarium synes for Islands Vedkommende at have været meget fuldstændigt; bliver oftere citeret af Dr. Solander, der i Aaret 1772 rejste i Island; han har forfattet en »Flora Islandica«, der findes i den botaniske Afdeling af »British Museum«. S. T.

***) Sveinn Pálsson, Landphysicus, f. 1762, d. 1840. S. T.

†) Nicolai Mohr, en Færing, der i Aaret 1780 af den danske Regering blev sendt op til Island for at undersøge Naturforholdene; han opholdt sig i Landet henved halvandet Aar; skrev »Forsøg til en islandsk Naturhistorie« Kjøbenhavn 1786. S. T.

---

*) Magnus Stephensen, Justitiarius i den islandske Landsoverret, f. 1762, d. 1833. S. T.

**) Om de til Menneskeføde brugelige Tangarter, Kjøbenhavn 1808.

***) Joh. Gerh. König, f. 1728, d. 1785 som Missionslæge i Tranqvebar, rejste i Foraaret 1764 paa kgl. Bekostning til Island og opholdt sig her indtil Efteraaret 1765. Rottbøll kalder ham »den flittige og til Florae Tjeneste ligesom dannede Hr. König« (Afhandl. »om en Del rare Planter« i Kbhvns Vidensk. Selsk. Skrifter X Dél.) S. T.

****) A revision of the Flora of Iceland, Linnean society's journal Botany. Vol. XI, S. 282.

---

*) Chr. Grønlund: Bidrag til Oplysning om Islands Flora, Botanisk Tidsskrift, 4. Bind, Kjøbenhavn 1870—71, S. 152.

**) I Hornemann's Herbarinm i bot. Haves Bibliothek findes der flere Fund fra hans Haand, f. Ex. Atriplex Babingtonii Wood. — Som nye Plantefund for Island, der første Gang ere fremdragne af O. Hjaltalín, maa her ogsaa nævnes: Trientalis europæa, Lamium album, Salix glabra, Epilobium Fleicheri, Hochst., Lychnis Viscaria. — Altsaa mindst fem Arter. Som det senere skal vises, har Adj. Grønlund kun gjort to Fund blandt de fanerogame Planter paa Island. S. T.

***) Anthericum ramosum angiver Hornemann som voxende paa Island, hvor den i Følge ham kaldes *sýkisgras* (Økon. Plantel. 1. Del, Pag. 371). Hjaltalin angiver 2 islandske Navne paa denne Plante, *sýkisgras* og *íglagras*, Navne, der allerede forekomme i islandske Lægebøger fra det 14. Aarh. — Planten hører desuden til den arktiske Flora og i klimatologisk Henseende kan der virkelig intet være til Hinder for, at den findes paa Island; der er tværtimod al Rimelighed for, at den findes der, saaledes som Hjaltalín opgiver, selv om Hr. Grønlund nægter det. S. T.

eller ikke*)«. — Saa vidt Hr. Grønlund. — Oddur Hjaltalíns Beskedenhed, at han ikke stoler paa sine egne botaniske Kundskaber og derfor underordner sig anerkjendte Naturgranskere paa dette Omraade og i sin Plantelære stadig raadfører sig med deres Arbejder — hans Beskedenhed, at han ikke, som vistnok mangen Botaniker vilde gjøre og som ogsaa Adj. Gr. har gjort, stadig opfører sit eget Navn i Citationstegn, lægger Hr. Gr. ham til Last. — At Hjaltalín ikke ved alle Plantearter opgiver Voxestederne, har sin naturlige Grund i, at det var ham ubekjendt (ligesom i dette Øjeblik det for Resten ogsaa er for Enhver), om en Planteart, der findes paa Island, er almindelig udbredt der eller ikke, og det vilde være næsten latterligt, dersom han havde opgivet en Planteart som særlig for det enkelte Sted, naar denne saa senere var bleven fundet paa Hundreder og atter Hundreder af andre Steder. Han fulgte heri ganske rigtig sine Forgængere Eggert Ólafsson, Björn Halldórsson og til Dels Hornemann. Denne sidste opgiver ikke Voxested eller rettere sagt Findested for enhver Planteart i Danmark, særlig nævner han ikke et eneste Voxested for de af ham anførte islandske Planter, og om Hornemann vil dog selv Adj. Gr. vist ikke paastaa, at han ikke var Botaniker nok til at kunne bestemme baade danske og islandske Planter. Adj. Gr. bedes ellers at efterse, hvad Prof. J. Lange siger i sin Flora om hvorledes ældre Botanikere i Rubriken om Planternes geographiske Fordeling almindelig brugte kun at angive Voxesteder for de Arter, som ansaas for sjældnere« **); saa kan det nok være, at han ikke vilde bygge en saa dristig Slutning, som han har gjort. I øvrigt skal jeg tilføje, at Adj. Gr. ikke har Ret, naar han siger, at Hjaltalín ikke har opført et eneste Voxested, thi om Trientalis europæa***) siger han: »Efter Hr. Districtschirurgus Sveinn Pálsson's

---

*) Bot. Tidsk. 2. Række, 4. Bind, Kbhvn. 1874—76, S. 38.

**) Haandbog i den danske Flora, 3dje Udgave. S. IX.

***) *Grasafræði* S. 169.

Vidnesbyrd er denne smukke og sjældne Plante funden af Provst G. Pálsson i Fljótsdalen paa Österlandet« *). — Desuden er Hjaltalíns Plantelære i Grunden kun et Supplement til Provst Björn Halldórssons tidligere nævnte lærde Arbeide om Islands Nytteplanter, og her findes angivet Voxested eller rettere sagt Findested for de fleste af ham beskrevne Plantearter, ligesom der ogsaa i den ældre isl. bot. Literatur findes angivet flere isl. Planters Findested. Det var derfor aldeles overflødigt, hvis Hjaltalín havde optaget dem i sin Bog, da han blot ønskede at give sine Landsmænd et Hjælpemiddel ihænde til at bestemme de paa Island vildtvoxende Planter, og hertil er hans Bog ganske ypperlig**). — At han selv har samlet Planter og gjort rige Fund paa dette Omraade bærer hans Bog i Beskrivelsen af Planternes Anvendelse i Husholdningen og som Lægemidler tydelig Vidne om, saa at sige, paa hver Side, og man ser godt, at han her taler af egen Erfaring. For sin Tid maa Oddur Hjaltalíns Plantelære anses for et fortrinligt Arbejde; paa Island fandt den ogsaa en stor Udbredelse, og skjønt den udkom i et efter islandske Forhold meget stort Oplag, er den forlængst bleven udsolgt. Hvad Islændingerne kunne af Botanik, skylde de den og den alene, og Oddur Hjaltalíns Navn vil som dens fortjente Forfatter sent glemmes paa hans Fødeø.

At der ikke i Boghandelen fandtes et Arbejde, der kunde erstatte Hjaltalíns Plantelære, har været et længe følt Savn. Det var derfor en heldig Tanke hos Adj. Grønlund at udarbejde en »Islands Flora«, der for kort Tid siden er udkommen, og »hvormed han har følt en særlig Opfordring til at beskjæftige sig«, idet han foruden sit 6 Ugers Ophold i Reykjavík i 1868 med ministeriel Understøttelse i Sommeren 1876 havde forberedt sig til dette vidtløftige Arbejde ved et gjentaget Ophold i Island fra de sidste Dage i Juni til henimod Slutningen af August, altsaa i det hele omtrent en 14 Ugers Tid. Naar man nu husker, at Island har et Flademaal af 1900 Qvadratmil*) — altsaa henved 3 Gange saa stort som hele Kongeriget Danmark —, at Terrænforholdene gjøre, at Landet kun er beboet langs Kysterne, medens Øens udstrakte Indland optages af store, ubeboede og til Dels uvejbare, fjeldrige Strækninger og Lavamarker, vil enhver let indse, med hvor store Vanskeligheder det er forbundet i floristisk Henseende at afsøge Landets forskjellige Egne. Hertil kommer, at netop Terrænforholdene, der i de forskjellige Dele af Island ere saa højst forskjellige og uligeartede, udøve stor Indflydelse paa Plantevæxten; og paa de færreste Steder, tør jeg nok sige, ser man i Naturen en saa slaaende Stadfæstelse af de Darwinske Theorier om Artsforskjelligheder og Artsændringer i Overensstemmelse med de givne lokale Naturforhold som netop paa Island. Man tænke sig f. Ex. Erigeron alpinus tagen i fuld Flor fra de golde Klippemarker (holt) omkring Reykjavík, fra de varme Kilder (laugarnar) tæt ved Byen og fra Esja, det nærmeste i Omegnen liggende Fjeld; hvilken uhyre indbyrdes Forskjel er der da ikke paa disse, og Voxestederne ere dog, saa at sige, Side om Side. Her er vel ingen virkelig Artsforskjel, og dog er deres hele Habitus iøjnefaldende forskjellig; den ene er lilie, svagdunhaaret, med en uanselig, snavset, blegviolet Randkrone og svag-gulgrøn Skivekrone, ofte med enlig Kurv —, de andre ere forskjellige i Størrelse, med livlige Farver, Stænglen stivhaaret og næsten altid med dobbelt Kurv. — Eller Myosotis arvensis, taget fra en velrøgtet Hjemmemark omkring en Gaard (det islandske tún) og saa udenfor Tungjærdet!

---

*) At Hr. Gr. ikke har set dette, kommer naturligvis af, at han ikke kan islandsk; men saa skulle han heller ikke give sig af med, at bedømme islandske Bøger og islandske Forfattere, som han ikke kan læse!

**) Siden dette Foredrag blev holdt, har jeg været i Stand til af den ældre isl. botaniske Literatur at finde Voxested for, saa at sige, alle af H. nævnte fanerogame Planter.

S. T.

---

*) Ed. Erslev. Lidt om geografiske Tal; Geogr. Tidsskrift fra 1880, S. 111.

Det vil vistnok være indlysende, at det selv for den bedste Botaniker, der er nøje kjendt med islandske Naturforhold, og selv om han opholder sig flere Aar i Landet, er det forbundet med umaadelige Vanskeligheder at samle et blot tilnærmelsesvis fuldstændigt Materiale til Bestemmelsen af Landets Flora, og at det er mere end ønskeligt, ja ligefrem nødvendigt paa selve Stedet at gjøre en Beskrivelse af de gjorte Fund og at det maa tilgives selv en dygtig Botaniker, naar han forvexler to Juncaceer, der staa hinanden saa nær som Juncus balticus og J. arcticus; det glæder mig at kunne sige, at ogsaa en saa udmærket Botaniker som Prof. Lange, efter Hr. Gr.s Mening har begaaet netop den samme Fejltagelse ved Bestemmelsen af Dr. Krabbes fra Island hjembragte Juncaceer. Det særegne er nu ogsaa herved, at endog Hr. Gr. gjør sig skyldig, saa vidt skjønnes, i en fuldstændig lignende Feil; han synes nemlig i sin Beskrivelse at forvexle Luzula campestris med L. multiflora, der, som bekjendt, tidligere kaldtes L. campestris, og sammenblander disse to forskjellige Juncacearter. Saaledes opgiver han som et Karaktermærke for L. campestris, at Bladene ere »langhaarede«, men dette er ikke rigtigt; thi det gjælder for L. multiflora; Griffelen hos L. c. er ikke lidt »længere«, men kortere end Arrene, der ere langt fremragende o. s. v. I Følge det foregaaende synes Hr. Gr. ikke, at have været ganske heldig med sin Bevisførelse paa dette Punkt, og jeg haaber, at den ærede Forsamling er enig med mig heri*).

Det forekommer mig at være meget beklageligt, naar Hr. Gr. efter et saa ufuldstændigt Kjendskab, som han nødvendig maa have, saavel til de islandske floristiske Forhold i Almindelighed, bygget paa egne Iagttagelser, som til den ældre islandske Literatur om disse Forhold, hvad der tilstrækkelig fremgaar af hans Bog, tror sig kompetent til, saa stærkt at dømme en Forfatters Arbejde, der er bleven til under Kamp med Fattigdom og Nød, af levende Interesse for sit Fødelands Plantevæxt og af Lyst til om muligt at give en Skjærv til Oplysning om Fædrelandets hidtil saa lidt af dets egne Børn kjendte Flora —, uden Spor af Haab om pekuniære Fordele ved et sligt Foretagende, da det islandske literære Selskab, der var det eneste Sted, hvor islandske Videnskabsmænd kunde ty hen for at faa deres Arbejder trykte, i ældre Tid aldrig honorerede de Skrifter, der udkom paa deres Forlag.*)

---

*) Jeg skal her tillige bemærke, at der kunde være stor Tvivl om, hvor vidt L. confusa Lindeb. er en selvstændig Art; den maa vistnok nærmest regnes som en Varietet af L. arcuata Wahlenb., — og var Hr. Gr. Beskrivelse af disse to Former, der ere opstillede som to forskjellige Arter, rigtig, saa maatte dette ogsaa bestemt gjøres gjældende. S. T.

Efter det her givne, maa man i højeste Grad undres over et andet Moment, som jeg ogsaa skal have den Ære at fremføre. Efter de tidligere nævnte Udtalelser af Hr. Gr. skulde man naturligvis vente, at han ikke havde brugt Hjaltalíns »*Grasafræði*«, som han har erklæret for uden Betydning; men dette er langtfra Tilfældet, saaledes som jeg særlig for et enkelt Punkts Vedkommende skal tillade mig at paavise i det følgende. Inden jeg gaar over til dette, maa jeg dog først meddele et Par andre Bemærkninger. — I Hr. Gr.s Bog findes der, saaledes som ogsaa i Hjaltalíns, en Forklaring over de hyppigst brugte Kunstord for Plantedele og disses Former; men medens denne hos Hjaltalín er udførlig, klar og letfattelig, nærmest kun en Oversættelse fra Hornemanns økon. Plantelære, er Hr. Gr.s sammentrængt, kortfattet og utydelig, hvilket er saa meget mere paafaldende, som Bogen for en saa væsenlig Del er beregnet paa et islandsk Publikum, og Forf. jo godt ved, at der i den islandske Literatur aldeles fattes en Haandbog i den almindelige Plantelære. Hele den almindelige Plantelære eller Forklaringen over Kunstordene findes paa 3 Blade, og selv dette Compendium er ukorrekt og mangelfuldt. — Side 11 taler Hr. Gr. saaledes »om sammensatte mellembrudte Blade«. Drejer hævder i sin Terminologi Pag. 39: »virkelig sammensatte Blade forekomme ikke mellembrudte«, en Sætning, der bliver fastholdt af alle nyere Botanikere. Hos f. Ex. Potentilla anserina, Spiræa ulmaria o. fl. forekomme »fjersnitdelte-mellembrudte (interrupte-pinnatisectæ)« Blade, her falder hele Bladet af paa en Gang, men, som bekjendt, er det væsentligste Mærke, man har opstillet for et sammensat Blad, at Smaabladene i dette ere tilleddede og at de ved Løvfaldet hver for sig løsne sig fra Fællesstilken. — Skjøndt Adj. Gr. nævner forskjellige Former af den uregelmæssige sambladede Krone, omtaler han ikke den maskeformige. S. 13 siger Hr. Gr.: «den fuldstændige Blomst bestaar af en Stængeldel: Frugtbunden og af 4 forskjelligformede Bladkredse«; men allerede paa næste Side staar, at Støvveien er den inderste Blomsterkreds. I Stedet for Bladkredse burde vistnok ogsaa have været brugt et andet Udtryk, f. Ex. Bladsæt, thi, som bekjendt, kan enhver af Blomstens 4 Bladsæt bestaa af flere Bladkredse.

---

*) Inden Adj Gr. saa skarpt fordømte min fortjente Landsmands Arbejde, skulde han have overvejet disse Omstændigheder. Jeg kommer her for Resten til at tænke paa, at neppe nogen islandsk Forfatter nogensinde har faaet sit Arbejde saa glimrende understøttet som Hr. Adj. Gr. S. T.

»Dækbladet«, siger Hr. Gr., »ere de oftest smaa, stilkløse og omdannede Stængelblade, som sidde nærmest ved Blomsterne, eller i hvis Hjørner disse udspringe« (S. 15). Men han kan ikke med nogen Ret sige, at Dækbladet er et omdannet Stængelblad, altsaa et udviklet og fuldstændigt Blad, der har undergaaet en retrograd Metamorphose; det er »en Overgangsdannelse, en Mellemform mellem Løvblad og Blomstens Bladsæt, en Dannelse, som udjævner en Grænse«, som Doc. Pedersen saa heldigt har udtrykt sig.*) — Hr. Gr. siger »en Kreds af grønne Blade, der sidde udenom det egenlige Bæger, kaldes et Yder- eller Bibæger« (S. 15). Denne Definition er ufuldstændig og i nogle Tilfælde aldeles falsk. — Skjønt Hr. Gr. i sin Bog flere Gange bruger Ordet »Frugtblad«, saaledes

---

*) Bot. Tidsskr. 3. B. S. 13.

S. 56, og endog i selve Forklaringen over de i Bogen brugte Kunstord, definerer han aldeles ikke dette Ord. — Jeg kan heller ikke se, at Hr. Gr. nogensteds har defineret et Bær, skjønt han, som naturligt, oftere bruger denne Benævnelse i sin Bog. — Definitionen af Buddike, som findes S. 16, kan overmaade let misforstaas som gjældende ogsaa for Kapsler, der aabne sig med Tænder i Spidsen eller med Huller, og en Begynder vilde vistnok altid forstaa Benævnelsen saaledes. — Hvad der menes med et »gjennembrudt Ax«, der flere Steder bliver omtalt i Bogen, findes ingen Steder o. s. v. — Det maa i høi Grad beklages, at Forklaringen af Kunstordene er saa ufuldstændig og ukorrekt, især da Bogen, som før sagt, er beregnet paa at være en Haandbog for Islænderne i deres Lands Flora.

[Jeg ved godt, at Floristikerne i den nyere Tid have valgt at følge et naturligt System i Ordningen af Plantematerialet, fremfor at benytte det kunstige eller Linnéiske System; jeg troer dog, at det i Hr. Gr. Bog, der jo er bestemt for Islændingerne, vilde have været at foretrække, om han havde brugt det sidste System, som de nu efter Hjaltalíns Bog en Gang ere fortrolige med. Men naar Hr. Gr. alligevel har foretrukket at benytte et naturligt System, synes det ikke andet end et billigt Krav, om han havde givet en Nøgle til det System, som Planterne ere ordnede efter; thi uden en saaden Nøgle er Bogen selvfølgelig ubrugelig for Størsteparten af mine Landsmænd. Den Inkonsekvens, som Hr. Gr. viser i Benyttelsen af Systemet, bør ogsaa alvorlig paatales. Snart opstiller han Slægtsdiagnose f. Ex. for Potentilla, snart udelader han den o. s. v. Det er aldeles umuligt at bestemme en Plante efter Hr. Gr.s Bog, naar man ikke i Forvejen kjender Navnet og i Registret kan finde, hvor man skal søge Beskrivelsen af den. Og dog mener Hr. Gr., at hans Bog vil kunne stifte Nytte paa Island og tjene til Planternes Erkjendelse. Det synes næsten utroligt, men det er dog sandt.]

Ogsaa Plantebeskrivelserne ere meget ufuldstændige og unøjagtige. Kritisk at gjennemgaa alle disse vil næppe her være paa sin Plads, og jeg skal derfor her blot nævne nogle Exempler:

»Sagina har 4—7 Støvdragere«, siger Hr. Gr., men S. nodosa har, som bekjendt, altid 10 Støvdragere, og S. procumbens høist 5, men aldrig 7 (S. 37—38).

Som det vigtigste Artskjendetegn for Cochleare opgiver Hr. Gr. S. 43 Kronbladenes Længde; men han har her alligevel en urigtig Opgivelse. Saaledes siger han, at Kronbladene hos C. officinalis kun ere »halvt saa lange« som Bægerbladene, skal være »dobbelt saa lange«.

Cakile maritima's Blade ere ikke »fjersnitdelte«, men fjerlappede, idetmindste for de islandske Formers Vedkommende. — Frugten hos Cornus suecica er en torummet, rød Stenfrugt, ikke »Bær« (S. 58). Det har glædet mig at se, at min Landsmand, den af Hr. Gr. saa ringeagtede Oddur Hjaltalín har haft Øie for dette Forhold, der først i den senere Tid er blevet paaagtet og fastslaaet, og dette havde han ikke været i Stand til, hvis han ikke havde været en omhyggelig Iagttager.

Om Frøet hos »Potamogeton gramineus« siger Hr. Gr., at det »har ingen Kjøl«; men det har virkelig en but Kjøl.

Hos Potentilla nævner Hr. Gr. ikke, at det er Bægerbladenes Axelblade, der danne Yderbægeret, skjønt han opfører Yderbægeret som et Artskjendetegn og tidligere har nævnt Yderbægeret som en Dækbladsdannelse (S. 23). Det samme gjælder for Fragaria (S. 24). Dette burde han dog uden Tvivl have anført.

Hos Atriplexslægten beskriver Hr. Gr. et »todelt eller tobladet Hunblomsterdække«. Ved Hr. Gr. ikke, at det netop er ejendommeligt for Hunblomsten hos denne Slægt, at den er nøgen, og at de smaa Blade, der simulere Blomsterdækket, er den Dækbladdannelse, som man almindelig kalder Forblade? (S. 87). — Jeg skal her forresten gjøre Hr. Gr. opmærksom paa, at Hanblomsterdækket hos de islandske Atripliceer ligesaa ofte er tredelt som femdelt.

Hos Carex beskriver Hr. Gr. ogsaa Hunblomsten med et »krukkeformet Blomsterdække«. Som bekjendt, har Hunblomsten hos Carex intet Blomsterdække, men en Utriculus, der svarer til andre monocotyledone Planters Forblad (S. 87).

Forsyndelse imod dansk Sprogbrug og en mangelfuld Korrekturlæsning forekomme mig i et Arbejde som det foreliggende ikke at være af nogen væsenlig Betydning, og jeg skal derfor her forbigaa alt sligt.

Et enkelt Exempel paa, at Hr. Gr. ikke kan sige sig fri for at benytte andre Botanikeres Arbejder, findes S. 136. Man sammenligne hans Beskrivelse af Selaginella spinulosa med Prof. Langes Beskrivelse af denne Planteart i hans »Haandbog i den danske Flora«; Forskjellen er virkelig ikke meget fremtrædende. Det samme gjælder om Stellaria media, Vaccinium Myrtillus, Veronica scutellata, Myosotis versicolor, Myosotis arvensis, Hieracium murorum etc.*). At Hr. Gr. i vor Tid har laant sin Plantebeskrivelse hos en anden Forfatter, er saa meget mere uheldigt og giver hele hans Bog et vist Upaalidelighedens Præg, som Begrænsningen af Arterne indenfor samme Slægt for Islands Vedkommende ofte er forbundet med særlige Vanskeligheder paa Grund af den Forskjel i Formerne, som de lokale Naturforhold, hvad der allerede tidligere er nævnt, ofte fremkalde, hvilket ogsaa tydelig fremgaar af selve Hr. Gr.s Flora og som Forf. burde have haft Øje for. Han havde da ikke idelig opført Varieteter af den og den Planteart, men ladet sig nøje med en Gang for alle at gjøre opmærksom paa Naturforholdenes Indflydelse paa Plantevæxten paa Island; thi hvad ere de fleste af Hr. Gr. anførte Varieteter andet end, om jeg saa maatte sige, Vantrevninger blandt Planterne?

At Hr. Gr. ved Beskrivelsen af f. Ex. Juncaceerne og Rumexarterne ikke gjør opmærksom paa Frøenes forskjellige

---

*) I den efter Foredraget paafulgte Diskussion udtalte Hr. Gr,, at Oddur Hjaltalín havde taget og afskrevet islandske Plantelister og »paaklistret« dem en Beskrivelse, laant fra andre Botanikere! S. T.

Form og Størrelse saa vel som paa Frøskallens Skulptur hos de forskjellige Arter, er uheldigt; thi denne Forskjel maa vistnok anses for et udmærket Artskjendetegn og er ofte af største Vigtighed. Hr. Gr. kan ikke søge sin Undskyldning for disse Udeladelser deri, at Studiet af disse Planter vistnok vil dyrkes af meget faa Islændere, da de kun kunne undersøges ved Hjælp af Mikroskopet(!) — en Grund, som han angiver for ikke at have medtaget de lavere Kryptogamer —, thi disse Forskjelligheder ere som oftest meget fremtrædende og tillige synlige for det blotte Øie. — Det skal villig indrømmes, at de her berørte Udeladelser maaske ere af en underordnet Betydning; men i et videnskabeligt floristisk Arbejde som det foreliggende burde de, forekommer det mig, ikke finde Sted.

Paa samme Maade forholder det sig med Hensyn til Blomstringstiden; thi i saa Henseende har Adj. Gr. en Del Unøjagtigheder, som vistnok burde være undgaaede og som ville være blevne undgaaede, dersom Hr. Gr. havde kjendt Forholdene af eget Syn.

Blomstringstiden*) for Montia rivularis opgives til Begyndelsen af Juli; hos Hjaltalín til August og September; hos Mohr til Slutningen af Juli. — Saxifraga oppositifolia blomstrer ikke i Slutningen af Juni og Slutningen af Juli, men i Slutningen af Maj og første Halvdel af Juni. — Draba verna's Blomstringstid falder i sidste Halvdel af Maj og første Halvdel af Juni. — Cardamine pratensis er altid afblomstret i Juni. — Papaver nudicaule blomstrer midt i August. — Parnassia palustris blomstrer ikke i Juli, men i August. — Rhodiola i Juni. — Cassiope hypnoides opgiver Mohr at blomstre allerede i Maj. — Om Loiseleuria procumbens gjælder det samme. — Hieracium murorum blomstrer i September. — Ranunculus nivalis fandt Mohr i Blomst i August paa Trékyllisheden; jeg har fundet den i Blomst paa Esja i September. — Saxifraga aizoides angiver Mohr at blomstre i Slutningen af Juli. — Ranunculus glacialis blomstrer i Midten af August. — Primula stricta blomstrer i Juni. — Galeopsis Tetrahit blomstrer i sidste Halvdél af Juli osv.

---

*) Paa flere Steder har jeg kun indført Rettelsen, ikke Unøjagtigheden.

Den Forskjel, som saaledes findes i Opgivelserne af Blomstringstiden, kunde maaske til Dels hidrøre fra de forskjellige Lokaliteter, hvorfra Planterne ere tagne; men hvad der bør kræves er, at Hr. Gr. havde taget et tilbørligt Hensyn til ældre Botanikeres Opgivelse i saa Henseende. Og vil Hr. Gr. paastaa, at han med Tidsangivelsen kun har ment at give Oplysning om, naar han selv har fundet Plantearterne med Blomst, saaledes som han maaske synes at mene S. 17, saa er dette for mange Arters Vedkommende urigtigt*).

S. 8—10 findes en Liste over islandske Stednavne, — den samme, som Hr. Gr. udarbejdede, da han i bot. Tidsskr. 4. B. offenliggjorde sin første reviderede islandske Planteliste. Skjøndt den saaledes alt er 6 til 7 Aar gammel og der havde været rigelig Tid til at rette dens mange Feil, gjenfindes dog alle disse gamle Bekjendte her. Jeg skal saaledes nævne et Par meget komiske Fejltagelser. Det islandske Plantenavn Blàkolla (Brunella vulgaris) gjør Hr. Gr. til et Stednavn. Löngufjörur (de lange Forstrande) oversætter kan med »Longafjord« (?) osv.

Som Halvøer mod Nordvest opgives *Isafjord*, Patreksfjord, *Kollafjaroar*-heden, Gaarden *Grænahlio* osv. — »*Þorgeirshörna*«, »*Granfell*« osv. existere ikke i hele Island. »*Steinsstaðir*« er ikke en Gaard paa Sydlandet, men i Øfjordsyssel paa Nordlandet. »Dalen« *Blönduhlið* kjendes ikke. »*Hnausar*« findes ikke i Vatnsdalen. «*Heljardalsheiði*«, »*Ólafsdalr*«, »*Breiðihólar*« osv. ere Steder, der ikke findes paa Listen, men omtales i Bogen. — At trættende Gjentagelser skulle findes paa en saa kort Liste, er en Uting; saaledes anføres *Hlíðarendi* og *Uppsalir* to Gange i 7 Linier.

---

*) I Anledning af dette Punkt maa jeg tillade mig at fremkomme med en meget interessant Oplysning. Under Discussionen fortalte Hr. Gr., at han som Blomstringstid havde anført den Tid, paa hvilken han havde fundet de vedkommende Planter i Blomst paa Island. Hertil bemærkede jeg, at jeg maatte finde dette højst forunderligt, thi i saa Fald maatte Hr. Gr. jo paa samme Tid have været paa Nordlandet, Østlandet og Vestlandet, til en saadan Allestedsnærværelse er Landet imidlertid for stort og Communicationen ikke livlig nok. Dertil tav Hr. Gr. klogelig stille. S. T.

»For Islændere har jeg vedføjet islandske Navne paa Planterne«, siger Hr. Gr.; og da han ingen Steder i sin Bog havde værdiget Oddur Hjaltalín den mindste Omtale, maatte man jo tro, at han ikke vilde have indladt sig paa ene og alene at afkopiere de Bidrag, som denne af Hr. Gr. saa ringeagtede Forfatter har givet til en islandsk Nomenklatur af sin Fødeøs Flora; men hvor forbauses man ikke ved at se, at alle Navne, et undtaget, der desuden er urigtigt, ere hentede fra Hjaltalíns Plantelære; »de Fejltagelser, som findes« hos ham, gjenfindes ogsaa hos Hr. Gr.; ja, han har endog ikke forstaaet helt ud at afkopiere sin Forgænger, idet han paa flere Steder har fejle Navne, hvor min Landsmand har de rette.

Jeg kommer her uvilkaarlig til at huske paa en Udtalelse af Hr. Gr. i bot. Tidsskr. for 1873 om en af Tyskeren A. Finsterwalder forfattet islandsk Planteliste *). Om denne siger nemlig Hr. Gr.: »Denne Liste er imidlertid stjaalen fra Begyndelsen til Enden, idet den er udskreven af Hjaltalins Bog. Herom tier dog Afskriveren klogelig stille«. Sandelig djærve Ord Jeg har, siden Foredraget blev holdt, skaffet mig Finsterwalders Skrift, og jeg ser til min Forbavselse, at den Forfatter, der af Hr. Grønlund uden videre stemples som literær Tyv, ikke med et eneste Ord giver sig Mine af selv at have samlet disse Navne.

---

*) Verzeichniss der auf Island wachsenden Pflanzen mit ihrem volksthümlichen Namen geordnet nach dem Linnéischem System von J. Finsterwalder. C. Giebel und M Siewert's Zeitschrift für die gesammten Naturwissenschaften 1865, Side 311 ff.

Hjaltalíns Fortjeneste er blandt andet den at have samlet og systematiseret de islandske Plantenavne, og Enhver, der ønsker Oplysning om disse som ogsaa om den islandske Flora i Almindelighed maa nu som tidligere søge den hos denne Forfatter, som den største Floristiker, Island nogensinde har haft, og kunde Hr. Gr.'s Bog give Anledning til, at Hjaltalíns Plantelære kom ud i en revideret Form, hvad den virkelig burde, var det ikke den mindste Fortjeneste ved dette Arbejde. Der findes nu vistnok i flere ældre islandske Forfatteres Skrifter Bidrag til Nomenklaturen, og som saadanne kan man foruden Björn Halldórsson's allerede nævnte »Grasnytjar« anføre Vicelavmand *Ólafsson's* Lachanologi (Kbh. 1774), *Magnús Ketilssons's* *) Afhandling om »nogle Haveurter« **), *Eggert Ólafson's* og *Bjarni Pálsson's* »Reyse gjennem Island», Sorø 1772, *Olavii****) Reysebeskrivelse, Sammes Planteliste****) og *Magnús Stephensen's* talrige mindre botanisk-økon. Afhandlinger †); men alle disse Skrifter har Oddur Hjaltalín uden Tvivl benyttet ved Udarbejdelsen af sin Plantelære og ved Indsamlingen af islandske Plantenavne, og derfor er hans Liste fuldstændigere end nogen tidligere.

Af Skrifter, som ikke have staaet til Hjaltalíns Raadighed, men som Hr. Gr. kunde og burde have brugt, skal jeg nævne: *Benedict Grøndal's* Om Islands Natur ††), *Jón Pjetursson's*†††) Lægebog osv. Desuden findes saa vel i det store kgl. Bibliothek som i den Arnamagnæanske og det islandske literaire Selskabs Haandskriftsamling dels talrige ældre islandske Lægebøger*), hvori findes en hel Del islandske Plantenavne, dels selvstændige Optegnelser over saadanne. I det isl. lit. Selskabs Eje findes desuden *Sveinn Pálsson*'s Oversættelse af Retzii »Flora« **) med P.s Randbemærkninger og Tilføjelser, — rimeligvis den »*Grasafræði*«, som Hr. Gr. i bot. Tidsskr. 4. B. beklager ikke at have kunnet faa opspurgt. — I Advocates Library i Edinburgh findes desuden en »Disqvisitio vetus medico-physica de Islandiæ plantis« ***). — Ikke et eneste af disse mange Skrifter har Hr. Gr. benyttet og næppe kjendt.

---

*) Magnús Ketilsson, Sysselmand, f. 1728, d, 1803,

**) *Nockrar tilrauner með nockrar sáð tegunder og plöntur.* Hrappsey 1779. 8vo.

***) Olav Olavius, Kammersekretair. f. 1741, d. 1788.

****) *Fáein islenzk jurta-, fiska- og fuglanöfn, Rit hins íslenzka lærdómslistafelags,* 1 Bd. Kbh. 1781.

†) *Klausturpósturinn, Viðey* 1820—29; (f. Ex. Afh. om *Heimula, fardagakàl;* Afh. om *Fjallagrös,* om *Helluhnoðri* etc.

††) »*Um náttúru Íslands*« i Tidsskr. »Gefn« 5. B., Kaupmannahöfn 1874. 8vo.

†††) Jón Pjetursson, Districtschirurg paa Nordlandet, d. 1801, skrev »Lækningabók fyrir almúga«, Kaupmh. 1834. 8vo.

Da det forekommer mig at maatte have en ikke uvæsentlig Interesse saa vel for Islændinger som for andre, der sysle med Samling af Plantenavne, at Nomenklaturen paa Islands Flora bliver saa vidt mulig oplyst og fastslaaet, har jeg søgt efter ældre trykte og utrykte Kilder at give et Bidrag hertil ved kritisk at gjennemgaa og korrigere de af Hr. Gr. brugte og fra Oddur Hjaltalín hentede islandske Plantenavne, for saa vidt disse maatte være urigtige. Dette forekommer mig at være saa meget mere nødvendigt, som Hr. Gr.s Bog, hvis den skulde vinde nogen Indgang saa vel paa Island som her, visselig vilde afstedkomme Vildrede i de i forvejen ikke meget bestemte Plantenavne. Thi Hr. Gr. har paa mange Steder dels brugt Navne efter Hjaltalín paa en Maade, som denne aldrig har tænkt sig, dels ikke forstaaet at rette de Fejl, der her ere indløbne, hvilke ere tilgivelige hos Hjaltalín, der var den første, der samlede de islandske Plantenavne, men

---

*) Jeg skal nævne: Præsterne *Jón Daðason*, d. 1676, *Daði Steindórsson*, d. 1723, og *Oddur Oddsson's*, d. 1648, Lægebøger.

**) Floræ Scandinaviæ prodromus auctore A. J. Retzio. Holmiæ 1779.

***) I Hr. Etatsraad, Stadslæge Schleisners Eje findes en Lægebog fra det 17. Aarh., der indeholder adskillige interessante Bidrag saavel i Henseende til de paa Island vildt voxende Planter som deres Navne; denne har Dr. Schleisner velvilligst laant mig til Afbenyttelse.

ikke synes at kunne tilgives en Mand, der i vore Dage mener at kunne fortsætte hans Værk. Det vilde blive altfor trættende for Læserne, hvis jeg her gjennemgik alle disse Fejltagelser, jeg skal derfor blot nævne nogle enkelte Exempler, og i øvrigt henvise til min Liste over Plantenavne, der formentlig vil blive optaget i bot. Tidsskrift og i Almanak *Þjóðvinafjelagsins*.

Cardamine, hvis danske Navn er Springklap, hvilket af O. H. er ordret oversat med *hlaupblaðka*, benævner Hr. Gr. ogsaa med dette Navn, skjønt det aldrig har været brugt i Island, og skjønt det aldrig har været O. H.s Mening at give det ud for andet end hvad det er: kun en Oversættelse. Det islandske Navn er *hrafnaklukka*.

Thalictrum alpinum kalder Hr. Gr., morsomt, nok »*vélindisjurt*« (ɔ: Spiserørsurt), skal være *Vélantsjurt* (Velants Urt), som Planten ogsaa alletider kaldes paa Island.

Rhodiola rosea kalder Hr. Gr. »*burnirót*«; kollektivt hedder denne Plante i Island »*burn*«, Roden derimod »*burnirót*«, »*greiðurót*«, »*höfudrót*«.

Vaccinium kalder Hr. Gr. »*bláber*«, men saaledes hedder kun Frugten hos V. uliginosum. Blomsterne hos V. myrtillus kaldes »*sætukoppar*«, Frugten »*áðalbláber*«.

Primula, paa Dansk »Kodriver«, oversætter O. H. med »*kúreki*«. Hr. Gr. fastholder naturligvis Navnet som islandsk, hvor det ellers hedder »*Maríuhnykill*«.

Pedicularis flammea, brandgul Troldurt, oversat ordret af O. H. med »*eldgul tröllajurt*«. Hr. Gr. fastholder dette Navn som islandsk, hvor den imidlertid hedder »*lúsarjurt*«.

Stenhammaria maritima kalder Hr. Gr. «*lungnajurt*«; dette er dog aldeles ikke dens islandske Navn, men kun en enkelt Mands Oversættelse af det ældre Slægtsnavn Pulmonaria; det eneste Navn man nu kender i Island, og som O. H. ogsaa anfører som dens islandske Navn, er »*strandarfi*«; i den ældre Tid ogsaa »*fretmura*« (jvfr. i den Arnemagnæanske Samling Nr. 436 forma minima)

Det vil saaledes ses, at det Bidrag, som Hr. Gr. har ønsket at give Islændingerne til Oplysning om Navnene paa de Planter, som voxe paa deres »Klippeø«, er mangelfuldt, skjønt det er vist, at efter ældre islandske Skrifter en hel Del Plantenavne kunne bestemmes meget nøjagtigere nu end tidligere. Det kan ikke tjene Hr. Gr. til Undskyldning, at han har faaet Hjælp af en Islænder, selv om det, som Hr. Gr. sagde, er en Høiesteretsassessor, maa han dog anses for en paa dette Punkt mindre kompetent Dommer, især naar han aldrig har beskjæftiget sig med Botanik. Havde Hr. Gr. blot holdt sig til de af O. H. givne Plantenavne og afkopieret dem ordret, og saa forstaaet at læse O. H.s Bog rigtigt, vilde hans »Islands Flora« ikke frembyde saa store Mangler med Hensyn til Nomenklaturen, som Tilfældet er. Jeg har forfattet en Liste paa over 400 islandske Plantenavne, og paa denne Liste — om hvilken jeg drister mig til at sige, at den næsten paa ethvert Punkt vil være korrekt, — paa denne Liste findes idetmindste 100 Navne, som differere fra dem paa Hr. Gr.s Liste, saa at den ærede Forf. paa dette Punkt maa siges at have været i høieste Grad uheldig.

Ogsaa i andre Henseender vilde det vistnok have været det rette om Hr. Gr. mere havde holdt sig til O. H.s Plantelære og de ældre Botanikeres Opgivelser om Floraen paa Island; han havde da ikke dels opført Planter, der aldrig have været islandske, dels undladt at anføre Planter, som ere aldeles sikre for Landets Flora. Men i Stedet for at gjøre dette har Hr. Gr. søgt Oplysning hos engelske Turister. Hos flere af disse ere i Følge sikre Opgivelser de botaniske Kundskaber af en meget tvivlsom Art; jeg skal nævne en Symington, Baring-Gould osv.

Efter alt dette kommer jeg til en Udsættelse, som det gjør mig meget ondt at meddele. Hr. Gr. udsiger, at det er »faldet i hans Lod for første Gang paa Island at have fundet 222 ny Plantearter, eller henved en Fjærdedel af de 964 nu for Island sikre Plantearter«. Disse Fund fordele sig atter saaledes, at der falder 16 ny Plantearter paa Fanerogamernes Række, fremdeles 61 Mosser, 9 Halvmosser, 99 Laver, 14 Characeer og Alger og 23 Svampe. — Naar Hr. Gr. ene opgjør Regnestykket, ser det virkelig meget respektabelt ud; men ser man nøjere efter, forholder det sig anderledes. De af Hr. Gr. fundne fanerogame Plantearter*) ere følgende: Nr. 1 Raphanus Raphanistrum og Nr. 2 Brassica campestris; begge disse ere tagne paa Thorvaldsens Plads (skal for Resten være *Austurvöllur*) i Reykjavík, men, hvor vidt de ere indenlandske, turde være særdeles tvivlsomt, naar man ved, at denne Plads Aaret før Hr. Gr. fandt Planterne, var bleven besaaet med dansk Græsfrø; i de samme Dage da Hr. Gr. fandt disse «for Island ny Plantearter« fandt jeg paa samme Lokalitet 2 Ugræsarter, der ere almindelige her i Danmark, men ikke tidligere fundne i Island. Raph. raph. og Brassica campestris maa derfor vistnok atter udgaa af Islands Planteliste. Hvis man vilde regne Nr. 1 og 2 som hørende til den islandske Flora, maatte man ogsaa regne herhen: Centaurea Cyanus, hvoraf et Exemplar er afleveret til Bot. Haves Herbarium; den er funden ved Gaarden *Hlíðarendakot* i det sydlige Island af Agronom Sv. Sveinsson; selv har jeg fundet den langt fra altfar Vej i Grindavík og i Reykjavík, og Dr. Solander) udsiger, «at have sét den i B. Pálssons Herbarium«. Det samme gjælder om Matricaria Chamomilla, der voxer tæt ved Domkirken i Reykjavík; her plejede Byens Apotheker at udkaste Affald fra Apotheket. Den er ogsaa fundet af Benguerel**), men hverken denne Art eller Centaurea Cyanus er opført hos Hr. Gr., uagtet de efter hans egne Principer burde have været det. — Nr. 3. Carex turfosa.« Om denne Art siger Hr. Gr. selv, at han ikke altid formaar at adskille den fra Carex vulgaris, der jo længe har været kjendt fra Island, og Dr. Böckeler i Varel, der netop har »bestemt« Hr. Gr.s fra Island hjembragte Carexarter, udsiger »at han ikke kan adskille den som Art fra Carex vulgaris. Det er altsaa et meget tvivlsomt nyt Fund. — Nr. 4. Carex salina, der kun er fundet i et eneste Exemplar, og som i sin hele Habitus saa paafaldende ligner den i Island almindelig udbredte C. cryptocarpa, maa efter min Mening ogsaa regnes for et tvivlsomt Fund i Henseende til Nyhed. — Nr. 5. Triglochin maritimum. Det forekommer mig forunderligt at Hr. Gr. kan opføre denne Plante som ny for Island og først funden af ham, »fordi den hverken findes i Mohrs Herbarium eller bot. Haves Herbarium«. Mohr angiver i sit »Forsøg« ikke alene at have fundet den paa Island, men han nævner ogsaa 2 Findesteder (*Grundarfjörðr* og *Reykjavík*), og — man maa vel lægge Mærke til, at Mohr har givet adskillige Bidrag til »Flora Danica«, som endnu staa ved Magt. Her kan man altsaa ikke nære nogen Tvivl. — Nr. 6. Draba nivalis opgives af selve Hr. Gr. at være tidligere funden i Island (!) Nr. 7. Salix sarmentacea. Det er yderst mærkeligt, at Hr. Gr. i sin »Flora« 1881 kan opføre denne Plante som ny for Island, funden af ham, thi allerede i hans reviderede Planteliste, udg. 1874, staar der S. 61, at den er funden ved *Mývatn* af Dr. Lundgrén i Lund. Der er jo virkelig ingen Forskjel paa Formen Sal. sarm. v. rotundifolia og den typiske S. sarmentacea. Dette vilde Hr. Gr. have set ved at sammenligne den typiske og den formentlige Afart. — Ligesaa forunderlig er Opgivelsen om Nr. 8

---

*) »De af mig fundne nye Arter ere trykte med Cursiv« , Gr.s Flora S. 5.

**) I det Foregaaende har jeg omtalt, at Hr. Gr. ikke har kjendt (eller kjender) den ældre islandske botaniske Litteratur, og hertil vil jeg paa dette Sted føje, at han heller ikke, da han skrev sin Flora, har kjendt den nyere fremmede Literatur om dette Æmne. Saaledes Benguerels Afhandling i Bull. de la Societ. des Sc. Nat. de Neuchatel, Vol. 5, pag 449; (Forf. rejste 1861 i Island og hans Afhandling indeholde adskillige interessante Bidrag til Islands Flora) eller Prof. Rougemonts islandske Planteliste i samme Tidsskrift, Vol XI, pag 150.

---

[*] Jeg har ogsaa Grund til at tro, at Hr. Gr. mulig ikke en Gang har kjendt Rottbølls Afhandling om nogle rare Planter, uagtet denne staaer i Videnskabsselsk. Skr. Naar man vil gjøre sig til af at have gjort nye Fund, maa man absolut kjende alt, hvad Forgjængerne have skrevet. S. T.

Erysimum hieracifolium, der er funden af Etatsraad Steenstrup (hvad Hr. Gr. ogsaa antager for rimeligt) og af Lauder-Lindsay, Hooker etc. — Nr. 9. Antennaria alpina er funden for Koenig. I Eggert Ólafsson's og Bjarni Pálsson's »Reyse gjennem Island« angives der to Findesteder: *Þorskafjörðr* og *Þingmannaheiði*. — Nr. 10. Varieteten af Arten Gentiana aurea regner Hr. Gr. ogsaa for en af ham fundet ny Art af Island og han siger dog, at Arten er almindelig udbredt paa Island. Nr. 11. Juncus arcticus. Selv om jeg vil indrømme, at den Juncus, der i ældre Plantelister har været betegnet saaledes, er J. balticus, saa kan jeg ikke se bedre end at allerede Babington har fundet J. arcticus. I Følge Prof. Langes Bestemmelse har Dr. Krabbe hjembragt den fra Island allerede i Aaret 1863. Nr. 12. Glyceria distans, i Følge Babington funden af Steenstrup ved Reykhólar og Slétta. Hr. Gr. siger alligevel: »Ny for Island og kun funden af mig ved Akureyri«. Nr. 13. Hvor vidt Alopecurus fulvus er en ny Art, kan være stærk Tvivl underkastet; jeg kan ikke erkjende den for andet end en almindelig Varietet af A. geniculatus, der findes paa alle ældre Plantelister. — Disse 13 Plantearter, som alle tidligere vare fundne paa Island, har dog Hr. Gr. opgivet som Arter nye for Island og fundne af ham. At det ikke i Virkeligheden er saa, vil vistnok fremgaa af det allerede sagte, og selv om Hr. Gr. vil sige, at han har fundet Varieteter af disse Plantearter, kan han ikke dermed undskylde sine med de virkelige Forhold mindre overensstemmende Opgivelser. — Som nye Arter for Island maa derimod vistnok — i det mindste foreløbig — regnes Nr. 14. Carex festiva, Nr. 15. Carex glauca og Nr. 16. Carex aquatilis*), eller i Stedet for sexten Fanerogamer i det høieste tre d. v. s. to færre end Odder Hjaltalín.

---

*) Det kunde dog være Tvivl underkastet, hvor vidt Hr. Gr. kan regne denne som en selvstændig Art; jeg mener det ikke er saa. S. T.

Saalænge kun Hr. Gr.s foreløbige, reviderede Lister over hans rige Fund blandt de lavere Planter foreligge, maa jeg anse det som mindre heldigt, nu allerede at gaa nærmere ind paa disse; kun skal jeg bemærke, at naar Hr. Gr. angiver, at af 24 Svampe sikre for Island de **tre og tyve** ere fundne af ham første Gang og nye for Island (p. 154), saa er heller ikke dette, — ikke en Gang tilnærmelsesvis, — rigtigt. Saa vel hos Bjørn Halldórsson, Eggert Ólafsson, O. Hjaltalín, Mohr etc. findes i det mindste Halvdelen omtalte og beskrevne, — skjønt maaske mangelfuldt, — og mindst 12 af dem have islandske Navne, der ere brugte hele Landet over og have været kjendte i umindelige Tider.

[Hertil maa endnu føjes, at i det mindste 7 Islændere have skrevet om disse Planteklasser. Jeg skal her blot minde om Bjarni Pálssons Afhandling om islandske Tangarter*), Magnús Stephensens og Landphysicus Hjaltalíns**) Afhandlinger om samme Æmne o. s. v.; i det hele har jeg i dette Øjeblik liggende for mig 21 Skrivter, trykte, om Islands Kryptogamer. Havde Hr. Gr, blot bladet Docent Warmings botaniske Literaturoversigt igjennem, vilde han næppe i den Grad have røbet sit Ukjendskab til Islands og sit eget Lands botaniske Literatur, som han her har lagt for Dagen og han vilde ikke have nu været nødsaget til, at tilbagekalde sine Ord, som overilede og uoverensstemmende med Sandheden***).]

Jeg kan fremdeles ikke tilbageholde, at udtale, at det har forundret mig højlig, at Hr. Gr., der saa stærkt har bebrejdet O. Hjaltalín, at han ikke har opført i sin Plantelære Findesteder for alle de af ham beskrevne Planter, skal gjøre sig skyldig netop i denne samme Fejl eller store Unøjagtighed; men dette er dog flere Gange Tilfældet f. Ex. ved Atriplex Babingt. W., Salix glauca o. s. v. Ofte er Findestedet urigtigt opgivet af Hr. Gr. f. Ex. ved Camelina silvestris; den er ikke funden ved Byen Akureyri, som Hr. Gr. siger, men efter Finderens egen Opgivelse paa et Fjæld ved Gaarden Laugarland, helt inde i Landet. Der kan derfor næppe være Tale om, at den er indført med Kulturen, saaledes som Hr. Gr. mener. — Jeg kan virkelig ikke indse at gale Findesteder og forkerte Stednavne er i mindste Maade bedre end slet ingen at opgive! — Det samme gjælder, naar Hr. Gr. opgiver saa store Landstrækninger som Findested for en Plante som hele Fyen eller Sjælland; som Findested for Carex dioeca opgiver han saaledes hele »Borgarfjordsyssel«. Ved denne Plante findes i Bot. Haves Herb. som Findested vedtegnet »Reykholt i Borgarfjördr«; dette gjør Hr. Gr. til 2 Stedangivelser. Der findes mange lignende morsomme Fejltagelser i Hr. Gr.s Flora.

---

*) Bjarni Paulsson: Specimen observationum, quas circa Plantarum quarundam maris islandici et speciatim Algæ sacchariferæ dictæ originem, partes et usus. Havniæ 1749.

**) Jón Hjaltalín, Landphysicus over Island, f. 1809: Um mannneldi. Reykjavik 3. Udgave, 1870. 8vo

***) Hr Gr. ytrede under den efter Foredraget paafulgte Discussion: »Ingen Islænder har kjendt nogetsomhelst til kryptogame Planter overhovedet, og ingen har skrevet det mindste om Islands kryptogame Planter«. S. T.

Hvorfor omtaler Hr. Grønlund ikke O. Hjaltalín, som den der først har fundet i Island Atriplex Babingtoni Wood? Denne Plante findes dog i Bot. Haves Herbarium og det er altid et nyt Fund, gjort af O. Hjaltalín. Hr. Gr. synes ellers at være meget ivrig for at optegne Finderens Navn ved sine Planter! — Hvorfor omtaler Hr. Gr. ikke Sveinn Pálsson, som den der først fandt Rosa pimpinellæfolia var. islandica, noget hvorpaa allerede Prof. Babingt. har henledet Opmærksomheden. Pálsson sendte den til Hooker*) c. 1810 og bemærkede: »crescit in rupe unica ad villam Seljaland« og alle følgende Findere af denne sjældne Plante, Island seneste Rosenart, have fundet den efter hans Anvisning. Jeg skal for Resten her bemærke, at Thienemann og Günther, der i Aaret 1820—21 berejste Island, i deres Rejsebeskrivelse giver **) den interessante Oplysning, at de fandt den i Frugt den 27. Aug. Dette omtaler Hr. Gr. ikke. »Gaarden Seljaland ligger ved Markarfjot, tæt ved Roden af Eyjafajllajökul under 63° 36′ Br.« føjer Babington til. — Hvorfor nævner Hr. Gr. ikke i sin Flora, at Mörck*) var den, der først fandt Salix glauca var. ovalifolia? Saaledes som denne Varietet staar omtalt i »Floraen« (Side 89), skulde man tro at den er et af Hr. Grønlund gjort Fund.

---

*) Hookers islandske Planteliste findes som Anhang til hans »Tour in Iceland«, trykt 1811.

**) Reise im Norden Europas, vorzüglich in Island. Leipzig 1827, Pag. 332.

Af Planter, som findes saa vel paa Königs, Mohrs som Hjaltalíns Lister og ere beskrevne af den sidste, men som desuagtet Hr. Gr. betvivler at være fundne paa Island og derfor uden videre stryger af den islandske Flora, skal jeg nævne:

Nr. 1. Vaccinium Oxycoccus, hvis islandske Navn er *mýrabláberjalýng* og hvis Frugt hedder *mýrabláber*, findes almindelig udbredt over en stor Del af Island, nedenfor Lierne paa sumpede Steder. Den staaer ogsaa paa Benguerels Liste, som Hr. Gr. burde have kjendt.

Nr. 2. Urtica dioeca, *brenninetla*; Egg. Ólavson og Pálsson opgive som Voxested for denne Plante: Flatö. Jeg har fundet den ved Reykjavík.

Nr. 3. Tussilago Farfara; Findested angivet af Egg. Ólafsson og Pálsson i deres »Reyse gjennem Island«; efter deres Anvisning taget af mig i Gullbringur.

Nr. 4. Pyrola rotundifolia; afbildet i Flora Dan. tab. 1816.

Nr. 5. Pyrola uniflora; findes paa Vahls Liste, men som usikker**).

---

*) Mörck, Justitsraad, rejste i 1820 i Island.

**) Vahls Liste findes i: Voyage en Islande et au Grönland, executé pendant les années 1835 et 1836 sur la corvette La Recherche. Paris 1840. Jeg skal her tillige bemærke, at usikker paa Vahls Liste betyder, at Vahl ikke selv har set Plantearten fra Island, men at der i klimatologisk Henseende aldeles intet er til Hinder for, at den voxer paa Island; tværtimod er der stor Sandsynlighed for at dette virkelig er Tilfældet. S. T.

Nr. 6. Bellis perennis; Findested opgives hos E. Ól. og B. Pálsson, Björn Halldórson. Babington angiver at have haft Expl. i Hænde fundne ved Seydisfjord paa Islands Østkyst*).

Exemplarer af Nr. 1–6, som jeg var i Besiddelse af, har jeg afgivet til Bot. Haves Herbarium.

Ved Godhed af Dr. Krabbe har jeg været i Stand til, at gjennemgaa hans islandske Plantesamling, samlet paa en Reise i Island i Aaret 1863 og som ogsaa, for saa vidt jeg kan forstaae, har staaet til Hr. Gr. Raadighed og som han for en Del har afbenyttet. I dette Herbarium findes ogsaa nogle Plantearter, der ikke ere opstillede i »Islands Flora«, uagtet de alle gjenfindes paa ældre islandske Plantelister, saaledes Königs, Mohrs og Hjaltalíns. Da Hr. Gr. ellers paa flere Steder i sin Bog netop har fulgt Dr. Krabbes Opgivelse, er det ufatteligt, hvorfor han ikke har meddelt alle af denne gjorte Fund. Af Planter, der findes i hans Herbarium, men ikke gjenfindes hos Hr. Gr., skal jeg nævne:

Nr. 7. Batracchium trichophyllum; og

8. Alsine hirta. I Følge Meddelelse fra Prof. Lange til Babington har Etatsraad Steenstrup fundet denne Plante ved Reykjavík og Brjámslækr. Lundgren har ogsaa funden den ved *Mývatn*.

Af Planter, som ere aldeles sikre for Island og som ogsaa ere omtalte hos ældre Forfattere, men ikke findes hos Hr. Gr., skal her nævnes:

Nr. 9. Milium effusum; afbildet i Fl. D. tab. 1143 og ikke 1144, som Hr. Gr. citerer i sin Planteliste**); Mohr angiver, at have fundet den ved Gaarden Kaldrananes. M. Vahl siger om denne Planteart: »Freqvens in sylvis Daniæ nec rarum in Norvegia et Islandia, specimina quoque e Grönlandia habui.

Nr. 10. Orchis mascula fandt Solander ved *Hafnarfjörður*,

---

*) A Revision of the Flora of Iceland, pag. 310.

**) Prof. Lange har den samme urigtige Henvisning. S. T.

Hooker paa Vejen fra H. til Krísuvík; findes paa Benguerels Liste.

Nr. 11. Hieracium crocatum. Fries angiver at have set den fra Island*).

Nr. 12. Hieracium Pilosella L., fandt Stp. ved Brjámslæk, Solander ved *Hafnafjörðr*.

Nr. 13. Hieracium Auricula L. findes paa Zoegas**) Liste. Mohr angiver som Voxested Mývatn, Solander Hafnarfjörður.

Nr. 14. Echium vulgare, fandt E. O. og P. paa Rödesand, inden for Fuglebjærget. Solander saa den i Pálssons Herbarium.

Nr. 15. Digitalis purpurea; Exemplar af denne findes i Bot. Hav. Herbarium, taget af Dr. Brynjúlfsson formentlig ved Gaarden Hólmar i Reiðarfirði.

Nr. 16. Peucedanum Ostruthium; i Følge E. O. og P. i deres »Reyse gjennem Island«, fandt de den paa Øen Flatö i Bredebugten og ved Gaarden Reykholt i Borgarfirði; selv har jeg faaet den af Pastor Helgason fra Viðey i Faxebugten. Dr. Hjaltalín angiver den som almindelig paa Øerne i Bredebugten***).

Nr. 17. Glaux maritima, *Sandlædingur*, opgives af E. O. og P. fra Leyráey i Borgarfirði, hvorfra ogsaa jeg har faaet den. Baring-Gould angiver for Resten som Findested: Eyafjörður, Midfjörður.

Nr. 18. Pinguicula alpina fandt Lægen Jón Pjetursson, der selv var en god Botaniker, men alligevel lod Mohr bestemme sit Fund og denne stadfæster, at Diagnosen var rigtig.

Nr. 19. Galium trifidum findes i Hornemanns Herbarium, tagen i Island. Den bør medtages i Islands Flora for

---

*) Epicrisis generis Hieraciorum. Upsala Universitetets Aarskrift 1862, S. 125.

**) J. Zoega: Flora islandica ex obss. herbariis J. G. Koenig collecta et disposita I Ol. og Pa. »Reyse gjennem Island«.

***) Sæmundur Fróði. 1. ár. Dec. 1874 Side 184.

Tiden, skjøndt Hr. Grønlund i Bot. Tidsskrift 4. B. Side 65 har opført den med Spørgsmaalstegn og den i »Isl. Flora« ikke er omtalt.

Nr. 20. Om Antennaria dioeca gjælder det samme; den findes i British Museums botaniske Afdeling med Vedtegning: »fra Island«.

Nr. 21. Geranium pratense findes i Solanders islandske Plantesamling, saa vel som paa Koenigs Planteliste. Hr. Grønlund omtaler den selv i Tidsskr. for popul. Fremst. af Naturv. 4. R. 2. B. Side 125 som en islandsk Plante. Fire Aar senere opfører han den alligevel med Spørgsmaalstegn i sin reviderede Planteliste; han har saaledes enten haft Uret 1870 eller i 74. Jeg kan nu bekræfte at den ikke er ualmindelig paa Island.

Nr. 22. Galium Mollugo. Dr. Solander opgiver som Findested Hafnarfjörður; Gliemann Möðrufell.

Nr. 23. Lamium album, første Gang funden paa Island af Hjaltalín. Baring-Gould opgiver at have fundet den ved Hnausar.

Nr. 24. Epilobium Fleischeri Hochst., første Gang funden af Hjaltalín; er i øvrigt den samme Plante, der før kaldtes Epilobium angustissimum.

Nr. 25. Carex glareosa Wahlb. afbildet i Fl. Dan. tab. 2430 med Vedføjelsen »etiam in Islandia«, findes hos Hjaltalín. Prof. Lange angiver den ogsaa som hørende til den islandske Flora, og den findes end videre hos Schkur*). Naar Hr. Grønlund i sin reviderede Planteliste siger, at denne mangler paa alle ældre Plantelister, er det altsaa urigtigt. For Resten har Drejer bestemt Planten og altsaa selv set Planten og der var altsaa ingen Grund for Hr. Gr. til at tvivle om, at den virkelig voxer paa Island.

Nr. 26. Carex pauciflora Ligthf. Fl. Dan. tab. 1279. Den for sin Tid udmærkede Caricolog Schkur har i sin Haandbog angivet denne Carex som islandsk, hjembragt af Koenig. Den gjenfindes ogsaa paa Preyers og Zirkels islandske Planteliste. Drejer antager, at Mohrs C. pulicaris er synonym med denne Carex-art*).

---

*) Schkur: Bot. Handbuch. Leipzig 1808 pag. 114.

Ikke en eneste af disse 26 Plantearter, hvilke jeg ikke et Øjeblik drager i Tvivl, at de virkelig ere fundne i Island og altsaa bør optages i Islands Flora, selv om det ikke er »faldet i Hr. Gr. Lod«, at gjenfinde dem under hans kortvarige Ophold paa Island, har Hr. Gr. beskrevet i sin Flora.

Da Hr. Grønlund synes at have en vis Forkjærlighed for at opstille Varieteter, noget en Floristiker altid maa være meget varsom med, skal jeg gjøre ham opmærksom paa nogle, der ere angivne af tidligere islandske Floristikere og som Hr. Gr. ikke synes at kjende. Vahl og Dr. W. Lauder-Lindsay**) nævne saaledes: Cerastium trivialis var. holosteoides. — Stenstrup fandt Poa nemoralis var. firmula ved Pingvellir. — Sagina procumb. var. compacta Lge. findes i bot. Hav. Herb. o s.v. — Jeg kan ellers ikke her lade være at anføre et Exempel paa, hvor tro Hr. Gr. har fulgt Prof. Lange. Han har opstillet 2 Varieteter af Platanthera hyperborea v. minor og major; minor skulde findes i Island og major i Grønland. Lange***) har selv indrømmet, at han aldeles ikke kan finde nogen Forskjel hos den isl. og grønlandske Platanthera, uden dette, at de islandske Exemplarer, han havde til sin Raadighed, var ubetydelig mindre; alligevel opstillede han dem som to Varieteter. Hr. Grønl. optager uden videre denne mindre heldige Opstilling af Varieteter.

Tallet paa de islandske Plantearter, som Hr. Gr. Side 3 opgiver til 964, idet han lægger Lauder Lindsays Planteliste til Grund, men igjen S. 154 mærkelig nok kun til 858, bør altsaa forandres til 988 eller 902, hvis man lægger hans sidste Opgivelse til Grund og saa sløifer Raphan. Raph. og Brassica campestris af Islands Flora, som ikke hørende hertil. Paa Island skulde der altsaa i det Hele findes 356 Fanerogamer, hvoraf Hr. Gr. har fundet højst tre. — Jeg overlader ellers til Læserne selv at anstille de Betragtninger, som Hr. Gr. Optællinger i saa Henseende kunne give Andledning til.

---

*) Drejer: Revisio critica Caricum borealium. Krøyers naturh. Tidsskr. B. 3. Side 438.

**) Dr. Lauder-Lindsay: Flora of Iceland. Edinb. new. Philos. Journal 1861.

***) Bemærkn. ved det 48. Hefte af Flora Danica.

I det foregaaende forekommer det mig tilstrækkelig at være godtgjort, at Hr. Grønlunds Bog har mange og væsentlige Mangler. Han har vel med Flid benyttet andre Forfatteres Plantebeskrivelser, men i hans Bog synes der ikke at være meget, som taler for at han selv har undersøgt de beskrevne Arter*), ellers vilde han ikke t. Ex. næsten altid i sine Opgivelser om en Plantes Størrelse have kunnet været i Overensstemmelse med Prof. Langes Haandbog i den danske Flora; thi, som naturligt, gjør der sig i denne og i den islandske Flora helt andre Størrelsesforhold gjældende, da disse jo ere betingede af Jordbund og Vejrlig. Geranium silvaticum — for at nævne et eneste Exempel — siger Hr. Gr. er »omtrent 1 Fod høj«; Landphysicus Hjaltalín**) siger derimod fra 1—3 Fod høj; den sidste Forfatter har Ret, Hr. Gr. Uret.

Plantebeskrivelserne kunne langtfra alle siges, at være gjorte efter islandske Exemplarer; mange ere desuden fejlagtige og vildledende, ubestemte og inkonsekvente. I Bestemmelsen af islandske Plantenavne har Hr. Gr. vel tro fulgt Oddur Hjaltalín og har dog ikke her undgaaet mange og store Fejltagelser, da han ikke har forstaaet at benytte sin Forgjængers værdifulde Opgivelser paa dette Omraade, ligesom han heller ikke har gjort sig nogen Umage for, fra ældre Forfattere at indsamle Bidrag til Planternes Nomenklatur. Han har ikke med den Nøjagtighed, som man kunde vente hos en samvittighedsfuld Forfatter, benyttet det Materiale, der forelaa, til Bestemmelsen af Islands Planter, og hans Bog bliver derfor altid paa en Mængde Steder mindre paalidelig og korrekt. Hr. Gr.s Opgivelse om nye Fund ere kun i de færreste Tilfælde rigtige; hans Stedsnavnsfortegnelse er fulde af Fejl og røber Mangel paa Kjendskab til det Land, hvis Flora han har haft i Sinde at oplyse.

---

*) Cfr. Bidrag til Oplysning om Islands Flora Bot. Tidsskrift 2 R. 4. B. Side 38.

**) Doc. Paijkulls »En Sommer i Island«. Kbhvn. 1867.

Men er Hr. Grønlunds »Islands Flora« saaledes, forekommer det mig, at han med Udgivelsen af samme kun har leveret et meget ringe Bidrag til Kjendskaben om mit Fædrelands Plantevæxt. Det synes for Resten virkelig, at være en forunderlig Skjæbnens Ironi, at Hr. Grønlund, der er den eneste der offentlig saa hensynsløst har kritiseret Hjaltalíns, for sin Tid saa fortrinlige Plantelære, har leveret et Arbejde, som netop lider af de samme Fejl, som han har bebrejdet min Landsmand. —

Senere Tilføjelse: For at forebygge Misforstaaelse eller Mistydning af min Optræden her i Botan. Foren. undlader jeg ikke at bemærke, at jeg ved min Meddelelse i denne Forening selvfølgelig ikke havde den ringeste Anledning til at optræde imod Hr. Gr. personlig. Jeg gik ud fra, at jeg godt kunde kritisere Hr. Gr.s Bog, uden at man derfor kunde sige, at jeg vilde gjøre ham noget ondt personlig. Naar man gjennemlæser det Foregaaende, vil man, det er i det mindste mit Haab, se en stor Forskjel paa selve Foredraget og de senere Tilføielsers Form; medens det første gjennemgaaende er moderat, ere de sidste, jeg indrømmer det: skarpe i Form. For Enhver, der var til Stede i Mødet er det let at forstaa Grunden hertil, thi Hr. Gr. tillod sig den Yttring, hvorfor han blev vist til Rette af Formanden, »at jeg bar mig ad som Islænderne plejede at gjøre, nemlig at kaste Snavs paa deres Velgjørere (altsaa Hr. Gr. er en af Islands Velgjørere!) og han betitlede mig hyppig »den vrede Islænder« eller lignende. Dersom han havde baaret sig klogt ad, vilde han have taget mine Udsættelser paa hans Flora med Ro og takket mig derfor. End videre skal jeg oplyse om, at det islandske Ministerium har overtaget et større Antal Exemplarer af Gr. Bog til gratis Uddeling paa Island. Naar Forf. *) har foreslaaet, at den fornemmelig skulde uddeles til Kandidaterne paa Præsteseminariet i Reykjavik og de flinkeste Elever og Studerende fra den lærde Skole, formodentlig som en Slags Flidspræmie, tror jeg ikke disse ville føle sig opmuntrede ved en saadan Belønning; de fleste af dem er jo Mennesker mellem 20 og 30 Aar, der ikke vilde læse Bogen kritikløst, og de ville ogsaa hurtig opdage dens svage Sider og lægge den bort igjen.

Selvfølgelig vil jeg som Islænder, — selv om Bogen har mange Fejl —, gjerne yde min Tak til Hr. Grønlund for den Interesse, han som dansk Botaniker, har vist for mit Fædrelands Flora ved at foretage den lange Rejse op til Island og frivillig underkaste sig en slig Rejses mange Besværligheder, ligesom det ogsaa ligger i Sagens Natur, at jeg beredvillig erkjender det fortjenstfulde i de Undersøgelser, som han har anstillet i Island, for saa vidt disse naturligvis ere rigtige og have Betydning for Kjendskabet til mit Fædrelands Flora **).

---

*) Cfr. »*Íslenzk stjórnartíðindi*« for Juli 1881. Reykjavik.
S. T.

**) Naar Hr. Gr. i Discussionen efter Foredraget beskyldte O. H. for at have forvexlet Majanthemum bifol. og Hydrocotyp vulg. saa er dette urigtigt. Denne Beskyldning beroer paa en fuldstændig Misforstaaelse og Fejllæsning fra Hr. Gr.s Side.
S. T.

BEMÆKNINGER TIL ET MANUSKRIPT AF H. C. LYNGBYE OM HESSELØENS FLORA,

VED

O. G. PETERSEN.

Meddeleren af disse Linier gav for nogle Aar siden her i Tidsskriftet (10de Bind 1877) en Liste over Planter, samlede paa en Exkursion Aaret i Forvejen paa Hesselø. Jeg vidste den Gang ikke, at der existerede en meer end 40 Aar gammel Fortegnelse over Planter fra Hesselø, forfattet af vor berømte Algolog, H. C. Lyngbye. Et Manuskript af denne, betitlet Flora Hesselöensis succinta d. 12. & 13. Juny observata. fandtes i Zoologisk Museums Arkiv og er af Dr. Warming overladt mig til Afbenyttelse.

Lyngbyes Excursion fandt Sted akkurat en Maaned tidligere paa Aaret end min og blev ligesom denne gjort af paa to Dage. Hans Liste indbefatter omtrent 160 Fanerogamer, min 180. Det kunde ligge nær at antyde, at Lyngbye anvendte en Deel af Tiden pea algologiske Undersøgelser, men hans Fortegnelser over de fundne Alger er temmelig tarvelig, især, naar den sammenholdes med, hvad han i et Tillæg noterer som fundet »ved at gjennemsee en Bunke Tang, hidbragt fra Nordvest-Armen ved Hesselø til Gilleleie d. 19de Juli 1832«.

Forskjellen i Antallet af de Planter, vi have samlet, er ikke stor, men saa meget mere paafaldende er det, at vore Lister vise es saa forskjelligt Indhold. Paa det ringe Artsantal, det hele drejer sig om, har Lynbye ikke mindre end 64 Arter, som jeg ikke har, og min Liste tæller altsaa 84, som han ikke har noteret. Siden Hesseløen nu en Gang har faaet sin egen Plantefortegnelse, lader jeg for en Ordens Skyld her følge det Tillæg Floraen har faaet ved Lyngbyes Fortegnelse:

Anthoxanthum odoratum.
Catabrosa aquatica.
Festuca rubra.
Glyceria fluitans.
Trisetum flavescens.
Carex vesicaria.
— cæspitosa.
— hirta.
Triglochin palustre.
Convallaria majalis.
Orchis Morio.
Lemna minor.
— trisulca.
Urtica dioeca.
Chenopodium rubrum.
Plantago maritima.
Valerianella olitoria.
Hieracium murorum.
Scorzonera humilis.
Gnaphalium dioecum.
— arenarium.
Artemisia maritima.
— campestris.
Senecio vulgaris.
Menyanthes trifoliata.
Myosotis palustris.
— collina.
Asperugo procumbens.
Stachys silvatica.
Solanum Dulcamara.
Veronica hederæfolia.
— agrestis.
Melampyrum silvaticum.
Scrophularia nodosa.
Primula officinalis.
Trientalis europæa.
Carum Carvi.
Saxifraga granulata.
Ranunculus bulbosus.
Papaver Argemone.
Chelidonium majus.
Cochlearia nodosa.
Thlaspi avense.
Raphanus Raphanistrum.
Turritis glabra.
Cardamine pratensis.
Nasturtium officinale.
— palustre.
Sisymbrium Sophia.
Viola canina.
Montia fontana.
Seleranthus perennis.
Stellaria media.
Cerastium viscosum?
Silene inflata.
Melandrium vespertinum.
Rubus cæsius.
Fragaria.
Orobus tuberosus.
Vicia sativa.
— angustifolia.
— Craeca.
Ervum hirsutum.
Astragalus hypoglottis.
Trifolium montanum.
— agrarium.

Hertil kommer af nogle Planter, sendte Lyngbye senere af en Mand paa Hesselø, 7 Species, der ikke findes paa nogen af de to Lister, nemlig: Thalictrum minus, Anemone nemorosa, Hepatica triloba, Lathyrus pratensis, Corydalis fabacea, Geranium silvaticum og Anagallis arvensis, af hvilke der er Grund til at antage, at den første er Thalictrum simplex L., der er afbildet i Flora Danica under hint Navn.

Jeg skal til denne Liste føje et Par Bemærkninger til nogle af de hesseløske Planter.

Vincetoxicum officinale forefandt jeg i stor Mængde og saaledes synes den ogsaa at have forekommet paa Lyngbyes Tid, da den er en af de faa Planter, til hvilke han føjer Betegnelsen »hyppig«.

Det var mig noget paafaldende, at *Allium Scorodoprasum* repræsenterede Løgslægten der paa Øen og det var derfor ikke uden med en vis Interesse jeg saa, at Lyngbye ligeledes noterer den som eneste Løgart.

Om *Agrimonia Eupatoria* bemærker han: Engellænderne samlede deraf 2 Sække til The, som de sagde, var fortræffelig.

Som af Listen vil ses, anfører Lyngbye *Melampyrum silvaticum*; hvis ikke, hvad der maaske kan være nogen Aarsag til at formode, en Forvexling med M. pratense har fundet Sted, foreligger her altsaa en floritisk Jagttagelse af Interesse, der, selv om Spørgsmaalet ikke nu kan afgjøres med Sikkerhed, dog fortjener at noteres.

Af den ellers saa almindelige *Malva silvestris* fandt jeg kun nogle faa Exemplarer og Lyngbye har den slet ikke, medens vi begge have noteret M. vulgaris og M. Alcea; man tør maaske derefter formode, at Planten først nylig har faaet Indpas paa Øen, saa meget mere som den efter Erfaringer gjorte andetsteds (Justitsraad Petit paa Als) synes at have en betydelig Udbredningsevne. Det er ganske vist en noget senere blomstrende Plante, men den er dog iøinefaldende nok til med Lethed at kunne bemærkes længe før den kommer i Blomst.

Medens *Cirsium arvense*, Marktidslen, som jeg fandt udbredt i Mængde paa Øen, men som Lyngbye slet ikke har optegnet, rimeligvis er indvandret efter dennes Besøg, er det ikke uden Interesse at lægge Mærke til, at en Plante som *Taraxacum officinale* ikke synes at trives. I min Liste har jeg anført den som »ikke almindelig«, og Lyngbye betegner den som forknyt. Om ikke dette »forknytte« netop skulde være et af de Momenter, der gjøre T, officinale til T. erythrospermum, en med hin uden Tvivl genetisk sammenhørende Form, som jeg fandt paa Hesselø.

Nogle af Differenserne i Lyngbyes og min Fortegnelse over Planter fra Hesseløen kunne ganske vist skyldes Forskjellen i Aarstiden, men alligevel er Resultatet mere forskjelligt end ønskeligt. Man kunde maaskee fristes til at slutte, enten har Lyngbye eller jeg eller vi begge samlet slet, eller ogsaa har Vegetationen forandret sig meget i den mellemliggende Tid; det sidste er ikke rimeligt, men den første Slutning troer jeg dog ikke derfor er nødvendig. Jeg mener derimod, at man overhovedet ikke maa bygge for meget paa en enkelt Excursion, at man hverken skal etablere en Flora eller karakterisere en Vegetation efter et kortere Besøg, men kun give sit Resnltat ud for hvad det er, Udbyttet af en Excursion og ikke andet.

Endnu kun en lille Bemærkning. Det ligger nær at antage, og det forholder sig vel ogsaa saaledes, at Øen har sit Navn af Hasselbusken, men allerede paa Lyngbyes Tid syntes denne at mangle derovre. Han bemærker udtrykkelig: »Corylus Avellana fandtes der ikke«, og tilføier yderligere: »Peder Halvorsen fik aldrig Nødder paa Hesseløen«. Oplysninger om Hasselens saavel som om anden Trævæxts tidligere Forekomst bør vel søges i de Levninger af Træstød, der findes spredte paa Øen, meer eller mindre nedsænkte under Jordens Overflade. Som tidligere bemærket er Hvid-Tjørnen Øens eneste nuværende rigtige Træ.

MODKRITIK
I ANLEDNING AF
HR. CAND. MED. HALDÓRSSON FRIDRIKSSONS
KRITISKE BEMÆRKNINGER OM MIN
»ISLANDS FLORA«,
AF
CHR. GRØNLUND.

I.

Jeg kan ikke nægte, at jeg baade blev forbavset og fortørnet, da jeg ifjor i November Maaned hørte et Foredrag i »Botanisk Forening« af en daværende islandsk Student *Haldórsson Fridriksson.* Jeg blev forbavset over den Dristighed, hvormed han uden den fornødne Kundskab til den systematiske Botaniks Fordringer og uden Forstaaelse af den berettigede Anke, der var gjort imod fremmede Botanikeres Misbrug af en ældre islandsk Plantebog af *O. Hjaltalín*, Kjøbenhavn 1830, havde opkastet sig til Forsvarer af denne sin Landsmands Bog, og jeg blev fortørnet over hans ubeføjede Angreb paa min »Islands Flora«, som udkom 51 Aar senere.

Med stor Kjærlighed og Omhu havde jeg ofret flere Aar af mit Liv, dels paa at rense den Augiasstald — sit venia verbo — som mange af de efterhaanden fremkomne islandske Plantelister fremviste, og dels paa ved egne Undersøgelser at forøge Kjendskabet til Islands Plantevæxt. I saa Henseende har jeg været meget heldig, navnlig hvad de kryptogame Planter angaar, idet jeg har forøget Islands Flora med langt flere Arter end nogensomhelst anden Botaniker. Ogsaa i en anden Henseende havde jeg Held med mig, nemlig ved at faa Nordens første Florister til at være mig behjælpelige med Undersøgelsen af mine Fund. Jeg havde derfor ventet, hvis jeg overhovedet havde modtaget nogen Udtalelse fra Islænderne om mit Arbejde, at denne havde været en Anerkjendelse af, at jeg havde givet saa rige Bidrag til Udbredelsen af Kjendskab til deres Lands Plantevæxt; men i Stedet for bliver den første islandske Hilsen et skarpt Angreb og et Forsøg paa at reducere mine Arbejder til intet. Derfor harmedes jeg; men der var endnu et, som ærgrede mig, og det var Udsigten til at skulle anvende min Tid, som jeg havde langt bedre Brug for, paa en uhyggelig personlig Strid. Det ligger i den menneskelige Natur, naar et Angreb blot bliver ført med skrappe Vaaben og ledet med Fripostighed og Selvtillid, da at tro paa dets Berettigelse. Kun de færreste undersøge selv Sagens rette Sammenhæng. Jeg indsaa derfor, at jeg blev nødsaget til at svare og tilbagevise Angrebene *).

Dog det varede ikke længe, før jeg tog Sagen med fuldkommen Ro, da jeg af det trykte Foredrag saa, hvor uholdbart baade Hr. Fr.s Forsvar og Angreb i Virkelighed vare, ja i en vis Henseende kan jeg endog takke Hr. Fr., fordi han har givet mig Anledning til at undersøge den ældre Literatur endnu nøjere end før og til at gjøre et in-

---

*) I Anledning af en Udtalelse af Bestyrelsen for »den botaniske Forening« i »Botanisk Tidsskrift« om Mødet den 11te Novbr, maa jeg bemærke: 1) at mine stærke Udtryk om Hr. Fr. vare foranledigede ved hans stærke og uberettigede Angreb paa mig, 2) at jeg, hvad Formanden ogsaa har bekræftet, ikke blev kaldt til Orden for en eneste Ytring om Hr. Fr. alene, 3) at jeg beklager i Stridens Hede at have brugt Ytringer, som jeg ikke indskrænkede til at gjælde Hr. Fr. alene, men som ogsaa kunde gjælde hans Landsmænd, blandt hvem jeg tæller saa mange Venner, og som det ikke har været min Hensigt at saare, 4) at jeg derfor tilbagekalder de brugte Ytringer, for saa vidt de ikke gjælde Hr. Fr. alene, samt at Hr. Fr.s Referat af nogle af mig brugte Ytringer (cfr. hans Kritik S. 77) er unøjagtigt.

teressant lille Studie, som jeg kan kalde: »Et Blad af Fejltagelsernes Historie«. Derved har Sagen faaet videnskabelig Interesse for mig og har for en stor Del mistet sin Braad som en personlig Strid. Selv om jeg skulde trætte Læserne ved at maatte gaa ind paa en Mængde Enkeltheder, haaber jeg dog at skulle kunne tydeliggjøre for dem, hvor højlig Plantelisterne have trængt til en Udrensning.

Af de to Afdelinger, hvori Hr. Fr.s Foredrag faldt, skal jeg i det følgende udførligst holde mig til den, der angik hans Forsvar for O. Hjaltalíns Plantelære. Hr. Fr. er bleven meget vred over mine Udtalelser om denne i 1874 *). Ved samme Lejlighed udtalte jeg ogsaa om andre Forfattere, at de havde opført mange Planter paa deres Lister, som ikke kunde godkjendes som sikre for Island, og navnlig var min Dom om Tyskeren Gliemann meget nedsættende. Havde jeg endda talt haanligt og upassende om Forfatteren, men jeg har aldeles ikke angrebet ham personlig; jeg har intet sagt om Personen Hjaltalín, men kun fældet en aldeles objektiv Dom om hans Bog og sagt, at der i denne intetsomhelst Spor viser sig til, at han selv har set og undersøgt de beskrevne Arter, og jeg har anført et Par Exempler paa Rigtigheden af denne min Opfattelse. Jeg ansaae det ikke for nødvendigt at anføre flere, da jeg havde Grund til at antage, at det var en gammel Tradition, at Bogen ikke gjør Fordring paa at være mere end et med Flid efter Hornemann og paa dennes Beskrivelser gjort Samlerarbejde, og i Virkeligheden vilde det ogsaa være ubilligt at fordre mere af det. Det havde derfor været skaansommere at blive staaende ved et Par oplysende Exempler. Nu tvinger Hr. Fr. mig til at fremkomme med flere Beviser.

Mine Udtalelser have forvoldt mig den Ulykke at faa Hr. Fr. til Modstander, men dersom jeg havde sluttet mig til Babington, hvis Dom om og Anvendelse af Bogen hid-

---

*) Botanisk Tidsskrift 2den Række, 4de Bind: »Bidrag til Oplysning om Islands Flora«.

rører fra Mangel paa Kjendskab til de rette Forhold, saa var der timedes mig en langt større Ulykke, thi saa havde jeg staaet som en, der fór med Usandhed imod sit bedre Vidende, saa havde jeg gjort det modsatte af at rense Augiasstalden og havde haanet Videnskabens Fordringer, i Stedet for, at jeg ønskede og stræbte efter at gjøre disse Fyldest.

Hr. Fr. siger, at jeg selv har forandret min Mening om Hjaltalín; dette er ikke korrekt, thi da jeg i 1870 i »Botanisk Tidskrift« udtalte mig om de af ham beskrevne Laver, kjendte jeg endnu ikke hans Beskrivelse af Blomsterplanterne; jeg formodede kun, ligesom Ba., at denne var paalidelig, men ak! hvor blev jeg skuffet. Min første Formodning støttede sig til Hjaltalíns Stilling. Han var født paa Island, havde studeret Botanik i Danmark under Hornemanns Vejledning, havde, da han 1826 skrev Fortalen til sin Botanik, i 17 Aar været Læge paa Island. Hvor langt bedre Lejlighed havde han ikke til at undersøge de paa Island voxende Planter i deres forskjellige Udviklingstrin end de rejsende Botanikere! Derfor kan man ogsaa stille større Fordringer til ham end til disse, og det er ikke til at undres over, at fremmede Botanikere, der ikke kjendte de rette Forhold, have troet, at de Planter, der beskreves af Hjaltalín, virkelig alle hørte til Islands Flora. Men just derved har hans Bog gjort stor Skade, og derfor maatte jeg drage Sandheden frem og udtale min Dom.

Jeg ved nok, at man dog vil gjøre en Indvending imod mig; man vil sige: Den »beskedne« Hj. udgiver sig slet ikke for at være en stor Botaniker, men han har dog ønsket at give sine Landsmænd Lejlighed til at lære at kjende de paa deres Fødeø voxende Planter, og for saa vidt han ikke selv har kjendt disse, har han som saa mange andre baade paa Island og andetsteds holdt sig til de ældre Forfattere, og da deres Lister ere paalidelige, saa er Hjaltalíns Bog det ogsaa. Hertil vil jeg da svare, at det just er Ulykken, at de af ham brugte Kilder ikke i alle Henseender ere rene; derfor maa

Kritiken have Lov til at udtale, at ikke alle de af Hj. opførte Planter ere virkelige Borgere i den islandske Flora.

Jeg maa for at kunne godtgjøre ikke blot, at nogle men at endog mange af Hjaltalíns Planter ere usikre for Island eller ved Misforstaaelse ere blevne optagne paa Listerne, først i Korthed udtale mig om nogle af de ældre Kilder, fra hvilke Hj. og andre have hentet deres Kundskaber om Islands Plantevæxt, idet jeg forøvrigt henviser til mine tidligere Udtalelser i mine reviderede Lister *).

De første, der, saa vidt jeg ved, efter en større Maalestok samlede Planter paa Island, vare de to højt fortjente Islændere *E. Olafsen* og *B. Povelsen*, hvis »Rejse igjennem Island« — 1752—57 — altid vil gjælde som et for sin Tid fortrinligt Værk. De omtale omtrent 130 forskjellige Arter af Blomsterplanter og henvise til Linné's Skrifter for at vise, hvilke Planter de mene. De have imidlertid ikke villet strække videre end de kunde naa, og de have derfor paa faa Undtagelser nær undladt at omhandle de vanskelige Græsser, Halvgræsser o. fl. Det kunde dog ikke undgaas, at der indløb Urigtigheder i deres Bog. Botaniken var endnu i sin første Ungdom, mange Arter vare kun mangelfuldt undersøgte, de fleste kun kort beskrevne, og ofte brugtes det samme Navn om flere Arter m. m. Selve Forfatterne begik den Fejl undertiden at omtale den samme Plante under forskjellige Navne, men hvad der var langt værre, var det, at de bleve misforstaaede af de Mænd, som senere forfattede Lister over deres Fund.

Fra 1764—65 rejste *J. G. Koenig*, en Discipel af Linné, paa Island hovedsagelig for at indsamle Planter til »Flora Danica«. Det var en begavet og dannet Mand, og han fandt en stor Mængde Planter, som ikke ere angivne af Olafsen og Povelsen. Dog ogsaa han begik Fejl i Erkjendelsen af Linné's Arter, og uheldigvis fik han ikke Lejlighed til selv at forfatte en Liste over eller give en Beskrivelse af sine Fund.

---

*) Botanisk Tidsskrift 1870, 1873 og 1874.

Kort efter sin Hjemkomst blev han nemlig udnævnt til Læge i Trankebar, og han overlod da til vor berømte Landsmand *Otto Fr. Müller* at forfatte en Liste over sine Fund. Flere af de hjembragte Planter sendte han imidlertid til sin Lærer Linné *), og Müllers Liste, som udkom 1770, var ikke udelukkende forfattet efter de Planter, som Koenig meddelte ham i Naturen, men ogsaa efter dennes mundtlige Meddelelser **). Herved mister Listen en stor Del af sin Betydning, hvortil kommer, at O. F. Müller langt fra var sikker i Bestemmelsen af de højere Planter. Jeg kommer senere til at nævne Exempler paa Listens Mangler.

Med meget faa Tilføjelser blev Müllers Liste udgivet af *J. Zoëga* som det alt citerede »Tilhang« m. m. til Ol. og Po.s Rejse. I Begyndelsen af dette siger Zoëga, at man har Koenig at takke for de faa Efterretninger, man har om Islands Flora, men han omtaler slet ikke Ol. og Po. Jeg har flere Gange opkastet det Spørgsmaal, om disses Fund skulde være indlemmede i Müllers og Zoëgas Lister eller ikke. For den første Antagelse taler 1) at Koenig rejste paa Island faa Aar efter Ol. og Po.; det er da højst rimeligt, at han har faaet Meddelelser af dem om deres Fund eller maaske endog har set dem; 2) ere alle de af de to Islændere fundne Plantearter opførte paa Zoëgas Liste paa 27 nær, og flere af disse have intet Artsnavn hos Forfatterne eller ere Arter, om hvis Forekomst paa Island der kan være Tvivl. Imod Antagelsen taler, at Zo. slet ikke nævner Ol. og Po. og at han anser Epilobium latifolium for tvivlsom, da den slet ikke findes i Koenigs Manuskript, medens den dog to Gange nævnes hos Ol. og Po. Rimeligst er det dog, at en Del af Arterne paa Zoëgas Lister hidrøre fra Olafsens og Povelsens Rejse, og hvis de ere opgivne af Koenig til O. F.

---

*) O. A. L. Mørch: »Faunula Molluscorum Islandiæ«. Vidensk. Medd. fra den naturh. Foren. i Kjøbenhavn. 1868.

**) »Tilhang om de islandske Urter« i Olafsens og Povelsens Rejse igjennem Island.

Müller med de hos Ol. og Po. anførte Navne, kunne flere Urigtigheder forklares derved. Da der intet sikkert kan siges herom, er der paa Grund af Usikkerheden endnu en Mulighed tilstede for Fejltagelser og en Berettigelse til Tvivl om flere Arters Forekomst paa Island.

1772 ledsagede Botanikeren *Solander* Englænderen Banks paa en Rejse til Island. Ifølge Babington findes en stor Del af hans indsamlede Arter i »British Museum«, hvor der ogsaa findes et Katalog, forfattet af Solander, som dog efter Babingtons Angivelse synes at indeholde Navne paa nogle Planter, som hidrøre fra Koenigs og Zoëgas Flora. Skjønt Hjaltalin næppe har kjendt Solanders Katalog, nævner jeg dog dette for at gjøre opmærksom paa, at det, for saa vidt det ikke ledsages af sikre Originalexemplarer, maa bruges med Forsigtighed. Selv Ba. tvivler om Rigtigheden af flere Angivelser; desuden har Solander ikke selv samlet alle de Planter, som findes i Kataloget, men om ikke faa siger han, at han saae dem i Paulsens (Bjarne Povelsens?) Herbarium, men heri synes der at have været ikke faa Planter, som ikke vare fra Island, f. Ex. Sedum album, Achillea Ptarmica, Artemisia vulgaris, Monotropa Hypopitys, Lysimachia Nummularia, Anagallis arvensis, Euphorbia Peplus. Hertil kommer, at de fleste af Solander angivne Planter, som ikke ere gjenfundne, ere fra »Havnefjord«, men hvis de virkelig voxe der, skulde det være besynderligt, om de paa dette af Botanikere stærkt besøgte Sted aldrig senere skulde være fundne hverken af Islændere eller Fremmede. — Kun ved faa af Solanders Arter betegner Babington ved et !-Tegn, at han selv har set dem.

1780 rejste Færingen *Mohr* paa Island hovedsagelig for at undersøge Jordarterne, men ogsaa for at iagttage Landets Naturhistorie. Han var ikke Botaniker, og skjønt han synes at have været en meget samvittighedsfuld Mand, kan man derfor ikke ubetinget antage de af ham alene opførte Arter for sikre. Jeg skal senere nævne Exempler. Hertil kommer, hvad der maa tillægges stor Betydning, at Skibet med Mohrs Samlinger strandede paa Hjemrejsen fra Island *).

Jeg vil endnu kun nævne én af de Kilder, som Hjaltalín har benyttet, nemlig »Grasnytiar« af den islandske Provst *B. Halldórsson*, trykt i Kjøbenhavn 1783. Hr. Fridriksson siger, at dennes Bog dels var bygget paa Selvsyn, dels paa mundtlige Meddelelser af E. Olafsen. Den omhandler navnlig Planternes Egenskaber uden Beskrivelser og Voxesteder, men giver flere interessante Synonymer, som jeg senere kommer til at omtale. Foruden vildtvoxende Planter indbefatter den ogsaa Haveplanter.

Hookers og Gliemanns islandske Plantelister synes Hj. ikke at have kjendt. At han dog optager en enkelt Plante, som kun findes hos den første, hidrører fra, at Hornemann har optaget den efter Hooker.

Jeg haaber at have gjort det indlysende for Læserne, at man ikke ubetinget kan godkjende alle de paa de gamle Lister opførte Planter som sikre for Island. For saa vidt der mangler Originalexemplarer eller Afbildninger, maa man, naar Arterne ikke senere ere gjenfundne, prøve og veje alle Grunde for og imod. Jeg har gjort Forsøg i den Retning ved Udarbejdelsen af mine reviderede Plantelister, i hvilke jeg har været meget varsom med at godkjende Arter som sikre, idet jeg mente, at man hellere maatte vrage for mange end for faa Planter; fremtidige Botanikere havde da den smukke Opgave at undersøge, hvor mange af de hidtil usikre Arter der vilde vise sig dog at være virkelige Beboere af Island.

En saadan Opgave kunde Hjaltalín ogsaa have stillet sig, men hans Bog viser ikke Spor hertil; Forfatteren har stirret paa Listerne og glemt at se paa Naturen, og derved har hans Bog gjort sig fortjent til den Dom: det bliver uden Betydning, om en Planteart findes opført i den eller ikke. Denne Dom er sand, men dens Sandhed kan kun bevises ved en Række af Exempler, som jeg der-

---

*) *Mørch* i den alt citerede Afh.

for maa trætte Læserne med, men Sandheden maa komme til sin Ret.

1. *Lotus corniculatus* er indkommen i Islands Flora ved en glemt Parenthes. Ol. + Po.[*] anføre blandt de af dem fundne Planter en Lotus og de tilføje i Parenthes (Side 940), at de derved mene Anthyllis vulneraria, men S. 945 staar der, at der omkring en Bondegaard voxer flere »rare Urter«. »Lotus, Anthyllis og flere af de nysopregnede voxe der i Egnen«. Da der i det foregaaende ikke er nævnt nogen anden Lotus end Anthyllis, er der aabenbart kun tænkt paa denne, men Parenthesen om Anthyllis er glemt. Mo. har ikke forstaaet dette og antager med Henvisning til det citerede Sted, at den nævnte Plante er L. corniculatus. Herved er denne Art kommen ind i den islandske Flora og beskrives af Hj. med Hornemanns Ord. Han meddeler endog efter denne, hvortil den kan bruges.

2. *Neottia Nidus avis*. Englænderen Mackenzie, som 1810 reiste paa Island, hjembragte bl. a. en Orchidé uden Rod, som han skænkede til Hooker. Denne antog, at det maaske var den nævnte Art, maaske en Epipactis. Hornemann opfører den dog som islandsk — han var ikke altid kritisk nok — og efter ham Hj. Det eneste, der ellers angives om denne Art som islandsk, er, at Thienemann har meddelt til Ba., at Reichenbach den yngre har set et Exemplar fra det sydlige Island. Det er ikke noget tilstrækkeligt Bevis for dens Forekomst paa Island.

3. *Saxifraga petræa* anføres med Tvivl af Zo, og i Følge Ba. ligesaa af S.; den optages efter de to Tvivlere som sikker af Hj. Mo. er flot og stryger Spørgsmaalstegnet; Ho. undlader at opføre den som islandsk.

4. *Plantago maritima* L. fol. linearibus anføres S. 19 af Ol. + Po., og de henvise til Linnés Flora Lappon., hvor

---

[*] Forkortelser: Ol. + Po. = Olafsen og Povelsen. Zo. = Zoëga. S. = Solander. Mo. = Mohr. Hj. = Hjaltalín. Ba. = Babington. Ho. = Hornemann. Fr. = Moritz Halldórsson Fridriksson.

den nævnte Art beskrives, og hvor Coronopus maritimus nævnes som Synon. Paa et andet Sted (S. 432) anføre Ol. + Po. »P. angustifolia (Coronopus)« uden Henvisning. De sige, at den spises baade som Salat og som Søbekaal. Dette kan passe paa den paa Isl. almindelig udbredte Pl. maritima, ikke paa Pl. Coronopus sensu strictiore, som aldrig med Sikkerhed er funden paa Isl. Den beskrives dog af Hj. med Hornemanns Ord. — Ba. tør ikke godkjende den.

5. *Campanula rotundifolia* nævnes flere Gange af Ol. + Po. som funden af dem. Undertiden anføre de et andet Navn, nemlig: »C. (patula)«. De sige, at den voxer paa flere Steder paa Østerlandet, hvor just C. rotundifolia er hyppig. Da C. patula L. aldrig er gjenfunden, gjælde utvivlsomt alle Angivelserne hos Ol. + Po. den første. Mo. siger, at C. patula skal være fundet af Olavius, Halldórsson har begge Navne som Synon. Zo. har ingen af Arterne. Ba. tvivler. Hj. beskriver begge Arter efter Ho. C. patula er aldeles usikker.

6. *Convallaria bifolia.* Hr. Fr. siger, at jeg har beskyldt Hj. for at have forvexlet denne Plante med Hydrocotyle vulgaris; det er kun en af hans mange Misforstaaelser. Sagen forholder sig saaledes: Ol. + Po. meddele S. 165: »e) Monophyllum eller Unifolium (som vi før have kaldet denne Art) folio horizontali orbiculari, leviter quinqvies vel septies lobato, have vi ingensteds set, uden i Deildartunga, kort fra den opvældende Hver«. Baade Beskrivelse og Henvisninger vise, at der her kun kan være Tale om Hydrocotyle vulgaris. Mo. kunde dog ikke forstaa, hvilken Plante der mentes, men rimeligvis har han slaaet efter i Linné's Flora Suecica, hvor de af Ol. + Po. anførte Navne staa som Synon. til Convallaria bifolia. Mo. skriver da i sin »Naturhistorie« S. 162: »124.25. Convallaria bifolia (E. Olafs. 165 e), C. monophyllum træffes i Deildartunga ved Hveren (Fl. D. 291)«. Hr. Fr. har hørt en Fugl synge om, at det kunde tænkes, at de to Henvisninger vare ombyttede, og at Mo. selv havde fundet C. bifol., som findes afbildet i Fl. D.

291, medens han ansaae Ol. + Po.s Monophyllum, som han fejlagtig antager for at være en Convallaria, for en anden Art.

Det eneste, der taler for denne Fortolkning, er de to Numere, men Side 192 har Mo. ogsaa to Numere for to Plantenavne, skjønt han siger om det sidste, at det alene er en Artsforandring. Det synes endog, at det sidste Numer er føjet senere til, da man har glemt at sætte Numeret for den derefter følgende Plante. — For min Fortolkning taler: 1) at Mo., naar han har fundet eller faaet af andre en ny Plante, plejer at vedføje Voxested eller Finder (se S. 152, 153, 154 o. fl.). 2) at Mo. kun adskiller de to Konvalnavne ved et Komma; ellers adskiller han Arterne ved Punktum, ofte tillige ved en Streg, og naar han undertiden bruger Komma, sætter han altid »og« imellem Navnene. 3) Selv om Mo. skulde have fundet C. bifolia, kunde han ikke opføre C. monophyllum som en egen Art, da han har Navnet fra Linné, som opfører det som Synon. til C. bifolia. 4) Mo. plejer at være nøjagtig med sine Citater, og de Fejl, som han angiver at have faaet i sin Bog med H. til Fl. Danica, fordi han ikke havde denne ved Haanden, har han senere rettet. Denne ene Fejl skulde han da have overset. C. bifolia er altsaa aldeles usikker for Isl.; om den mulig kan findes paa Øen, er en anden Sag.

Jeg har omtalt denne Plante saa udførlig, fordi Hr. Fr. beskylder mig for »fuldstændig Misforstaaelse og Fejllæsning«. Ba. har samme Fortolkning som jeg. Ho. har ikke Arten som islandsk; Hj. har optaget den efter Mo.

7. *Arundo arenaria.* Der kan ikke være Tvivl om, at Ol. + Po. hermed mene Elymus aren. De henvise til denne i Fl. Suecica, anføre dens islandske Navn, sige, at Kornene bruges m. m. Hos Zo. har Planten Navnet Elymus aren., men Arundo aren. er dog bibeholdt. Den er usikker, men beskrives dog hos Hj. Ba. opfører den under dens senere Navn Psamma aren. som funden af Thienemann og Günther; jeg kan ikke finde den i deres Rejsebog. Det synes, at de have brugt en forældet Haandbog til Plantebestemmelse (se Geranium

montanum), og maaske de have ment Elymus aren. men skrevet Arundo aren., som Ba. atter kan have anset for at være Psamma aren. Denne er aldrig gjenfunden.

8. *Myosotis scorpioides palustris* angives kun af S. fra Havnefjord og Granfell. Da Ba. ikke antyder, at han selv har set Exemplarerne, da den ikke er gjenfunden af Botanikere, og da M. arvensis voxer ved Havnefjord, kan den være forvexlet med denne. Hj. beskriver begge Arter. Ho. har ingen af dem fra Isl.

9. *Echium vulgare* anføres kun af Ol. + Po. uden Henvisning til Linné, og af S., som saae et Ex. i Paulsens Herbarium. Det skulde være underligt, om Ol. + Po. ikke havde haft et eneste Ord at sige om en saa ejendommelig Plante, hvis de havde fundet den. Hertil kommer, at Echium hos flere ældre Forfattere er Synon. til Myosotis, og som saadan nævnes den hos B. Halldórsson (S. 75), som jo efter Hr. Fr. fik Meddelelser fra Ol.

10. *Ægopodium Podagraria.* Ol. + Po. anføre S. 430 Æ. (Podagraria) »Geita-Niole« som voxende i Mængde sammen med den store Angelica. Som Synon. til Æ. Pod. anfører Linné Angelica silvestris minor s. erratica. Da A. silv. mangler hos Ol. + Po., er det maaske denne, der menes ved Navnet Ægop. De henvise desværre ikke til Linné. Halldórsson har A. erratica, som han tillægger begge de islandske Navne, som Hj. bruger om A. silv. og Ægop. Pod., samt Æg. P. som Synon. til A. silv. men uden islandsk Navn, og han siger, at de to Planter ligne hverandre saa meget, at de vanskelig kunne kjendes fra hverandre. Ho. har ikke anført Æg. som islandsk, og den kan langtfra anses for sikker.

Inden jeg gaaer videre i Undersøgelsen af Hj.s usikre Arter, som jeg er nødsaget til at fortsætte, for at man ikke skal vedblive at betragte Hj.s Bog som et Hovedværk m. H. t. Kjendskaben til Islands Flora, vil jeg gjøre en Betragtning gjældende for at imødegaa en Indvending. Man kunde mene, at Hj. selv havde fundet de nævnte Planter paa andre

Steder, og at han kun havde beskrevet de Arter, om hvis Forekomst han ved Selvsyn havde overbevist sig. Hvis dette var Tilfældet, vilde Hj. i høj Grad have gavnet Videnskaben, hvis han havde overvundet sin medfødte »Beskedenhed« og gjort opmærksom herpaa. Her vilde det desuden have været paa rette Sted at anføre Voxestedet; megen Forvirring vilde derved være bleven undgaaet. Voxesteder vilde her langtfra, som Hr. Fr. mener, være »latterlige«, og Vedføjelsen af Finderens Navn vilde ikke være tom Forfængelighed men den vilde være af videnskabelig Betydning.

Hr. Fr. fører i sin Artikel en Kamp med Møllevinger, idet han kæmper mod mig, fordi jeg har fordret, at Hj. ved alle Planter skulde angive Voxesteder. Hr. Fr. kan ikke paavise Spor af en saadan Fordring af mig; den er fuldstændig greben ud af Luften, og hele det lange Stykke kan aldeles udslettes af hans Artikel. Jeg har kun sagt, at det er paafaldende, at Hj. slet ingen Voxesteder anfører. Hr. Fr. siger (S. 51), at der hos B. Halldórsson findes Findesteder ved de fleste af ham beskrevne Planter, hvorfor Hj. ikke behøver at anføre Voxesteder. Dette er en af Hr. Fr.s mange Forkertheder, thi 1) beskriver B. H. slet ingen Planter og 2) har han saa godt som ingen Voxesteder. Hr. Fr. bedes om at opgive disse, ellers er hans Udtalelse kun løs Tale.

At Hj. ikke selv har fundet de Arter, som han ved en sund Betragtning af de ældre Fortegnelser burde anse for tvivlsomme, er ikke en løs Formodning, men det kan logisk bevises, at Hj. ikke har været i Stand til at se paa Planter med botanisk Blik. At han har været ude af Stand til at bestemme Planter, skjønt han efter Hr. Fr.s Mening var »Islands største Floristiker«, skal jeg nu godtgjøre, idet jeg gaar over til Feiltagelse Nr. 11.

11. *Rumex domesticus.* Paa Island er der kun funden een Rumex-Art med Tvekjønsblomster, nemlig den ovenfor nævnte. Paa de gamle Lister kaldes den imidlertid R. acutus, og Hj. beskriver denne Art med Hornemanns Ord. Havde han nu selv set paa den islandske Art, der er saa

almindelig, at man endog spiser den som Spinat*), vilde han have opdaget, at denne mangler Bruskkorn paa Blomsterdækkets Blade, og at disse ere heelrandede, og dog beskriver han dem som forsynede med Bruskkorn og som indskaarne. Han har nemlig set paa Listerne, klæbet Hornemanns Beskrivelse til den paa disse nævnte Art og glemt Naturen. Eller skulde hans »Beskedenhed« være saa stor, at han ikke tror sine egne Øine og mere stoler paa Hornemanns Ord end paa sit eget Syn? Maaske; men saa erklærer han sig med det samme fallit som Botaniker.

12. *Calamagrostis stricta* er almindelig paa Island, og det er den eneste Art af denne Slægt, som med Sikkerhed er funden paa Øen. Paa de gamle Lister findes Agrostis arundinacea, Arundo Epigeios, A. Phragmites, som aldrig ere gjenfundne. Om de mulig kunde findes, vides ikke, men et vides, nemlig at Hj. ikke har kunnet finde eller bestemme C. stricta, som mangler i hans Bog, medens alle de nysnævnte findes.

13. *Salix phylicæfolia* er Islands almindeligste Pilebusk, der voxer overalt paa Heder, Lavamarker og i Birkekrat. Undertiden kan den endog blive til et lille Træ. Den ligner i Bladform og Farve S. pentandra og er paa de gamle Lister opført som denne. Ligesaa hos Hj. Han har ikke kunnet se Skoven for bare Træer, han har slet ikke beskrevet Islands almindeligste Pilebusk. Derimod opfører han S. arbuscula. 1868 antog jeg ogsaa, at denne voxede paa Island, men skjønt jeg »ikke kan Islandsk«, og skjønt jeg kun har opholdt mig i 4 til 5 Maaneder paa Island, opdagede jeg dog 1876, at den som S. arbuscula opførte Art er en smalbladet Form af S. phylic. Overgangsformer ere meget almindelige, men de staa ikke paa Listerne og findes derfor ikke i Hj.s Bog.

14. *Silene maritima.* Denne opføres paa de gamle Lister som Cucubalus Behen, Synon. til S. inflata. Man

---

*) Jeg har selv spist den paa Bessastaðir.

kan ikke fortænke Hj. i, at han ikke har kunnet adskille de to Arter, som muligvis kun ere Former af én Art, men paa Island er kun den ene Form funden, og dog beskriver Hj. dem begge efter Ho., fordi begge Navne findes paa Listerne.

15. *Eriophorum Scheuchzeri* er meget almindelig. Hj. beskriver dog ikke denne Art, men E. vaginatum, fordi den findes paa Listerne. At Hj. ikke har kunnet kjende de to Arter fra hverandre, er tilgiveligt, men hvis han havde undersøgt den islandske Art, havde han ikke beskrevet den med ægformede Ax (»Axið eggilíkt«), da dens Ax ere fladtrykt kugleformede.*)

16. *Juncus balticus* er almindelig paa Island. At Hj. kalder den J. arcticus, kan man ikke undre sig over, men naar han beskriver den med korte Blomsterstilke, viser dette, at han slet ikke har set paa de islandske Exemplarer, hvis Blomsterstilke ere lange.

17. *Nasturtium palustre* (Fl. D. 409 under Navnet Sisymbrium islandicum og 931 under Navnet S. amphibium) er fundet paa Island. Den er synon. med S. terrestre Wahlnb. Dette har Hj. ikke forstaaet, og han beskriver først S. palustre s. islandicum og dernæst S. amphibium terrestre, men til dette Navn føjer »Islands største Floristiker« Hornemanns Beskrivelse af S. amphibium (R. Br.), som aldrig er funden paa Island. Hj. har undladt at følge Bj. Halldórsson, til hvis lærde Værk »Grasnytiar« Hj.s Bog i Følge Hr. Fr. egentlig kun er et Supplement (!?); Bj. H. opfører Sisymbrium islandicum og Nasturtium aquaticum (samt Cardamine amara) som Synonymer.

Til de alt givne Beviser for, at Hj. ikke selvstændig kan have undersøgt den islandske Flora, kan endnu føjes, at det vilde være aldeles utænkeligt, om en Mand, der i over 17 Aar med Omhu og Dygtighed studerede et tidligere kun mangelfuldt undersøgt Lands Plantevæxt, ikke skulde have fundet en stor Del for Landet ny Arter, hvis saadanne virkelig fandtes, og — de findes virkelig. Efter 1819, da Mörch rejste paa Island, have fremmede Botanikere fundet over 70 Arter af Blomsterplanter, som enten ere aldeles ny for Island, eller først med Sikkerhed ere blevne godtgjorte som islandske eller først ere rigtig bestemte; mange af disse Arter ere sjældne paa Øen men flere meget almindelige. Hvor mange af disse Arter mon Hj. har fundet og indlemmet i sin Flora? Slet ingen. Hr. Fr. siger jo rigtignok, at Hj. har fundet 5 for Island ny Arter. Vi ville da undersøge, hvor nøjagtig Hr. Fr., som fordrer streng Nøjagtighed af andre, er i sine egne Angivelser. De 5 ny (!) Arter ere: 1) Trientalis europæa; men den blev allerede funden af Thienemann og Günther, som rejste paa Island 1820—21. 2) Lamium album; men den har Hj. optaget efter Bj. Halldórsson, hvis Bog udkom 47 Aar før Hjs. Om den af B. Ha. er rigtig bestemt, er et andet Spørgsmaal, 3 og 4) Salix glabra og Epilobium Fleischeri, men disse to Arter findes slet ikke hos Hj.; hvis Hr. Fr. vil sige, at det sidste Navn er synon. med E. augustissimum, som findes hos Hj., kan det ikke hjælpe ham., thi dels ere Arterne ikke synonyme, og dels er den sidste allerede angiven fra Island af Retzius. Hr. Fr. har rimeligvis faaet de to Arter puttet ind i Hj.s Bog ved i Stedet for at læse sin Yndlingsforfatter at se efter paa Babingtons Liste. Her opgives de ved en Fejltagelse som optagne af Hj., men Ba. tilføjer rigtignok, at de begge ere meget usikre, især den sidste. Der bliver altsaa kun 5) Lychnis Viscaria tilbage, men den er meget usikker, og i Følge Ba. udelukker Hooker den af den arktiske Flora. Da Hj. ikkun har beskrevet en eneste kryptogam Plante (Mucor Erysiphe), som ikke findes paa ældre Lister, har Islands »største Florstiker« ikke optaget i sin Bog mere end én for Islands ny Planteart, skjønt han levede og døde paa Øen. Jeg maa dog indrømme, at jeg har fundet én Plante hos Hj., som jeg ikke har set paa andre Lister, nemlig Salix fusca, som dog kun er en Afart af S. repens. Atriplex hortensis, som rigtignok er en Haveplante, antog jeg ogsaa for ny hos Hj., men efter Mo. er den omtalt af Kammer-Secretair Olavius (S. 333; ikke, som Ba. skriver, hos Ol. + Po.). Af Hr. Fr.s Artikel stryge vi altsaa Stykket om Hj.s. ny Arter; det indeholder lutter Forkertheder.

---

*) Hr. Fr. lader mig stadig høre, at jeg ikke kan Islandsk, og at jeg derfor slet ikke kan læse Hj. Jeg vil derfor bemærke 1) at jeg dog kjender lidt til Sproget, 2) at de samme Udtryk ofte gjentages ved Plantebeskrivelser, 3) at Forstaaelsen af disse meget lettes, naar man har den danske Text, Hornemanns Plantelære, liggende ved Siden af. Man kan da oftest følge Ord for Ord i Hj.s Oversættelse.

For enhver tænkende Læser antager jeg tydelig nok at have godtgjort, hvorledes det forholder sig med Hj.s Bog, men for Hr. Fr.s Skyld skal jeg i Korthed nævne en stor Del andre Plantearter, som jeg anser for aldeles usikre. Jeg skal anføre dem i den Orden, hvori de findes hos Hj., idet jeg dog udelader de Arter, som jeg anser for saa godt som sikre og selvfølgelig ogsaa dem, om hvilke Hr. Fr. har godtgjort, at de have hjemme paa Island.

Jeg fortsætter altsaa med Nr. 18:

18. *Veronica Anagallis.* Denne med Tilføjelsen *aquatica* paa de gamle Lister er baade synon. med V. Anagallis og V. Beccabunga; den sidste er funden paa Island, den første er usikker. Ho. meddeler kun, at den »efter Koenig« er funden paa Island, Ba. tvivler.

19. *Pinguicula alpina.* Mo., som ikke var Botaniker, skriver, at han har faaet den af en Chirurgus Petersen fra Borgarfjord. Arten kjendes paa Kronens Farve, som dog næppe kan ses paa tørrede Exemplarer, og paa den korte Spore, men hos P. vulgaris kan Sporen ogsaa undertiden være meget kort, hvilket jeg flere Gange iagttog paa Island. Den er senere opgiven af Baring-Gould fra Arnarvatn, men Ba., som har set Exemplaret, erklærer dette for at være P. vulgaris. Usikker; Ho. nævner den ikke som islandsk.

20. *Scirpus compressus.*
21. — *lacustris.* Alle ere usikre.
22. — *setaceus.*

23. *Milium effusum* angives kun af Mo. fra Kaldrana-

næs, hvor den blev 2 Alen høj. I Flora Danica opføres den som islandsk rimiligvis efter Mohrs Angivelse, men da den ikke er gjenfunden, tør den ikke betragtes som aldeles sikker. Ho. har den ikke som islandsk.

24. *Aira præcox* findes kun hos Mo, som ikke kan forstaa den tydeligste Plantebeskrivelse (Se Fejltagelse Nr. 6).

25. *Poa maritima* hos Zoe. kan, da den ikke er gjenfunden, være forvexlet med Glyceria distans eller Borreri. Ho. har den ikke som islandsk.

26. — *compressa*
27. *Festuca elatior*
28. *Triticum caninum*
29. *Bromus cristatus*

Kun hos Zoe. Ho. har ikke de to første fra Island og tør ikke optage den sidste, da han tvivler om dens Forekomst.

30. *Galium palustre* hos Zoe. kan være forvexlet med nærstaaende Arter, som ere fundne paa Island, men som mangle hos Hj. Ho. har den ikke som islandsk.

31. *Potamogeton lucens* er efter Mörch alm., men hans Ex., som jeg har set, høre til P. rufescens. Ho. har den ikke paa islandsk.

32. — *compressus* hos Zoe. er et collektivt Navn for flere Arter. Hj. mener P. mucronatus Schrad., thi den svarer til P. compressus for Ho. (Fl. D. 203), hvis Beskrivelse er oversat af Hj. Paa sin utrykte Liste over islandske Planter betegner Professor Lange denne Art som tvivlsom.

33. — *pectinatus* anføres af Mörch fra Longafjord, men hans Ex., som jeg har set, høre til P, marinus, dette kan ogsaa være Tilfældet med Koenigs, da P. marin. er almindelig, den anden Art ikke gjenfunden.

34. *Mysootis collina* har Hj. efter Ho. 2den Udgave; men Ho.s Beskrivelse passer bedre paa M. versicolor, som han mangler. I 3die Ugave findes denne, men ikke forrige beskreven. Ba. betragter den som tvivlsom, og Ex., samlede paa Island af Holland, høre efter Ba. til M. arvensis.

35. *Drosera longifolia* findes kun hos Zo.

36. *Anthericum ramosum* findes kun hos Ho. (hvilket

jeg har overset, da jeg forfattede mine revid. Lister) og hos Gliemann. Den er aldrig gjenfunden og er højst usikker.

37. *Juncus effusus* findes hos Zoe. Den kan være forvexlet f. Ex. med J. filiformis, som findes paa Island, men mangler hos Hj. og Zoe.

38. *Epilobium tetragonum* er optaget efter Zoe. Ba. tvivler; Ho.: »Den skal og findes i Island«.

39. *Polygonum Hydropiper* er optaget efter Zoe.

40. — *Persicaria* er ligeledes optaget efter Zoe. En Polygonum i »Botanisk Haves Herbarium«, som er taget af Stp., blev først bestemt som denne Art, men senere som P. lapathifolium. Ol. + Po. anfører Persicaria natans og henvise til Flora Suecica 318 *β*, men her omtales P. amphibium. P. Percicaria er meget tvivlsom. Ho. nævner ingen af Arterne som islandsk.

41. *Arbutus alpina* er optaget efter Zoe. og kan være forvexlet med A. Uva ursi; den er ikke gjenfunden.

42. *Arenaria serpyllifolia* anføres af Zoe. og S.; Ba. har dog ikke set sidstnævntes Expl.

43. *Sedum rupestre.* Skjønt baade denne og S. annuum opføres hos Zoe., ere de dog vistnok synon., hvilket Ba. ogsaa antager. I »Flora Danica« bruges ogsaa Navnet S. rupestre for S. annuum. Ho. har i 3die Udgave S. annuum og gjør opmærksom paa, at den i 2den Udgave er beskrevet under Navnet S. saxatile. Denne Beskrivelse oversætter Hj., og han føjer den til sin S. saxatile v. rupestre = S. annuum, som er funden paa Island, men han har tillige Ho.s Beskrivelse af S. anglicum, som aldrig er funden paa Island, for en Art, som han kalder S. annuum s. anglicum. Ved en Misforstaaelse af Synonymer er Hjaltalín kommen til at beskrive en ikke-islandsk Art.

44. — *album.* S. saae et Ex. i Paulsens Herbarium. Ba. optager den paa Hj.s Autoritet (!), men han bemærker dog, at den ikke voxer i Lapland, og, at den ikke findes paa Hookers arktiske Liste.

45. *Potentilla verna* er optaget efter Zoe. Jeg antager med Ba., at baade dette Navn og P. aurea skulle betegne P. maculata, som er meget almindelig. Hj. beskriver de to første efter Ho., som ikke opfører dem som islandske.

46. *Ranunculus hederaceus* findes hos Zoe.

47. — *lapponicus* hos Zoe og Hooker kan være forvexlet med R. hyperboreus. (NB. I Følge Ba. bleve Hookers Planter ødelagte ved Ildebrand, saa han maatte stole paa Hukommelsen alene.)

48. *Pedicularis silvatica* anføres af Zoe. og S. og senere af Baring-Gould, som siger, at den er almindelig. Dette kan ikke være Tilfældet, og muligvis er den forvexlet med P. palustris, som, skjønt sjælden, er funden paa Island, men som mangler hos Hj.

49. *Draba muralis* findes paa de ældre Lister. Ho. siger: »Efter Koenig skal den findes paa Island« Ba. tvivler, fordi den er udeladt af Hj., hvilket beror paa en Fejltagelse. (Se Hj. S. 235.)

50. *Thlaspi* (Lepidium) *campestre* har Hj. optaget efter Zoe. Ho. skriver: »Efter Koenig paa Island«. Den er aldrig gjenfunden og meget tvivlsom.

51. *Geranium fuscum s. montanum.* Med Hensyn til Geranium-Arterne er der stor Forvirring. Ol. + Po. anføre G. silvaticum, men de benævne den ogsaa G. silvestre og G. montanum Raji. Dette Navn er synon. til G. silvaticum men ikke til G. fuscum. Denne er utvivlsom kommen paa Listerne ved Misforstaaelse af Synon. Ho. tvivler. Thienemanns og Benguerels G. montanum høre vist ogsaa til G. silvaticum, da den ægte G. montanum næppe kan voxe paa Isl.

G. pratense synes at være sikker; da jeg ingen Ex. har set, har jeg dog i Følge mine Principer ikke turdet godkjende den.

52. *Trifolium pratense fl. albo.* Herved mene Ol. + Po. utvivlsomt T. repens, som de slet ikke anføre, skjønt den er almindelig. Hvis den ikke gjenfundne T. pratense findes paa

Island, maa den være sjælden, men Ol. + Po. sige om deres Art, at den paa nogle Steder findes i Mængde, ja at den endog spises paa Nord- og Østerlandet. Hertil kommer, at T. pratense fl. albo i Flora Suecica staar som Synon til T. repens.

Hj. holder sig til Listerne og mener, at naar man har fundet T. pratense med hvide Blomster, maa den ogsaa forefindes paa Island med røde, og saa beskriver han den som rødblomstret. Den er meget usikker; maaske undertiden indført med Frø m. m.

53. *Trifolium arvense* er optaget efter Zoe. Senere angives den kun af Baring-Gould, som ikke var Botaniker og desuden mistede største Delen af sine indsamlede Planter.

54. *Hieracium* (Crepis) *præmorsum* er optaget efter Zoe. og S., som skal have taget den ved »Havnefjord«. Ba. har ikke set hans Ex.

55. *Carduus heterophyllus* angives af Ol. + Po. fra Akreyri med Henvisning til Fl. Suec. 657. De kunne dog have taget Fejl af den korte Beskrivelse og mene vist C. arvensis, som just er funden ved Eyjafjorden. De fortælle, at Indbyggerne betragte den som et Forbandelses-Tegn fra Syndefaldet og regne det som et Vanheld, at deres Fødeegn frembringer en saa »afskyelig« Urt. Da C. heterophyllus ingenlunde er »afskyelig«, og da den aldrig er gjenfunden, kan det næppe være den, der menes. Ho. viser ved at anføre sin Kilde, at han tvivler.

56. *Gnaphalium rectum* og *G. silvaticum* beskrives begge af Hj., skjønt kun den ene Form = G. Norvegicum Gunn. er funden paa Island. Om G. silvat. tvivler Ba. Hornemanns G. silv., som anføres fra Island, er G. Norveg.; G. rectum, syn. med G. silv. L. har han ikke som islandsk. Hj. vidste ikke, hvilken Art han skulde beskrive, saa optog han dem begge.

57. *Matricaria.* Paa Island er der kun med Sikkerhed fundet én Form, som Professor Lange har bestemt som M. inodora var. borealis Hartm., hvorimod Ba. mener, at det er

M. maritima. I 2den Udgave har Ho. adskilt de nævnte Arter, i 3die opfører han M. (Pyrethrum) marit. som Afart af forrige. Man kan ikke tydelig se, om han mener, at kun Hovedarten eller at begge Former findes paa Isl. Hj. beskriver dem begge som islandske efter 2den Udgave.

58. *Orchis mascula* angives af S. fra Havnefjord, hvor den aldrig er gjenfunden, og af Hooker fra »Veien til Krisuvik«. Paa en Ridetour fra Reykjavik til Krisuvik fandt jeg *O. maculata*, som den kan være forvexlet med (NB. Hookers Ildebrand).

59. *O. latifolia* er optaget efter Zoe.

60. *Satyrium nigrum* er optaget efter Zoe.

61. *Listera ovata.* Hooker meddeler, at han fra Vik har faaet et Ex. af en Hr. Paulsen. Muligvis har det været L. cordata, som voxer paa Island (NB. Ildebranden).

62. *Callitriche autumnalis* er optaget efter Zoe.

63. *Carex arenaria* er optaget efter Zoe. Mo. henviser til Fl. Danica 425, hvor et ungt Ex. af C. hirta er afbildet.

64. — *vulpina* er optaget efter Zoe. Mo. henviser til Fl. Danica 284, hvor C. stellulata (under Navn af C. muricata) er afbildet. Ba. tvivler, da Arten ellers mangler i den arktiske Zone.

65. — *muricata* gjælder det samme om. Drejer mener i »Revisio critica Caricum borealium», at Mohrs C. muricata er C. stellulata, men det er kun en Formodning paa Grund af Henvisningen.

66. — *loliacea*
67. — *elongata*
68. — *flava*

ere optagne efter Zoe. men ikke gjenfundne. Drejer siger, at den første er synon. med C. canescens L. Hj beskriver dog begge.

69. — *Pseudocyperus* er optaget efter Zoe. Ho. nævner sin Kilde: »Efter Koenig paa Island«. Ba. tvivler. Den er vistnok forvexlet med C. filipendula (Drejer Revis. crit. S. 464), en af Islands mest fremtrædende og almindeligste Carex-Arter. Hj. har dog lige saa lidt kunnet finde den som den endnu hyppigere C. vaginata o. fl.

70. *C. saxatilis* og *rigida* ere synonyme. Ho. har dog beskrevet dem som 2 Arter i 2den Udgave og efter ham Hj. I 3die Udgave opfører han C. saxatilis rigida som Afart af C. saxatilis.

71. — *vesicaria* hos Zoe. kan være forvexlet med den hyppige C. ampullacea.

72. — *montana* findes kun hos Zoe.

73. — *fuliginosa* er vistnok af Ho. forvexlet med C. filipendula, da der i hans Herbar. har været et Ex. af denne Art med hint Navn (Drejer Revis. crit. S. 464).

74. *C. atrofusca.* I »Botanisches Handbuch« opstiller Schkuhr en ny Art under dette Navn og siger, at han ogsaa har set den blandt nogle af Koenig paa isl. fundne Carices (S. 114). Siden synes han (S. 211) at anse den for synon. med C. ustulata. Drejer nævner den som Synon., men anser Arten for noget tvivlsom for Island (Revis. crit. S. 479).

75. *Ceratophyllum demersum* er optaget efter Zoe.

76. *Myriophyllum verticillatum* ligesaa; angives af S. fra Havnefjord, hvor den aldrig senere er funden.

77. *Salix myrtilloides* gjælder det samme om.

78. — *caprea* angives kun af Zoe. og Mo.

79. — *reticulata* findes hos Zoe. og angives af Mørch fra Olafsvik, men hans Ex., som jeg har set, er S. glauca var. ovalifolia. Da Mørch paa sin Reise besøgte det Sted, hvor Hj. var Læge, har han maaske meddelt ham det urigtige Navn.

80. — *Myrsinites* angives kun af Zoe. og af S. fra Havnefjord.

Da der under Fejltagelse Nr. 12 foruden den sikre Calamagrostis stricta er nævnt 3 usikre Arter, har jeg nu opført ikke mindre end 82 *Arter*, som ere beskrevne af Hj. skjønt de enten ere usikre eller aldeles fejlagtige. Jeg kommer senere til at nævne endnu et Par Arter. Af højere Kryptogamer, som ere usikre, vil jeg nævne: Equisetum silvaticum, Ophioglossum vulgatum, Lycopodium clavatum og L. complanatum. Jeg vil endelig slutte denne Optælning med en Plante, som ret karakteriserer Hj.s Methode m. H. t. Optagelsen af Arter. Koenig meddeler, at han fandt en Plante, som lignede en Lycopodium, og som han kalder L. dubium. Han tilføjer rigtignok, at han ingen Frugtorganer fandt, og at den maaske hører til en anden Slægt. Den fandtes i Mængde paa fugtige Steder paa Fjældene. Den er aldrig gjenfunden (maaske en Mos?), Finderen tvivler, og dog optager Hj. den uden med et Ord at gjøre opmærksom herpaa. Hvis han selv havde gjenfundet den, havde det været hans Pligt at vise selvstændigt Livstegn og meddele dette. Nu viser han sig her som overalt i Bogen som en Mand, der refererer, hvad han mener, at andre have set og iagttaget, men til selvstændig Undersøgelse viser han ikke Spor; han lader Læserne tro, at han staar udenfor det hele.

Efter det her fremstillede er jeg nu overbevist om, at enhver tænksom Botaniker vil indrømme mig, at min Dom over Hj.s Bog ikke har været for streng. Den er i et og alt sand, og dersom fremmede Botanikere vedblive at betragte Hj.s Bog som Hovedkilden til vort Kjendskab til Islands Flora, saa beror dette paa mangelfuld Opfattelse af de rette Forhold.

Hr. Fr. fremkommer jo rigtignok endnu med den mærkelige Forsvarsgrund for Hj.s Selvstændighed, at hans Bog saa at sige paa hver Side bærer Vidnesbyrd om, at han taler af egen Erfaring, idet han omhandler Planternes Anvendelse i Husholdningen og i Lægekunsten. Denne Hr. Fr.s Paastand undlader han aldeles at føre Bevis for. At Hj., som var Læge, ikke skulde have brugt en Del af de islandske Planter som Lægemidler, vilde næsten være utroligt, og jeg betvivler ikke, at han har kjendt en stor Del af Planternes Egenskaber, men det kan bevises, at han for mange Planters Vedkommende ikke taler af egen Erfaring, idet han dels taler om Brugen af Planter, som slet ikke voxe paa Island, eller hvis de findes der, ere meget sjældne, dels har gjort Uddrag af Hornemanns Meddelelser om Planternes Anvendelse. Jeg vil kun henvise til Veronica Anagallis, Scirpus lacustris, Milium effusum, Festuca elatior, Arundo Phragmites, Drosera longifolia, *Rumex acutus*, Polygonum Hydropiper, *Tormentilla erecta*, *Lotus corniculatus*, Carduus heterophyllus, *Salix pentandra*, S. caprea o. fl.

Inden jeg forlader Hr. Fr.s ejendommelige Forsvar for sin Landsmands Selvstændighed, vil jeg endnu for at undgaae Misforstaaelse gjøre opmærksom paa, at jeg ikke med et eneste Ord har udtalt, at ingen af de usikre Planter virkelig voxe paa Island; jeg vil haabe, at flere af dem maa findes paa Øen, men jeg hævder kun, at deres Borgerret endnu ikke er godkjendt, og at det er uden Betydning, om de staa opførte hos Hj. eller ikke. Jeg tvivler ikke om den nævnte Forfatters bedste Villie, og det gjør mig ondt, at Hr. Fr. saa mange Aar efter hans Død af Ukyndighed om videnskabelig botanisk Fremgangsmaade og i sin misforstaaede Patriotisme har rejst saa ugrundede Indsigelser imod min Udtalelse om Hj.s Bog, hvilket vil sige: om Andres urigtige og ukritiske Brug af den som Kilde. Hovedbebrejdelsen, der kan rettes mod Hj., er, at han, der levede omgiven af Naturen, ikke der har søgt Planterne men i Literaturen. *) Derfor er hans Bog bleven saa fuld af Fejl, derved ere saa mange usikre Planter blevne optagne som sikre Beboere af Island.

II.

Jeg har i det foregaaende paavist, hvor uheldig Hr. Fr. har været i sit Forsvar for Hjaltalíns Selvstændighed i Undersøgelsen at Islands Plantevæxt. Det forekommer maaske flere Læsere af hans Artikel, at han har været heldigere i den anden Del af denne, og man finder det maaske underligt,

---

*) Hr. Fr. siger, at han *i den ældre islandske Literatur* har fundet Voxesteder for saa godt som alle af Hj. nævnte Blomsterplanter, Det er Hr. Fr.s Pligt at levere Beviser for denne mærkelige Udtalelse.

at jeg, der efter Hr. Fr.s Paastand har gjort mig skyldig i saa store Fejl, har vovet at kaste den første Sten paa Hj. Jeg skal da i det følgende paavise, at Hr. Fr.s Angreb paa mig ere om muligt endnu uheldigere end hans Forsvar for Hj. At man af Pietet mod en afdød søger at fremdrage alt det, der kan tale til dennes Forsvar, selv om det ikke er overensstemmende med Sandheden, er mere tilgiveligt, end om man for at kunne angribe en samtidig dynger Usandhed paa Usandhed og fremkommer med Fordrejelse paa Fordrejelse. Derved bliver Angrebet til et Smædeskrift, som er en Skam for Angriberen, men ikke kan skade den angrebne. Sandheden af disse mine Udtalelser skal jeg strax bevise, idet jeg skal søge saa godt som muligt at ordne Hr. Fr.s Udtalelser imod mig.

1. Hr. Fr. fortæller, at min Fortegnelse over islandske Stednavne, som allerede findes vedføjet mine reviderede Lister, er fuld af Fejl. Jeg skal da belære Hr. Fr. om, hvorledes en saadan Liste bliver til og hvori de formentlige Fejl bestaae. Da jeg under Udarbejdelsen af mine Lister saae, at de samme Stednavne ofte gjenfandtes i forskjellige Egne af Island, og da jeg gjerne vilde orientere Læserne, saa de kunde se, hvor de forskjellige Planter vare tagne, opskrev jeg, for saa vidt jeg kunde faa Underretning om de forskjellige rejsende Botanikeres Router, alle de opgivne Vexesteder. Mange af disse havde paa Listerne en dansk i Stedet for en islandsk Form, mange vare meget forvanskede. Jeg søgte da efter paa *Gunnlaugssons* store Islandskort og rettede mig hvad Bogstaveringen og Ordenes Form angik efter dette, for saa vidt jeg kunde finde Navnene paa det, og til større Betryggelse fik jeg en lærd Islænder til at korrigere mit Manuskript. Enkelte Navne fandtes ikke paa Kortet, men jeg optog dem dog, naar jeg vidste, hvor vedkommende havde rejst; om Angivelsen var rigtig eller ikke, kan jeg intet Ansvar have for. I min »Islands Flora« optog jeg den samme Liste, efter at den atter var omhyggelig revideret af den samme lærde Islænder. Hr. Fr. kan ikke paavise nogen

korrektere og omhyggeligere udarbejdet Liste over islandske Stednavne; man sammenligne den f. Ex. med Babingtons Navne.

Lad os da nu se paa nogle af hans Anker. For at lette Oversigten, har jeg delt Island i flere Partier: Vestisl., Sydisl., Østisl., Nordisl., det indre Vestisl. og Halvøerne mod Nordvest; det er saa klart og tydeligt som muligt. Ved de forskjellige Dele har jeg anført de dertil hørende Voxesteder f. Ex. ved 1) *Halvøerne mod Nordvest:* Patreksfjörðr, Kollafjarðarhejði m. m. Det kan Hr. Fr. ikke forstaa, men han fortæller Læserne, at jeg har angivet de nævnte og flere Steder som Halvøer mod Nordvest (!!!). — Jeg skal have begaaet den Fejltagelse at opgive Blaakulla som et Stednavn, medens det efter Hr. Fr. er et Blomsternavn, men det er Mørch, som har dette Navn, idet han angiver at have fundet Ranunculus glacialis ved Blaakulla. Da Navnet ikke fandtes paa Kortet, har jeg i »Islands Flora« betegnet det med ?, hvilket Hr. Fr. fortier. Han fortier ogsaa, at jeg har betegnet Steinstaðir paa Sydlandet med ?; Navnet fandtes ikke paa Kortet, men da vedkommende ikke havde rejst paa Nordisland, hvor der findes en Gaard af dette Navn, men kun paa Sydlandet, optog jeg Navnet med ?; jeg har altsaa ingen Fejl begaaet, saaledes som Hr. Fr. mener. Þorgeirshörna hidrører fra Mørch. Granfell skal efter Hr. Fr. ikke existere paa Island, men det existerer heller ikke paa min Liste, skjønt det flere Gange opgives af S. At jeg to Gange med ? har anført Uppsalir og Hliðarendi, hidrører fra, at der paa Sydvest- og Sydlandet findes to Stednavne med hver af disse Betegnelser; jeg vilde da antyde, at jeg ikke vidste, ved hvilke af Stederne de derfra angivne Planter vare tagne. — Alt har været nøjagtig overvejet, saa Hr. Fr.s Anker, som enhver selv kan dømme om, ere aldeles ubeføjede.

2. Hr. Fr. klager over, at mine islandske Plantenavne ere fulde af Fejltagelser, skjønt de alle paa et nær findes hos Hj. Hr. Fr. finder, at det er besynderligt, at jeg har villet optage de islandske Plantenavne efter den »saa ringe-

agtede Forfatter«, men jeg har aldrig tvivlet paa, at Islænderen Hj. kjendte sit Modersmaal. Da han imidlertid ofte brugte flere Navne paa samme Plante, var jeg dog lidt i Forlegenhed, og jeg henvendte mig da til den dygtigste yngre islandske Botaniker, som jeg kjendte, nemlig Hr. *Thoroddsen*, som korrigerede Navnene i mit Manuskript. Hr. Fr. fortæller rigtignok, at jeg kun har faaet Hjælp af en Ikke-Botaniker, skjønt han kan læse i »Islands Flora«, at dette ikke er Tilfældet, og skjønt jeg mundtlig har meddelt ham det paa Mødet d. 11te November 1881.

3. En ny Kamp mod Møllevinger! I min »Islands Flora« skriver jeg S. 17: »Den Maaned, i hvilken jeg har fundet Plantearterne med Blomst, har jeg betegnet med Tal. Hvor det var muligt, har jeg betegnet hele Artens Blomstringstid f. Ex. $\frac{6}{2}$ — $\frac{7}{2}$; staar der kun eet Tal, f. Ex. kun 6 eller $\frac{6}{1}$, angiver det den første eller ved sjældne Planter den ene Gang, jeg har fundet dem i Bls.« Hele Sammenhængen viser, at jeg her kun taler om de Tider, da jeg selv fandt Planterne i Blomst, og kun en Hr. Fr. kan forstaa Ordene: »hele Artens Blomstringstid« anderledes. Hr. Fr. meddeler ogsaa selv, at jeg d. 11te Nov. fastholdt denne Forklaring. Vi kunne derfor stryge hele Hr. Fr.s lange Liste over Planter, der blomstre før eller senere, end jeg har angivet; det vedkommer ikke mig, som ikke har villet angive andet, end hvad jeg selv har set, og som kun rejste paa Island i Sommertiden. Naar Hr. Fr. siger, at Opgivelsen af den Tid, paa hvilken jeg selv fandt Planterne, for mange Arters Vedkommende er urigtig, saa er der ikke Spor af Sandhed deri, og Hr. Fr. har ikke fremført et eneste Bevis. — Dog jo! I en Anmærkning giver han den »meget interessante Oplysning«, at jeg, hvis mine Opgivelser vare rigtige, maatte være »allestedsnærværende«, da jeg samtidig har fundet Planter paa Øst-, Vest- og Nordlandet. Det er jo en forskrækkelig Anklage, men Hr. Fr. giver heldigvis selv Nøglen til Gaadens Løsning; han meddeler nemlig, at jeg to Gange har været paa Island. Den samme Dag i Maa-

neden, da jeg 1868 var ved Berufjörðr, var jeg 1876 ved Grimstunga, de jeg 1868 var ved Geysir, 1876 ved Myvatn; det kan Hr. Fr. ikke forstaa, og i sin Anmærkning tier han klogelig stille herom.

4. En ny Historie er Hr. Fr.s Fortælling om, at jeg har opført forkerte Voxesteder for mine Planter; han anfører ikke et eneste Exempel, han maa derfor nævne et, som slet ikke vedkommer mig, da Planten, som han anfører, er funden af en Islænder og sendt mig med opgivet Voxested af Professor Lange.

5. Historien om, at jeg har optaget Planter efter engelske Turister, oplyses heller ikke med Exempler. Jeg har ikke optaget en eneste Plante paa slig Autoritet, med mindre den er set og godkjendt af Professor Ba., og ham vil Hr. Fr. næppe beskylde for at være en uvidende Tourist. Den eneste Plante, han kan nævne, er Hedera Helix, men den er ogsaa opgivet som funden af en Islænder Brynjulfsson. Jeg troede ikke, at der kunde tages fejl af en saa let kjendelig Plante, men jeg maa tilstaa, at jeg i Følge mit Princip ikke skulde have opført den.*)

Hvad angaar Beskyldningen for, at jeg har opført Planter, som aldrig have været islandske, i min Flora, da kan Hr. Fr. kun tænke paa de to Korsblomster Raphanus Raphanistrum og Brassica campestris, men om dem begge har jeg bemærket, at de vistnok ere indførte med Gods og Havefrø. Om den første meddeler Hr. Fr. uden Spor af Grund, at jeg har fundet den paa Thorvaldsens Plads i Reykjavík. Jeg fandt den paa udyrkede Steder i og ved Byen med 8 Aars Mellemrum, og jeg antog derfor, at den kunde have sat modent Frø. Den anden Art voxede ikke i det saaede Græs, men i Grusgangene paa Thorvaldsens Plads. Jeg vil indrømme, at det kan være tvivlsomt, om disse

---

*) For visse Aarsagers Skyld vil jeg dog bemærke, at jeg var lidt mindre kritisk, da jeg forfattede min reviderede Lichen-Liste, end jeg senere blev.

Planter kunne kaldes islandske, skjønt det er meget vanskeligt at afgjøre, hvilke Ugræsplanter man skal henregne til et Lands Flora, hvilke ikke. Hr. Fr. kan ikke afgjøre det; hvis han var consekvent, maatte han af Hj.s Bog have strøget Lamium album og af Listerne og min Bog baade Sinapis arvensis og Camelina silvestris.

6. Jeg kommer dernæst til Hr. Fr.s komiske Varietetsklage. Hr. Fr. anker over, at jeg opfører for mange Varieteter, og at disse for største Delen ere »Vantrevninger blandt Planterne«. En slig Paastand uden Bevis kan kun imødegaas med Tal. Til de 357 Arter, som jeg har beskrevet i min Flora, er der kun højst 40 Varieteter *) eller 1 for hver 9de Art, og af disse er der kun 10, ved hvilke en eller anden Del eller hele Planten hos Var. er mindre end hos Hovedarten. Deraf følger dog ingenlunde, at de ere Vantrevninger. Det lader ikke til, at Hr. Fr. har Begreb om, hvorfor det i mange Tilfælde er aldeles nødvendigt bl. a. for at undgaa Misforstaaelser at anføre Varieteter. Dog herom skal jeg ikke belære ham; jeg vil kun gjøre opmærksom paa, at Professor Lange har udtalt, at hvis han skulde fremføre en Anke mod min Bog, var det den, at jeg havde for faa Varieteter.

7. Jeg kommer nu til et Punkt, hvor jeg vil vende Hr. Fr.s Ord til mig imod ham selv: Det gjør mig meget ondt for Hr. Fr., at jeg maa meddele, hvorledes han har baaret sig ad for at kunne beskylde mig for kun at have fundet tre (paa et andet Sted siger han to) for Island ny Fanerogamer. Naar man beskylder en Mand for falsk Angivelse, maa man have sikre Beviser i Hænde, men naar man for at kunne føre sine Beviser maa forvanske den Angrebnes Udtalelser, gjør man sig enten skyldig i noget, som

---

*) For visse Aarsagers Skyld vil jeg bemærke, at jeg ikke har regnet det som Var., naar to sideordnede, lige fremtrædende Former nævnes; dette er kun et Par Gange Tilfældet, f. Ex. ved Potamogeton gramineus.

jeg ikke vil nævne Ordet for, og som jeg vil overlade til andre at dømme om, eller ogsaa viser man en saadan Uvidenhed, at man helst maa holde sig borte fra en videnskabelig Diskussion. Jeg vil nødig tro for ondt om Hr. Fr. og vil derfor antage det sidste.

Paa Side 3 i min »Islands Flora« skriver jeg: ... »har jeg ialt fundet 222 for Island ny eller — og det gjælder kun om en ringe Del af Arterne — hidtil usikre Arter. Af de 964 for Island sikre Plantearter ere altsaa 222 eller henved en Fjerdedel for første Gang med Sikkerhed fundne af mig.« Det ses aldeles tydeligt heraf, hvad jeg forstaar ved ny Planter, (som jeg har ladet trykke med Kursiv,) nemlig de, som først nu med Sikkerhed ere godtgjorte som Borgere i Islands Flora. Ved de enkelte Planter har jeg desuden vedføjet, om de ere aldeles ny eller for første Gang sikre, ligesom jeg mundtlig har gjort Hr. Fr. opmærksom paa hans fejlagtige Fortolkning. Ikke des mindre fastholder han denne, som om jeg ved ny Planter mener dem, der ikke før have staaet paa nogen Liste.

Vi skulle nu se, hvorledes det forholder sig med de Arter, Hr. Fr. vil gjøre mig stridig.

De to første Arter ere de alt nævnte Korsblomster, som jeg selv har betegnet som indførte, men som jeg maatte lade trykke med Kursiv for at vise, at de ikke før vare fundne paa Island. De ere i al Fald ny Ugræsplanter for Øen, men som oprindelige Islændere skal jeg gjærne lade være at regne dem, og jeg har Raad til at forære Hr. Fr. disse to Arter*); jeg har nemlig 13 ny Fanerogamer tilbage, som han ikke kan røve fra mig.

Nr. 3. *Carex turfosa* vil Hr. Fr. ikke godkjende som Art. Hr. Fr. maa tilgive mig, naar jeg ikke anser ham i Stand til at afgjøre, hvad der er Art og hvad ikke. Dertil hører der en skarp Dømmekraft og en fin Takt, men begge disse Egenskaber synes Hr. Fr. ikke at have lagt for Dagen. Jeg har i min Bog gjort opmærksom paa, at det er meget vanskeligt i den Gruppe, hvortil den nævnte Art hører, at afgjøre, hvad der skal kaldes Art og hvad Afart; men dels har jeg støttet mig til Autoriteter som Fries, Blytt, Hartman, Lange, dels til eget Skjøn. Nogle af Hovedkjendetegnene i den nævnte Gruppe ere Dæksbladenes Form og Frugtens Udseende (med eller uden Ribber, med eller uden Næb). Jeg har derfor ikke kunnet henføre den nævnte Art til C. vulgaris, men har betragtet den som en egen Art, og dertil har jeg Ret. Hr. Fr.s Autoritet er ikke stor nok til at faa mig til at opgive den. Det samme gjælder om Nr. 4 *Carex salina*, som i den Grad afviger fra C. cryptocarpa, at jeg umulig kan forene dem. Jeg har ogsaa anerkjendt dygtige Autoriteter paa min Side. At jeg kun fandt ét Exemplar, er ingen Indvending; ét Ex. i Naturen beviser mere, end om et Navn staar paa 20 Lister, der ere afskrevne efter hverandre *).

---

*) Rostrup medtæller dem som færøiske Arter, skjønt han betegner dem som forvildede. Senere Anm.

Nr. 5. *Triglochin maritimum.* Denne findes vel paa de gamle Lister, men dels brugtes T. palustre og maritimum som Synonymer, saaledes endog hos B. Halldórsson, dels mangler der Exemplarer i Herbarierne. Hr. Fr. fortæller rigtignok, at Mohr har fundet den og opgivet to Findesteder, og han knytter hertil en Lovtale over Mohr; men det er en af Hr. Fr.s mange Fejltagelser. Det er Mørch, som angiver

---

*) Ved at tale om Afskrivning kommer jeg til at tænke paa, at Hr. Fr. ogsaa har villet nedsætte mig ved at rippe op i en Udtalelse af mig om en tydsk Afhandling af en Hr. Finsterwalder. Til denne er der føjet en Fortegnelse over islandske Planter med Tilføjelsen: „*von J. Finsterwalder*“. Listen er en Afskrift af Hjaltalíns Plantearter, og da Forf. ikke nævner sin Kilde, har jeg stemplet hans Liste som literært Tyveri. Hr. Fr. forbavses herover, da Hr. Finst. ikke har givet sig Mine af selv at have samlet disse Navne (*„von J. Finst.“!?)*. Jeg kjender intet andet Navn herfor end det nævnte. Dersom en Forf. afskrev min Planteliste uden at anføre Kilden, vilde jeg stemple ham paa samme Maade. Sandheden maa have sin Ret.

Voxestederne, men Arten mangler i hans Herbarium, og da han har begaaet mange Fejl m. H. t. Bsstemmelsen af fanerogame Planter, og da ingen af de nyere Rejsende har fundet Arten, var jeg fuldt berettiget til at betragte den som usikker, indtil jeg selv fandt den; da først noterede jeg den som sikker for Island.

Nr. 6. *Draba nivalis.* Om denne siger Hr. Fr. med ! : »opgivet af selve Hr. Gr. at være tidligere funden paa Island«. Urigtigt! Jeg har kun sagt, at den tidligere var angivet at være funden paa Isl., men at den var usikker. Den angives nemlig af Gliemann at være funden af Mørch, men denne har i et Brev meddelt mig, at dette ikke er rigtigt. Dernæst findes den paa Lindsays Liste, som er bygget paa ældre Lister, og hos Preyer og Zirkel, som i Følge Ba. i visse Tilfælde synes at have fulgt Lindsays Liste. Alle Angivelser om den nævnte Art kunne altsaa føres tilbage til de af Mørch ikke fundne Exemplarer.

Nr. 7. *Salix sarmentacea.* Hr. Fr. har en ny »Historie« at meddele. Jeg skal nemlig paa min reviderede Liste S. 61 have opført Varieteten rotundifolia som funden af Dr. Lundgren. Urigtigt! Der staar nemlig, at Professor Lange har undersøgt en af Dr. L. fra Island hjembragt Pil, om hvilken han har meddelt mig: »*Videtur* S. sarmentacea β rotundifolia«. Paa det nævnte Sted i min Liste staar end videre hans Meddelelse om, hvorved den afviger fra den nys anførte Afart. Det gjør mig ondt, at Hr. Fr. slet ikke forstaar Latin; han er dog Candidatus medicinæ. Hr. Fr. kunde forresten have meddelt, at Prof. Lange senere har opgivet sin Tvivl og ladet Exemplaret afbilde i Flora Danica Fig. 2920. Ikke des mindre har jeg først fundet Hovedarten, og medens jeg aldrig optæller blandt mine Fund de mange Varieteter, hvis Hovedarter tidligere ere fundne af andre, saa antager jeg mig paa den anden Side for fuldt berettiget til at tilegne mig en Hovedart, af hvilken der kun er fundet en Varietet. I dette Tilfælde endog mere end ellers, da Afarten afviger saa meget fra Hovedarten, at Andersson mener, at den slet ikke hører hertil men til S. herbacea (se Texten til Fl. Dan. Tab. 2920).

Nr. 8. *Erysimum hieraciifolium.* Baade da jeg forfattede mine reviderede Lister og min »Islands Flora«, var jeg berettiget til at tvivle om Artens sikre Forekomst paa Island, da jeg forgjæves havde søgt de Steenstrupske Exemplarer i den bot. Haves Herbarier. Nu er Exemplaret gjenfundet, og jeg gjør selvfølgelig Afkald paa først at have godtgjort Artens sikre Forekomst. Jeg havde gjort, hvad jeg kunde, for at komme til Vished om, hvor vidt det var denne Art, der var funden af Steenstrup.

Nr. 9. *Antennaria alpina.* Om denne mener Hr. Fr., at den er funden af Ol. + Po. og af Koenig, som anføre Gnaphalium alpinum, men dette Navn er baade synon. med A. alpin. og med Gnaphalium *supinum*, som er funden paa flere Steder paa Island. Det er denne Art, som Hj. beskriver efter Ho.s 2den Udgave, medens han mangler A. alp., og det er sikkert en Fejltagelse, naar Ba. antager, at det er denne Art der menes hos Koenig og Ol. + Po. Den islandsle Art, som er afbildet i Fl. D. 332 som Gn. alpin., er ligeledes Gn. supinum, og Angivelsen hidrører vistnok fra Koenig. — A. alpina er først med Sikkerhed funden af mig.

Nr. 10. En Varietet af *Gentiana aurea.* Denne har jeg slet ikke medregnet, derimod har jeg medregnet en Art, som Hr. Fr. ikke har anført, nemlig *Betula odorata var. pubescens.* Da Hovedarten ikke er funden paa Island, har jeg betragtet Afarten som ny, og dertil har jeg Ret.

Nr. 11. *Juncus arcticus.* Alt hvad der før er angivet fra Island som denne Art hører, for saa vidt der haves Ex., til den paa Island almindelige J. balticus; den første er kun funden af mig. Hr. Fr. kan rigtignok ikke se bedre, end at Ba. har fundet denne; det maa hidrøre fra, at Hr. Fr. kan lige saa godt Engelsk som Latin. Ba. skriver nemlig Side 51 om Juncus balticus: »A careful examination of my specimens convinces me that the plant is *J. balticus.* I have not seen any specimens of *J. arcticus* from Iceland«. Hr.

Fr. mener ogsaa S. 68, at Dr. Krabbe har hjembragt J. arcticus fra Island, skjønt han S. 53 omtaler, at Krabbes Ex. fejlagtig vare bestemte som J. arcticus. Senere har jeg set Krabbes Ex., som er J. balticus, ligesom Steenstrups i Bot. Haves Herb. Om de to Planter virkelig ere forskjellige Arter, er et andet Spørgsmaal, som jeg ikke vover at afgjøre.

Nr. 12. Hr. Fr. siger, at *Glyceria distans* er funden af Stp, og ikke første Gang af mig. Denne Fejl hidrører fra hans fuldstændige Mangel paa Evne til at behandle Synonymer. Den Art, Steenstrup fandt, er G. conferta Fr., syn. med Sclerochloa Borreri Ba., som af Ba. paa hans Liste over islandske Planter med ? er opført som en Var. af G. distans. Min Art er G. distans Wahlenb., som aldrig før er funden paa Island.

Nr. 13. *Alopecurus fulvus.* Hr. Fr. vil ikke godkjende denne som Art, men dels er jeg selv overbevist om, at den ikke kan forenes med A. geniculatus, dels støtter jeg mig til Autoriteter, som ere langt større end Hr. Fr. — Af ovenstaaende vil det ses, at Hr. Fr.s Beskyldning imod mig ikke blot er bygget paa en urigtig Fortolkning men tillige paa en Række af Misforstaaelser og Fejllæsninger. Alle de nævnte Arter undtagen Erysimum-Arten ere enten nye for Island eller for første Gang med Sikkerhed fundne af mig.

Dog, Hr. Fr. har ikke blot studeret Fanerogamer, han kjender ogsaa til Svampene og fortæller, at det ikke engang tilnærmelsesvis er sandt, at alle de af mig fundne Svampe paa én nær ere ny for Island; i det mindste Halvdelen skal findes hos Ol. + Po., Halldórsson, Mohr o. fl. Jeg har nøje set de 3 nævnte Skrifter efter, og jeg har ikke i noget af dem fundet en eneste af de af mig fundne Arter. Hr. Fr.s Paastand er aldeles urigtig. Den eneste, der i de senere Aar har givet en Liste over islandske Svampe, er Lindsay, men han har heller ingen af de nye Arter. Hr. Fr. stiklede i sit Foredrag paa, at der sagtens var lige saa mange Urigtigheder i min Liste over ny Mosser og Laver;

det er meget smigrende for mig, thi saa maa der saa godt som ingen Fejltagelser være.*)

---

*) Jeg vil intet fordølge, som kan være til Fordel for Hr. Fr., og derfor meddele, at jeg havde overset, at *Aecidium Thalictri* er beskrevet af Poulsen som funden paa Island i »Naturhist. Selskabs Skrifter« 3, I S. 179 (cfr. Ho. II S. 906), men jeg vil tillige med Forfatterens Tilladelse meddele følgende Erklæring af Seminarielærer Rostrup til Bestyrelsen for »Bot. Foren«.

Til

Bestyrelsen for »den botaniske Forening«!

Skjønt jeg ikke har nogen Anledning til at blande mig i den Strid, som har rejst sig i den botan. Forening angaaende Hr. Adj. Grønlunds »Islands Flora«, saa skal jeg dog tillade mig at meddele nogle Bemærkninger, som kunne tjene til, at en Misforstaaelse, som synes at have indsneget sig i Hr. Stud. M. H. Fridrikssons Artikel i Bot. Tidsskr. XIII, S. 69, kan blive opklaret.

Sagen angaaer de af Hr. G. paa Island indsamlede og for største Delen af mig bestemte 24 Svampearter, over hvilke en Fortegnelse findes i Bot. Tidsskr. XI, S. 73—75, hvilken i Hovedsagen er gjengivet i G.s »Islands Flora« S. 153.

Denne Liste angives udtrykkelig kun at indeholde de af Hr. G. paa Island fundne Arter, og optræder ingenlunde som en Fortegnelse over alle de Svampe, der i Literaturen ere anførte som forekommende paa Island. Naar det end videre i Hr. F.s Artikel hedder: »Saa vel hos Bjørn Halldórsson, Eggert Olafsson, O. Hjaltalín, Mohr etc. findes i det mindste Halvdelen omtalte og beskrevne, — skjønt maaske mangelfuldt, — og mindst 12 af dem have islandske Navne, der ere brugte hele Landet over og have været kjendte i umindelige Tider«, — da vilde det være af Interesse at erfare, hvor de ere anførte og hvad de kaldes paa Island. Det følger af sig selv, at Fællesnavne for mange eller overhovedet flere Svampearter ikke i den anførte Sammenhæng have nogen Betyduing. Af de 9 Arter Svampe, som findes nævnte i Bjørn Halldórsson's Gras-nytiar (1783), de 15 Arter hos Mohr (1786), hvilke ere forøgede med en Art Meldug hos Hjaltatín (1830), er der ikke en eneste, som kan anses for at være synonym med nogen af de ovennævnte 24 Arter. Hvad den fjerde af de af Hr. F. særlig anførte Forfattere angaar, nemlig Eggert Olafsson, da har jeg heller ikke i hans »Reise gjennem Island« funden nogen Plante omtalt, som i mindste Maade kan identificeres med nogen af de af G. indsamlede Svampe. Jeg maa dog bemærke, at i det sidst nævnte Værk, som jeg har haft til Raadighed, var den, hovedsagelig paa Koenigs Indsamlinger grundede, islandske

Paa Mødet den 11te Nov. svarede jeg Hr. Fr. i Anledning af hans sidste Udtalelse, at Islænderne maatte være glade over, at fremmede undersøgte deres Kryptogamflora, da de selv ikke havde forøget Floraen med en eneste Art. Herved tænkte jeg navnlig paa de lavere Kryptogamer og naturligvis ikke paa de alt for 100 Aar siden anførte Arter, men paa en fortsat Undersøgelse. Jeg kan præcisere min Udtalelse ved at formulere den saaledes: I dette Aarhundrede have Islænderne ikke forøget vort Kjendskab til de lavere Kryptogamer (fra Mosserne nedad) med en eneste Art.**) — Hr. Fr. skriver, at jeg har sagt d. 11. Nov., at ingen Islænder har skrevet det mindste om Islands kryptogame Planter. Det er aldeles forkert; det er et af Hr. Fr.s mange urigtige Referater, som jeg alt har anført en Mængde Exempler paa.

8. Det kunde have sin Interesse paa dette Sted at undersøge, hvor mange usikre Planter der vilde blive optagne

---

Plantefortegnelse noget defekt; men jeg tvivler højligt paa, at man i 1772, da Bogen udkom, var i Stand til at omtale disse, den Gang slet ikke opstillede, indbyrdes adskilte eller i den botaniske Literatur indregistrerede Arter saaledes, at de med nogenlunde Sikkerhed vilde kunne erkjendes for at svare til nogen af de af G. hjembragte Svampe.

Af de 23 som nye for Island af G. angivne Arter maa jeg dog bemærke, at én Art, Aecidium Thalictri, tidligere var anført, som forekommende paa Island, af Poulsen (Nat. Hist. Selsk. Skr. 3, I p. 179), hvem jeg ogsaa i mine Bestemmelser har anført som Autor.

Om der gives andre end de af Hr. F. særlig anførte Værker, hvori en eller anden af de Grønlundske Svampe er nævnt som islandsk, er jeg ikke i Stand til for Tiden at erklære mig om, da jeg hverken har haft Lejlighed eller Anledning til at anstille Efterforskninger i saa Henseende.

Idet jeg tillader mig at tilstille Bestyrelsen disse Bemærkninger, vil jeg ikke tilbageholde Udtalelsen af det Haab, at Striden vil medføre det Gode, at Undersøgelserne af den islandske Flora ville blive optagne med fornyet Iver, allerhelst fra Islændernes egen Side.

Ærbødigst

Skaarup d. 10. Maj 1882. E. Rostrup.

**) Hvem der har fundet Musor Erysiphe, som Hj.s Bog ender med, ved jeg ikke; selve Hj. kan det ikke være. Senere Anm.

paa en af Hr. Fr. forfattet Planteliste. Han giver nemlig et Udkast til en saadan, idet han anfører 26 Arter, som jeg har udeladt, skjønt de efter hans Mening ere sikre for Island. En af disse Planter: Nr. 3 *Tussilago Farfara* stryge vi strax, da den baade findes opført som sikker paa min revid. Liste og i min Flora.

Af Nr. 1—6 (NB Nr. 3) siger Hr. Fr., at han har afgivet islandske Exemplarer til den botaniske Haves Herbarium. Jeg kan bekræfte, at de ere rigtig bestemte; kun om én er jeg usikker, da jeg ikke paa det tørrede Ex. formaar at afgjøre, om den ene Pyrola er rotundifolia eller media. Det glæder mig, at det nu er godtgjort, at de virkelig findes paa Island; det er just Hovedformaalet med Udgivelsen af mine Lister og min Flora at anspore Islænderne til selv at undersøge, hvilke af de usikre Planter der virkelig høre hjemme paa Øen.

Af Nr. 16, 17 og 21 siger Hr. Fr., at han har islandske Exemplarer; jeg vil stole herpaa og gaa over til Nr. 7: *Batrachium trichophyllum*, som jeg skal have overset i Dr. Krabbes Herbarium. Dette er urigtigt, men den Plante, som er etiketteret saaledes, er den samme, som jeg har opført som B. Drouetii. Om de to Planter ere artsforskjellige, kan vel være et Spørgsmaal, men den Form, der findes paa Island, er den af mig opførte. Det vilde altsaa have været en Fejl, om jeg foruden den havde optaget B. trichophyllum, og det vil være en Fejl, hvis Hr. Fr. optager begge Former.

Nr. 8. *Alsine hirta.* Hr. Fr. har overset, at Arten i min »Islands Flora« findes under Navnet *A. verna,* (efter Aftale med Professor Lange), og at de islandske Former af denne Art alle have vist sig at høre til *β* rubella og *γ*. *propinqua,* ikke til *hirta.*

Nr. 9 og 10, 13 og 18. Om Usikkerheden af disse Arter har jeg tidligere udtalt mig i denne min Modkritik.

Nr. 11. *Hieracium crocatum.* At Fries angiver at have set den fra Island er ikke Bevis nok for dens Forekomst. Den findes ikke paa en eneste Liste.

Nr. 12 og 13. *Hieracium Pilosella* og *H. Auricula* ere vistnok fundne paa Island, skjønt jeg i Følge mine Principer ikke har turdet godkjende dem.

Nr. 15. *Digitalis purpurea.* Paa Langes Liste siges det, at der har været et Ex. i Hornemanns Herbarium, fundet paa Island af Brynjulfsson. Det nævnte Herbarium existerer ikke mere som saadant, og da der ikke angives Voxested og Ho. ikke nævner Arten som islandsk, er den ikke sikker. Det kan tænkes, at det har været et Haveexemplar, han har faaet fra Island.*)

Nr. 19. *Galium trifidum* angives i Hornemanns 3die Udgave som funden paa Island, og paa Prof. Langes Liste hedder det, at den findes i Hornemanns Herb. Dette existerer som sagt ikke mere, og da den mangler i den botaniske Haves Herb., tør jeg ikke godkjende den, især da Ho. hverken nævner Finder eller Findested.

Nr. 20. *Antennaria dioeca.* Vel anføre Ol. + Po. *Gnaphalium dioecum* og henvise til det rette Numer hos Linné, men den Art, de tale om, maa have været almindelig, da de anføre et islandsk Navn for den og sige, at den før blev brugt til at afvende Hexeri, medens A. dioeca aldrig er gjenfunden i dette Arhundrede. Hertil kommer, at Haldórsson anfører Navnet som synon. med Filago impia, der atter er syn. med Gnaphalium germanicum Bauh. og Filago pyramidata L. (Fl. Suec. 2den Udgave S. 302). Ba. siger, at der findes et Ex. i Solanders Samling, men han antyder ikke, at han selv har set det, ligesom han ikke anfører Voxested. Arten mangler baade hos Mo. og Hj., og jeg anser den endnu for usikker.

Nr. 22. *Galium Mollugo.* Angives kun af Zo., af S. fra Havnefjord og af den aldeles upaalidelige Gliemann. Hj. beskriver den ikke. Den er ikke gjenfunden og kan være forvexlet med andre Arter.

---

*) Efter at jeg havde nedskrevet dette, har Prof. Lge fundet Brynj.s Ex., der har været sendt til Hornemann uden Voxested.

Nr. 23. *Lamium album.* Hr. Fr. siger, som alt omtalt, med Urette, at den først er funden af Hj., dernæst nævner han som Finder en engelsk Tourist Baring-Gould, om hvem han tidligere selv har sagt, at hans botaniske Kundskaber ere af tvivlsom Art. Jeg har tidligere i denne Artikel meddelt, at B. Halldórsson allerede anfører Arten som voxende paa Island, men at han anser den for indført. Skjønt han tidligere i sin Bog har nævnt Urtica urens, er det dog muligt, at han ved en Fejltagelse Side 163 anfører Lamium album i Stedet for Urtica urens. Herfor taler i al Fald, at han siger, at Planten fra ældre Tid har voxet paa »Flat ey«, hvilken Ø just af Ol. + Po. angives som det eneste Voxested for U. minor syn. med urens. Lamium album er ikke sikker.

Nr. 24. *Epilobium Fleischeri.* Jeg har allerede paavist, at denne Art aldrig er funden paa Island.

Nr. 25. *Carex glareosa.* Hr. Fr. siger, at denne findes hos Hj., det er urigtigt; den findes hverken under det nævnte eller under noget andet Navn. Den eneste, der angiver den fra Island, er Schkuhr. Efter i »Bot. Handbuch« S. 114 i en Anmærkning at have anført, at han har fundet Carex atrofusca blandt Koenigs islandske Carices, tilføjer han: . . . , »wornach sie also auch in Island, nebst der C. pauciflora, capitata und *glareosa* Thunb. einheimisch ist.« »Thunb.« er vist en Trykfeil for »Wahlenb.«. I Beskrivelsen (S. 166) anfører Schk. den kun fra Norge og Landene ved den bothniske Bugt. Drejer optager den som islandsk efter Schk., idet han henviser til dennes Haandbog S. 114. Aldeles sikker er den dog ikke. Drejer har ledet Tegningen af Arten i Fl. Dan. 2430 og tilføjet i Texten: »Etiam ex Islandia«, men han har ikke, som Hr. Fr. siger, bestemt det isl. Ex. Af »Revis. crit.« S. 430 og 443 ses det tydeligt, at han kun anfører den som islandsk efter Schk.

Nr. 26. *C. pauciflora.* Selv om Schkur angiver, at denne Art er hjembragt af Koenig, og selv om Drejer har antaget, at Mohrs C. pulicaris er synonym med den, er den dog ikke sikker, da der mangler Exemplarer, og da den kan være forvexlet baade med den nævnte Art og med C. microglochin. Drejer selv betragter den ogsaa som tvivlsom (Revis. crit. S. 479). Ba. mener, at det er denne Art, som Preyer og Zirkel have fundet. Ho. anfører den ikke fra Island, Hj. beskriver den ikke.

Det kan ikke hjælpe, at Hr. Fr. har det subjektive Skjøn, at alle de af ham nævnte Planter ere sikre; omtrent Halvdelen kan han ikke bevise dette om, og de ere endnu mer eller mindre usikre.

9. Inden jeg gaar over til at omtale de rent botaniske Anker, Hr. Fr. fremkommer med imod min Bog, vil jeg i Korthed berøre nogle Klager af mere almindelig Natur. Hr. Fr. mener, at det giver min Bog et vist Upaalidelighedens Præg, at mine Beskrivelser undertiden ligne Prof. Langes. Ved at se efter, vil Hr. Fr. finde, at de ogsaa ligne Rostrups, Blytts o. fl., thi naar flere Forfattere beskrive samme Arter, komme Beskrivelserne til at ligne hverandre. Undertiden naar Langes eller Rostrups klare Beskrivelser hverken indeholdt mer eller mindre, end hvad jeg selv vilde sige, har jeg fulgt dem temmelig nøje. Men jeg har ikke nedskrevet Beskrivelser uden at undersøge Planterne. Alle de mange islandske Arter, som jeg selv har samlet, har jeg omhyggelig undersøgt. Naar jeg manglede disse, har jeg dels undersøgt skandinaviske Exemplarer, dels efterset islandske Planter i »Bot. Haves Herb.« eller Afbildningerne i »Flora Danica«. En hel anden Sag er det, saaledes som Hj., at oversætte en dansk Botanik uden at se paa Planterne. At han i mange Tilfælde ikke har gjort dette og ofte har været lovlig undskyldt, da Planterne slet ikke fandtes paa Island, har jeg godtgjort saa tydelig, at alle maa kunne forstaa det.

Et Bevis for, at jeg skal have benyttet andre Forfattere uden at se paa Planterne, mener Hr. Fr. at have fundet deri, at jeg ikke har opgivet de Størrelser, Planterne have paa Island, men at jeg næsten altid er i Overensstemmelse med Professor Lange. — Det er aldeles forkert. At nogle Planter have samme Størrelse paa Island og i Danmark, kan Hr. Fr. ikke nægte; jeg vilde altsaa have begaaet Fejl ved ikke at stemme overens med Lange. Jeg har stadig undersøgt Størrelsen af islandske Exemplarer eller, naar de ikke kunde skaffes tilveje, af norske og svenske, og jeg har flere Gange tilføjet, hvorledes det forholdt sig med Planternes Størrelse og andre Væxtforhold paa Island f. Ex. ved Epilobium alsinefolium, E. alpinum, Silene acaulis, Spergula arvensis, Draba incana, D. hirta, Capsella Bursa pastoris, Carex aquatilis o. fl. Løs Tale kan bedst modbevises ved Tal. Da jeg har anført flest Størrelsesforhold ved de vanskelige enkimbladede Planter og ved Kryptogamerne, har jeg efterset de Arter, som baade findes hos Lange og hos mig, og jeg skal nu anføre, ved hvilke Arter vi ikke have samme Størrelsesforhold.

Langes Hdb. i d. danske Flora.		**Min Islands Flora.**
Juncus balticus	½—1½ ' høj.	1—1½ ' høj.
— *lamprocarpus*	½—1½ ' høj.	½—1 ' høj.
— *bufonius*	4—8 " —	indtil ½ ' høj.
Carex dioeca	4—6 " —	knap 6 " —
— *glauca*	½—1 ' —	c. 1 ' høj (jeg fandt kun 1 Ex., som havde denne Størrelse).
— *ampullacea*	½—1 ' —	1—2 ' høj.
Angropyrum repens. Forskjellig Angivelse ved Varieteterne.		henved 2 ' høj.
Elymus arenarius	3—4 ' højt.	flere Fod høj.
Anthoxanthum odoratum. Forskjellig Angivelse ved Varieteterne.		½—1 ' høj.
Alopecurus geniculatus. Ingen Angivelse.		indtil 1 ' høj.
Phleum pratense	1—3 ' høj.	1—2 ' høj.
Calamagrostis stricta	1—3 ' høj.	½—2 ' høj.

Agrostis vulgaris.	Kun Angivelse ved en Dværgform.	indtil 1′ høj.
Hierochloa borealis.	Ingen Angivelse.	1—2′ høj.
Glyceria fluitans.	Ligesaa.	c. 2′ høje Straa.
Poa nemoralis.	Ligesaa.	c. 2′ høje Straa.
Equisetum hiemale	1—3′ høj.	1—2′ høj.
Lastrea spinulosa	1—3′ —	1—2′ —
Cystopteris fragilis	½—1′ —	c. ½′ —
Botrychium Lunaria	2—6″ høj.	c. ½′ —

Det var allerede 20 Exempler paa Afvigelser fra Lange, men hvor bliver saa Sandheden i Hr. Fr.s Paastand af? Den gaar samme Vej som hans øvrige Historier: Den bliver til en Usandhed.

Hr. Fr. kan ikke sove rolig, fordi jeg har gjort saa mange Fund paa Island, men hans Bestræbelser for at fravriste mig disse, ere aldeles mislykkede. Hvor meget han end vrider og drejer sig, saa blive mine Fund ikke til Fantasi; de ere den rene Virkelighed, og alle mine Planter med Undtagelse af Svampene og Algerne ere undersøgte af mig selv. At jeg senere har faaet ansete Botanikere til at revidere dem, kan ingen Bebrejdelse være imod mig; det viser tværtimod, hvor omhyggelig jeg har været i mine Bestræbelser for at faa Planterne rigtig bestemte. *)

Hr. Fr. klager over, at min Forklaring over Kunstord er kort, sammentrængt og utydelig. Den sidste Anke kommer jeg senere tilbage til; hvad de første angaar, da vil jeg gjøre opmærksom paa, at Kortheden baade i det nævnte Afsnit og paa flere Steder ikke er min Skyld men simpelthen hidrører fra, at Bogen ikke maatte overstige 10 Ark, og den »glimrende Understøttelse«, som Hr. Fr. ogsaa har ondt af, var ikke større, end at jeg for egen Regning havde maattet forøge Bogens Størrelse.

---

*) Af næsten alle mine Svampe, Alger, Mosser og Halvmosser, højere Kryptogamer og Fanerogamer har jeg givet Exemplarer til den botaniske Haves Herbarium. Af Laverne findes der endnu kun Exemplarer fra min første Rejse, da jeg endnu engang vil gjennemgaa dem og sende nogle Arter til Prof. Th. M. Fries's Revision. Enhver, der interesserer sig for Sagen, kan efterse Exemplarerne, da jeg haaber, at de nu ere indordnede i Herbarierne.

Af samme Grund har jeg ikke givet Familiekarakterer, naar der kun hørte én islandsk Slægt eller Art til en Familie, og jeg har undladt at give en Nøgle til Vejledning ved Bestemmelserne. Dette sidste antog jeg desuden for at være overflødigt, dels fordi den islandske Fanerogam-Flora er saa fattig paa Arter, og dels fordi jeg ved enkelte større Familier har givet en Nøgle eller inddelt Familierne i Afdelinger med Underafdelinger; man efterse: Rosaceæ, Silenaceæ, Alsinaceæ, Pyrolaceæ, Cruciferæ, Saxifragaceæ, Ericineæ, Scrophulariaceæ, Gentianeæ, Rubiaceæ, Synanthereæ, Orchideæ, Juncus, Cyperaceæ, Gramineæ.

Da jeg desuden har givet Karakterer baade for Rækker, Ordener og Familier (se Undtagelserne ovenfor), og da jeg har beskrevet Slægter og Arter saa nøjagtigt, som Pladsen tillod, tror jeg, at enhver, der bruger Bogen med Tænksomhed, vil kunne bestemme de fleste Planter efter den. At Hr. Fr. anser det for umuligt at bestemme en eneste Plante efter min Bog, undrer mig ikke, men han maa have meget ringe Tanker om sine Landsmænd, naar han tror det samme om dem, og naar han mener, at de ikke kunne bruge en Bog, hvori Planterne ere ordnede efter et naturligt System og ikke efter det Linnéiske.

10. De fleste af Hr. Fr.s mere specielle Anker mod min Bog falde ind under Kategorien: Pillekritik. Naar en Pillekritiker af en eller anden Grund ønsker at angribe og nedsætte en Bog, saa forbigaar han alt det gode, der findes i Bogen, og søger og jager kun efter Fejl. En Skrivfejl, en Trykfeil, et mindre nøjagtigt Udtryk gribes med Glæde. Snart har Forfatteren medtaget for meget, snart for lidt, snart burde et Afsnit være behandlet paa en, snart paa en anden Maade o. s. v. Paa den Maade kan Pillekritikeren nedsætte hvilken som helst Bog, thi intet menneskeligt Værk er fejlfrit.

Jeg vil derfor villig indrømme enkelte Fejl, som jeg vil gribe Lejligheden til at rette. Jeg har glemt at definere Bærret. Det havde været correktere, om jeg S. 16 havde skrevet om Kapselen: »I sidste« i Stedet for: »i saa Fald kaldes den en Buddike«. S. 43 har jeg om Cochlearea officinalis skrevet: »Kronbl. kun halv saa lange som Bægerbl.« Det skal være; »dobbelt«, og S. 98 om Luzula campestris: »Griflen lidt længere end Arrene«; skal være »lidt kortere«. At jeg, som Hr. Fr. siger, skulde have forvexlet den nævnte Art med L. multiflora, er urigtigt. Hos begge Arter og navnlig paa islandske Exemplarer have Bladene lange Haar ved Grunden.

Af Hr. Fr.s Pillekritik skal jeg dernæst fremdrage nogle Momenter; en Del af hans Anker ere saa smaalige, at det ikke er værd at røre ved dem.

Om Sagina skriver Hr. Fr.: »S. har 4—7 Støvdragere,« siger Hr. Gr., men S. nodosa har, som bekjendt, altid 10 Støvdragere, og S. procumbens højst 5, aldrig 7. — I hele dette Stykke indeholdes der kun den ene Sandhed, at S. nodosa virkelig har 10 Støvdragere. Da jeg ingen friske Ex. havde ved Haanden under Beskrivelsen, forledede jeg til denne Fejl, fordi der i de bedste Haandbøger staar fremhævet, at Sagina har 4- eller 5-Tal i alle Blomstens Kredse. I »Nøglen« til S. og Cerastium-Slægterne har jeg derfor skrevet om Sagina: »4—5 Støvdr.«, ikke som Hr. Fr. skriver 4—7; dette har jeg kun sat som en Undtagelse fra det sædvanlige ved S. procumbens. Hr. Fr. siges jo rigtignok, at denne aldrig har 7 Støvdr., men dette fremhæves af to Botanikere, som begge staa over Hr. Fr., nemlig af Hartman og Blytt. — Det skal være urigtigt, at jeg bekriver *Cakile maritima* med fjersnitdelte eller fligede Blade, da de isl. Ex. kun have det sidste (Hr. Fr. siger endog »lappede«). Vel sandt, at de Isl. Ex., jeg fandt, kun vare fligede, for saa vidt de ikke hørte til Afarten *integrifolia*, men deraf følger ikke, at der ikke paa Isl. ligesom i andre Lande findes Exemplarer med snitdelte Blade. Hvis dette er Tilfældet, vilde det være en Fejl ikke at fremhæve denne Bladform, som ellers hører Arten til, og er det ikke Tilfældet, bliver Beskrivelsen lige brugbar, da der i denne staaer: »fjersnitdelte eller fligede«.

Hr. Fr. klager over, at jeg kalder Frugten hos *Cornus suecica* et Bær, og anfører saa Bevis for, at Hj. har undersøgt Planten, at han har haft Øje for dette først i den senere Tid paaagtede Forhold. — Dette Bevis kunde Hr. Fr. have gjemt hos sig selv. Ho. kalder nemlig ogsaa Frugten en Stenfrugt, og Hj. har oversat hans Beskrivelse. Jeg ved godt, at Frugten sædvanlig kaldes en Stenfrugt, hvilket vist er rigtigt; men der er ingen skarp Forskjel paa Bær og flerfrøede Stenfrugter. I saa Henseende er den dygtige Botaniker Rostrup enig med mig.

Det skal være en Fejl, at jeg beskriver Frugterne hos *Potamogeton gramineus* (Hr. Fr. siger »Frøet«) uden Kjøl for derved at adskille den fra Frugterne hos P. nitens, men baade Lange og Blytt beskrive de sidste med budt Kjøl, de første med budt Ryg; Hartman siger om de sidste: »Nött. med något hvass rygg«, om de første: »Nött. med trubbig rygg«. Rostrup siger, at P. nitens bl. a. ved de kjølede Fr. adskiller sig fra P. heterophyllus, der er synon. med P. gramineus.

Det vilde være latterligt, om man i en systematisk Haandbog vilde give morfologisk e Fremstillinger og Udviklinger, som ikke behøves; især er det latterligt af Hr. Fr. at fordre det, da han har saa lidt Tiltro til sine Landsmænds botaniske Evner, at han ikke tror, at de kunne bestemme en eneste Plante efter min Bog. Jeg har derfor ligesom Lange, Blytt, Rostrup, Warming o. m. fl. undladt at omtale, at Yderbægeret hos Jordbær egentlig er dannet af Axelblade.

Jeg har ogsaa som saa mange andre Systematikere brugt Benævnelsen Blomsterdække for Utriculus hos *Carex*-Arternes Hunblomster. Rostrup: »krukkeformigt Blomsterdække (eller maaske rettere et omdannet Dækblad)«. Lange har kun Benævnelsen krukkeformigt Blomsterdække; Areschoug ligesaa.

Det vilde ogsaa have været overflødigt at fastholde Benævnelsen »Forblade« i Stedet for Blomsterdække hos Hunbl. af Atriplex. Selv om jeg havde været sikker paa, at de to Blade egentlig vare Forblade, havde jeg brugt Benævnelsen Blomsterdække, og jeg har mange Autoriteter for mig. Rostrup: »Blomsterdække (af nogle Botanikere anset for Dækblade)«. Lange har kun Benævnelsen Blomsterdække, de tydske Botanikere Seubert og Frank ligesaa; Professor Garcke i Berlin bruger endnu 1882 Benævnelsen Blomsterdække i Beskrivelserne, men gjør i Parenthes opmærksom paa, at det egentlig er en Dækbladsdannelse.

Med Hensyn til Benævnelserne »snitdelt« og »sammensat« Blad vil jeg henvise til Dr. Warmings: »Den almindelige Botanik« S. 154. Stykket begynder saaledes: »Praktisk kan det meget ofte være meget vanskeligt at afgjøre, om et Blad er delt eller sammensat, og man vil hos forskjellige Forfattere finde Uoverensstemmelse i Benævnelsen af visse Blade . . . . . .« Hr. Fr. mener nu, at de mellembrudt-delte Blade f. Ex. hos Spiræa og Potentilla anserina aldrig kunne kaldes sammensatte. Det gjør mig ondt for Hr. Fr. at maatte meddele, at Botanikere, som ere langt større end han, have en anden Mening. Rostrup kalder Bladene hos begge de nævnte Arter »mellembrudt-finnede«. Baade Hartman og Areschoug kalde de nævnte Blade »parbladigt delade«, og ved Spiræa Filipendula bruger Hartman Benævnelsen »småblad« om de enkelte Afdelinger. Blytt siger om Potent. arserina »Bladene mangeparret mellembrudt uligefinnede«, om Spiræa ligesaa.

Hr. Fr. klager over, at jeg ikke omtaler Maskekronen, men det er, fordi der paa Isl. ikke forekommer Planter med denne Kronform.

Det vilde føre mig for vidt, om jeg vilde forklare Hr. Fr. de forskjellige Opfattelser af Dækbladet; jeg vil kun gjøre ham opmærksom paa, at nyere Morfologer netop holde paa, at Dækblade ligesaavel som Lavblade ere omdannede Løvblade, saaledes Göbel i »Bot. Zeit. 1880«. At Dækbladet er en Overgangsdannelse, udelukker ikke, at det er en Omdannelse af Løvbladet; den Slutning ligger tværtimod nær, at det er en Omdannelse af det nærmest forudgaaende.

Jeg skal endnu kun anføre ét Exempel paa, i hvor høj Grad Hr. Fr. mangler Dømmekraft. I min Bog skriver jeg S. 3, at der fra Island nu kjendes 964 sikre Plantearter, hvis, hvad jeg dog tvivler om, alle de paa Lindsays Liste opførte Alger og Svampe virkelig ere fundne paa Island. S. 154 anfører jeg, et der i min Bog findes opført 878 Arter. Da jeg S. 152 har meddelt, at jeg kun optæller de af mig selv fundne Alger og Svampe, er der selvfølgelig ikke opført saa mange, som hvis jeg medtog dem, der findes paa Lindsays's Liste. Dette forklarede jeg meget omstændelig Hr. Fr. paa Mødet d. 11te November, men han har dog ikke forstaaet det og finder det S. 76 »mærkeligt«, at jeg har anført de to forskjellige Tal.

Hermed vil jeg afslutte min Gjendrivelse af Hr. F.s Kritik. Jeg vil imidlertid nødig tro for ondt om mine Medmennesker, og derfor vil jeg gjerne antage, at Hr. Fr. oprindelig har haft en god Hensigt, nemlig at forsvare sin Landsmand Hj. Dette har ikke været ham muligt uden at angribe mig, og hans Mangel paa Dømmekraft har da, jeg vil helst antage imod hans eget Vidende, ført ham til at fremkomme med den Kjæde af Urigtigheder og Misforstaaelser, som gaar gjennem hele hans Artikel.

Skulde der da slet intet godt findes i denne? Jo! den viser to gode Sider. For det første har Forf. med Flid søgt at sætte sig ind i Literaturen, men denne Fortjeneste formindskes rigtig nok i en meget høj Grad derved, at han slet ikke har forstaaet at bedømme, hvad han har læst. For det andet har han selv i Forening med andre yngre Islændere begyndt at slaa ind paa den rette Vej, nemlig at søge Oplysning om Islands Flora i Naturen i Stedet for i Literaturen. At jeg intet Nag bærer til min Angriber, vil jeg vise ved at give ham et godt Raad. Jeg vil raade ham til, naar han engang vender tilbage til Island, da at vække sine Landsmænds Interesse for en Undersøgelse af Planterne i Naturen. Derved vil han ikke blive sit Fædrelands »Velgjører«, men han vil dog gavne det. Ved at rode op i de gamle Bøger for der at udfinde, hvilke Arter der virkelig maatte være fundne paa Island, opnaar han intet, og ved at fortsætte sine Angreb paa mig heller ikke.

Dog her prædiker jeg for døve Ører; jeg antager, at han, som Pillekritikerne pleje at gjøre, med en Harefod vil gaa over alle mine slaaende Beviser mod ham, og at han vil gaa paa en fornyet Jagt efter smaalige Udsættelser. Dersom jeg i saa Fald afholder mig fra endnu engang at svare Hr. Fr., da vil det dels være, fordi det vil være mig uhyggeligt atter at besørge denne Gjærning, dels fordi jeg antager, at enhver fornuftig og fordringsfri Læser nu kan se, af hvilken Beskaffenhed Hr. Fr.'s kritiske Betragtninger ere. Han mener, at jeg bør takke ham for disse, men hans slette Methode fortjener sandelig hverken Tak eller Ros.

Og nu til Slutning: Hvad har Hr. Fr. opnaaet ved sin Artikel? At hans afdøde Landsmand efterhaanden i den videnskabelige Verden vil komme til at staa i et sandt, men sørgeligt Lys. Hvad mig angaar, da vil han maaske opnaa i nogen Tid at nedsætte mig i sine Landsmænds Omdømme, men deri finder jeg mig med Ro, thi jeg er fuldkommen overbevist om, at Anerkjendelsen nok skal komme, og at jeg vil blive nævnt som en af de Botanikere, der har udrettet mest i Retning af Kjendskabet til Islands Flora.

OM MØENS FLORA

AF

E. PETIT.

Ved den Sammenstilling af Rügens og Møens Flora, jeg i et Foreningsmøde udkastede en Skizze af, henledede jeg Opmærksomheden paa, hvor langt fuldstændigere den første Ø maatte antages undersøgt i floristisk Henseende, og at der derfor var al Opfordring til at søge den Møenske Planteliste kompletteret. — Jeg har i dette Øjemed i Foraaret besøgt den sydlige Del af Øen og deltaget i Foreningens Exkursion til Nordkysten, samt gjennemgaaet Doktor Hørrings og Gartner Erichsens Herbarier, ligesom ogsaa Prof. Lange har meddelt mig adskillige Notitser fra hans Besøg paa Øen i Aar.

Som det foreløbige Resultat heraf er Listen over Møens Karplanter forøget med 44 Arter og derved voxet op til 787, hvorved Uligheden med Rügen (og Lolland-Falster) for en stor Del udjævnes. Som det lod sig formode, er af de tilkommende den overvejende Del Planter, om hvilke man a priori kunde forudsætte, at de fandtes paa Øen, og de ere fundne udenfor det saa ofte gjennemsøgte Klintparti. Fortegnelsen over disse udviser kun faa sjældnere Arter (f. Ex. Scirpus parvulus ved Hørring og Lange og Petasites spurius), dog ogsaa en, der hidtil ikke er fundet i Danmark, nemlig *Cerastium glutinosum* (Fr.), som jeg traf ret talrig omkring Mannemarke. Upaatvivlelig er der endnu Lakuner at udfylde (især af Cyperaceæ, Potameæ og andre Vandplanter), hvorfor jeg her fremsætter det Ønske, at der fremdeles arbejdes paa at fuldstændiggjøre Listen, og at Meddelelser desangaaende tilstilles Forfatteren af denne lille Notits.

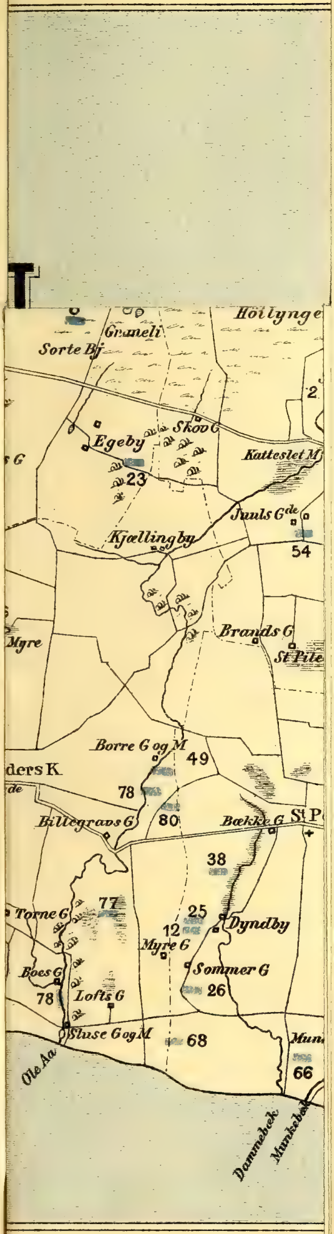
Höilynge
Grmeli
Sorte Bj
2
Skov G
Egeby
s G
Katteslet M
23
Juuls Gde
Kjællingby
54
Brands G
St Pile
Myre
Borre G og M
49
ders K
de
78
Billegravs G
80
Bække G
St P
38
Torne G
77
25
12
Dyndby
Myre G
Sommer G
Boes G
26
78
Lofts G
Sluse G og M
68
Mun
66
Ole Aa
Dammebæk
Munkebæk

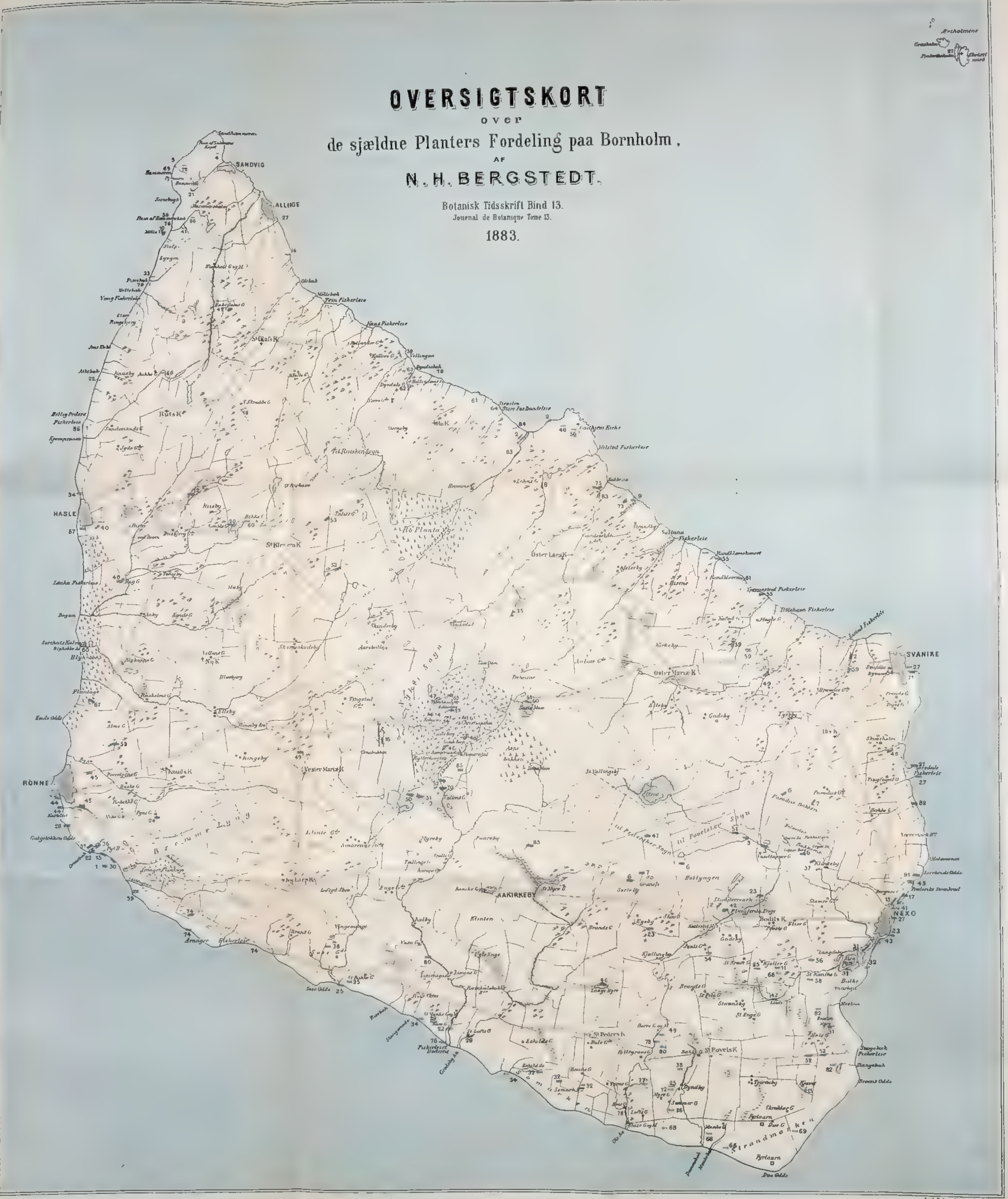
Ertholmene
Græsholm
Christiansø
SANDVIG
Hammeren
ALLINGE
St Olafs K.
Rutsk.
HASLE
St Clemens K.
Rø Plantage
Øster Lars K.
Øster Marie K.
SVANIKE
Nyk.
Blykobbe
Ellesby
RÖNNE
Knuds K.
Vester Marie K.
Ibs K.
Galgeløkken Odde
Arnager Fiskerleie
AAKIRKEBY
Bodils K.
NEXÖ
Sose Odde
St Povels K.
Strandmarken
Dyndby
Balke
Snogebæk Fiskerleie
Due Odde

OVERSIGTSKORT

over

de sjældne Planters Fordeling paa Bornholm,

AF

N. H. BERGSTEDT.

Botanisk Tidsskrift Bind 13.
Journal de Botanique Tome 13.
1883.

Aml. E. Arendt lith. Etabl. Kjøbhvn.

BORNHOLMS FLORA

AF

N. H. BERGSTEDT.

(Med et Kort.)

Der foreligger nu Lokalflorer ikke alene fra alle de Provinser, som støde op til Østersøen, men ogsaa fra alle større Øer i dette Indhav, Bornholm undtagen. At denne Ø ene gjør en Undtagelse, er mærkeligt nok; thi ved sin Beliggenhed danner den, saa at sige, en Bro mellem Sverig og Tyskland, og har af denne Grund ikke liden floristisk Interesse. Øen er bleven besøgt af et stort Antal Botanikere og kan vistnok med Rette henregnes til de bedre undersøgte Egne, hvad Fanerogamerne og de højere Kryptogamer angaar.

I.

A. Højere Kryptogamer og Fanerogamer.

De første Optegnelser om Bornholms Planter findes i P. Kyllings viridarium danicum, Hafn. 1688. Kylling, der synes at have berejst alle danske Provinser (ogsaa Norge), har selv besøgt Bornholm for ca. 200 Aar siden. Det bot. Udbytte har dog neppe været stort; da han kun anfører 2 Plantearter fra Bornholm, nemlig Imperatoria Ostruthium og Sorbus Aria.

Oeder har, efter hvad der fremgaar af skriftlige Optegnelser i det bornholmske Expl. af Flora dan., selv undersøgt Bornholm omtrent i Aaret 1763. I Fl. d. findes fra Oeders Tid anført Voxesteder for 20 Arter fra Bornholm;

dog hidrører sandsynligvis nogle af disse Angivelser fra Apothekeren J. G. König, der i Følge Hornemann (jvfr. Krøyers Tidsskrift 1, Pag. 570) blev sendt til Bornholm af Oeder, »og der havde søgt saa godt, at Hornemanns Haab om et rigt Udbytte blev skuffet«. Ligeledes anfører Thaarup i sin Beskrivelse af Bornholm og Kristiansø Pag. 308, »at den duelige König, som af Oeder var didsendt, havde søgt saa godt, at der kun blev lidet tilbage for andre. Af de anførte 20 Arter ere 8 temmelig almindelige paa Bornholm, og af Resten findes følgende 4 ikke længere paa de anførte Voxesteder, nemlig Asplenium Ruta muraria i Almindingen, Prnnus Padus i Olsker »paa den Gaards Grund, som ligger paa en Bakke«, Archangelica littoralis ved Helligdomsklipperne og Osmunda regalis i Borresø i Almindingen, hvorimod følgende 8 findes paa de anførte Steder: Hypericum montanum, Lysimachia nemorum, Medicago minima, Geranium lucidum, Dianthus prolifer, Potamogeton gram. var. graminifolia, Pilularia globulifera og Asplenium Adiantum nigrum.

I Følge Thaarup (anf. Sted Pag. 239) ankom Rafn til Bornholm i Aaret 1798 for at anstille forskjellige Undersøgelser. 2 Aar i Forvejen havde han udgivet første Del af sin Danmarks og Holstens Flora, hvori kun fandtes 4 Arter anførte fra Bornholm, og i Professor Langes danske Flora, fandtes der ialt anført 24 Plantearter fra Bornholm, som Rafn havde bemærket der. Af disse skal her anføres 8 som sjældne og ikke tidligere anførte her fra Øen: Echinospermum Lappula, Datura Stramonium, Quercus sessiliflora, Dianthus deltoides var. glauca, Oxalis corniculata, Rubus saxatilis, Ophioglossum vulgatum og Spiranthes autumnalis.

Hornemann gjæstede Bornholm i Sommeren 1817 i Følge Thaarup (anf. St. Pag. 308) og han vendte tilbage med en Del Tegninger, hvoriblandt var Tussilago spuria, Carex extensa, adskillige Lichener og nogle Alger, jfr. Krøyers naturhistoriske Tidsskrift, 5te Hefte 1837, Pag. 469—70.

I Hornemanns dansk økonomisk Plantelære I fra 1821 findes ialt anført 99 Arter fra Bornholm, hvoraf følgende 16 kunne henregnes til nye og sjældne Arter for Bornholms Flora, nemlig: Mercurialis annua, Hippophaë rhamnoides, Trigonella ornithopodioides, Sorbus fennica, Vaccinium Oxycoccos, Calam. arundinacea, Potamogeton mucronatus, Scirpus fluitans, Ribes alpinum, Trientalis europæa, Sedum album, Cotoneaster vulgaris, Ulex europæus, Hypericum pulchrum, Petasites spurius og Carex extensa. Heraf ere de 3 første forgjæves eftersøgte.

I Hornemanns dansk økonomiske Plantelære II fra 1837 findes desuden anført 8 Plantearter fra Bornholm, hvoraf 2 den Gang vare nye Arter for Øen: Lastrea cristata og Asplenium Trichomanes.

Ornithologen og Botanikeren, Apotheker Steenberg besøgte Bornholm i Sommeren 1839. Fra denne Rejse hjembragte han en Fortegnelse paa over 338 Arter, hvoraf Mentha rotundifolia, Tragopogon porrifolius og Ruppia rostellata kunne anses for nye Arter. Omtrent paa samme Tid blev Teucrium Scordium funden af den ældre Grev Raben til Aalholm.

I Sommeren 1847 kom Prof. Liebmann til Bornholm. I hans Fortegnelse findes foruden nogle Lavarter følgende sjældne og nye Arter for Bornholms Flora: Salicornia herbacea, Conium maculatum, Ranunculus reptans, Trollius europæus, Circæa alpina, Valerianella Morisonii, Scirpus rufus, Psamma baltica, Chenopodium Vulvaria, Rosa inodora, Rubus thyrsoideus og Stachys annua. De 4 første ere ikke hidtil gjenfundne.

Prof. Lange besøgte Bornholm i Juli 1848. Ved dette Besøg blev Listen over Arterne forøget i en betydelig Grad. Af saadanne sjældne Arter, som ikke tidligere havde været angivne fra Øen, skal her anføres 19, hvoraf dog de 2 første senere ere forgjæves eftersøgte: Epipactis microphylla, Hieracium rigidum, Ajuga reptans, Veronica verna, Utricularia intermedia, U. minor, Calamagrostis lanceolata, Potamogeton nitens, Pot. obtusifolius, Campanula latifolia, Vacc. uliginosum, Cerastium pumilum, Sagina ciliata, Spergula vernalis, Rubus suberectus, Batrachium confusum, Acinos thymoides, Gnaphalium luteo-album og Senecio erucæfolius.

Prof. Lange har tillige anført nogle sjældne Lav- og Mosarter fra Bornholm.

Professor Didrichsen besøgte Kristiansø i 1849. Han anfører 3 nye Arter herfra, nemlig: Cardamine intermedia, Batrachium hololeucon og Aspidium angulare. De 2 sidste ere ikke gjenfundne.

Cand. pharm., Brygger Schjøtz tog med Understøttelse af den botaniske Forening i Kjøbenhavn til Bornholm i 1850 i Tiden fra Slutningen af Maj og til Begyndelsen af Juli. Det botaniske Udbytte af denne Rejse blev dels optaget i Prof. Langes Haandbog, dels nedlagt i et lille Skrift betitlet: Bidrag til Bornholms Flora, der findes optaget i Vidensk. Medd. 1850, Pag. 49—56. Af det store og interessante Udbytte fra denne Rejse kan her anføres 16 nye Arter, nemlig: Eriophorum gracile, Lastrea Oreopteris (ikke senere gjenfundne), Veronica triphyllos, Phleum Boehmeri, Schedonorus sterilis, Holosteum umbellatum, Viola uliginosa, Peucedanum Oreoselinum, Sambucus racemosa, Cerastium strigosum, Sorbus torminalis, Potentilla incana, P. norvegica, Aquilegia vulgaris, Anthyllis vulneraria var. rubriflora og Coeloglossum viride.

I Tiden fra 1850—60 har Bornholm været besøgt af følgende 8 Botanikere, der alle have bidraget til at forøge Listen over de sjældne Planter paa Øen. Pastor L. R. Tuxen fra Thumby i Angel: Melampyrum arvense, Lycopodium complanatum, Lycopodium Chamæcyparissus; Frøken C. Rosenberg: Sisymbrium Irio fra Fæstningsmuren paa Kristiansø, hvor den endnu findes i Mængde som vildtvoxende; Apotheker G. Lotze: Pyrola secunda, Chelidonium majus, Gymnadenia albida, Myrica Gale; Adjunkt Feddersen: Peucedanum Oreoselinum; Kontorchef Tutein: Samolus Valerandi paa Kristiansø; Seminarielærer Rostrup: Heracleum Sphondylium var elegans, Melampyrum silvaticum, Lathyrus maritimus, Poterium dictyocarpum, Salix acutifolia; Seminarielærer H. Mortensen: en Mængde sjældne Arter, hvoraf følgende den Gang vare nye: Solanum humile, Lepigonum neglectum, Melandrium noctiflorum; Seminarielærer Th. Jensen besøgte Bornholm første Gang 1854 og anden Gang 1866 med Regjeringens Understøttelse, for særlig at undersøge Øens Mosser og Halvmosser, der ikke tidligere vare undersøgte af nogen.

Paa disse Rejser blev Bornholms Flora beriget med flere nye Arter, saasom: Rhyncospora alba, der hidtil er forgjæves eftersøgt; Hordeum pratense, der vistnok er forvexlet med en Form af Hordeum murinum; Galium Wirtgenii, der ogsaa er forgjæves eftersøgt paa det anførte Voxested; Poa bulbosa var. vivipara; Potamogeton rutilus, Carex ericetorum, Amarantus Blitum.

Efter Tiden ved 1860 har Bornholm været gjæstet af ikke færre end 10 tilrejsende Botanikere, der alle have bidraget til Kjendskabet om Øens Plantevæxt. Fra Apotheker Alfr. Benzon, der var der i 1861, findes saaledes anført, at Geranium robertianum var. rubricaule findes ved Nexø, hvor den er gjenfunden af flere. Adjunkt Krok fra Lund ankom den 23de Juni 1865 til Bornholm for at undersøge Saltvandsalgerne ved Kysten. Han var den første, der bemærkede den meget sjældne Inula Conyza ved Vang, hvor den ogsaa senere er bemærket. Dr. phil. Alfr. Falck fra Lund har som det synes været paa Bornholm i Aaret 1867 og har blandt andet angivet Cirsium oleraceum og Petasites officinalis fra Øen, hvor dog ingen anden hidtil senere har bemærket den. Overlægen ved Sindssyge-Anstalten ved Aarhus, Dr. med. R. Holm, fandt den 3die Juni 1866 den sjældne og særdeles interessante Plante Anemone apennina var. pallida paa Skrænten ved Vasaaen. Af nye Arter anfører han tillige Lysimachia thyrsiflora, Colchicum autumnale, Lepigonum marinum, hvoraf den sidste dog er forgjæves eftersøgt ved Svaneke.

Adjunkt C. Grønlund opholdt sig paa Bornholm i 1867 fra 6te til 13de August for at undersøge Øens Lavarter.

Fra denne Rejse har han angivet Hordeum silvaticum fra Skove mellem Østerlarsker og Gudhjem. Kandidat J. P. Jakobsen bereiste Øen i Sommeren 1868 og har angivet følgende sjældne Plantearter herfra: Polygonum Raji fra Stranden S. fra Rønne, hvor den ikke senere er bemærket. Desuden Nitella Stenhammariana og Chara baltica. Dr. phil. Jakob Spångberg fra Upsala undersøgte i Sommeren 1871 Bornholms Salt- og Ferskvandsalger; ved den Lejlighed bemærkede han Matricaria discoidea paa Ballastpladsen ved Nexø, hvor den endnu findes i tiltagende Mængde. Dr. phil. O. G. Petersen fandt i Maj 1871 Draba muralis paa Klipperne paa Dynddalens nordre Side mellem Søen og Amtmandsstenen, hvor den endnu findes hist og her. Dr. phil. Poulsen opholdt sig der paa Øen i Sommeren 1873 for at undersøge Øens Molluskfauna, og fra dette Ophold hidrører en Angivelse af den tidligere andetsteds paa Øen fundne Poterium dictyocarpum fra Limensgade.

Desuden har en Snes Medlemmer af den bot. Forening i Kjøbenhavn i 1868 fra 30te Juli til 4de Aug. foretaget en Rundrejse paa Bornholm, og et lignende Antal Medlemmer har ligeledes gjæstet Bornholm i Tiden fra 28de til 31te Juli 1878. Disse tvende Excursioner indbragte flere nye Arter for Øen, saasom Scirpus parvulus ved Nexø (Dr. phil. Poulsen), Gnaphalium nudum ved Bodils Mose (Vilandt), Atriplex calotheca ved Askebæk, Salix mollissima og S. ambigua (P. Nielsen), Ulmus montana var. nitida i en Kløft mellem Randkleven og Ypnastad (Vilandt), Polygonum Roberti Lois. (Th. Holm).

Foruden af disse tilrejsende Botanikere har Øen tillige været undersøgt af 13 Botanikere, som i længere Tid have havt fast Ophold paa Bornholm. Den ældste af disse er upaatvivlelig Smed Lars Ibsen af Bodilsker, der allerede i 1820 gav sig af med at undersøge Planter ved Hjælp af Rafns Danmarks og Holstens Flora, men da denne Bog kun omhandler de 10 første Klasser, maatte han senere anskaffe sig Langes Haandbog. I Følge en Optegnelse af 1866, som han har efterladt sig, havde han i alt iagttaget 578 vildtvoxende Arter fra sin nærmeste Omegn eller med andre Ord omtrent Halvparten af det Antal Arter, som hidtil er bemærket paa Bornholm. Desuden havde samme Mand paa en Lyngmark indrettet sig en Have med en Samling af over 500 Arter af Haveplanter og vildtvoxende Planter, der blev hyppig besøgt af Omegnens Beboere, og det var i Sandhed et overraskende Syn, naar man fra Landeveien fulgte Lyngstien til Læbeltet af Naaletræer om Haven og ved at fortsætte gjennem dette, pludselig befandt sig i et prangende Blomsterflor fra alle Verdensdele. Skjønt Lars Ibsen i Regelen kun gav sig af med at søge Planter i den nærmeste Omegn og heller ikke gav sig af med de større og vanskeligere Slægter, er han dog bleven opmærksom paa flere sjældne og for Bornholm nye Arter, saasom: Schoenus nigricans, Solanum miniatum, Geranium pratense, Sedum rupestre, Sedum purpureum, Geum intermedium, Linaria minor, Beta maritima og Nymphæa alba, hvoraf de 2 sidste Arter ere forsvundne fra de anførte Steder. Den sidste er dog atter indplantet af Apotheker Baagøe. Omtrent samtidig med Ibsen have Sandflugtskommissær og Kancelliraad Jespersen og Auditør ved Bornholms Væbning, Kancelliraad Erichsen, syslet med Bornholms Flora. Førstnævnte havde paabegyndt et lille Herbarium af bornholmske Planter, hvoriblandt fandtes t. Ex. Nuphar luteum, indsamlet fra Hammersø, hvorfra den forlængst er forsvunden, og sidstnævnte har især eftersøgt Øens Bregnearter, der findes indplantede i hans Have i Rønne. Af disse skal her blot anføres Asplenium Filix femina var. multifida, en meget sjælden Form funden af Kancelliraad Erichsen i Kleven, og Aspidium angulare, der begge findes indplantede i hans Have, hvor de have holdt sig i mange Aar.

I den Række af Botanikere, der efter Aaret 1850 have beskjæftiget sig med at undersøge Bornholms Plantevæxt, skal først og fremmest anføres Apotheker Baagøe, Skoleinspektør Hjorth og Overlærer Hoff. Disse Mænd have i en særdeles Grad bidraget til at forøge Kjendskabet om Bornholms Flora, hvad de følgende Blade ville afgive Vidnesbyrd om. Baagøe havde under sit Ophold paa Bornholm samlet Stof til Udgivelsen af en Bornholms Flora, men ved sin Forflyttelse først til Silkeborg og senere til Næstved, blev han nødsaget til at opgive denne Plan og har derfor tilstillet mig alle sine Optegnelser, hvad der har bidraget meget til, at dette Arbejde har kunnet fremstaa med den fornødne Paalidelighed og Fuldstændighed. Af sjældne og for Øen nye Arter hidrøre fra Baagøe: Falcaria Rivini, Spiræa salicifolia, Cardamine intermedia, der dog tidligere var bemærket af Didrichsen under et andet Navn, Barbarea præcox, Sisymbrium Loeselii, Nitella opaca og den meget sjældne Lunaria rediviva; fra Hjorth: Hordeum silvaticum, Nicandra physaloides, Allium carinatum, Potentilla recta, Potentilla procumbens, Oxalis stricta og den meget sjældne og interessante Plante Chimaphila umbellata i Sandflugtsskoven flere Steder; fra Hoff: Potamogeton marinus, Veronica persica, Scirpus rufus var. bifolia, Schedonorus Benekeni, Plantago media fra Sandvig, hvor den ikke er gjenfunden, Potamogeton rutilus i Aaremyre (Th. J. Hoff), Monotropa glabra, Carduus crispus og Atriplex Babingtonii.

Foruden de anførte 6 bornholmske Botanikere kan tillige anføres følgende 6, der i længere eller kortere Tid have syslet med Botaniken: Kunstmaler C. Zahrtmann, der først har bemærket Eriophorum alpinum, Trifolium incarnatum, Lamium intermedium, Euphorbia exigua, Aspidium angulare fra Stejlebjerg ved Hammershuus, hvor den ikke er gjenfunden; Fabrikant Hamann, der fandt Eleocharis multicaulis ved Fævagten, hvor den senere er eftersøgt forgjæves; Literat R. Kaufmann, der fandt Lonicera Periclymenum var. quercifolia; Dr. Danchell i Allinge, der iagttog Verbena officinalis, Saxifraga tridactylites; Pastor J. Jakobsen, den Gang i Bodilsker, nu i Biersted ved Aalborg, der fandt Gentiana Amarella, Anthericum ramosum, Gymnadenia albida, og Plantør Kofod, der først har bemærket Asplenium Trichomanes var. incisa. Plantør Kofod har i den Del af Højlyngen, som ligger i Aaker Sogn, anlagt en Have, kaldet »Graneli«, som vistnok for Tiden er den mest interessante paa hele Øen og derfor jævnlig besøges, ikke alene af de nærmest boende, men ogsaa af tilrejsende.

Fra Exam. pharm. Gelert har jeg nylig modtaget en Liste over sjældne Plantearter, som han har bemærket under sit Ophold her i Paasken 1882. Af disse skal her anføres Hypnum Crista castrensis L. fra Rytterknægten og Bunias orientalis L. (fra Bobbeaaens Udløb), der begge ere nye for den bornholmske Flora. Af Resten findes nogle opført i Fortegnelsen.

Selv har jeg siden 1857 syslet med at undersøge Bornholms Plantevæxt, og siden 1871 har jeg samlet Optegnelser i den Hensigt at udgive en Bornholms Flora. At dette Arbejde har kunnet fremstaa ved mig med den fornødne Paalidelighed, skylder jeg hovedsagelig Professor Joh. Lange Takken for, fordi han aarligen siden 1866 har gjennemgaaet og kritiseret mine Plantebestemmelser.

Højere Kryptogamer.

Characeæ.

1 Nitella opaca Ag. (Wahlst.) P. Bastamose (Bg.). Et Vandhul i Olsker (P. Nielsen). En Sø ved Vallingbjerg i Højlyngen.
2 — Stenhammariana Wallm. Stranden ved Rønne (J. P. J.).
3 Chara foetida A. Br. Alm.
— — var. longibracteata. Fr. Stenbrud og
— subinermis & macroptila. St, Engegaard i Bod.
— — — gymnophylla. Øleaaens Munding.
— — — subhispida. Balke Lergrave o. fl. St.
— — — subhispida & longibracteata. Kjøllergaard i Bod.
— — — subhispida & brevibracteata. Balke.

Chara foetida var. crassicaulis. Fr. Stenbrud (P. Nielsen).

— — — mnnda. Porcelænsgaarden (Th. J.).

4 — hispida A. Br. Alm. i fl. Former.

5 — contraria A. Br. Vibegaard i Pouls.

6 — Baltica (Fr.) A. Br. Stranden ved Pythuset (J. P. J.), Stranden ved Nexø, Balke, Dueodden o, fl. St.

— var. Danica A. Br. Nexø Strand.

7 — aspera Willd. Alm.

— — var. marina. Styrsgaard ved Stranden.

— — – subinermis tenuior Niels. Exs. 60. Saltvandshuller ved Allinge (P. Nielsen), Klipper N. fra Hammersø og mellem Allinge og Kaas (Hoff).

— — — stagnalis Wallm. Højlyngen ved Grønnevad.

8 — fragilis Desv. Alm.

— — var. Hedwigii Ag. Brandsgd. i Bod.

Anmærkn. P. Nielsen har været mig behjælpelig med at bestemme denne Familie.

Equisetaceæ.

9 Equisetum arvense L. M. alm.

10 — umbrosum Willd. Frydenlund ved Rønne (Hjorth), Almindingen (Sch.), Nexø Mose o. fl. St.

11 — silvaticum L. Hist og her i Højlyngen.

12 — palustre L, Alm.

— — var. polystachya. Fyrreplantage mellem Sejersgd. og Blykobbegd. (Hoff), Thevandsbækken N. fra Rønne (Hjorth), Porcellænsgd., Aalehammerodde (Bg.), ikke sjælden.

— — arenarium Fr. Stranden ved Snogebæk, Styrsgaard o. fl. St.

13 — limosum L. Alm.

— — var. polystachya Lej. Jomfrugd. i Pouls. o. fl. St.

— — var. fluviatilis (L.). Hunsemyre t. Ex.

14 — hiemale L. Almindingen fl. St., Lehnsdalen, Trehøje i Højlyngen N. fra Almindingen.

Filices.

15 Asplenium Filix femina Bernh. Alm.

— — var. multifida Docll. Kleven (Kanc. Erichsen). Herfra indplantet i Kanc. Erichsens Have i Rønne.

16 — Trichomanes L. Hyppig i Granitterrainet i Kløfter.

— — var. incisa Bernh. Kleven (Plantør Kofod).

17 Asplenium Adiantum nigrum L. Hist og her i Granitterrainet i Kløfter. Vang og St. Johns Kapel (Krok), Kleven (Sch.), Echodalen (Hjorth), Nørre Borgdal, Bobbedal, Grydedal, Kattedal o. fl. St. (Th. J.), Svanike (Liebm.), Paradisbakkerne, Helvedesbakkerne, Hammeren (Bg.), Rø (J. Lge.), Gudhjem (Horn.), Hyppig fra Allinge til Svaneke (B. F.).

(— Ruta muraria L.). Almindingen (Rafn). Her har den været forgjæves eftersøgt i Mandsminde.

18 — septentrionale Sw. Hist og her i Granitterrainet, Bobbeaaen, Lehnsgd., N. Borgdal, (Th. J.), Gudhjem (Liebm.), Kleven (Sch.), Teign (Hjorth), Helvedesbakkerne (Hoff), Døvredal (L. Ibs.), Vasaa, Majdalen, Tyvedalen, Ringedal o. fl. St.

19 Aspidium angulare Kit. Græsholmen (Didr.), Stejlebjerg ved Hammershus (Zahrtm.). Er forgjæves eftersøgt paa disse Steder. Indplantet fra sidstnævnte Sted i Kanc. Erichsens Have i Rønne.

20 Lastrea Thelypteris Presl. Tem. alm.

21 — Oreopteris Presl. Hammershus (Th. J.), Almindingen (Sch.). Er ikke funden paa disse Steder i de senere Aar,

22 — Filix mas Presl. M. alm.

— — var. lepidota Lge. Almindingen (Bg.).

— — var. erosa Doell. Kæmpeaa N. fra Hasle (A. C. Schultz), mell. Randkleven og Listed (B. F.).

23 — cristata Presl. Bornholm (Horn.), Græsholmen (Bg.), ved Sommerlyst, Curdtslund og er næppe sjælden paa Vestlandet.

24 — spinulosa Presl. Alm.

— — var. dilatata Presl. Almindingen (J. Lge), Dynddalen (Hjorth), Kleven, Curdtslund, Almegaardsskov (Hoff), Døvredal (L. Ibs.), Teign (B. F.), Kristiansø, Gamleborg i Ibs o. fl. St.

25 Cystopteris fragilis Bernh. Hist og her i Granitterrainet. Bornholm fl. St. (Rostr.), Svartingdalen og Kanegaardsaaen (Hjorth), Listed, Ringebakke, Kodalen (Bg.), Døvredal (L. Ibs.), mell. Allinge og Gudhjem (B. F.). Hyppigst paa Nordkanten.

26 Pteris aquilina L. Alm.

27 Blechnum Spicant Roth. Hist og her i Granitterrainet. N. Borgdal (Th. J.), Almindingen (Tux.), Majdalen (Bg.), »Brudesengen« i Vestermaria (Hjorth), Vægerne ved Rønne, Kleven, »Hvide Enge« ved Almindingen (Hoff), Tyvedalen (L. Ibs.), V. fra Almindingen (Alfr. Benzon), Vang (Krok), hyppig paa Sydostkanten af Højlyngen.

(Struthiopteris germanica Willd.). Aaremyre i Almindingen. Indpl. af Kanc. Erichsen.

28 Polypodium vulgare L. Alm.

29 — Phegopteris L. Hist og her i Granitterrainet. Bornholm mod N. V., Almindingen, Helvedesbakkerne i Mængde (Bg.), mell. Allinge og Gudhjem tem. hyppig (B. F.), Klipper N. fra Hammershus og ved Kaas (Hoff), ved Svaneke (Holm), N. Borgdal, Splitsgd. (Zahrtm.), Højlyngen, Teign Fiskeleje (Hjorth), Tyvedal og Døvredal (L. Ibs.). Hyppigst paa Østkysten.

30 — Dryopteris L. Hist og her i Granitterrainet. Blemmelyng, Paradisbakkerne (Bg.), Almindingen, Klippegaard i Knudske (Hjorth), Allinge til Gudhjem (B. F.), Døvredal (L. Ibs.), Malkværnen ved Nexø, N. fra Listed, Storedal i Olsker i Mængde, Aarsdale o. fl. St.

31 Osmunda regalis L. Ved Borresø i Almindingen (Fl. d.), gjenfunden af L. Ibs., men nu forlængst forsvunden herfra, Ølene (H. M.), Gamleborg i Ibs., hvorfra den forsvandt i 1871, Tyvedalen i Bod., hvorfra den med Tiden vil forsvinde.

32 Botrychium Lunaria Sw. Nexø (Sch.), Hammershus (Hjorth), V. for Almindingen (Hoff), Vettesmose ved Almindingen (Bg.), Hammeren (B. F.), Hallegd. i Bod., Skovgd. i Pouls, Egeby.

— — var. rutacea Fr. (B. matricariæfolium A. Braun). Hammeren (Rostr.), Arnager (Sch.), Sandbakker N. fra Sandvig (Hoff). Gjenfunden af B. F.

33 — rutaefolium A. Br. Mell. Klitter Ø. for Dammebækkens Udløb (Bg.), Hammeren (B. F.), Mælaaen i Bod. og S. fra Snogebæk mell. Pors.

34 Ophioglossum vulgatum L. Bornholm (Rafn), Almindingen ved Kilden og Bondebro-Engen ved Rønne (Hjorth), Sid Lyngmark S. fra Rønne (Th. J.), Salomons Kapel og N. O. fra Fyrtaarnet i Dalen (B. F.).

Rhizocarpeæ.

35 Pilularia globulifera L. T. alm. i Højlyngen. Alm. i smaa, om Som. udtørrede Søer i Højlyngen (J. Lge), Anhøj Dam (Hjorth, Ham.), Ringedalen (Krok), Helvedesbakkerne (Hoff), Ølene, Hammerssø (Fl. d.), uden for Højlyngen bemærket ved Loftgaardsskoven i Vestermarie.

Lycopodiaceæ

36 Lycopodium Selago L. Hist og her. Bornholm (Tuxen), Frydenlund, »Brudesengen« i Vestermarie (Hjorth), Slotslyngen, Strandmarken i Pouls. og Ped. (Bg.), hyppigst i Højlyngen mod SO., Hunsemyre, Gudhjem, Malkværnen, Hammeren o. fl. St.

37 — inundatum L. Hyppig i Højlyngen. Hammeren (Rostr.), Frydenlund (Th. J.), Bornholm (Rafn, Liebm.), Hammeren

(B. F.), Slotslyngen, Sandvig, Hammershus (Bg.). Hyppig i Højlyngens midterste og sydligste Del. Meget hyppig i Bod., Pouls, Ped. og Smaalyngen i Ped.

38 — annotinum L. Almindingen (Sch.), Hammeren (Hoff), Klitter i Pouls. og Ped. (Bg.), Højlyngen i SO. fl. St.

39 — complanatum L. Hist og her i Højlyngen mod SO. Bornholm (Tux.), Helvedesbakkere (Th. J.), V. for Almindingen (A. Benzon), Sortebjerg i Højlyngen (Hjorth), Anhøj (L. Ibs.).

40 — Chamæcyparissus A. Br. Almindingen (Tux.), V. fra Almindingen (Alfr. Benzon), Lyngen ved Splitsgd. (Bg.), Højlyngen ved Aakirkeby (Hjorth), Sortebjerg i Aaker (L. Ibs.), SO, i Højlyngen fl. St., men ikke saa hyppig som forrige.

41 — clavatum L. T. alm. i Højlyngen og hist og her i Strandmarken fra Bod. til Aaker.

Fanerogamer.

Gramineæ.

42 Nardus stricta L. (Bornh. Svinaboster). T. alm. især i Højlyngen.

43 Lolium perenne L. Alm. vildt voxende; dyrkes hyppig som Fodergræs.

— — var. tenue. Bod. s. Skole.

— — monstr. adbreviata et ramosa. Ikke sjældne.

(— multiflorum Lam.) Dyrkes paa Græsmarker og findes hist og her forvildet.

44 — Linicola Sonder. Alm. Ukrudt i Hør, især paa SO. Kanten.

45 — temulentum L. Hist og her i Havresæd. Paa Strandsand ved Snogebæk, Langeby i Bygsæd, Kristiansø i fl. Haver.

(Hordeum polystichum Doell.) Alm. dyrket.

(— distichon L.). Dyrkes næppe saa alm. som foregaaende; findes ofte forvildet efter Dyrkning.

(— pratense Huds.). Skibsbroen ved Rønne (Th. J.). Denne Angivelse beroer paa en Forvexling med følgende (Hjorth).

46 — murinum L. Rønne fl. St., Arnager, Hasle, Pouls Kirke.

47 — silvaticum Huds. En Skov ved Lehnsklint (Hjorth). Et Krat mellem Gudhjem og Østerlarsker (Grønl.).

48 Elymus arenarius L. Alm. ved Strandbredden og navnlig i Flyvesandsstrækningen. Inde i Landet ved Sandegd. i Bod.

(Secale cereale L.). Dyrket og hyppig forvildet i Kløvermarker og ved Sandstranden.

(Triticum vulgare Vill.) Dyrket i flere Afarter og derfra tilfældig forvildet.

(— turgidum L.) Dyrkes fl. St. og derfra tilfældig forvildet faa Steder.

49 Agropyrum junceum Beauv. Hist og her paa Sandstranden, Boderne (J. Lge), Rønne fl. St. (Rostr.), Møllebæk til Teign (B. F.), Sandvig, Mælaa, fra Snogebæk til Boderne hyppig hele Vejen.

50 — acutum D. C. Samme Sted som foregaaende. Møllebæk til Teign (B. F.), Boderne og fl. St. herfra langs Kysten til Dueodden (Bg.), Sandvig, Fr. Stenbrud, Balke, Snogebæk og Kristiansø.

— — var. microstachya et megastachya, af og til fra Dueodden til Soseodden.

51 — repens Beauv. M. alm.

52 — caninum R. et S. Tem. alm. i Skove.

53 Brachypodium gracile Beauv. T. alm.

— — major Lge. Hist og her mell. Hovedarter, Ex. Gamleborg i Almindingen.

54 — pinnatum Beauv. Skrænten S. fra Lauegaard i Aaker.

55 Bromus secalinus L. (Bornh. Garsa). T. alm.

(— arvensis L.). (Bornh. Sølkjegræs). Af og til dyrket og herfra forvildet i 2 eller højst 3 Aar.

56 — commutatus Shrad. T. alm. imod SO. i Græsmarker ved Veje. Ved Rønne fl. St. (Rostr.), Sandvig o. fl. St. (Bg.).

57 — racemosus L. Højlyngen, Dueodden (Hjorth), Rø (Sch.), Rønne (Rostr.), Klinteby, Bod. Mose o. fl. St.

(— Schraderi). Forvildet fra Dyrkning i Bod.

58 — mollis L. (Bornh. Græsgarsa). M. alm.

— — var. lejostachys M. & K. Hist og her.

— — var. pygmæa (B. nanus Weig). Paa mager Jordb.

59 — hordeaceus L. Stampen (Hoff), Fr. Stenbrud, Aarsdale i Mængde, Hammeren, Allinge, Malkværnen, Styrsgaard, Arnager. Synes ikke at være sjælden.

60 Festuca elongata Ehrh. (F. loliacea Curt.). Kannikekanalen i Bod. paa Jordvolden i 1868—69,

61 — ovina L. Alm.

— — var. glauca Fr. Strandklipper mell. Allinge og Sandvig (Horn.).

62 — duriuscula L. Hist og her.

? — — var. cæsia Fr. Lange Skandse i Bod.

63 — rubra L. Alm.

— — var. scopulorum Fr. Strandklipper mell. Allinge og Sandvig (Horn.).

64 — arenaria Osb. Hist og her i Sandpartiet. Boderne (J. Lge), Rønne (Th. J.), Dueodden alm. (Hjorth), Snogebæk, Mælaaen, N. f. Nexø, Sandvig o. fl. St.

65 Festuca pratensis Huds. M. alm.
— — var. pseudololiacea Fr. Ikke sjælden.
66 — littorea Whlbg. Sandflugten, Strandmarken (Bg,), Fr. Stenbrud, Balkestrand, Svaneke, Mælaa, Kristiansø, Aarsdale, Sandvig, Gudhjem, Salomons Kapel og fl. St.
67 — gigantea Vill. Alm.
— — var. triflora. »I Skoven« i Bod.
68 Schedonorus sterilis Fr. Rø (Rostrup, Sch.), Græsmark ved Kannikegd. i Bod.
69 — Benekeni Lge (i Fl. d.). Dynddalen (Sch.), Kjæreby ved Rønne (Hjorth), Hammershus, Lehnsgd., Skovsholm, Kjøllergd. i Bod., Habbedam i Olsker o. fl. St.
70 — asper Fr. (S. serotinus Rostr.), Askebæk i Rutsker (Hoff), Skove i Bod. i Selskab med foregaaende, Buskegaard ved Rønne, Skove i Nyker, Habbedamskov, Skov ved Sose.
71 Vulpia sciuroides Gmel. T. alm. især paa Nordkanten.
72 Cynosurus cristatus L. Alm.
73 Dactylis glomerata L. M. alm.
— — var. adbreviata Drej. Havbakker ved Rønne (Bg.).
— — var. lobata Drej. Rø (Hjorth), Almindingen (Bg.), Kjøllergd. i Bod
74 Poa annua L. M. alm.
75 — nemoralis L. Alm.
— — var. subuniflora Rchb. Almindingen, Ringborgen i Ped.
— — var. firmula Gaud. Aaremyre, Billeshøj i Ped.
76 — bulbosa L. var. vivipara L. Klippestien V. fra Hammershus, Hammeren (Th. J.), Havegjærdet ved Rønne (Hjorth), Kisted (Bg.), Møllevigskrænten (B. F.), Snællemark ved Rønne (Zahrtm.), N. fra Listed ved Vejen og S. fra Allinge ved Klippestien i Mængde.
77 — trivialis L. M. alm.
78 — pratensis L. c. varr. M. alm.
— — var. costata (P. costata Scum.), Enekrogen i Bod. og flere Steder.
79 — compressa L. T. alm.
80 Briza media L. (Bornh. Hjertagræs), Alm.
— — var. pallida Doell. Ikke sjælden.
81 Glyceria distans Whbg. T. alm. ved Kysterne; inde i Landet ved Rabækkegd. i Knudsker (Bg.).
— — var. pulvinata Fr. Nexø Havn, Malkværne, Kristiansø.
82 — spectabilis M. & K. Klausemølle ved Rønne (Sch.), Ølene, Læsaa (Bg.), Pilegaard i Bod., Brandsgaard i Aaker, Døvredal.
83 — plicata Fr. T. alm.
— — var. triticea (M. Lange). Fr. Stenbrud.
84 — fluitans R. Br. Alm.

Glyceria fluitans var. triticea Fr. Kjæret i Pouls. og fl. St.

85 Catabrosa aquatica Beauv. Bornholm (J. Lge), Vang (B. F.), Langeby, Sandegd i Bod., Hullegd. og Ellegd. i Pouls.

— — var. subtilis Hook. Hullegaard i Pouls.

86 Triodia decumbens Beauv. Alm.

87 Holcus lanatus L. Alm.

88 — mollis L. T. alm.

89 Aira flexuosa L. Alm.

90 — cæspitosa L. Alm.

— — var pallida Koch. Alm. i Smaaskovene.

91 Corynephorus canescens Beauv. Meg. alm. paa Sandmarkerne,

92 Airopsis præcox Fr. Alm.

93 — caryophyllea Fr. T. alm.

(Trisetum flavescens Beauv.). I Græsmarker i Bod.

94 Avena fatua L. (Bornh. Flauhaura). Ikke sjælden, især i Byg- og Ærtemarker.

95 — hybrida Peterm. Møllebæk i en Hørmark (P. Niels.), S. fra Allinge i Havremark, Jomfrugaard i Pouls. i Vikker og fl. St.

96 — sativa L. Alm. dyrket og findes som Ukrud i anden Vaarsæd.

(— orientalis Schreb.), (Bornh. Skotsk Havre). Dyrkes faa Steder.

97 — strigosa Schreb. (Rumpehaura). Hist og her i Vaarsæd. Simlegaard (Bg.), Vang (Krok), St. Ringebakke (B. F.).

98 — pratensis L. T. alm.

99 — pubescens L. Alm. udbredt.

100 — elatior L. Alm. udbredt.

101 Melica uniflora Retz. Tem. alm.

102 — nutans L. Tem. alm.

103 Enodium coeruleum Gaud. Alm.

— — var. altissima. Kjøllergd. i Bod. o. fl. St,

— — var. divaricata Lge. Dueodden (Bg.).

104 Phragmites communis Trin. (Bornh. Spool). T. alm.

— — var. repens Mey. I Strandsandet fl. St. fra Snogebæk til Risebæk; de krybende Grene ere ofte 20—30 Alen lange.

105 Milium effusum L. Bornholm (Bg.).

106 Agrostis Spica venti L. Alm., især paa Sydostkanten.

107 — canina L. Hyppigst paa Sydostkanten.

108 — vulgaris With. M. alm.

— — var. stolonifera. Duegaard o. fl. St.

109 — alba L. M. alm.

— — var gigantea Rchb. Sandvig (J. Lge), Kjøllergd. i Bod.

110 Calamagrostis Epigejos Roth. Alm.
— — var. glauca Blytt. Fl. St.
111 — lanceolata Roth. Bornholm (J. Lge), Aaremyre (Jeppesen), Almindingen (Bg.), Græsmosen i Almindingen, Valensgaardsmose.
112 C. neglecta Ehrh. Bornholm (Hjorth).
113 — arundinacea Roth. Almindingen (Horn.). Forgjæves eftersøgt.
114 Psamma arenaria R. & S. (Bornh. Klittag). Alm. i Flyvesandet, paa Klippekysten hist og her i smaa Pletter.
115 — baltica R, & S. Hyppig paa samme Lokalitet som foregaaende: Hasle (Liebm.), Næbbeodde (J. Lge), Hammershus (Th. J.), Sandvig og St. Johns Kapel (B. F.), Boderne, Gudhjem, Dueodde til Øleaa (Bg.). Findes kun i den yderste Klitrække og er der alm.
116 Phleum pratense L. c. v. nodosa. M. alm.
117 — Boehmeri Wib. Hammershus (Sch.).
118 — arenarium L. Hammershus (Sch.), Strandmarken N. fra Tornebæk i Østerlarsker.
119 Alopecurus pratensis L. T. alm. paa Enge.
120 — geniculatus L. Alm.
121 — agrestis L. Gadegd. i Bod. i en Græsmark, Svaneke Vang i en Hvedemark, sparsom.
122 — fulvus Sm. Vægerne ved Rønne (Hoff), Fævogten (Bg.), Korreslot og Jomfrugd. i Pouls., Dalslunde.
123 Anthoxanthum odoratum L. M. alm.
— — var. major. Almindingen o. fl. St.
— — var. laxiflora Lge. Ikke sjælden.
124 Digraphis arundinacea Trin. Alm.
125 Phalaris canariensis L. Kristiansø hyppig, ved Rønne forvildet.
126 Echinochloa Crus galli Beauv. Sandflugten N. fra Rønne, Frydenlund (Hjorth).
127 Setaria viridis Beauv. Hist og her paa sandige Marker.

Cyperaceæ.

128 Schoenus nigricans L. Kjøllergaardsmose i Bod. (L. Ibs.), Gadegaardsmose i Bod.
129 Cladium Mariscus R Br. Poulsker ved Sommergd. (Sch.), Myregd. i Ped., Krummose ved Simblegd. i Klemensker.
130 Rhyncospora alba Vahl. Højlyngen (Th. J.), ved Landevejen fra Rønne til Almindingen (Ham.). Forgjæves eftersøgt.
131 Heleocharis palustris R. Br. Alm.
132 — uniglumis Link. Hist og her paa Syltenge. Oppe i Landet ved Lillegd. i Bod.
133 — multicaulis (Smith). Fævogten ved Rønne (Ham.).

134 Heleocharis acicularis R. Br. T. alm.
135 Scirpus parvulus R. & S. I Mængde ved Stranden N. og S. fra Nexø (Bot. F. ved Dr. phil. Poulsen). Kjæret S. fra Snogebæk.
136 — pauciflorus Ligthf. T. alm.
137 — cæspitosus L. Alm. i Hedestrækningerne.
138 — fluitans L. Ved Vallensgd. (Horn.), Aaremyre (Bg.), Kohullet.
139 — setaceus L. Hist og her ved Stranden, især mod N. Inde i Landet i Ringedalen.
140 — lacustris L. Hist og her i Aaer mod S.
141 — Tabernæmontani Gmel. Alm. i Kjærmoser i Højlyngen og hist og her ved Strandkysten. Ofte med Overgangsformer til foreg. Art.
142 — maritimus L. Ved Strandbredder alm.
— — var. macrostachys Koch. Frydenlund ved Rønne (Bg.), »Verdens Ende« paa Kristiansø.
— — var. monostachys. Stranden ved Ormebæk og Onsbæk (J. P. J.), Gudhjem o. fl. St.
— — var. sphærostachys Lge. Bornholm (Bg.), Kristiansø.
143 — silvaticus L. T. alm.
144 — Caricis Retz. T. alm.
145 — rufus Schrad. Hasle Strand (Liebm.), mell. Knorrenborg og Pythuset (Hjorth), Salomons Kapel (B. F.), Hellig Peder, S. fra Allinge, S. fra Sandvig ved Stranden.
— — var. bifolia (Wallr.) Pythuset med Hovedarten (Hoff).
146 Eriophorum gracile Koch. Almindingen (Sch.). Forgjæves eftersøgt.
147 — latifolium Hoppe. T. alm.
148 — angustifolium Roth. Alm.
149 — vaginatum L Kohullet i Almindingen (Bg), desuden i Græsmosen, Pykkekyllekjær og Stakkeledam.
150 — alpinum L. »Brudesengen« ved Almindingen (Zahrtm.), Vestermarie (Hjorth),
151 Carex dioeca L. Alm.
152 — pulicaris L. Ikke sjælden paa Sydostkanten, Almindingen (Sch.), Bondebroesengen (Hoff), Ørnedalen (B. F.).
153 — disticha Huds. Alm.
154 — arenaria L. I Klitter og paa Sandmarker alm.
155 — teretiuscula Good. T. alm.
156 — paradoxa Willd. Vallensgaardsmose, Fævogten (Bg.), Kjæret i Pouls., Elleby og fl. St.
157 — paniculata L. T. alm.
— — var. simplicior And. Kjøllergaardsmose i Bod.
158 — divulsa Good. Rø (J. Lge), Dynddalen, Luisenlund, Borresø.
159 — muricata L. Alm.
160 — vulpina L. M. alm.
— — var. nemorosa Rchb. S. fra Melstad, Duegd. i Pouls.

161 Carex stellulata Good. T. alm.
162 — leporina L. Alm.
— — var. argyroglochin (Horn.). »I Skoven« i Bod., Hullegaardsskov i Pouls.
163 — elongata L. Bornholm (Sch.), Almindingen (Zahrtm.), ved Lilleborg, Lynggaard i Aaker.
164 — canescens L. T. alm.
— — var. tenuis O. F. Lang. Ellegaard i Pouls.
165 — remota L. T. alm.
166 — stricta Good. Alm.
167 — cæspitosa L. Sumpene S. fra Rønne (Hjorth), Kjæret i Pouls., Nexø Mose; synes at være sjælden.
168 — vulgaris Fr. M. alm.
— var. juncella Fr. Poulsker (Sch.), Bod. Mose.
(— turfosa Fr.). Vil sikkert findes paa Bornholm. Expl. fra Kjæret i Poulsker og Nexø Mose ligner den meget.
169 — acuta L. T. alm.
170 — prolixa Fr. Ikke sjælden. Byaaen ved Rønne (Bg.), hyppig mod SO.
171 — pallescens L. T. alm.
172 — panicea L. Alm.
173 — glauca Scop. Alm
174 — pilulifera L. T. alm., især i Højlyngen.
175 — ericetorum Poll. Hist og her i den sydlige Højlyng. Hammersholm (Bg.).
176 — præcox Jacq. T. alm.
177 — digitata L. Almindingen, Bobbe- og Kobbeaa (Sch), N. fra Hasle (Gelert). Skovene mell. Gudhjem og Svaneke. Store Fos i Rø.
178 — flava L. c. var. Hist og her.
179 — Oederi Ehrh. Alm.
— — var. pygmæa Anders. Søer omkring Almindingen, Hammershus, Hunsamyre o. fl. St.
— — var. oedocarpa Anders. I Højlyngen hyppig.
180 — extensa Good. Træffes hyppig paa Syltenge, Bornholm rundt.
— — var. pumila Anders. Hammeren i Vandhuller (J. Lge), Salomons Kapel (Hjorth), Gudhjem, Kristiansø o. fl. St.
181 — distans L. T. alm. paa Syltenge.
182 — Hornschuchiana Hoppe. T. alm. paa Sydostkanten og i Højlyngen Ø. fra Almindingen. Vallensgdsmose (J. Lge), Klemensker (Sch.), Sandflugten (Hjorth), Ørnedalen (B. F.).
183 — fulva Good. Kristiansø mellem Klipper (Horn.), Bornholm (Sch.), mell. Bastamose og Ølene, hvor den voxer mellem foregaaende og C. flava.
184 — silvatica Huds. M. alm. i Skove.

185 Carex Pseudocyperus L. Hist og her. Nexø Mose, Stakkelemose, Græsmose, Bastamose, Bedegademose, Krusegaard i Rutsker, hvor den findes fl. St.
186 — vesicaria L. Alm.
187 — ampullacea Good. Alm.
188 — riparia Curt. Bastamose i N.
189 — paludosa Good. Hist og her, f. Ex. Kjøllergdsmose i Bod.
190 — filiformis L. Nu ikke længere alm. Kommer kun til fuld Udvikling i Vand.
191 — hirta L. M. alm.
— — var. sublævis (Horn.). Hist og her paa meget fugtige Steder paa Sydostkanten.

Typhaceæ.

192 Typha latifolia L. T. alm. udbredt. En smalbladet Form findes ved Aarsballevejen.
193 — angustifolia L. Langemyre ved Trehøje N. fra Almindingen.
194 Sparganium minimum Fr. Hist og her. Den smalbladede Form findes nordlands fl St.
195 — simplex Huds. T. alm. To Former ligesom foregaaende.
196 — ramosum Huds. T. alm.

Lemnaceæ.

197 Lemna trisulca L. T. alm.
198 — polyrrhiza L. Hist og her. Vægerne, Stampen (Hjorth), Hunsemyre (Holm , Langeby, Bagergd. i Aaker, Rutsker flere Steder.
199 — minor L. Alm.
200 — gibba L. Bornholm (J. Lge), Præstegaard i Knudsker (Hjorth), Gaasebækken (Bg.), Aakirkeby (H. M.), Hunsemyre, Langeby, Elleby og fl. St.

Aroideæ.

201 Arum maculatum L. T. alm. i Skove, Bornholm rundt.
202 Acorus Calamus L. (Bornh. Kalmerod). Ols Kirke (Sch.), Apothekerdammen ved Sejersgd. (Zahrtm.), Ibs Kirke, Slottet, Kristiansø, Ped. (Bg.), Døvredalen, Kjøllergd. i Bod. (L. Ibs.), Tvillinggd og 28 S. E. i Vestermaria, St. Hallegd. og Lykkegd. i Aaker, Jomfrugd. i Pouls., S. fra Aakirkeby.

Fluviales.

203 Zostera marina L. Alm. ved Kysterne, men ikke i Mængde.
— — var. angustifolia. Mell. Hovedarten.

204 Zostera minor Nolt. Gudhjem (Th. J.).

205 Zannichellia marina P. Niels. (Z. macrostemon J. Gay). Bugten ved Nexø. Test. P. Nielsen.

206 — intermedia Niels. Hist og her.

207 — pedicellata Fr. Bugten ved Nexø.

208 — polycarpa Nolte. Stensby, Kjæret i Pouls.

209 Ruppia spiralis L. Hist og her ved Kysterne,

210 — rostellata Koch. Hist og her ved Kysterne sammen med foregaaende.

211 — brachypus J. Gay. Bugt ved Nexø og Hasle Strand.

212 Potamogeton natans L. Alm.

213 — polygonifolius Pourr. Majdalen (Bg.), Lerdammen V. i Bod. Højlyng (L. Ibs.), Hammersø, Sortebjerg i Aaker, S. fra Slottet, Brakvand ved Styrsgaard i Ibs.

— — var angustifolia Fr. Salomons Kapel, hvorfra den nu er forsvunden.

214 — rufescens Schrad. Hist og her. Hammersø (Hjorth, fl. St. i Højlyngen (Th. J.), Vallensgdsmose (J. Lge), Rømersdal (Bg.), Kobbeaa, Ølene, Simblegaard, Blykobbeaa, Nexø Mose, Øleaa ved Brogaard. Paa sidstanførte Sted med langstrakte, indtil 1 Alen lange Blade.

215 — nitens Web. Nykirke? (J. Lge), Blykobbeaa, Hammersø.

— — var. heterophylla Fr. Vallensgaardsmose (Bg.).

216 — gramineus L.

— — f. graminifolia Fr. Hyppig i Højlyngen og ved Grønnevad i Pouls. Højlyng med Overgangsformer til følgende.

— — f. heterophylla Fr. Søer i Højlyngen. Ikke sjælden.

217 — lucens L. Bornholm (J. Lge), Hasle Kulværk (Zahrtm.), Aaremyre (Bg.), Blykobbeaa, Ølene.

218 — perfoliatus L. Aaremyre, Hammersø, Blykobbeaa.

219 — crispus L. Alm.

220 — zosteræfolius Schum. Søen N. fra Møllen ved S. Skrubbegaard i Rutsker og et Par Steder i Nærheden.

221 — acutifolius Link. Hunsemyre (Sch.), ved Pugegaard, Bakkegaard, Skrubbegaard o. fl. St. i Rutsker.

222 — obtusifolins M. & K. Vallensgdsmose (J. Lge), Bastamose mod N., et Vand N. fra Simblegaard, Bækkegaardsmose i Klemensker.

223 — mucronatus Schrad. Bornholm (Horn.).

224 — rutilus Wolfg. Aaremyre (Th. J., Hoff).

225 — pusillus L. c. varr. T. alm.

226 — trichoides Cham. Mose ved Bækkegd. i Klemensker.

227 — pectinatus L. Hist og her paa Østkysten.

— — var. scoparia Wallr. Kristiansø (Bg.).

228 — marinus L. Hammersø (Hoff).

Alismaceæ.

229 **Triglochin palustre** L. Alm.
230 — **maritimum** L. T. alm. paa Syltenge Øen rundt. Oppe i Landet ved Vibegaard i Pouls.
231 **Alisma Plantago** L. Alm.
— — var. **lanceolata** With. N. fra Vandtappergaard i Bod.
— — var. **graminifolia** Ehrh. Balke Lergrave.
— — var. **maxima** Lge. Fl. St.
232 — **ranunculoides** L. T alm., især omkring Almindingen.
— — var. **repens** Rchb. Færskesø, Udkjæret, Ølene o. fl. St.
— — var. **littorællæfolia** Mort. (A. ranunc. zosteræfolium Hartm.). Hyppig i Vandsamlinger ved Almindingen sammen med Littorella lacustris.
233 **Butomus umbellatus** L. (Bornh. Brualys). Hist og her.

Colchicaceæ.

234 **Colchicum autumnale** L. (Bornh. Nejenhorer), Skovsholm i Udkanten af en Skov (Holm).

Juncaceæ.

235 **Juncus conglomeratus** L. (Bornh. Sæu). Alm.
236 — **effusus** L. Alm.
237 — **difusus** Hopp. Læsaa ved Kuregd., mell. Hellig Peder og Askebæk, ved Ormebæk fl. St.
238 — **glaucus** Ehrh. T. alm.
239 — **balticus** Willd. M. alm. i Flyvesandsstrækningen fra Balke til Boderne, N. fra Rønne (Bg.).
— — var. **inundata** (Drej.), findes mellem Hovedarten.
240 — **filiformis** L. T. alm. især paa Sydlandet.
241 — **lamprocarpos** Ehrh. c. varr. M. alm.
(— **alpinus** Vill.). Expl. fra Poulsker Klitter kan maaske henføres til denne.
242 — **supinus** Moench. c. v. M. alm.
243 — **squarrosus** L. T. alm. paa hedeagtige St.
244 — **compressus** Jacq. T. alm.
245 — **Gerardi** Lois. Alm. paa Syltenge. Oppe i Landet ved Frigaard i Pouls.
246 — **bufonius** L. Alm.
— — var. **fasciculata** Koch. Hist og her ved Havstranden.
247 — **capitatus** Weig. Ved Veje N. fra Rønne og m. Rønne og Pythuset (J. Lge), mell. Pythuset og Stampen (Hjorth), Aalehammer (Bg.). Hyppig i Klitpartiet fra Balke til Øleaa.
248 **Luzula pilosa** Willd. T. alm. i Skove.
249 — **multiflora** Lej. Alm.

Luzula multiflora var. pallescens Hopp. I Skygge ikke sjælden.

— var. congesta Fr. Paa Hedestrækninger ikke sjælden.

250 — campestris D. C. Alm.

Liliaceæ

251 Tulipa silvestris L. Meget hyppig forvildet fra Dyrkning i ældre Tider i Bønderhaver. Findes ogsaa som vildtvoxende langt fra beboede Steder.

252 Gagea spathacea Schult. Alm. i Skove.

253 — arvensis Schult. En Mark N. fra Rønne (Hoff), Øst fra Rønne (Zahrtm.).

254 — minima Schult. Rø (Zahrtm.), Ringborgen i Ped., Vasaaen. Ikke gjenfunden i de senere Aar.

255 — lutea Schult. Alm.

— — var. glaucescens Lge. Fl. D. tab. 3016. Eng ved Ringborgen i Ped. Den udmærker sig ved aldeles blaaduggede Blade og ser derfor helt forskjellig ud fra den almindelige.

256 — stenopetala Rchb. Arnager (Sch.). Alm. paa dyrkede Marker ved Rønne (Hjorth), Kleven (Bg.). Ikke sjælden mod SO.

— — var. bifolia Koch. Byaaen ved Rønne (Hoff).

257 Ornithogalum nutans L. Rahbækkegaard (Bg.), Rønne (Hjorth), Kristiansø fl. St., S. fra Allinge, Rønne Byvang, SO. fl. St.

258 — umbellatum L. Øst fra Rønne (Th. J.), Arnager (Sch.), Fævogten, L. Sejersgd. (Zahrtm.), Aakirkeby, Smedegd. i Rø, Nexø Vang og mange fl St.

259 Allium Scorodoprasum L. Alm. (Bornh. Gjeddaløj eller Gjeddarams)

— — var. minor Fr. Vejgrøften V. fra Nexø

260 — vineale L. c. v. (Staggerløj, Stavrløj). T. alm.

261 — oleraceum L. (Huinnjaløj). Alm. udbredt.

262 — carinatum L. Ved Byaaen og Fævogten (Hjorth), Rabækkegd. (Ham.). Anbefales til nærmere Undersøgelse.

263 — ursinum L. (Bornh. Spanskløj, Hvideløj). Hist og her i Skovene. ofte i store Strækninger.

(Anthericum ramosum L.). Ved Bod. Præstegaard (J.). Herfra forsvunden.

Smilaceæ.

264 Asparagus officinalis L. Dyrkes i Haver. Vild eller forvildet paa Kristiansø i Klipperifter udenfor Voldene.

265 Convallaria majalis L. T. alm. i Skove, især nordlands.

266 — multiflora L. T. alm. i Skove.

267 — Polygonatum L. Hist og her paa Nordkanten; ikke bemærket paa Sydkanten.
268 Majanthemum bifolium D. C. Alm.
269 Paris quadrifolia. Alm. i Skove.

Narcissineæ.

270 Galanthus nivalis L. (Bornh. Vinternar). Fl. St. langt borte fra beboede Steder.
271 Leucojum æstivum L. (Bornh. Daartelilja). I Skoven ved Skovsholm og fl. St.
272 Narcissus poëticus L. Dyrkes alm., og findes ofte i Nærheden af beboede Steder.
273 — Pseudonarcissus L. Ofte som vildtvoxende i Nærheden af beboede Steder.

Irideæ.

274 Iris Pseudacorus L. (Bornh. Bødkarasæu). T. alm.
275 Crocus vernus L. Som vildtvoxende i en Skov ved Klinteby, paa Kristiansø og flere Steder.

Orchideæ.

276 Orchis ustulata L. T. alm. paa Enge, især paa Sydostkanten.
277 — Morio L. Alm. Ofte med hvide Blomster.
278 — mascula L. Alm. Ikke sjælden med hvide Blomster.
279 — sambucina L. I Granitterrainet paa Østkysten meget hyppig paa solaabne, høje Steder, hvor Klippen er nær. Ofte i Selskab med Ajuga pyramidalis.
— — var. incarnata. Ikke sjælden
280 — majalis Rchb. Hist og her paa fugtige Enge.
281 — incarnata L. Vallensgaardsmose (Hjorth), Allinge (Bg.). Ikke sjælden paa Sydostkanten og fl. St. paa Nordkanten.
— — var. hæmatodes Rchb. Kjøllergaardsmose i Bod.
282 — maculata L. (Bornh. Herrenshaand). Alm., især i Højlyngen.
283 Gymnadenia conopsea R. Br. Alm. Med hvide Blomster paa St. Engegaard i Bod.
284 — albida Rich. Rytterknægten (Lotze), Egebyeng (Sch.), Kleven (Rostr.), Gryet i Bod. (L. Ibs.), »Egeby« i Bod. (Jakobsen), Hallen i Olsker, Poulsker Udlod.
285 Platanthera solstitialis Drej. Alm.
— — var. latiflora Fl. d. Almindingen (Bg.), Gadegd. i Bod.
— — var. patula Fl. d. Slotslyngen (Bg.).
286 — chlorantha Cust. T. alm.

287 Coeloglossum viride Hartm. Ved Rønne (Sch.), Bondebroesengen (Hjorth), Buskegd. (Rostrup), Ø. Sejersgd. (Th. J.), Vejen fra Almindingen til Nybrokro (Zahrtm.), paa Sydostkanten er den ikke sjælden.

288 Herminium Monorchis R. Br. Bondebroesengen (Hjorth), Rutsker (Sch.), Vestermaria (Bg.), Sose, Myregaard i Ped. Hønselund, Gadegaard, Kjøllergaard i Bod., mell. Klipper ved Aarsdale, Allinge.

289 Cephalanthera ensifolia Rich. Almegaard (Hjorth), Almindingen ved Kristianshøj (Sch.), Hollændergaard i Olsker (Bg.), Frydenlund (B. F.), Kofodgaard, Sonneskov og Kjøllergaard i Bod.

290 Epipactis palustris Crantz. T. alm. paa vaade Enge.

291 — latifolia All. T. alm. i Skove og paa Enge.

292 — microphylla Swartz. Almindingen ved Gl. Borg (J. Lg).

293 Listera ovata R. Br. T. alm.

294 Spiranthes autumnalis Rich. Gaasebæk, n. Teglværk, Bagaa, Terkelsmølle (Rafn), Galgeløkken (Hoff), Buskegaard, Fynegaard (Hjorth), i Blemmelyng ved 3 Vg. og et Par St. mod SO derfra mellem Rullestene.

295 Sturmia Loeselii Rich. Sose, Kjøllergaard og Gadegaard i Bod., Sommergaard i Pouls., Myregaard i Ped.

Coniferæ.

296 Pinus silvestris L. M. alm. plantet i Skove.

— Strobus L. Plantet i Skove og Haver.

— maritima Mill. Lam. Hyppig i Plantager.

— austriaca Tratt. (P. Laricio Poir). T. alm. plantet.

— montana Mill, Hist og her plantet.

297 Abies pectinata D. C. Hist og her i Naaletræesplantninger.

398 Picea excelsa Link. Alm. Skovtræ.

— alba Act. T. alm. plantet til Læbælte.

Larix europæa D. C. T. alm. plantet.

399 Taxus baccata L. Plantet ved Langeby i Bod., Egeby i Aaker, Munkegaard i Ibsker og fl. St.

300 Juniperus communis m. M. alm.

Ceratopylleæ.

301 Ceratophyllum oxyacanthum Cham. Bornh. (Sch.), Kjæret i Pouls., ved Anhøj i Bod Synes sjælden.

Callitrichineæ.

302 Callitriche verna Kütz. T. alm.

303 Callistriche hamulata Kütz. Vandhul ved Rønne (Bg.), Kristiansø (Didr.).
304 — stagnalis Scop. T. alm.

Myriceæ.

305 Myrica Gale L. Hist og her i Lyngstrækningen fra Snogebæk til Dammebækken. Snogebæk (Lotze), Dueodden fl. St. (Hjorth). Græsmosen i Almindingen.

Betulineæ.

306 Betula verrucosa Ehrh. (Bornh. Borkj.). Meg. alm., især paa Nordkanten.
307 — odorata Bechst. Plantet fl. St.
— — var. pubescens. Strandmarken (Bg.), N. fra Almindingen, mellem Curdtslund og Pileløkken mellem Rullestene og flere Steder.
308 Alnus glutinosa Gärtn. Alm., især langs Aaløbene.
309 — incana D. C. Plantet mange Steder og findes selvsaaet ved Grødbyaa.

Cupuliferæ.

310 Carpinus Betulus L. Alm. i Skove. En Monstrositet med androgyne Rakler funden i Almindingen (Alfr. Benzon).
311 Corylus Avellana L. Alm.
(— tubulosa Willd.). Dyrkes fl. St. i Haver.
312 Fagus silvatica L. (Bornh. Oljenbøj). Hermed plantet store Strækninger i Almindingen. Plantet hist og her.
313 Quercus pedunculata Ehrh. Alm.
314 — sessiliflora Sm. I Almindingen den almindeligste Eg, Slotslyngen.

Ulmaceæ.

315 Ulmus montana Sm. Alm. paa Østkysten.
— — var. nitida Hartm. Kløft mellem Randkleven og Ypnestad og mellem Allinge og Gudhjem (Vilandt).
316 — campestris Sm. Hyppig plantet omkring beboede St.
(— suberosa Ehrh.). Plantet ved Langeby i Bod.
(— effusa Willd.). Plantet ved Stensby i Bod.

Urticaceæ.

317 Urtica urens L. (Bornh. Eddernæilja). Alm.
318 — dioeca L. Alm.

319 Humulus Lupulus L. ♀ Planten alm. paa Syd- og Østkanten, ♂ Planten ved Skovsholm, Vasaa, Læsaa.
(Cannabis sativa L.). Dyrkes hist og her ved Gaarde.
(Morus alba L.) I faa Haver.
(— nigra L.). Ikke sjælden plantet.

Salicineæ.

320 Salix pentandra L. Hist og her baade ♂ og ♀.
321 — fragilis L (Bornh. Vandpil). Alm.
— — var. pendula Ser. Snogebæk o. fl. St.
322 — viridis Fr. Pilelykken S. fra Rønne og fl. St. Synes at være sjælden.
323 — alba L. (Bornh. Graapil). M. alm. plantet ved beboede Steder.
— — var. vittellina (L.) Horn. T. hyppig plantet ved beboede St. Ex. Duegaard i Pouls., Brogaard i Ped., Bakkegd. i Aaker og fl. St.
— — var. coerulea Koch. Plantet ved Hammershus.
324 — amygdalina L. T. alm.
325 — undulata Ehrh. Pilelykken S. fra Rønne, Smedehaven i Bod. Er sjælden.
326 — acutifolia Willd. (♂). Hammershus (Rostr.), Rønne ved Curdtslund (Hoff). Hellig Peder (P. Nielsen).
327 — daphnoides Vill. (♀). (Bornh. Røpil). Hyppig plantet paa Sydostkanten i Strækningen fra Homannagaard i Ibs. til Sandegaard i Aaker. Ikke bemærket udenfor denne Strækning.
328 — purpurea L. T. alm. paa Sydostkanten.
— — var. gracilis Gren et Godr. T. alm.
— — var. Helix. Østermaria (Bg.) Poulsker.
— — var. Lambertiana Sm. Pilelykken ved Rønne.
329 Pontederiana Schleich. Pllelykken ved Rønne, Smedehaven i Bod., hvor den er plantet.
330 — rubra Huds. Plantet i Smedehaven i Bod.
331 — mollissima Ehrh. Vejgrøft i Almindingen (P. Nielsen), Smedehaven i Bod.
332 — viminalis L. Tem. alm. Den smalbladede Form hist og her.
333 — stipularis, Willd. Pl i Smedehaven i Bod .
334 — acuminata Sm. Pl. i Smedehaven i Bod.
335 — lanceolata Fr. (♀). M. alm.
336 — cinerea L. (Bornh. Stor-Vie). Alm.
337 — caprea L. Alm.
338 — aurita L. T. alm.
(— hastata L.) Pl. i Smedehaven i Bod.
(— nigricans Sm) Pl. i Smedehaven i Bod.

339 Salix ambigua Ehrh. Ikke sjælden. Vallensgaardsmose (P. Niels.), Sommergaard i Pouls., Pilelykken, Habbedam, fl. St. nordlands.

340 — repens L. (Bornh. Liden-Vie. M. alm.

— var. fusca Sm. I Højlyngen fl. St.

— — var. argentea Sm. Alm.

— — var. lejocarpa Koch. Højlyngen fl. St. (Bg.).

341 — angustifolia Wulf. Ved Pykkekullekjær (B. F.), Segen i Almindingen (♂), Bod. s. Skole (♀), Sommergd. i Pouls., Bod. Mose og flere Steder.

342 Populus alba L. Hyppig pl. ved beboede St.

343 — canescens Sm. Ikke sjælden.

344 — tremula L. Alm.

— — var. villosa (Lang . Almindingen (A. Benzon), Klitmoser i Poulsker (Bg.).

345 — monilifera Ait. (♂). M. alm. pl. ved Landeveje og omkring beboede Steder.

346 — nigra L. Hyppig plantet omkring Gaarde. De ældste Popler hører til denne Art.

347 — pyramidalis Roz. Hist og her plantet ved Kirkegaarde og beboede Steder.

348 — balsamifera L. Pl. ved alle Byerne og findes hist og her ved Gaarde.

349 — ontariensis Desf. Pl. som foregaaende.

Salsolaceæ.

350 Salicornia herbacea L. Bornholm (Liebm.). Forgjæves eftersøgt af senere Botanikere.

351 Chenopodina maritima Moq. Bornholm (Liebm.), mellem Stampen og Arnager (Hoff), Stranden ved Sorthat, N. fra Hasle, Dueodden. Jeg har kun bemærket var. vulgaris paa Bornholm.

352 Salsola Kali L. T. alm. ved Strandbredden.

353 Chenopodium hybridum L. Rønne ved østre Kirkegaard (Bg.), Nexø, Bølshave, Allinge, Svanike, Aarsdale.

354 — urbicum L. Rønne (Hjorth), Galgeløkken (Hoff), Sandvig o. fl. St. (Lge , Nexø, Aarsdale, Tjørneby, Kastellet.

— — var. intermedium Koch. Snogebæk.

355 — murale L. Rønne (J. Lge), Hellig Peder (Hjorth), Aarsdale (B. F.), Vibegaard i Pouls., Nexø, Pouls Præstegaard, Allinge og fl. St.

356 — album L. c. v. (Bornh. Svinamyla). M. alm.

357 — polyspermum L. T. alm.

— — var. acutifolia Sm. Langeby og fl. St.

358 — Vulvaria L. Nexø (Liebm.), Strandkanten S. fra Nexø

(Bg.), Aarsdale (Pastor Jakobsen). Nexø Gade (Hjorth), Allinge, Svaneke, Kristiansø (Frederiksø) i Mængde.
(Blitum capitatum L.). Kristiansø i Haver.
359 Chenopodium rubrum Rchb. Alm. udbredt.
360 — glaucum Koch. T. alm.
361 — Bonus Henricus C. A. Mey. T. alm.
(Beta maritima L.). Ved Nexø Kirkegaard (L. Ibs.). Nu forsvunden.
362 Atriplex Babingtonii Woods. Stranden nedenfor Galløkken. Forgjæves eftersøgt.
363 — hastata L. M. alm. og i mange Former.
364 — calotheca Fr. Mellem Askebæk og Sct. Johns Kapel (B. F. .
365 — patula L. (Bornh. Svinamyla). M. alm.
366 — littoralis L. Alm. ved Strandbredder.

Amarantaceæ.

367 Amarantus Blitum L. Ukrud i Haver. Rønne i fl. Haver (Th. J.), Ø. fra Rønne (Gartner Larsen), St. Loftsgaards og St. Munkegaards Haver i Aaker.

Polygoneæ.

368 Polygonum amphibium L. c. v. Alm.
369 — lapathifolium L. M. alm. (Bornh. Pilsurt).
— — var. incana Koch. Paa sumpede Steder.
370 — nodosum Pers. Hist og her.
371 — Persicaria L. Hist og her.
372 — strictum var. elata Fr. Øst fra Rønne (Hjorth). Nexø Mose (B. F.). Synes at være meget sjelden.
— — var. pusilla Fr. Bornholm (Horn.), Svartingdal i Øst.
373 — Hydropiper L. Alm.
374 — aviculare L. c. v. M. alm.
375 — Roberti Lois. Sandvig (B. F.), Nexø, Dueodden og flere Steder.
376 — Raji Bab. Stranden mell. Rønne og Onsbæk (J. P. J.), hvor den forgjæves er eftersøgt.
377 — Convolvulus L. Alm.
378 — dumetorum L. Hist og her.
(Fagopyrum esculentum Mønch.) Hyppig dyrket ved Højlyngen; stundom forvildet.
379 — Tataricum Gärtn. Som Ukrud blandt foregaaende Art.
380 Rumex Hydrolapathum Huds. Møllebæk til Teign (B. F.). Blykobbeaa, Dueodden, Munkebæk. Er ikke hyppig.
381 — maximus Schreb. Nexø (Liebm.), Hasle (Sch.). Ikke gjenfunden.
382 — crispus L. Alm.

383 Rumex acutus L. Teign (Bot. F.), Porcellænsgaard i Knudsker og Almindingen (Bg.), Langeby, Nexø Mose, Nexø, Elleby, Hasle og flere Steder.
384 — obtusifolius L. M. alm.
— — var. divaricata. Langeby o. St.
385 — conglomeratus Murr. T. hyppig.
386 — nemorosus Schrad. Alm.
387 — palustris Sm. Nexø Mose, Bodils Mose, Hunsemyre, Sandvig, Ellegaard i Pouls., Nørrebæk ved Nexø, Langeby.
388 — maritimus L. Hist og her ved Strandbredden.
389 — Acetosa L. Alm.
390 — thyrsoides Desf. T. alm.
391 — Acetosella L. M. alm.

Thymeleæ.

(Daphne Mezereum L.). Tem. hyppig i Haver, men ikke funden forvildet udenfor Haverne.

Elæagneæ.

392 Hippophaë rhamnoides L. Bornholm (Horn.), plantet ved Hammershus (Bg.). Forgjæves eftersøgt.
(Elæagnus argentea Pursh.). Pl. ved Hammershus.
(— angustifolia L.). Pl. ved Hammershus (Bg.).

Plantagineæ.

393 Plantago major L. M. alm.
— — var. minima. (D. C.). Ved Nexø og flere Steder.
— — var. intermedia Gilib. Hist og her.
394 — media L. Sandvig (Hoff, Græsmark ved Kannikegaard i Bod. i 1876.
395 — lanceolata L. M. alm.
— — var. eriophylla Dcne. Ikke sjælden.
396 — maritima L. Alm. langs Kysten. Oppe i Landet ved Landeveje N. og S. fra Rønne. Ved Nexø Plantage.
— — var. dentata. Hist og her. »Nebbe« ved Rønne (Hoff), Rø (Bg.), mellem Allinge og Sandvig, Balke, Nexø, Gudhjem og flere Steder.
— var. pygmæa Lge. Sandmarker ved Allinge og Sandvig (J. Lge), Svaneke (Hjorth), Hammershus (Bg.), Lange Skandse i Bod., Nexø, Gudhjem og flere Steder.
397 — Coronopus L. Alm. langs Klippekysten. Inde i Landet ved Nexø Plantage.

Plantago Coronopus var. pygmæa Lge. Allinge (J. Lge), Kristiansø (Didr.), Svaneke (Hjorth), Nexø (Bg.), Hammershus og flere Steder.

383 Littorella lacustris L. Alm., især i Højlyngen.

Plumbagineæ.

384 Armeria vulgaris Willd. T. alm.

— — var. elongata Drej. Bornholm (J. Lge), Hammershus, Kysten S. fra Sct. Johns Kapel.

(— maritima Willd.). Alm. dyrket i Haver og paa Kirkegd. og findes forvildet herfra.

Valerianeæ.

385 Valeriana dioeca L. Alm.

386 — sambucifolia Mik. T. alm.

387 — officinalis L. T. alm.

388 Valerianella olitoria Poll. Hist og her.

389 — Morisonii D. C. Ved Hasle (Liebm.), Ø. fra Hasle, Curdtsland ved Rønne fl. St. Sejersgd. i Knudsker, Brunsgaard i Nylarsker. Ikke bemærket paa Østlandet.

Dipsaceæ.

190 Knautia arvensis Coult. (Bornh. Agermunka). Alm.

— — var. campestris Koch. Rønne, Hasle (Bg.).

191 Succisa pratensis Moench. (Bornh. Æingjamunka). Alm.

Synanthereæ.

392 Lampsana communis L. Alm.

393 Arnoseris minima L. Ikke sjælden paa let sandig Grund, Marker ved Ped. Kirke (Fl. D.), Arnager (J. Lge), Baggaard i Klemens (Hoff), Hasle Kulværk (Krok), Hasle (Sch.), Skovgaard og flere Steder ved Sose (Hjorth), Gadegd. og Hullegd. i Ped. (Bg.), hyppig paa Sydostkanten.

394 Cichørium Intybus L. T. alm.

— — var. sativa Lilja. Dyrkes til Forsøg.

305 Leontodon hispidus L. Alm.

396 — autumnalis L. M. alm.

— — var. coronopifolia (B. F.). Bobbeaa.

— — var. nigro lanata Fr. Bornholm (Horn.), Kristiansø (Didr.), Højlyngen fl. St. (Bg.).

(Helminthia echioides Gärt.). I Kløvermark ved Fævogten (Bg.).

398 Hypochæris glabra L. Hist og her paa Sandmarker.
399 — radicata L. Alm.
400 — maculata L. Bornholm (J, Lge), Sct. Johns Kapel (Bg.), Vang (B. F.), Hammershus, Hammeren, Ringebjerg.
401 — Tragopogon porrifolius L. Kanegaard ved Rønne (Stbg.), Rønne Vang Hjorth), Skovsholm (Holm), Rabækkegaard og Almegaard (Bg.), Østermarie Præstegaard (Pastor Jakobsen), Svaneke, Kristiansø.
402 — pratensis L. T. alm.
— — var. tortilis Mey. Kannikegaard i Bod
403 — minor Fr. Pouls. Kirkegaard. Kurvbladene næppe dobbelt saa lange som de ydre Kroner.
404 Scorzonera humilis L. Alm.
— — var. angustifolia. Alm. i Højlyngen.
(— hispanica L.). Dyrkes i Haver
405 Taraxacum officinale Web. M. alm.
406 — erythrospermum Andrz. Tem. alm. paa tørre Sandmarker.
407 — palustre D. C. Ikke sjælden paa fugtige Enge. Hyppig paa Sydostkanten. Ved Listed (Bg.), Rønne (Rostr.), Bobbeaa, Elleby, paa Strandenge.
408 Lactuca muralis Fresen. Granitpartiet i Skove, hyppig.
409 Sonchus arvensis L. Alm.
— — var. integrifolia Lge. Balkestrand.
— — var. lævipes Koch. Kristiansø.
410 — asper Vill, T. alm.
411 — oleraceus L. Alm.
412 Crepis biennis L. Alm. ved Veje og Markskjæl
413 — tectorum L. T. alm.
(— virens L.). Græsmarker fl. St. i Bod.
(— setosa Hall.). Fævagten ved Rønne og fl. St. (Hoff), Gadegaard i Bod. i schlesisk Kløver, Frigaard i Pouls. i Kløver.
(— Nicæensis Balb.). Græsmark ved Tornegaard i Pouls., Bod. blandt Hundegræs m, m. og fl. St.
414 Aracium paludosum Monn. Alm.
415 Hieracium Pilosella L. M. alm.
— — var. pilosissima Vaill. Ø. Sejersgaardsskov (Bg.).
416 — Auricula L. T. alm.
417 — murorum L. T. alm.
— — var. subcæsia Fr. Stranden ved Bobbeaa (Hoff).
419 — cæsium Fr. Hist og her i Granitpartiet: Hammershus (J. Lge), Rø. Randkleven (Sch.), Klipper N. fra Vang (Hoff), Østkysten fl. St. (Th. J.), Øst fra Store Fos i Rø (Bg.), N. fra Allinge (Grønl.), Teign i Blaasingedalen (B. F).

419 Hieracium vulgatum Fr. Alm.

420 — gothicum Fr. Ikke sjælden.

421 — rigidum Hartm. Bornholm (J. Lge). (NB. Denne og foregaaende henhøre maaske til én Art).

422 — umbellatum L. M. alm.

— — var. filifolia Fr. Fyrreplantage mellem Sejersgaard og Blykobbegaard (Hoff), Strandmarken fra Dueodden til Boderne (Bg.).

— — var. humilis Schum. Balke Sandmark.

— — var. coronopifolia Fr. Fyrreplantage mell. Sejersgd. og Blykobbegd. (Hoff), Flyvesand ved Hammeren (Bg.).

— — var. dunensis Reyn. Gudhjem, Rønne, Klausemølle (J. Lge), Ø. Sejersgaardsskoven (Hoff), Hammershus, Strandmarken (Bg.).

423 Centaurea Jacea L. M. alm., ofte med hvide Kroner.

— — var. lacera Koch. Mellem Blykobbeaa og Tassevejen (J. Lge, Hoff), flere St. mell. Hasle og Olsker (Hjorth), hyppigt nordlands.

— — var. laciniata (M. P. Lange). Risbobjerg og fl. St.

424 — Scabiosa L. M. alm.

425 — Cyanus L. (Bornh. Daurstol). M. alm.

(— solstitialis Lam.). I Kløver ved Tornegaard i Pouls.

(Rudbeckia fulgida Ait.). Løkken ved Rønne østre Byled (Hjorth).

426 Serratula tinctoria L. (Bornh. Æingjaschær). Alm.

427 Lappa tomentosa Lam. Hist og her.

— — var. denudata Lge. Bobbeaa, Brunsgd.

428 — minor (Schk.) D. C. Alm.

429 — intermedia Lge. (L. nemorosa Lej.). Hist og her i Skove.

430 — major (Schk.) Gärtn. Hist og her.

431 Onopordon Acánthium L. Nexø, Arnager og flere St. (J. Lge), Svaneke, Aarsdale (Holm), Rønne, Boderne (Bg.), Bodsgd., Hasle, Balke, Risbobjerg, Slusgd., Kannikegd. i Bod. og fl. St.

432 Silybum marianum Gärtn. Dyrkes i Haver og findes som vildtvoxende paa Kristiansø.

433 Carduus crispus L. Rønne Havn (Hoff), Rønne Vang (Hjorth).

434 — acanthoides L. M. alm.

— — var. ochroleuca. Bornholm (Hoff).

435 Cirsium lanceolatum Scop. M. alm.

436 — palustre Scop. I fugtige Enge alm.

437 — oleraceum Scop. Bornholm (Liebm., Alfr. Falck).?

438 acaule All. Alm.

— — var. caulescens. Bobbeaa (Th. J.). Ikke sjælden.

439 arvense Scop. M. alm., med hvide Kroner hist og her.

Cirsium arvense var. horrida W. & Gr. Langeby.
— — var. mitis Koch. Ikke sjælden.
— — var. integrifolia W. & Gr. Kjøllergaard i Bod.
440 Carlina vulgaris L. Alm.
441 Echinops sphærocephalus L. Bornholm (Horn.).
442 Calendula officinalis L. Kristiansø, Ryddepladse ved Nexø, Stranden ved Rønne.
443 Bidens tripartita L. c. varr. Alm.
— — var. minor. Ikke sjælden.
444 — cernua L. T. alm.
— — var. radiata. Kleven (Th. J.), Kulerne ved Rønne (Hjorth), N. fra Rønne (Zahrtm.), Ølene og hyppig paa Sydostkanten.
445 Eupatorium cannabinum L. Alm.
446 Petasites officinalis Moench. Bornholm (Alfr. Falck).
447 — spurius Rchb. Arnager (Horn.), Sose til Pythuset (Lotze), Hasle (Sch.), i Grus ved Svaneke (Holm), Møllerdalen (Hjorth), Øleaa (Bg.); hist og her ved Stranden udenfor Granitpartiet.
448 Tussilago Farfara L. (Bornh. Lungebla'). Alm.
449 Tanacetum vulgare L. T, alm. mod N. og V.
— — var. crispa L. Forvildet ved Gudhjem, Kristiansø (Bg.).
450 Artemisia Absinthium L. M. alm.
451 — maritima L. Kristiansø (Bg.). Indplantet.
452 — campestris L. Alm.
— — var. sericea Fr. Hyppig i Sandstrækningerne.
453 — vulgaris L. Alm.
454 Antennnaria dioeca Gärtn. Alm.
— — var. hyperborea D. C. Rønne (Rostr.), Almindingen (Bg.). Ikke sjælden.
A. margaritacea (L.). Dyrkes alm. i Haver og derfra ofte forvildet, Pl. i Flyvesand v. Dueodden (Bg.).
455 Gnaphalium arenarium L. T. alm paa Sandmarker.
456 — luteo-album L. Vejgrøfter mell. Pythuset og Stampen (J. Lge), Kulerne, Store Torv, Buskegd, N. for Rønne (Hjorth), Strandmarken S. for Nexø (Bg.), Færskesø (L. Ibs.), Balke, Snogebæk, Sømarkshuse mange St., Eskildssø i Mængde.
457 — uliginosum L. Alm. paa fugtig Grund.
458 — nudum Hoffm. Nexø Mose (B. F.), Bod. Mose, Hunsemyre.
459 — silvaticum L. Alm.
460 Filago minima Fr. M. alm. paa Sandmarker.
461 — montana L. Pilegaard i Ped., ved Svaneke. (Test. Joh. Lge).
— — var. arvensis L. T. alm.

462 Filago germanica L. Alm.
463 — apiculata Smith. Hist og her: Hammershus, Gudhjem, (J. Lge), Fævagten (Hjorth), paa Sydvestkanten fl. St. (Bg.), Buskegd. ved Rønne, Svaneke Mølle, Nørremark og fl. St. Ikke alm.
464 Aster Tripolium L. Hist og her ved Stranden.
465 Erigeron acris L. T. alm.
466 Solidago Virga aurea L. T. alm.
467 Inula Conyza D. C. Hist og her mell. Vang og Hammershus, Krat N. fra Vang (Krok), mell. Askebæk og St. Johns Kapel (P. Nielsen), mell. Vang og Hammershus (B. F.).
468 — pulicaria L. T. alm.
469 — dysenterica L. Mell. Hellig Peder og Hasle (Zahrtm.), Stangerenden og Risebæk (Bg.), Hasle, Lilleaa, Søbæk.
470 — Britanica L. Bornholm (Fl. D.).
471 — salicina L. (Bornh.: »Værhaner«). Alm. paa Enge, ved Veje.
472 — Helenium L. Hyppig forvildet fra Dyrkning i ældre Tider.
473 Bellis perennis L. M. alm.
474 Achillea Ptarmica L. Hist og her paa Vestkanten.
475 — Millefolium L. Alm.
— — var. lanata Koch. Kristiansø og fl. St.
— — var. rosea. Ikke sjælden.
476 Anthemis Cotula L. Frydenlund (Hoff), Vestermaria (Bg.). Ikke sjælden paa Sydostkanten.
— — var. disciflora Lge. Bod. (Hjorth). Bod. og Nexø Mose.
477 — arvensis L. (Bornh. Agerlogg). Alm.
478 — tinctoria L. Hyppig i Kløvermarker.
479 Matricaria inodora L. Alm.
— — var. salina Wallr. Paa Sandstranden og i Klippe-rifter ved Havet alm.
— — var. borealis Hartm. Ikke sjælden N. paa i Klipperifter ved Havet, f. Ex. Hammershus (Th. J.), Kristiansø (Bg.), Sct Johns Kapel og Vang (Hoff).
480 — Chamomilla L. (Bornh. Kommiansblomma). Hist og her i Nærheden af beboede Steder.
(— discoidea Dec.). Ballastplads ved Nexø (Spångberg).
481 Chrysanthemum segetum L. (Bornh. Lousurt). Hyppig i Vaarsæden, men ikke længere i nogen Mængde.
482 — Leucanthemum L. (Bornh. Æingjalogg) Alm.
483 — Parthenium Pers. (Bornh. Mattan). Hyppig i Nærheden af beboede Steder.
484 Cineraria palustris L. Nexø Mose (L. Ibs.), Balke, Mælaa, Dueodde, Fr Stenbrud, Ikke hyppig.

485 Senecio vulgaris L. (Bornh. Stolt Henrik). M. alm.
— — var. radiata Koch. Sandstrand ved Balke.
486 — silvaticus L. T. alm. ved Kysterne. Inde i Landet hist og her.
487 — viscosus L. Hasle Skandse (Sch.), Kristiansø (Bg.), Gudhjem, mellem Allinge og Sandvig, S. fra Kaas, Nexø Havn, Dueodden.
488 — vernalis Waldst. & Kit. Hist og her i Kløvermarker.
— — var. brachyglossa ved Splitsgaard (Bg.).
489 — erucæfolius L. Østerlarsker (J. Lge). Forgjæves eftersøgt i de senere Aar.
490 — Jacobæa L. Alm.

Campanulaceæ.

491 Jasione montana L. Alm.
— — var. littoralis Fr. Alm. i Sandstrækninger.
492 Campanula percicæfolia L. T. hyppig.
— — var. calycida Lge. Risenholm (Hjorth), Lehnsgd. (Liebm.).
493 rotundifolia L. Alm.
— — var. parviflora Lge. Randkleven (B. F.), Sandjord ved Blykobbeaaen (Bg.), Hammershus (Zahrtm.), Aarsdale og fl. St.
494 — latifolia L. Allinge (J. Lge), Store Fos (Krok), Stevelen i Rø (Bg.), Skov ved Røkirke (Grønl.), Duebjerg, Helligdommen, Hammersholm. Ikke bemærket paa Sydostkanten.
495 — Trachelium L. M. alm.
496 — rapunculoides L. Dyrkes hyppig i Haver og er t. Ex. paa Kristiansø et besværligt Ukrud. Findes i Nexø Vang.

Rubiaceæ.

497 Sherardia arvensis L. Alm.
498 Asperula odorata L. (Bornh. Mossika). Ringborgen (L. Ibs.), Sandflugten N. fra Rønne (Hjorth), Almindingen (Hoff), Skov ved Habbedam og Blaakildebæk ved Landevejen. (Rubia tinctorum L.). Stod indtil for faa Aar siden som vildtvoxende ved Fr. Stenbrud, hvor den tidligere har været dyrket.
499 Galium boreale L. M. alm.
— — var. latifolia Lge. Hist og her.
500 — Mollugo L. Kristiansø (Bg.). 1 Expl. af Hovedarten har jeg fra Kongens Have paa Kristiansø, taget i 1873, vistnok hidført i Jord med Buskvæxter fra Sjælland.
— — var. ochroleuca H. N. Et Gjærde ved Ormebæk (Hjorth).

501 Galium Wirtgeni F. Schultz. Mell. Hvidtjørnsbuske ved Pythuset (Th. Jensen), hvor jeg dog ikke har bemærket den.

502 — verum L. M. alm.

— — var. effusa. Galgebakken ved Rønne (Hjorth), Almindingen, Pythuset (Th. J.), Hasle, Poulsker (Bg.). Næppe sjælden.

— — var. altissima Lec. & Lam. Fævogten (Bg.).

— — var. littoralis Breb. Ikke sjælden i Sandflugtsstrækninger.

503 — saxatile L. Bornholm (Liebm.).

504 — palustre L. Alm.

— — var. latifolia Lge. Byaaens udtørrede Basin ved Rønne (Ham.).

— — var. med nedliggende Stængler ved Hellig Peder (B. F.).

505 — elongatum Presl. Hist og her, især langs Kysterne.

506 — uliginosum L. T. alm.

507 — Aparine L. Alm.

Caprifoliaceæ.

508 Sambucus nigra L. Alm.

— — var. laciniata Mill. Kun bemærket i Haver.

509 — racemosa L. Rømersdal (J. Lge), Echodalen (Sch.), Almindingen hist og her.

(— Ebulus L.). Ved Rønne og Aakirkeby.

510 Viburnum Opulus L. (Bornh. Kvalkentræ). T. alm.

511 Lonicera Periclymenum L. (Bornholm Kopattarankla). Alm.

— — var. quercifolia. Ved Hasle (Kaufmann). Ikke sjælden.

512 — Xylosteum L. Alm. i Granitpartiet; mangler paa Sydostkanten.

Oleineæ.

513 Ligustrum vulgare L. Plantet og fl. St. forvildet (J. Lge), i Hegn omkring Haver fl. St.

514 Syringa vulgaris L. (Bornh. Serinatræ). Forvildet i Frydenlund (Ham.). Hyppig i Havehegn.

515 Fraxinus excelsior L. Alm. især paa Østkysten.

Apocyneæ.

516 Vinca minor L. Forvildet i og omkring Kirkegaarde.

— — var. alba. Ved Svaneke Kirkegaard.

(— major L.). Ligesom foregaaende, men mindre hyppig.

Asclepiadeæ.

517 Vincetoxicum officinale Moench. Almindelig i Granitpartiet.

Gentianeæ.

518 Gentiana Amarella L. Hist og her. Teglkaas i Ruts. (Hoff), Klemensker (Bg.), Kjøllergaardsmose i Bod. (Pastor Jakobsen), Hellig Peder, Risbobjerg, Hunsemyre, Vang og fl. St.

519 — campestris L. T. alm.

520 Erythræa pulchella Fr. T. alm. langs Kysten. Alm. paa Kristiansø.

521 — Centaurium Pers. T. alm.

522 — linarifolia Pers. T. alm. paa Syltenge i Klitpartiet.

— — var. minor (Hartm.). Kristiansø.

523 Menyanthes trifoliata L. Alm.

Labiatæ.

524 Lycopus europæus L. Alm.

525 Mentha rotundifolia L. Ved Ormebækkens Udløb S. fra Rønne (Stbg.). I Klinteby Nørreskov.

526 — silvestris L. V. fra Bækkegd. i Pouls. ved en Brønd, en Skov i Sose ved et Bækløb.

527 — viridis L. (Bornh. Statat). Alm. dyrket i Haver og herfra forvildet ud i Marken.

528 — aquatica L. (Bornh. Bækstatat). Alm.

529 — arvensis L. Alm.

(Elsholtzia cristata Willd.). Duegaard i Pouls., Kristiansø.

530 Origanum vulgare L. (Bornh. Mejran). Hist og her paa Nordkanten, sjælden paa Sydkanten.

531 Thymus Serpyllum L. (Bornh. Islandsk The). M. alm.

532 Acinos thymoides Moench. Hammershus (J. Lge), Havskrænten mell. Rønne og Arnager (Hoff), en Bakke S. fra Nordlyst ved Rønne.

533 Clinopodium vulgare L. Alm.

534 Brunella vulgaris Moench. Alm.

— — var. fl. alb. fl. St.

535 Scutellaria galericulata L. T. alm.

— — var. decipiens Bolle. Stranden ved Nexø mellem opkastet Smaasten (Bg.), fl. St. paa Kysten paa lignende St. Svarer ikke ganske til Beskrivelsen i Bot. Tidsskr. 2 B. Pag. 53.

536 Glechoma hederaceum L. Alm.

537 Marrubium vulgare L. (Bornh. Moerurt). Alm.

538 Ballota ruderalis Swartz. Alm.
— — var. urticæfolia. Sandflugten ved Rønne (Bg.). Flere Steder.
539 Stachys silvatica L. Alm.
— — monstr. viridiflora. Hullegaard i Pouls.
540 — palustris L. Alm.
541 — arvensis L. Alm.
542 — annua L. Tassen ved Hasle (Liebm.), mell. Sæden ved Brogaard og Risegaard i Klemensker (Ham.), Hammershus (Zahrtm.), Baggaard i Nyker (Hoff).
543 Galeopsis Ladanum L. Alm.
544 — Tetrahit L. Alm.
— — var. hispida Rostr. Kannikegaard i Bod.
545 — bifida Boenn. Synes at være sjælden.
546 — versicolor Curt. Alm.
547 Lamium album L. (Dönæilja). Af mig kun bemærket ved Rønne, Hasle, Hammershus.
548 — purpureum L. M. alm. Med hvide Blomster fl. St.
549 — incisum Willd. Alm.
550 — intermedium Fr. Fævagten ved Rønne (Zahrtm.), Nexø Vang. Er maaske ikke sjælden.
551 — amplexicaule L. T. alm.
— — var. clandestina Rchb. Hist og her.
552 Galeobdolon luteum Huds. Tem. alm. i Granitpartiets Skove.
553 Leonurus Cardiaca L. Hist og her
554 Teucrium Scordium L. Bornholm (Raben), ved Ølene i et udtørret Vandhul. (Holm).
555 Ajuga reptans L. Bornholm (J. Lge), Ringborgen i Ped., hvorfra den nu er forsvunden.
556 — pyramidalis L. T. alm. paa solaabne, høje Steder, i Krat paa Stenbund.

Verbenaceæ.

557 Verbena officinalis L. Rønne (Hjorth), Svaneke (Holm), Sandvig, Boesgaard i Ped. (Bg.), Kobbeaa (B. F.), Allinge (Dr. Danchell), Teign, Nexø, Døvre.

Asperifoliæ.

558 Asperugo procumbens L. Alm. omkring Byerne.
559 Echinospermum Lappula Lehm. Ved Nexø (Rafn), Rønne (Horn.), Hammershus (Rostr.), Gudhjem.
560 Cynoglossum officinale L. Hist og her.
561 Omphalodes verna Moench. Forvildet ved Kirkegaarde, ved Kannikebæk i Bod.

562 Symphytum officinale L. (Bornh. Kongsolidarod). Forvildet i Haver fra Dyrkning i ældre Tider.

563 Borrago officinalis L. Rønne N. fra Havnen (Hjorth), Ukrud i Haven ved Krusegaard i Bod, (Zahrtm.).

564 Anchusa arvensis M. B. Alm.

565 — officinalis L. Alm.

566 Myosotis versicolor Pers. Alm.

567 — stricta Link. T. alm.

568 — collina Hoffm. M. alm.

569 — arvensis Roth. Alm.

570 — silvatica Hoffm. Tem. alm. Hist og her med hvide Blomster og ligner da fuldstændig en Haveplante, som kaldes i Katalogerne M. silvatica v. alpestris.

571 — lingulata Schultz. Hist og her.

— var. radicans Lge. Kjøllergaardsengen i Bod.

572 — palustris With. Alm.

— — var. genuina Rich. Ex. Hullegaard i Pouls.

— — var. laxiflora. Ex. Ped. Præstegaard.

— — var. strigulosa. Ex. Kjøllergaardsmose.

573 Lithospermum officinale L. T. alm.

574 — arvense L. Alm.

575 Pulmonaria officinalis L. Alm.

576 Echium vulgare L. (Bornh. Kattarumpa). M. alm.; med røde og hvide Kroner hist og her.

Convolvulaceæ.

577 Convolvulus arvensis L. (Jomfrusarkj). M. alm.

578 — sepium L. Strandklipper ved Bølshavn (Holm), Askebæk i Ruts. (B. F.), Brogaard i Aaker (Hjorth), Byaaen ved Rønne (Bg.), Sct. Johns Kapel, Øleaa, Grødbyaa.

Cuscutinæ.

579 Cuscuta Epilinum Whe. (Bornh. Skorbinja). Alm. i Hør.

580 — europæa L. Nylars Skole (Bg.). Nu forsvunden.

581 — Trifolii Bab. Hyppig paa Kløver og fl. Arter.

Solaneæ.

582 Lycium vulgare Dun. Forvildet ved beboede Steder og hyppig i Hegn omkring Haver.

583 Solanum tuberosum L. Dyrkes alm. og er ofte forvildet.

584 — nigrum L. Alm. Ukrud i Haver.

585 — humile Bernh. Rønne (H. M.), Terkels Mølle (Zahrtm.), N. fra Rønne Havn (Hjorth), Nexø, Balke, Slamre og fl. St.

586 Solanum villosum Lam. Bod. s. Sk., Kannikegaard, Sladdermark og fl. St.

587 — miniatum Bernh. Aarsdale (Hjorth), S. fra Rønne, Hasle Kulværk (Zahrtm.), Svaneke (H. M.), Nexø Sydskandse, Fr. Stenbrud.

588 — Dulcamara L. Alm.

— — var. marina Bab. Sandet Strandbred mellem Gudhjem og Svaneke (B. F.), Stevelen og flere Steder paa Østkysten.

589 — Physalis Alkekengi L. Forvildet ved Smedehaven i Bod. og ved Snogebæk.

(Nicotiana rustica L.). Forvildet ved Maggaard i Ped. og Paradisgaard i Ibs.

590 Nicandra physaloides Gärtn. Forvildet flere Steder i Gaarde i Rønne, Porcelænsgaard i Knudsker (Hjorth), langs Stranden ved Rønne s. Baadehavn (Bg.), paa Sydostkanten hyppig i Haver og ofte herfra forvildet, ved Snogebæk paa en Mark.

591 Datura Stramonium L. N. fra Rønne (Horn.), Strandbred ved Galgeløkken (Bg.).

592 Hyoscyamus niger L. Alm.

— — var. agrestis Fr. Udfor Klemenskirke, Gudhjem (Zahrtm.), Stranden lidt N. for Bobbeaaens Udløb (Hoff), Nexø og fl. St.

Scrophulariaceæ.

593 Verbascum Thapsus L. Hyppig i Granitpartiet.

594 — nigrum L. T. alm. paa Sydostkanten.

— — var. thyrsoidea Host. Ved Rabækkegaard (Bg.).

(— Thapso-nigrum Schiede.). Ved Kanegaard (Hjorth).

595 Scrophularia nodosa L. Alm.

596 Limosella aquatica L. Hist og her. Udtørrede Søer i Almindingen (Lange), Ringedalen ved Vang (Hoff), Helvedesbakkerne, Slusgaard i Ped. (Bg.), paa Sydostkanten ikke sjælden.

— — var. minor. Ved Færskesø ved Nexø.

597 Veronica hederæfolia L. M. alm.

— — var. umbrosa Mort. Hyppig i Skove.

598 — persica Poir. Bag Jernstøberiet i Rønne (Hoff).

599 — polita Fr. Rønne (Hoff).

600 — opaca Fr. Rabækkegaard (Hoff), Haver i Rønne (Bg.), Havrestub ved Nexø og Stensby og i flere Haver.

601 — agrestis L. c. v. M. alm.

602 — triphyllos L. Rønne (Sch.), Marker ved Rønne (Hjorth), Rønne Vang ved Byaaen (Hoff), Kleven (Bg.), Curdtslund.

603 Veronica verna L. Rønne (J. Lge), Kannikegaard i Knudsker (Hoff), Vang (Krok), Risebæk ved Stranden og Klinten i Ibs.

604 — arvensis L. Alm.

605 — serpyllifolia. Alm.

606 — spicata L Hist og her i Granitterrainet. S fra Aakirkeby (J. Lge), Klemensker, Hammeren (Hjorth), Gudhjem, Kleven, Sct. Johns Kapel (Bg.), Hammershus, S. fra Allinge, Ringedalen og udenfor Granitpartiet kun ved Langemyre i Ped.

— — var. albiflora ved Hammershus paa Sydskrænten.

— — var. foliis ternatis. Klipper ved Gudhjem (Th. J.).

— — var. integrifolia. Gudhjem (J. Lge).

(— Tencrium var. latifolia L.). Alm. i Haver og ofte forvildet, endog med hvide Blomster.

607 — officinalis L. T. alm.

608 — Chamædrys L. Alm.

609 — montana L. Almindingen (Horn.), Echodalen og fl. St. (Sch.), ved Borresø i Almindingen.

610 — scutellata L. Tem. alm., især i Højlyngen i smaa om Sommeren udtørrede Vandhuller.

— — var. villosa Schum. Ikke sjælden mellem Hovedarten.

611 — Anagallis L. T. alm. især paa Sydostkanten.

— — var. bracteata Lge. Kannikegaards Elleskov i Bod.

612 — Beccabunga L. (Lemmika). Alm.

613 Digitalis purpurea L. Dyrkes hyppig som en Prydplante i Haver og findes forvildet ved Nexø.

614 Antirrhinum Orontium L. T, alm.

615 Linaria vulgaris Mill. Alm.

(— minor Desf.). Ukrud i Smedehaven i Bod.

616 — Elatine Mill. Alm. paa Sydostkanten, men ikke saa hyppig paa det øvrige Land.

617 Melampyrum cristatum L. Hyppig, især nordlands.

618 — arvense L, St. Johns Kapel (Tux.), Krat m. Askebæk og St. Johns Kapel (Hoff), Frydenlund N. fra Rønne, Svartingedalen.

619 — pratense L. Alm.

620 — silvaticum L. Hist og her. Ved Almegaard (Rostr.), Rønne, Knudsker, Ped. (Hjorth), Gudhjem, Rømersdal, Vallensgaardsmose (Bg.), Bjørnegaardsskoven i Klemensker, Vestermaria (Hoff), Ringeborgen i Ped. (L. Ibs.), ved Luisenlund, Olebæk, Habbedam og mellem Myregaard og Hyldegaard i Olsker.

621 Pedicularis palustris L. T, alm., især i Højlyngen ved Almindingen.

622 Pedicularis silvatica L. T. alm.
623 Rhinanthus major Ehrh. Alm.
— — var. aptera Fr. Rø (J. Lge), Hestelykken i Bod. og fl. St.
624 — minor Ehrh. Hist og her, især i Højlyngen.
625 Odontites rubra Pers, Alm.
626 Euphrasia officinalis L. Alm.
627 — parviflora Fr. Er næppe sjælden.
628 — gracilis Fr. T. alm. i Højlyngen.

Orobancheæ.

629 Lathræa Squamaria L. Tem. alm. i Skove.

Lentibulariæ.

630 Utricularia vulgaris L. Hist og her.
631 — neglecta Lehm. Aaremyre (Hjorth), Vallensgaardsmose (J. Lge), Melmose i Almindingen (Bg.), Faarebro i Bod., Myregaard Mose i Ped., Grønnevad, fl. St. nordlands.
632 — intermedia Hayne. Vallensgaardsmose (J. Lge).
633 — minor L. Vallensgaardsmose (J. Lge), Grønnevad i Højlyngen, Bastamose m. Carex paludosa.
634 Pinguicula vulgaris L. Alm.

Primulaceæ.

635 Glaux maritima L. Hyppig langs Kysten.
636 Trientalis europæa L. Bornholm (Horn.), Almindingen (J. Lge), Klokkerapilten i Højlyngen (L. Ibs.), Pykkekullekjær.
637 Centunculus minimus L. Ikke sjælden langs Kysten.
— — var. simplex Horn. Bobbeaaens Udløb, Balkestrand.
638 Anagallis arvensis L. M. alm.
639 — coerulea Schreb. Mark ved Hasle (Grønvall). Efter Baagøes Angivelse).
640 Lysimachia thyrsiflora L. Hunsemyre ved Snogebæk (Holm), Kleven (Hjorth), Øleaa ved Billegrav og Vallensgaardsmose (Bg.), Baunegaard i Ped., Dammebæk, Hullegaard og Holzmyre i Pouls., Mælaa, Blykobbeaaens Udløb, Murdammen, Spellingmose, Bækkegaard i Klemens.
641 — vulgaris L. Alm.
642 — nummularia L. Alm.
643 — nemorum L. Svaniko (Fl. D.), Hammershus og Rø (Th. J.), Kajehal og Kleven (Zahrtm.), Helvedesbakker, Østerlarsker, Kodalen og Gamleborg (Bg.), Skovsholm i Ibs, Habbedam.

644 Primula farinosa L. (Æingjaskjarna). Alm. paa Enge.

645 — officinalis Jacq. (Kjælijantænner). Alm.

— — var. rubriflora. Grynebakken ved Svanike (Holm), Rabækkegaard i Knudsker (Bg.), Vasaa nær en Have.

(— Tommasinii Gren. & Godr.; P. unicolor Nolt.). Vasaa og Kjøllergaardsskov. Er en storblomstret Form af foregaaende.

646 — variabilis Goupil. Fra Klemensker nordom og ned ad Østkysten til Ponlsker i tiltagende Mængde.

647 — grandiflora Lam. Fra Dynddalen til Poulsker t. alm. i Skovene.

— — var. caulescens. Sonneskov og Slamreskov i Bod.

648 Hottonia palustris L. T. alm.

649 Samolus Valerandi L. Kristiansø (Tut.), Hammeren (Sch.), Teglkaas i Ruts. (Hoff), Strandklipper ved Svaneke (Holm), mell. Rønne og Pythuset (Bg.), Fr. Stenbrud, Nexø.

Ericineæ.

650 Vaccinium Myrtillus L. (Byljenbær). Alm.

651 — uliginosum L. Bornholm (J. Lge), Almindingen (Bg.), Græsøen i Almindingen (Hjorth).

652 — Vitis idæa L. Bornholm (J. Lge), Rø Præstegaard ifølge en Angivelse i Fl. D., Pykkekullekjær, ved Aarsballeveien.

653 — Oxycoccos L. Bornholm (Horn., Bg.).

654 Calluna vulgaris Salisb. Meget almindelig i Højlyngen og Strandmarken.

655 Erica Tetralix L. Ved »Sorthat« N. fra Rønne, Hammershus (Hjorth), Slotslyngen (Bg.), hist og her i Lyngmarken fra Snogebæk til Øleaa, ofte i Selskab med Pors.

Umbelliferæ.

656 Hydrocotyle vulgaris L. Alm.

657 Sanicula europæa L. M. alm.

(Astrantia major L.) Alm. i Haver og ofte forv. derfra.

658 Eryngium maritimum L. Paa sandige Strandbredder fra Boderne langs Vestkysten til Sct. Johns Kapel (Bg.), Dynddalen og Helligdomsgaard ved Stranden (B. F.), Hammershus og Hammeren fl. St. ved Stranden; fra Boderne til Snogebæk hist og her ved Stranden, dog kun i faa Explr.

659 Cicuta virosa L. I Klitpartiet fra Snogebæk til Sandegd. i Aaker hist og her i Vandløb og Vandhuller.

680 Sium latifolium L. (Vandpastinakka). T. alm. i de større Vandløb.

661 — angustifolium L. Alm. ved de mindre Vandløb.

662 **Apium graveolens** L. T. alm. omkring Byerne.
(Petroselinum sativum Hoffm.). (Pærsla). Ved Byerne.
663 **Helosciadium inundatum** Koch. Alm. i Højlyngen i Kjær; iøvrigt hist og her.
— — var. **fluitans** Fr. Ved Rønne (Hjorth).
664 **Ægopodium Podagraria** L. Alm. i Haver og paa Kirkegaarde; sjælden langt fra beboede Steder.
665 **Carum Carvi** L. (Kommian). Dyrkes ofte som Handelsplante. Alm. paa Enge og ved Veje.
666 **Pimpinella Saxifraga** L. c. v. Alm.
667 **Falcaria Rivini** Host. En sumpet Eng m. Sium latifolium ved Indgangen til Almindingen fra Vallensgaardsmose (Bg.), i stor Mængdo i Grøfter og mell. Sæden paa Markerne omkring Kjæmpemøllen, Gadegaard og Bedegaard i Pouls.
668 **Bupleurum tenuissimum** L. Hist og her. Kulerne ved Rønne (Ham.), Allinge (Hjorth), Nexø ved Havnen (Th. J.), Nexø (Liebm.), Balkestrand, Svaneke, Limensgade, Risbobjerg i ca. 170′ Højde.
669 **Oenanthe fistulosa** L. Alm.
670 **Æthusa Cynapium** L. (Vijl Pærsla). T. alm.
(Foeniculum officinale All.). Forvildet ved Hasle.
671 **Levisticum officinale** Koch. Blykobbegd. (Liebm., Sch.), Allinge (Hjorth), Kaas, ved Ibs Kirke.
672 **Selinum Carvifolia** L. Bornholm (Bg.).
673 **Angelica silvestris** L. Alm.
674 **Archangelica littoralis** Fr. Helligdommen i Rø (Horn.), Bornholm (J. Lge), Grødbyaaens Udløb (Bg.).
675 **Peucedanum palustre** Moench. T. alm.
676 — **Oreoselinum**. Almegaardshøjen ved Rønne (Sch.), Almindingen (Th. J.), Kleven (Fedders.), Splitsgaard (H. M.), Klemenskirke, Mæby og fl. St. (Bg.), Duebjerggaard og Vejen til Dyndsgaard i Klemensker og fl. St.
677 **Imperatoria Ostruthium** L. Bornholm (Kyll.), Bornholm i Bønderhaver (Sch.), Bodilsker i Haver som Ukrud, ved Svaneke.
678 **Anethum graveolens** L. Dyrkes i Haver og findes hyppig som vildtvoxende omkring i Byerne.
679 **Pastinaca sativa** L. Alm. vildtvoxende.
680 **Heracleum Sphondylium** L. T. alm.
— — var. **elegans** Koch. Helligdommen i Rø (Rostrup), Hammershus (Bg.), Øleaa ved Billehøje.
681 — **sibiricum** L. Alm.
682 **Daucus Carota** L. M. alm.
683 **Torilis Anthriscus** Gmel. Alm.
684 **Anthriscus vulgaris** Pers. Hyppig, især omkring Byer.
685 — **Cerefolium** Hoffm. (Kjørrijl). Ikke sjælden omkring Byerne.

686 Anthriscus silvestris Hoffm. (Huinnjakjæis). Alm.

687 Chærophyllum temulum L. T. alm.

688 Myrrhis odorata Scop. (Spansk Kjørrijl). Vejen mellem Ellet og Rønne (Hjorth). Forvildet i Haver i Bod.

689 Conium maculatum L. Bornholm (Liebm.), Kristiansø (Bg.).

690 Coriandrum sativum L. (Klanner). Allinge ved Stranden mod S.

Araliaceæ.

691 Hedera Helix L. (Vintergrønt). Alm.

692 Adoxa moschatellina L. T. alm.

Corneæ.

693 Cornus suecica L. Almindingen (Horn.).

694 — sanguinea L. (Haardenbom). Alm.

Crassulaceæ.

695 Sedum album L. Klipper ved Gudhjem (Horn). Stenbrud i Langeby og ved Bobbeaa.

696 — acre L. M. alm.

697 — rupestre L. Ikke sjælden forvildet ved Haver og Kirkegaarde.

— — var. viridis Koch. Ved Hasle.

698 — Telephium L. Alm. især i Granitpartiet.

699 — purpureum Link. Forvildet fra Haver. En Grøft i Nexø Vang.

700 Sempervivum tectorum L. Aarsdale paa Klipper, hist og her paa Straatage eller Stengjærder, hvor den er plantet.

Saxifragaceæ.

701 Saxifraga granulata L. M. alm.

702 — tridactylites L. Hammershus (J. Lge), N. fra Allinge (Dr. Danchell), t. alm. (Bg.), Curdtslund, Galløkken ved Rønne, Klinten i Vestermarie.

703 Chrysosplenium alternifolium L. Hist og her ved Aaløbene paa Østkysten.

Ribesiaceæ.

704 Ribes Grossularia L. Ikke sjælden i Skove.

705 — nigrum L. Skov ved 5 Vg. i Pouls.

706 — rubrum L. Ikke sjælden i Skovene.

707 Ribes Schlechtendalii Lge. var purpurascens. Sumpige Steder ved Kannikegaard i Bod.
708 — alpinum L. (Korenner). Almindingen (Horn.), Blykobbeaa (Bg.), fra en Skov i Olsker er den for 50 Aar siden indplantet i en Have i Bod.

Ranunculaceæ.

709 Thalictrum flavum L. T. alm.
710 — simplex L. Hist og her. Olsker, Bod. (Sch.), Aakirkeby (Liebm.), Kjæreby, Fynegaard, Nyker (Hjorth , Stubbegaard, Eng ved Ibs Kirke, Nexø (Bg.), Almegaard ved Rønne (H. M.), Hullegaard i Pouls, Paradisgaard, Gryet og flere Steder.
711 Anemone Hepatica L. Alm.
— — albiflora. Lidt V. fra Risebækkens Udløb i Aaker.
712 — nemorosa L. M. alm.
713 — apennina L. var. pallida J. Lge. Ved Vasaaen N. fra Svaneke ved Landevejen (Holm), Kjøllergaardsskoven i Rø ved Klippestien (Bergst.), Maglegaardsskov og Stamperegaardsskov og flere Skove i Østermarie (Sandemand Westh).
714 — ranunculoides L. T. alm. i Granitpartiet.
715 Myosurus minimus L. T. alm.
716 Ficaria ranunculoides Roth. (Smørurt). M. alm.
717 Ranunculus Lingua L. Leuka Fiskeleje N. fra Rønne (J. Lge), Aaen ved Bakkegaard i Ruts., Bastamose mod V., Blykobbeaaens Udløb, Mose V. fra Bækkegaard i Klemensker.
718 — Flammula L. (Vandpøvver). M. alm.
— — var. radicans Nolte. Ikke sjælden.
719 — reptans L. Bornholm (Liebm.).
720 — auricomus L. Alm.
721 — acer L. Alm.
722 — lanuginosus L. Bornholm (Rafn).
723 — repens L. Alm.
724 — bulbosus L. Alm.
725 — Philonotis Ehrh. T. alm., dog mindre hyppig m. SO.
— — var parvula L. Rønne (Bg.).
726 — arvensis L. Alm. Ukrud i Vintersæden.
727 Batrachium sceleratum Th. Tr. Alm.
728 — heterophyllum Fr. Alm.
729 — confusum Gren. &. Godr. (R. Petiveri Koch v. minor,). Porcelænsgaarden (J. Lge), Pilehuset i Ruts. og Sumpene ved Rønne (Hoff), Ormebækken (Hjorth , Strandbygaarde, Snogebæk, Listed (Bg.), Fr. Stenbrud, N, fra Nexø, Lerkridtsdam, Aspegaard i Ped., Stubbegaard i Ols. og fl. St.

730 **Batrachium hololeucon** Lloyd. Kristiansø (Didr.).
731 — **trichophyllum** Chaix. Ved Rønne (Sch.), Stangebæk (Bg.), Hammersø (Hoff), Balke, Holzmyre, Frigd, i Pouls. Færskesø.
732 — **circinnatum** (Sibth.) Fr. Rønne, Østerlarsker (Sch.), Hammersø (Bg.), Færskesø, Dyskedammen i Bod.
733 — **Caltha palustris** L. M. alm.
734 — **Trollius europæus** L. Bornholm (Liebm.).
735 **Aquilegia vulgaris** L. Hist og her paa Østkysten, Klipper ved Randkleven (Sch.), Lindeskovsbækkens Udløb (Hoff), Bobbeaaen (P. Niels.), Klippestranden N. og S. fra Ypnestad, Listed m. N.
736 **Delphinium Consolida** L. T. alm.
737 **Actæa spicata** L. Kobbeaa, Dynddalen (Sch.), Almindingen (Ham.), Ringborgen i Ped. (L. Ibs.), Hønselund i Bod. (Pastor Jakobsen), Kannikegaardsskov (Bg.), Bondegaard i Rø, Ringedalen, Habbedam og fl. St.

Berberideæ.

738 **Berberis vulgaris** L. Almindingen (J. Lge), Klipper ved Svaneke, Hegnet om Almindingen ved Aasedammen bestaaer ene af denne Plante.

Papaveraceæ.

739 **Papaver Argemone** L. (Agersølkje). Alm.
740 — **dubium** L. T. alm.
741 — **Rhoeas** L. Mell. Sæden hist og her.
742 — **somnifernm** L. Stranden ved Nexø.
743 **Chelidonium majus** L. T. alm. ved Byerne.
— — var. **crenata**. Ved Allinge.

Fumariaceæ.

744 **Fumaria officinalis** L. Alm.
745 **Corydalis fabacea** Pers. T. alm.
746 — **pumila** Host. Hyppigst paa Østkysten.
— — var. **latiloba** Lge. Ikke sjælden, f. Ex. N. Billeshøj i Ped., Kannikegaard i Bod., fl. St. i Rø, Klipper ved Aarsdale.
747 — **cava** Schweigg. Alm. især paa Østkysten.

Cruciferæ.

748 **Dentaria bulbifera** L. Strandskoven i Rø, Skoven N. fra Ypnestad, Kristianshøj bag ved Pavillonen.

748 Cardamine intermedia (Horn.). Græsholmen ved Kristiansø (Didr., Bg.), Amtmandsstenen i Rø, Kobberaa.

749 — amara L. T. alm.

— — var. hirta er den hyppigste Form.

750 — pratensis L. M. alm.

— — var. dentata Schult. Hist og her.

— — var. parviflora. Hist og her.

— — var. gynocrates (Didr.). Ikke sjælden.

751 Arabis hirsuta Scop. T. alm. især paa Nordlandet.

752 — Thaliana L. Alm.

753 Turritis glabra L. T. alm.

754 Barbarea præcox Fr. Mark ved Sommerlyst ved Rønne (Hjorth), Kannikegaard (Bg.).

755 — vulgaris R. Br. Hist og her i Græsmarker.

— — var. arcuata Rchb. Nexø Vang.

756 Nasturtium Armoracia Fr. Hyppig i Haver og herfra forvildet, ofte i stor Mængde, Ex. Hasle.

757 — amphibium R. Br. Læsaa (Bg.).

758 — silvestre R. Br. T. alm., især paa Sydostkanten.

— — var. rivularis Rchb. Mellem Hovedarten ved Limensgade.

759 — palustre D. C. T. alm.

760 Draba verna L. M. alm.

— — var. majuscula (Jord) Lge. Præstebroen i Bod.

761 — muralis L. Paa Klipperne paa Dynddalens n. Side mell. Søen og Amtmandsstenen (O. G. Petersen).

762 Lunaria rediviva L. »Store Fos« i Rø Sogn (Bg.).

763 Berteroa incana D. C. Hyppig i Kløvermarker; findes som vildtvoxende fl. St.

764 Alyssum calycinum L. Ikke sjælden i Kløvermark. Som vildtvoxende ved Rønne Strand.

765 Cochlearia danica L. Hist og her ved Stranden.

— — var. integrifolia Drej. Ved Nexø.

766 — officinalis L. Hist og her ved Klippekysten.

767 Thlaspi arvense L. (Ager-Pæinsurt). Alm.

768 Teesdalia nudicaulis R. Br. Alm.

769 Cakile maritima Scop. Alm. ved Kysterne.

770 Hesperis matronalis L. (Fiolmateriala). Hist og her. Allinge Strand, Kløvermark i Bod. Landevej i Ibs. og fl. St.

771 Sisymbrium officinale Scop. Hyppig ved Byerne.

(— Irio L.). Fæstningsmure paa Kristiansø (Karoline Rosenberg).

(— Loeselii L.). Kristiansø i Kongens Have ved en Høj. (Bg.).

772 — Sophia L. Alm. ved Byer.

773 Alliaria officinalis Andrz. Hammershus, Stevelen.

774 Erysimum cheiranthoides L. Hist og her mell. Sæden.

775 Camelina foetida Fr. (Dæura). T. alm. i Hørmarker.

776 — macrocarpa Heuff. (C. dentata var. integrifolia Lge). Alm. i Hørmarker.

777 — sativa Rchb. fig. 4292. Bod. søndre Skole i 2det Aars Kløvermark.

778 — dentata Koch. (C. dentata var. pinnatifida Lge). Hørmarker ved Elisegaard og fl. St. i Bod.

779 — silvestris Wallr. Kløvermarker ved Skovgaard i Pouls. og Kannikegaard i Bod.

780 Capsella Bursa pastoris Moench. M. alm.

781 Lepidium sativum L. En Mark ved Fævogten ved Rønne (Bg.).

782 — ruderale L. Ved Byerne alm.

783 — campestre R. Br. T. alm.

784 Neslia paniculata Desv. Alm.

785 Senebiera Coronopus Poir. Alm,

786 Brassica oleracea L. Dyrket og forvildet.

787 — Napus L. Dyrket og forvildet.

788 — campestris L. Rønne Vang (Hjorth), Aaby, Duebjerg og fl. St. Ikke bemærket paa Sydostkanten.

789 — nigra Koch. Dyrkes alm. i Haverne og findes forvildet derfra.

790 Sinapis arvensis L. (Agerkaal . M. alm.

791 — alba L. Dyrkes i Haver og findes forvildet.

792 Raphanus Raphanistrum L. (Knop Agerkaal). M. alm.

793 Crambe maritima L. Tidligere 1 Expl. paa Balkestrand, i 1878 fandtes 1 Expl. ved Stranden ved Salomons Kapel (B. F.). SO fra Kjelseaaens Munding i 1872 og gjenfunden med Frugter i 1882 (Kammerherre E. Vedel).

794 Bunias orientalis L. Ved Stranden i Nærheden af Bobbeaaens Udløb (Gelert).

Resedaceæ.

795 Reseda luteola L. (Topsjæra). Alm.

Nymphæaceæ.

(Nymphæa alba L.). Borresø, hvorfra den nu er forsvunden. Indpl. i Aaremyre af Baagøe.

(Nuphar luteum Sm.). Hammersø, hvorfra den nu er forsvunden. Indpl. ved Krusegaard i Bod. af Pst. Jakobsen.

Cistineæ.

796 Helianthemum vulgare Gärtn. Temmelig almindelig i Granitpartiet.

Pyrolaceæ.

797 Pyrola uniflora L. Frydenlund ved Rønne (Hjorth, Zahrtm.). Aabne Pletter i Elleskov ved Pykkekullekjær i Almindingen.

798 — secunda L. Almindingen (Lotze), Dueodden ved Søen mell. Klitterne (Hjorth), Rønne Plantage (Th. J.), Klitter ved Øleaa (Bg.), Klitter i Bod., Pouls., Ped. hist og her. Almindingen ved Aasedammen.

799 — minor L. Frydenlund ved Rønne (J. Lge), Hammershus, Almindingen (Bg.), i Klitpartiet alm., Nexø Plantage.

800 — media Sw. Almindingen (J. Lge), Rytterknægten og fl. St. (Bg.), Sydsiden af Gamleborg, Kannikegaard i Bod., Bakkegaard i Aaker (Møller).

801 — rotundifolia L. Hasle (Liebm.), Rytterknægten (Sch.), Frydenlund (Bg.), Havelykken, Pykkekullekjær, Morgengave i Bod.

— — var. arenaria Koch. Frydenlund (Bg.).

802 Chimaphila umbellata Nutt. Sandflugtskoven udfor Sandegaard (Hjorth, Nielsen). Den er bemærket flere Steder i denne Skov, baade i Naale- og Birkeskov.

Monotropeæ.

803 Monotropa hirsuta (Horn.). Echodalen i Almindingen (Hjorth), Viskesbakken og fl. St. i Almindingen, Plantage ved Kannikegaard i Bod.

804 — glabra Bernh. Fyrretræplantage mellem Sejersgaard og Blykobbegaard (Hoff).

Droseraceæ.

805 Drosera rotundifolia L. Alm.

806 — longifolia L. Kjøllergaard i Bod., Myregaard i Ped., Sommergaard i Pouls. og V. fra Bakkegaard i Pouls.

— — var. obovata Koch. S. fra Sommergaardsmøllen i Pouls. og Kjøllergaardsmosen i Bod. m. Hovedarten.

807 — intermedia Hayn. Skrokkegaard i Lyngen i Pouls., Salomons Kapel.

808 Parnassia palustris L. T. alm.

Violarieæ.

809 Viola palustris L. Hyppig.

810 — uliginosa Schrad. Vallensgaardsmose i Mængde (Sch.), Echodalen (Hoff), Aaremyre (A. Benzon, Hjorth).

811 — hirta L. T. alm.

812 Viola odorata L. T. alm. i og omkring Haver.
— — var. alba Lge. Rabækkegaard (Bg.), Tornegaard i Bod. og fl. St
813 — silvatica Fr. Alm.
— — var. macrantha Fr. Almindingen (Bg.).
814 — canina L. c. varr. M. alm.
815 — stagnina Kit. (V. stricta Horn). Ikke sjælden paa Sydostkanten. Kjæreby, Vallensgaardsmose (Hjorth).
— — var. humilis Wimm. Blemmelyng (Th. J.), Kjæreby, Vallensgaardsmose (Hjorth, Hoff) og fl. St.
816 — tricolor L. var. vulgaris. Rønne Vang, Gadegaard og Brogaard i Aaker, Skovgaard i Bod. N. fra Klemens Kirke. Er ikke alm.
— — var. hortensis. Nexø Strand og fl. St.
— — var. arenaria Sond. Dueodden (Hjorth). Igjennem hele Klitpartiet hist og her.
— — var. syrtica. Balkestrand.
— — var. arvensis. Alm.

Cucurbitaceæ.

817 Bryonia alba L. Rønne (Bg.), Svanike, Kristiansø mellem Klipper, Nexø, Aarsdale og fl. St.
818 — dioeca Jacq. Krummegade i Hasle (Gelert).

Portulaceæ.

819 Montia rivularis Gmel. Hist og her langs Kysterne og oppe i Landet i Kildevæld ved Elleby, Hullegaard i Pouls. og Kjøllergaardsmose i Bod. og m. fl. St.
820 — minor Gmel. M. alm., især paa Sydoskanten.

Paronychieæ.

821 Scleranthus annuus L. M. alm.
— — var. biennis Fr. Rosendale mell. Rønne og Allinge (Bg.).
822 — perennis L. T. alm.
823 Herniaria glabra L. T. alm.
— — var. subciliata Bab. Arnager.
824 Lepigonum rubrum Fr, T. alm.
825 — neglectum Kindb. Mellem Rønne og Kulerne (H. M.), Stampen (Hjorth), Nexø (Th. J.), Balkestrand.
826 — lejospermum Kindb. c. v. Ikke sjælden ved Strandbredder.
827 — marinum Wahlb. Stranden S. fra Svaneke (Holm).
— — var. fascicularis. Kristiansø (Hoff).

828 Spergula arvensis L. Almindelig vildtvoxende, kun lidet dyrket.

829 — maxima Whe. Alm. i Hørsæd, Balkestrand.

830 — vernalis Willd. Paa Klipperne ved det gamle Fyrtaarn (J. Lge), ved Opgangen fra Hammersø, Rutsker (Hjorth).

Alsinaceæ.

831 Sagiua stricta Fr. Hist og her ved Stranden. Gudhjem og fl. St. (J. Lge), Skrænten i Strandmarken, Hammershus (Bg.), Allinge, Hammeren, Balke, Sorthat og flere Steder.

— — var. maritima Fr. Gudhjem (J. Lge).

832 — ciliata Fr. Gudhjem og Vældensby (J. Lge). Overdrev ved Tornebæk S. fra Gudhjem.

833 — apetala L. Overdrev ved Tornebæk mellem foregaaende.

834 — procumbens L. Alm.

— — var. crassifolia Nolt. S. fra Snogebæk.

835 — nodosa Torr. Alm.

— — var. moniliformis Lge. Sandkysten S. fra Nexø (Bg.), mell. Tagrør ved Mundingen af Munkebæk.

836 Halianthus peploides Fr. Alm. ved Sandkysten.

837 Arenaria serpyllifolia L. Alm.

— — var. condensata L. Ved Rønne (J. Lge).

— — var. glutinosa Koch. Græsholmen ved Kristiansø (Bg.).

838 Moehringia trinervia Clairv. M. alm.

839 Holosteum umbellatum L. Skrænten fra Pythuset til Arnager (Sch.), Skrænten ved Møllerdalen og V. fra Arnager.

840 Stellaria Holostea L. Alm. i Skovene mod N.

841 — crassifolia Ehrh. Ved Rønne (B. F.), Kjæret i Pouls., Færskesøen ved Nexø. Synes at være sjælden.

842 — uliginosa Murr. Hist og her.

843 — palustris Retz. Alm.

844 — graminea L. Alm.

845 — media Vill. (Kalgoræura). M. alm.

— — var. neglecta Koch. Frydenlund (Bg.), Nexø Lystskov og fl. St.

— — var. apetala Lge. Fævogten ved Rønne (Zahrtm.).

846 — nemorum L. Habbedam i Olsker og Skovsholmsaa i Ibsker.

847 Cerastium pumilum Curt. Sandige Marker ved Pythuset og Stampen (J. Lge), Rønne (H. M.), Nexø (Sch.), Kristiansø (Didr.).

848 — semidecandrum L. M. alm.

849 — viscosum L Hist og her.

850 Cerastium strigosum Fr. Lindholmsklipperne (Sch.), Hammershus Fyrtaarn (Hjorth), mellem Allinge og Gudhjem, Randkleven (Tb. J.), Ypnestad, Kobbeaa, Strandskoven i Rø, Dynddalen og fl. St.
851 — vulgatum L. M. alm.
852 — arvense L. N. fra Rønne (J. Lge), Galløkken (Hjorth), Hjortegaard i Ped., Sydostkanten hist og her paa Sandmarker.
(Malachium aquaticum Fr.). Ballastpladsen ved Nexø.

Silenaceæ.

853 Dianthus prolifer L. Bornholm (Fl. d.), Hammershus (Th. J.), Sorthat (Hjorth), Skrænten mellem Pythuset og Boderne (J. Lge).
854 — Armeria L. T. alm.
855 — deltoides L. Alm.
— — var. glauca. Hist og her.
856 Saponaria officinalis L. Forvildet fra Dyrkning i ældre Tider og findes ikke sjælden i Nærheden af beboede Steder og paa Kirkegaarde.
857 Silene inflata Sm. (Smæiljekotta). Alm.
— — var. petræa Fr. Hammeren (Bg.), Risbobjerg.
858 — Armeria L. Kristiansø i Kartoffelmarker og som vildtvoxende fl. St.
859 — nutans L. Alm. i Granitpartiet.
860 — dichotoma Ehrh. Ikke sjælden i Kløvermarker i flere Aar.
861 Melandrium diurnum Fr. T. alm. i Granitpartiets Skove og i Klipperifter ved Stranden.
862 — vespertinum Fr. Hist og her.
— — var. laciniata Lge. Hvideodde (Bg.), Østerlars. (Ham.).
— — var. colorata Rostr. Bod. ved Tornegaard og Smedehaven.
863 — noctiflorum Fr. Curdtslund ved Rønne (H. M., Hjorth).
864 Lychnis Flos cuculi L. Alm.
865 Viscaria purpurea Wimm. (Kjæraurt). Alm. i Granitpartiet.
866 Agrostemma Githago L. (Klitta). Alm. Ukrud i Vintersæden.
(— Coronaria L.). Forvildet i og ved Haver.

Malvaceæ.

867 Malva moschata L. Forvildet fra Dyrkning i ældre Tider. Ex. Tornegaard, Kannikegaard i Bod.

868 Malva Alcea L. Forvildet ved Nylars Kirke og Præstegd. (Hjorth), paa Kristiansø.
869 — silvestris L. Alm.
870 — vulgaris Fr. M. alm.
871 — borealis Wallm. Ikke sjælden paa Sydostkanten.
872 Althæa officinalis L. T. alm. dyrket i Bønderhaver og derfra forvildet fl. St.

Tiliaceæ.

873 Tilia grandifolia Ehrh. Plantet hist og her. Ex. Bod. n. Skole, Bod. Kirkegaard.
874 — intermedia D. C. Alm. plantet.
875 — parvifolia Ehrh. Hyppig især i Granitpartiet.

Hypericineæ.

876 Hypericum humifusum L. Splitsgaard (Zahrtm.).
877 — perforatum L. Alm.
— — angustifolium Gaud. Lyngen N. fra Almindingen (Th. J.), Hammershus (Bg.), Hist og her i Højlyngen.
878 — quadrangulum L. Alm
879 — tetrapterum Fr. T. alm. paa fugtige Steder.
880 — montanum L. Svanike, Hammershus (Fl. d.), Stevelen i Rø (J. Lge), Nykirke, Risenholm (Hjorth), Bodilsker (Zahrtm.), Helvedesbakker (Bg.), Ringebjerg (Grønl.), Bobbeaa (B. F.), Randkleven (Holm). Hist og her i Granitpartiet.
881 — pulchrum L. Bornholm (Horn.), Almindingen (J. Lge), Rø (Zahrtm.), Borgedal (Henriksen), V. Almindingen (Hoff), Ørnedalen (B. F.), Almindingen ved Rokkestenen, Sortebjerg i Aaker, Lyrsbyskov, »Klokkarapilten« i Højlyngen, ved Rø Plantage.
882 — hirsutum L. I den østlige Del fl. St. (Horn.), Allinge (J. Lge), Hammershus (Henriksen), Rø (Grønl.), Strandbygaard i Østerlars. (Bg.), hyppig i Skove paa Østkysten, især mod Sydkanten.

Acerineæ.

883 Acer Pseudoplatanus L. Tem. almindelig plantet ved Byerne.
884 — platanoides L. T. alm. i Granitpartiet.
885 — campestre L. Plantet hist og her ved Huse.

Hippocastaneæ.

886 Æsculus Hippocastanum L. (Krestannetræ). Tem. alm. plantet.

Polygaleæ.

887 Polygala vulgaris L. Alm.
— — var. oxyptera Rchb. Hyppig i Lyngstrækningerne.

Frangulaceæ.

888 Rhamnus catharticus L. (Vaartorn). T. alm., især i de sydlige Skove.
889 — Frangula L. (Svaartvidje). T. alm.
890 Euonymus europæus L. (Beinvedja). T. alm.

Empetrea.

891 Empetrum nigrum L. Alm. paa Lyngmarkerne.

Euphorbiaceæ.

892 Euphorbia Heleoscopia L. T. alm.
893 — exigua L. Hasle Skandse (Zahrtm.), Loftsgaard i Ped. i Havre i stor Mængde.
894 — Peplus L. T. alm.
(— segetalis L.). Angives med Tvivl fra Bornholm af Horn.
895—Esula L. Bornholm (Rafn).
896 Mercurialis perennis L. Alm. paa Nordlandet. Mellem Klipper hist og her.
897 — annua L. Bornholm (Horn.).

Geraniaceæ.

898 Geranium sanguineum L. Tem. alm., navnlig i Granitpartiet.
899 — pratense L. Alm. dyrket i Haver i ældre Tider og herfra ofte forvildet: Kristiansø fl. St., Allinge, Nexø, Tornegaard i Bod.
— — var. alba i Udkanten af Tornegaardsskov i Bod.
900 — silvaticum L. Alm.
901 — rotundifolium L. c. v. Alm.
902 — dissectum L. T. alm. især i Kløvermarker.
903 — columbinum L. T. alm. med foregaaende.
904 — molle L. M. alm.

905 Geranium lucidum L. Hist og her i Granitpartiet, f. Ex.: Ruiner af Gamleborg (Horn.), Lilleborg (L. Ibs.), Lindholmsklipperne (Rostr.), Randkleven (Th. J.), Ringebjerg (Stbg.), Helligdomsgaard (Holm), Borresø i Skyggen paa Klippen (Rafn), Fr. Stenbrud (Alfr. Benzon), Amtmandsstenen (Bg.), Bølshavn, Saltuna, Echodalen, Storedalen i Olsker, Gudhjem, Kjøllersgaard i Rø, Aarsdale mellem Klipper og mange flere Steder.

906 — robertianum L. Alm.

— — var. rubricaulis (Horn.). Ved Nexø (Alfr. Benzon). Fr. Stenbrud (Th. J.), Strandklipper S. for Svaneke (Holm), Sandvig (Bg.), og fl. St. mell. Smaastene paa Østkysten.

907 Erodium cicutarium L'Herit. M. alm.

Lineæ.

908 Linum catharticum L. (Lin.). M. alm.

— — var. condensata M. Lange. Mark i Bod. (Bg.).

(— usitatissimum L.). Dyrkes alm. Fandtes i flere Aar forvildet ved Strandbredder efter en Stranding med Hørfrø.

909 Radiola millegrana Sm. Alm., især paa Sydlandet.

Oxalideæ.

910 Oxalis Acetosella L. c. v. Alm. i Skove.

911 — stricta L. Rønne Strand mod N. (Hjorth), Ballastplads ved Nexø.

912 — corniculata L. Rønne (Rafn).

Onagrarieæ.

913 Epilobium roseum Schreb. T. alm.

914 — montanum L. Alm.

915 — palustre L. T. alm.

916 — virgatum Fr. Byaaen, Rønne og fl. St. (J. Lge), Ormebækken S. fra Rønne (Hjorth).

917 — tetragonum L. Hyppig.

918 — pubescens Roth. T. alm.

— var. subglabra Koch. Sejergaardsskov (Bg.).

919 — hirsutum L. Alm.

920 Chamænerium angustifolium Scop. T. alm.

921 Oenothera biennis L. Paa Marker i Bod. og hyppig forvildet ved Byerne.

922 Circæa alpina L. Munkegaard (Rafn), Rø (Liebm.), Øleaa ved Brogaard og Slusgaard.

923 Circæa intermedia Ehrh. T. alm. ved Aaløbene, især paa Østkysten.
924 — lutetiana L. Alm.

Halorrhageæ.

925 Myriophyllum spicatum L. Alm.
926 — alterniflorum D. C. En Sø i Almindingen (J. Lge), Aaaemyre og Melmose (Bg.), Hammershus, Blemmelyng og Lehnsklinten (Th. J.), i Søer i Højlyngen, især omkring Almindingen.
927 — verticillatum L. Ikke alm.
928 Hippuris vulgaris L. Nexø og Bod. Mose.
— — var. fluitans Liljebl. Bod. Mose.

Lythrarieæ.

929 Peplis portula L. Alm.
930 Lythrum Salicaria L. Alm.

Pomaceæ.

931 Cotoneaster vulgaris Lindl. Hist og her langs Klippekysten.
932 — nigra Fr. Hist og her langs Klippekysten, maaske lidt hyppigere end foregaaende.
933 Cratægus monogyna Jacq. (Hauentorn). T. alm.
934 — Oxyacantha Jacq. Alm.
935 Sorbus torminalis Crantz. Lindholmsklipperne (Sch.), Helligdommen i Rø, Bobbeaa (Hjorth), sparsomt mellem Vang og Johns Kapel (Krok), ved Møllevigen (Hoff), Slotslyngen ved Stranden.
936 — Aria Crantz. (Mølnbærtræ). Hist og her langs med Klippekysten, f. Ex.: Hammershus (Liebm.), Helligdommen (J. Lge), Teglkaas til Hammershus (Hoff), Johns Kapel, Store Fos (Bg.), Lindholmsklipperne.
937 — Scandica Fr. (Axelbærtræ). Alm., især i Granitpartiet.
938 — Fennica Kalm. Bornholm (Horn.), findes plantet i Bod.?
939 — aucuparia L. (Fuglefænger-Røn). T. alm.
— — var. integerrima Lge. Helligdommen i Rø (Bg.).
940 Pyrus communis L. Pythuset S. fra Rønne (Hoff), Buskegaard ved Rønne, Skov ved Nexø, N. fra Munkegaard ved Øleaa med Frugt.
941 — Malus L. (Avilje). Alm.
— — var. austera Wallr. Kjøllergaardsskov i Bod.
— — var. mitis Wallr. Hist og her.
(Cydonia vulgaris Pers.). Plantet flere Steder.

Rosaceæ.

942 Poterium dictyocarpum Spach. Ved Læsaa og mellem Vældensby og Arnager (Rostr.), Pythuset (H. M.), Havskrænter mellem Baunodde og Horsemyrodde (Hjorth), Limensgade (Dr. Poulsen), Kuregaard i Aaker, Dyndeby, hist og her paa Risbobjerg.

943 Alchemilla vulgaris L. Alm.

— — var. subsericea Koch. Hist og her.

944 — Aphanes Leers. Alm.

945 Agrimonia Eupatoria L. Alm.

946 — odorata Mill. Hyppig ved Skove.

(Rosa pimpinellæfolia L.). I Haver ikke sjælden og træffes undertiden i Nærheden af Boliger som vildtvoxende.

947 Rosa cinnamomea L. Fl. St. som vildtvoxende, f. Ex.: ved Doktorboligen paa Kristiansø.

948 — inodora Fr. Almindingen (Liebm.), Sejersgd. ved Rønne (Hoff), Blykobbeaa (H. M.), Dynddalen ved Rø (Hjorth), Almindingen N. fra Skovfogedboligen (Th. J.), Kulerne ved Rønne (Grønl.), Sydostkanten fl. St.

— — var. Danica Scheutz. N. for Nexø ved Kurehøj.

949 — canina L. M. alm.

950 — dumetorum Thuill. Ved Bod. (Sch.).

951 — tomentosa Sm. Ikke sjælden.

— — var. cuspidata Bieb. Allinge, Bod. (Expl. bestemt af Crépin).

952 — mollissima Willd. T. alm.

— — var. nemoralis L. Echodalen (Sch.), Rømersdal, Skovsholm i Ibs.

953 — resinosa Sternb. Slotsvangegaard ved Allinge (J. Lge), Expl. bestemte af Crépin.

954 — pomifera Herm. I en Skov ved Rø Kirke (Grønl.). Forvildet fl. St.

955 Rubus saxatilis L. Rø (Rafn), Almindingen (J. Lge), Hammershus (Zahrtm.), Splitsgaard (Bg.), Spidlergaard i Aaker (Møller), Ypnestad, Habbedam, Storedal i Olsker, Elleby, Skovgaard i Vestermarie og fl. St.

956 — laciniatus Willd. I Udkanten af en Naaleskov i Bod. i faa Explr.

957 — idæus L. Alm.

958 — suberectus Anders. Almindingen (J. Lge), mell. Hasle og Hellig Peder (P. Nielsen), Habbedamskov i Olsker, Ypnestad, Nexø Plantage, Hullegaard i Pouls.

959 — plicatus Whe. Alm.

960 — thyrsoideus Wimm. Nexø (Liebm.), Allinge (J. Lge), Gudhjem, Randkleven (Th. J.), Hammeren og Helligdommen

(Bg.), Aarsdale, Slamre, Nørremark, Baunebæk i Ibsker, Snogebæk og fl. St.

Rubus thyrsoideus var. laciniata Bergst. Hunsemyre i Bod.

961 — discolor Whe. Ikke sjælden og findes hist og her Bornholm rundt.

962 — Radula Whe. Alm.

963 — Wahlbergii Arrh. Hist og her. F. Ex. Almegaards-Klippedal i Knudsker (Hoff), Sose, Læsaa, Brunsgaard, Allinge, Vang, Teign og hyppig mod SO.

964 — corylifolius Sm. Alm., især var. pruinosa.

— — var. appendiculata Lge. Lindholmsklipperne (Sch.).

965 — dumetorum Whe. Almindingen ved Tyvekrogen, Gadegaardsskov i Poulsker.

966 — cæsius L. (Blaabær). Alm.

967 Potentilla Fragariastrum Ehrh. Buskegaard v. Rønne (Hjorth), Almindingen, Skrænten ved Melstedaa (Bg.), Rabækkegaard i Rø (Zahrtm.), Helligdommen (Gelert). Ikke sjælden paa Østkysten.

968 — verna L. Hyppig paa Bakkerne, især paa Østkysten.

969 — incana Moench. Lindholmsklipperne i Rø (Sch.), Skrænten ved Kobbeaaens Udløb, Bobbeaa ved den gamle Bro.

970 — collina Wib. Hammershus (Sch.), Teign, Arnager (Hjorth), Risenholm i Nyker (Zahrtm.), Vang (Krok), Møllevigskrænten ved Hammershus (Hoff), Bobbeaa (Th. J.), Klipper S. fra Allinge og herfra hist og her til Nexø.

971 — argentea L. M. alm.

— — var. impolita Lehm. Hist og her.

972 — recta L. Frydenlund og Vibegaard (Ham.), Hvideodde ved Rønne (Hjorth), Sejersgaard (Zahrtm.), Kristiansø (Bg.), Sandmarker ved Sandegaard i Bod., Landeveje ved Krusegaard i Bod.

— — var. pilosa. Statsfængslet paa Kristiansø.

973 — norvegica L. Ved Vejen mellem Østerlarsker og Almindingen (Sch.), mellem Østerlarsker og Klemensker (H. M.).

974 — Tormentilla Scop. M. alm.

975 — procumbens Sibth. En Løkke ved Kjæreby i Knudsker (Hjorth).

976 — reptans L. (Kattatarm). Alm.

977 — anserina L. M. alm.

— — var. tenella Lge. S. fra Snogebæk paa Stranden.

978 Fragaria vesca L. Alm.

979 — collina Ehrh. (Hatbær). T. alm.

980 — elatior Ehrh. Dyrkes alm. og herfra forvildet.

981 — grandiflora Ehrh. Ex. Baunemose i Ped. og fl. St.

982 Comarum palustre L. Alm.
983 Geum urbanum L. (Staggerurt). Alm.
984 — intermedium Ehrh. Bastamosens Afløb (L. Ibs.), Gadegaard i Pouls., Hullegaard, Brandsgaard i Aaker, mellem Svaneke og Listed Fiskeleje (Gelert).
985 — rivale L. M. alm.
986 Spiræa filipendula L. (Galtaspragla). Alm.
987 — ulmaria L. Alm.
— — var. concolor Lge. Hist og her.
988 — salicifolia L. Sandflugten (Bg.).

Drupaceæ.

989 Prunus spinosa L. Alm.
— — var. coætanea W. & Gr. Rønne Vang (Hjorth), Bod. Kirke og fl. St.
990 — insititia L. Bornholm (J. Lge), 1 Expl. paa Nordsiden af Blykobbeaa. Dyrkes i Haver.
991 — domestica L. (Plommetræ). Dyrkes almindelig og findes hist og her forvildet.
992 — Cerasus L. (Surt Kjøsebærtræ) Vasaaen, Brunsgaard og flere Steder.
993 — avium L. (Søt Kjøssebærtræ). Temmelig almindelig i Skove.
994 — Padus L. (Hik.). Bornholm (Liebm.), i Olsker »paa den Gaards Grund paa en Bakke« (Fl. d.), Frydenlund, Almindingen (Bg.), Vallensgaardsmose, Faareby i Aaker.

Papilionaceæ.

995 Ulex europæus L. Bornholm (Horn.), Rønne Citadel (J. Lge), Sejersgaard ved Rønne (Hjorth), Hammershus (Bg.).
996 Sarothamnus scoparius Koch. Almindingen, Højlyngen ved Ølene, Kannikegaards Plantage.
997 Cytisus Laburnum L. Alm. plantet i Haver og herfra forvildet.
998 Ononis repens L. (Kraagetorn). Alm.
— — var. mitis. Hist og her.
— — var. spinosissima Lge. Ikke sjelden, hyppig paa Hammeren.
— — var. fl. alba. Risbobjerg, Hammeren, Kurehøj (Petersen).
999 — hircina Jacq. T. alm.

1000 Anthyllis vulneraria L. Alm.
— — var. rubriflora D. C. Paa Østkysten fra Randkleven til Kobbeaa (Sch.), Hestestenen ved Gudhjem, den østre Skrænt ved Læsaaens Udløb (Bg.), Anhøj i Højlyngen, Klipper N. og S. fra Gudhjem, Lindholmsklipperne, Sydkysten fl. St. i Aaker.
1001 Medicago sativa L. Rabækkegaard (Hoff), Rønne Vang, Mark ved Fævagten (Bg.), N. fra Rønne (Zahrtm.), Soldatergaard, Værmelandsgaard og hyppig mod SO.
1002 — falcata L. Hammershus og fl. St. (J. Lge), Sygehuset ved Rønne (Hoff), Sandvig, mellem Stangerenden og Risebæk (Bg.), Melsted Gade, Allingestrand, Ringebjerg. Ikke bemærket paa Sydostkanten.
1003 — lupulina L. Alm.
— — var. Willdenowiana Boenn. Ikke sjælden.
1004 — minima Lam. Bornholm (Fl. d.), Skrænter langs Stranden fra Boderne til Pythuset (J. Lge), Hammerhus (Horn.), N. fra Pythuset (H. M.), Skrænter ved Sose.
1005 Trigonella ornithopodioides D. C. I Mængde paa Østkysten af Kristiansø (Horn.). Eftersøgt forgjæves i de senere Aar.
1006 Melilotus albus Lam. Alm, ved Rønne (Fl. d.), N. fra Rønne (Hoff), Fævogten (Hjorth), Rønne Vang (Henriksen), Hasle Strand, Nexø Strand.
1007 — officinalis Willd Bornholm (Liebm.), en Mark ved Bondebroesengen ved Rønne (Hoff), Saltuna, Loftsgaard i Nylarsker (Bg.).
1008 — arvensis Wallr. Ikke sjælden.
1009 Trifolium minus Sm. Alm.
1010 — procumbens L. c. v. Alm.
1011 — montanum L. Alm. paa Enge i SO. I den øvrige Del af Øen mindre hyppig.
1012 — agrarium L. I Kløvermarker, Landevejsgrøft i Bod. 1882.
1013 — hybridum L. T. alm.
1014 — repens L. Alm.
— — var. atrofusca. Eng ved Maggaard i Ped.
1015 — fragiferum L. T. alm. langs Kysten. Inde i Landet ved Mæby (Bg.), Landevejsgrøft i Nylarsker og Vibegd. i Pouls.
1016 — arvense L. Alm.
1017 — striatum L. Ikke sjælden og træffes hyppigst m. SO.
1018 — pratense L. M. alm. dyrket og alm. vildtvoxende.
1019 — medium L. Alm.
1020 — alpestre L. Ellet ved Rønne (Bg.). Forgjæves eftersøgt.
(— incarnatum L.). I Kløver hist og her.

1021 Lotus uliginosus Schk. T. alm.
1022 — corniculatus L. M. alm.
— — var. villosa Thuill. Ex. Lindholmsklipperne.
— — var. carnosa Pers. Ex. Balkestrand.
1023 — tenuifolius Rchb. Ikke sjælden langs med Kysten. Inde i Landet ved Nylarsker, (Bg.), Almindingen (Hoff).
1024 Tetragonolobus maritimus Roth. Hyppig langs Klippekysten; desuden ved Rønne (Hjorth), Øleaaens Munding, Snogebæk, inde i Landet ved Fævogten (Bg.), Kjøllergd., Gadegd. i Bod., Sommergd. i Pouls., Myregd. i Ped., Landevej i Nylarsker.
1025 Astragalus glycyphylløs L. Alm.
1026 Pisum arvense L. Dyrket og forekommer som Ukrud mellem følgende Art.
1027 — sativum L. Alm. dyrket og en sjælden Gang forv.
1028 Ervum hirsutum L. Alm.
1029 — tetraspermum L. T. alm.
1030 Vicia cassubica L. T. alm. i Højlyngen, især i og omkring Almindingen, Stevelen (B. F.), Rabækkegd. (Hjorth), Rønne (Zahrtm.), Vældensby (Sch.), Gudhjem og L. Bakkegaard i Aaker (Bg.), Hallegaard og Skovgaard i Bod.
1031 — silvatica L. Kofodgd. i Østermarie, Strandskov i Rø.
1032 — Cracca L. (Faulavikke). M. alm.
— — var. leptophylla Fr. Ikke sjælden.
(— villosa Roth.). I Vikker i Nexø Vang ved Aspeskoven.
1033 — sepium L. Alm.
1034 — sativa L. Alm. dyrket og hist og her forvildet.
1035 — angustifolia Roth. T. alm.
1036 — lathyroides L. T. alm.
(— Faba L.). Dyrkes af og til som Forsøg.
1037 Lathyrus pratensis L. Alm.
— — var. villosa Dr. Hammershus n. Skrænt (Bg.).
1038 — maritimus Fr. Hyppig langs hele Kysten.
— — var. acutifolia Bab. Klitter ved Dueodden og Sandflugten ved Rønne.
1039 — palustris L. Vejgrøften i Loftsgaardsskov i Nylarsker (Hoff), mellem Almindingen og Vallensgaardsmose (Bg.), Myregaardsmose i Ped., Kjæret i Poulsker.
1040 — silvestris L. T. alm.
— — var. platyphyllos Retz. Rønne (Bg.), Øleaa ved Munkegaard og fl. St.
1041 Orobus tuberosa L. Alm.
— — var. tenuifolius Roth. Ikke sjælden.
1042 — niger L. Hist og her. Ex. Allinge (J. Lge), Almindingen (Rostr.), Fævogten (Hjorth), Risenholmskov, Rø (Bg.), Mandbjerg i Ibs., Habbedam i Ols., Billegrav i Ped.

1043 Orobus vernus L. Østerlarsker (Hoff), Dynddalen (Hjorth), Almindingen (Bg.), Skovgaard i Ols., Kodalen, Blaakildebæk, Kofodgaardsskov i Østermarie.
(Onobrychis sativa Lam.). Ved Frænnegaard i Ibs. i en Græsmark.

Af de i Danmark forefundne 1442 Arter af højere Kryptogamer og Fanerogamer kan der saaledes for Bornholm anføres 1043 Arter. Nogle tvivlsomme Arter, der i Fortegnelsen ere betegnede med (?), ville dog indtil videre være at fradrage. Alle de trykte Kilder, der angaaer Bornholms Flora, ere saa vidt mig bekjendt her benyttede og ligeledes har jeg modtaget en Mængde Oplysninger fra flere Botanikere.

Af Haveplanter her fra Øen haves ca. 500 Arter i Herbarium bestemte efter Dr. Lilja: »Skånes Flora«, men da disse stadig vexle med nye Arter og derfor ikke kunne medregnes til Øens Flora, ere de udeladte af Fortegnelsen.

FORKLARING AF DE PAA KORTET ANBRAGTE TAL.

1 Nitella Stenhammariana.
2 Asplenium septentrionale.
3 Osmunda regalis.
4 Botrychium Lunaria var. rutacea.
5 Ophioglossum vulgatum.
6 Lycopodium complanatnm.
7 — Chamaçyparissus.
8 Hordeum silvaticum.
9 Phleum arenarium.
10 — Boehmeri.
11 Schoenus nigricans.
12 Cladium Mariscus.
13 Scirpus parvulus.
14 — fluitans.
15 — rufus var. bifolia.
16 Eriophorum alpinum.
17 Ruppia brachypus.
18 Potomogeton zosteræfolius.
19 — rutilus.
20 — trichoides.
21 — marinus.
22 Juncus diffusus.
23 Gymnadenia albida.
24 Spiranthes autumnalis.
25 Sturmia Loeseli.
26 Salix angustifolia.
27 Chenopodinm Vulvaria.
28 Atriplex Babingtoni.
29 Amarantus Blitum.
30 Polygonum Raji.
31 Gnaphalium nudum.
32 — luteo-albnm.
33 Inula Conyza.
34 — dysenterica.
35 Senecio erucæfolius.
36 Galium Wirtgeni.
37 Mentha rotundifolia.
38 — silvestris.
39 Acinos thymoides.
40 Stachys annua.
41 Echinospermum Lappula.
42 Solanum villosum.
43 — miniatum.
44 Datura Stramonium.
45 Veronica triphyllos.
46 — spicata.
47 Trientalis europæus.
48 Lysimachia nemorum.
49 Melampyrum silvaticum.
50 Ultricularia intermedia.
51 — minor.
52 Falcaria Rivini.
53 Peusedanum Oreoselinum.
54 Imperatoria Ostrutium,
55 Aquilegia vulgaris.
56 Sedum album.
57 — rupestre var. viridis.
58 Ribes Schlechtendalii var. purpurascens.
59 Anemone apennina var. pallida.
60 Ranunculus Lingua.
61 Dentaria bulbifera.
62 Cardamine intermedia.
63 Draba muralis.
64 Lunaria rediviva.
65 Pyrola uniflora.
66 — secunda.
67 Chimaphila umbellata.
68 Drossera longifolia.
69 — intermedia.
70 Viola uliginosa.
71 Lepigonum marinum.
72 Spergula vernalis.
73 Sagina ciliata.
74 Holosteum umbellatum.
75 Cerastium strigosum.
76 Dianthus prolifer.
77 Euphorbia exigua.
78 Circæa alpina.
79 Sorbus torminalis.
80 Poterium dictyocarpum.
81 Rosa inodora var. Danica.
82 Rubus thyrsoideus.
83 Potentilla incana.
84 — collina.
85 Prunus Padus.
86 Salix acutifolia.

FORKLARING AF DE BRUGTE FORKORTELSER.

Horn. betyder Hornemann.
Grønl. — Chr. Grønlund.
Liebm. — Liebmann.
J. Lge. — Joh. Lange.
Sch. — Schjötz.
Br. — Deichmann Branth.
Th. J. — Th. Jensen.
Stp. — I. Steenstrup.
Didr. — F. Didrichsen.
Fl. d. — Flora danica.
C. J. — C. Jensen.
Kyll. — Kylling.
Stbg. — Stenberg.
Tux. — Tuxen.
Fedders. — Feddersen.
Tut. — Tutein.
C. Rosenb. — Caroline Rosenberg.
Rostr. — Rostrup.
H. M. — H. Mortensen.
B. F. — Bot. Forening.
J. P. J. — J. P. Jacobsen.
L. Ibs. — Lars Ibsen.
Bg. — Baagøe
Hj. — Hjorth.
Zahrtm. — Zahrtmann.
Ham. — Hamann.
Dr. D. — Dr. Danchell.
J. — Pst. Jakobsen.
Bod. — Bodilsker Sogn.
Ped. — Pedersker Sogn.
Pouls. — Poulsker Sogn.
Ibs. — Ibsker Sogn.

ANALOGE VARIATIONER HOS SPHAGNACEERNE.

AF

C. JENSEN.

Hos ingen anden Slægt af Mosserne er Tilbøjeligheden til at variere og Formernes Ulighed indenfor samme Art saa stor som hos Sphagnaceerne. Aarsagerne til disse Variationer kunne ikke altid paavises, men Vandet synes dog at have den største Indflydelse, derefter Lys og Skygge og i nogle Tilfælde Temperaturen og Jordbunden.

Da Arterne ere indbyrdes nær beslægtede, maa man vente, at de samme ydre Indflydelser hos de fleste Arter ville fremkalde samme Variationsretning, at dette ogsaa sker, fremgaar klart af en samlet Oversigt over deres Former.

At der findes Analogier mellem enkelte Arters Former, har længe været iagttaget af f. Ex. Schimper, Lindberg, Warnstorf og Braithwaite, den sidste Forfatter fremhæver i sit udmærkede Værk om Europas og Nordamerikas Sphagnaceer den dobbelte Variationsretning, som findes hos flere Arter, nemlig Dannelsen af formae compactae og squarrosulae. Professor Lindberg har især gjort opmærksom paa den udprægede Analogi mellem Formerne af Sph. subsecundum og laricinum. Udmærkede Oplysninger faar man ogsaa i Warnstorfs Bog om de europæiske Tørvemosser. I det følgende vil jeg forsøge paa at give en sammenlignende Oversigt over disse Forhold.

De af Plantens Organer, der ere mest udsatte for at forandres, ere først og fremmest Bladene, dernæst Grenene, saa vel frugtbærende som sterile. Voxer Planten helt nedsænket i Vand, vil den efterhaanden antage et højst ejendommeligt og afvigende Udseende. Alle Dele ville blive større og længere, Stængelen vil voxe uafbrudt opad mod Vandets Overflade og derved ofte blive meget lang; de Grene, som hos de fleste Sphagna hænge ned langs Stængelen og indhylle denne, ville mere eller mindre miste denne Ejendommelighed og komme til at ligne de øvrige. Stængelbladene ville ofte blive større og deres hyaline Celler helt eller delvis forsynede med Porer og ring- eller spiralformede Fortykninger, hvorved de komme til at ligne Grenbladene, disse blive længere og mindre tæt tilliggende. Frugtgrenene ville forlænges betydeligt og ofte udgaa et kortere eller længere Stykke nedenfor Toppen. Grenknipperne ville, paa Grund af Stængelens Strækning, fjærnes fra hverandre og nogen udpræget Top vil ofte ikke findes: *formae immersae.*

Stor Indflydelse har den direkte Paavirkning af Solens Straaler i Forbindelse med et mere eller mindre tørt Voxested, især i Hedekjær og tilgroede Tørvegrave. Der vil herved dannes de kompakte Former, som forekomme hos næsten alle Arter og udmærke sig ved en tæt og tuet Væxt, i Regelen lav Stængel og korte opadrettede Grene med tæt tilliggende Blade. Hos arktiske Former er denne Variationsretning især udpræget og stemmer derved overens med mange arktiske Former af andre Planter: *formae compactae et strictae.*

Voxer Planten i Skygge bliver den kraftigere, faar en friskere grøn Farve, Frugtgrenene udgaa undertiden, som hos Vandformerne, nedenfor Toppen og ere da noget forlængede. Bladene ville i Reglen blive squarrøse i højere eller mindre Grad: *formae squarrosulae.*

Undertiden forekomme Former, hvis Grene, især i Toppen, ere seglformet krummede: *formae falcatae.*

Endnu et ejendommeligt Forhold findes hos flere Former, der voxe paa mere eller mindre tørre Steder, idet nemlig deres Stængelblade i Form og Bygning næsten eller fuldstændig ligne Grenbladene, de minde derved om den Gruppe ikke europæiske Sphagna, som af Lindberg sammenfattes under Navnet Homophylla *): *formae homophyllae.* Dette Forhold findes undertiden ogsaa hos Vandformer.

Hos de fleste Arter forekomme finere og slankere Former: *formae tenellae.*

De hos alle Arter forekommende ugrenede eller faagrenede Individer, som dels findes blandede med de andre Former, dels, men sjælden, danne egne Tuer, kunne ikke opfattes som Varieteter, men maa betragtes som unge uudviklede Planter. Til disse kunne dog ikke regnes visse med Sph. subsecundum og laricinum beslægtede Former, der, omend meget faagrenede, dog ofte ere temmelig kraftige og tilmed undertiden frugtbærende, ligesom de ogsaa synes at holde sig konstante. Saadanne ere Sph. Pylaisii, en vel adskilt Art, medens Sph. cyclophyllum Lindb. næppe kan gjøre Fordring paa at være det; den lille efter Laagets Afkastning halvkugleformede Kapsel, som den i Følge Lindberg **) skal have, synes mig utilstrækkelig til at adskille den som Art, endnu mindre til at opstille den som Type for en egen Gruppe. Da den fruktificerer under Vand, maa Aarsagen til Kapselens Form vel søges deri; hos andre Vandformer findes kugleformede Kapsler, som nogen Tid efter Laagets Afkastning vise sig halvkugleformede ligesom ogsaa Frugten i Regelen er mindre. Jeg er tilbøjelig til at søge Aarsagen til disse Formers Dannelse i de ejendommelige Naturforhold, hvorunder de voxe. I de arktiske Egne vil den korte Væxtperiode vistnok være Grunden, andre Steder vil et meget tørt eller varmt Klima kunne have en hemmende Indflydelse paa deres Udvikling. Saadanne ugunstige Forhold bidrage vistnok ogsaa til den sjældne Frugtsætning og Frugternes ringe Størrelse.

Hos **Sphagnum cuspidatum (Thal.) Ehrh.**, der bestaar af tre Underarter, *Sph. laxifolium C. Müll., Sph. intermedium Hoffm.* og *Sph. riparium Ångstr.,* træffes flere af de ovennævnte Former meget udprægede. Til *formae immersae* hører var. plumosa Sch., som forekommer i dybe Tørvegrave, helt under Vand, den kan betragtes som Type for denne Afdeling. Var. submersa Sch. forekommer paa lignende Steder og har flere Analogier f. Ex. hos Sph. subsecundum, laricinum og cymbifolium. Gjennem talrige Overgangsformer kommer man til en *forma falcata,* var. falcata Russ., mest udpræget i solbeskinnede Tørvegrave paa den vaade Tørvejord. Den hyppigste Form af Sph. intermedium hører nærmest til var. major Ångstr. og maa betragtes som Type, analog med Former af lignende Størrelse og Habitus hos f. Ex. Sph. acutifolium, Wulfii, subsecundum og laricinum. Gjennem talrige Former gjøres Overgang til *formae tenellae,* hvortil maa regnes var. tenuis Klinggr., var. gracilis Gravet og var. squamosa Ångstr.; de to sidste ligne skuffende tilsvarende Former af Sph. acutifolium. Nogen skarp Grænse mellem intermedium og laxifolium findes ikke, idet den første ved at voxe i Vand lidt efter lidt forandrer Udseende og bliver mere lig laxifolium; de anatomiske Ejendommeligheder udslettes gradvis og de for sidst nævnte karakteristiske indfinde sig. Til disse Overgangsformer maa var. brevifolia Lindb. henføres.

---

*) Torfmossornas byggnad, utbredning och systematiske uppställning. Pag. 134.

**) Lindberg: Europas og Nordamerikas Hvitmossor, 1882.

Sph. riparium forholder sig i flere Henseender til intermedium som Sph. strictum til acutifolium og hører, tilligemed Former af Sph. squarrosum, subsecundum, cymbifolium, Austini og fl., til de største og kraftigste blandt Tørvemosserne. Hos denne Art er, ligesom hos Sph. squarrosum og til Dels hos cymbifolium, *forma squarrosula og immersa* forenede, var. squarrolula mihi. En Form, der i Størrelse svarer til Typen hos Sph. intermedium, findes ogsaa hos denne Art.

Sph. Lindbergii Sch. forholder sig i mange Henseender som Sph. riparium, den bliver ofte ligesaa kraftig, ligesom ogsaa en mindre og spædere Form forekommer, var. tenella Limpr., end videre optræder den som *forma squarrosula,* var. squarrosula Limpr. og *forma immersa,* var. immersa Limpr.

den sidstes Blade med Tilbøjelighed til Squarrøsitet. Af Gravet er opstillet en var. congesta, som jeg dog ikke kjender.

Hos **Sph. Wulfii Girg.**, hvis Yndlingsvoxested, efter Lindberg, er skyggefulde Grankjær, er Grenbladenes Spids næsten altid noget tilbagebøjet, ligesom ogsaa en Form med udpræget *squarrøse* Blade forekommer, var. squarrosula Russ. Af denne skal, efter Russow, findes en *kompakt* Form, f. congesta Russ., og en mere lax, f. remota Russ.

Hos **Sph. acutifolium Ehrh.** ere *formae tenellae* og *compactae* især rigt repræsenterede, af de første kunne nævnes, som mest udprægede, var. fusca Sch., tenuis Braithw., rubella (Wils.) og gracilis Russ., af de sidste f. Ex. var. arcta Braithw., congesta Gravet og Schimperi Warnst.; den sidste optræder tillige som en *forma homophylla* og kan da let forvexles med Sph. molle Sulliv. Til formae compactae slutte sig formae strictae som smukt repræsenteres af var. stricta og strictiformis Warnst. End videre forekomme her, om end sjældnere, *formae immersae*, hvortil høre var. plumosa Milde og immersa Schleich. Enkelte Former, f. Ex. var. rubella (Wils.) og secunda Warnst., kunne, ligesom var. *falcata* hos Sph. laxifolium, have ensidigt krummede Blade, især paa Topgrenene, hvis Spids tillige er noget krummet. *Formae squarrosulae* ere repræsenterede af var. squarrosula Warnst. Schimpers forma typica, som især forekommer i Bjærgegne, svarer i Størrelse og Habitus til lignende Former af Sph. Wulfii, intermedium, subsecundum og laricinum. Nogle større og mere laxe Former, saasom var. patula Sch. og laxa Warnst., savne ikke Analogier hos de fleste Arter. Formerne af Sph. acutifolium afvige ikke nær saa meget fra Grundformen som hos Sph. cuspidatum, og dog er Formrigdommen større, dette skyldes især det mere tørre Voxested, hvorved alle de compakte Former opstaa, som næsten fuldstændig savnes hos Sph. cuspidatum.

Den med Sph. acutifolium nær beslægtede **Sph. strictum Lindb.** har tilsvarende, men ikke saa talrige Former, saaledes af *formae compactae* var. densa Gravet og pumila Ångstr., af *formae squarrosulae* var. squarrosula Russ. Som en udpræget forma laxa fortjener at nævnes var. laxifolia Warnst.; ogsaa en udpræget forma stricta forekommer (Var. stricta Russ.).

Sph. fimbriatum Wils. varierer endnu mindre end foregaaende, idet der kun kjendes to *formae strictae*, var. arctica mihi og var stricta Gravet, en *forma squarrosula* var. squarrosula H. Müll. og en var. flagelliformis Warnst., som jeg ikke kjender, men maaske er analog med var. laxifolia hos foregaaende.

Sph. teres Ångstr. Saaledes som denne Art hyppigst forekommer, svarer den til de sædvanlige formae typicae hos de foregaaende Arter. Dens Yndlingssted er solaabne og vandrige Moser; paa skyggefulde Steder dannes, ligesom hos andre Arter, en *forma squarrosula*, var. squarrosula (Lesqu.), som dels har været opstillet som en egen Art, dels som Varietet af Sph. squarrosum, men ved talrige Overgangsformer er nøje forbunden med Sph. teres*); en *forma compacta*, var. compacta Warnst. kjendes ogsaa.

Sph. squarrosum Pers. kan betragtes som Type for alle Former med squarrøse Blade, dens Forekomst paa skyggefulde Steder i Skovmoser svarer ogsaa fuldstændig til de sædvanlige Betingelser for disse Formers Udvikling. Paa meget skyggefulde Steder bliver den mest squarrøs, faar færre Frugter, der ofte findes nedenfor Toppen paa forlængede Frugtgrene, det sidste især paa meget vaade Lokaliteter, var. *immersa* Beckm. I aabne, solbeskinnede Moser er Squarrøsiteten ikke saa udpræget, men Frugterne ere i Reglen talrige og udgaa fra Toppen paa korte Frugtgrene. Denne Art har dog ikke altid squarrøse Blade, men disse ere undertiden tæt tilliggende som hos var. imbricata Sch., de voxe paa mere tørre Steder og danne derfor undertiden *kompakte* Tuer, var. compacta Warnst. og f. stricta Warnst. Hvad jeg har set af Sph. squarrosum fra Grønland og Spitsbergen har i Reglen hørt til f. stricta.

---

*) Var squarrosula (Lesq.), der, som bekjendt, ikke hidtil er funden med normal Frugt, har jeg for et Par Aar siden funden fruktifiserende paa en meget mærkelig og interessant Maade. Frugterne, der vare meget smaa, sade ikke som sædvanlig enkeltvis paa Toppen af en ejendommelig udviklet Gren, men paa korte Stilke og ligeseom Antheridierne en ved hvert Blad, i et Antal af 9 paa Midten af en ganske normal Gren med squarrøse Blade.

Sph. cuspidatum, Lindbergii, Wulfii, acutifolium, strictum, fimbriatum, teres og squarrosum sammenfattes af Lindberg til Gruppen Sphagna cuspidata, især karakteriseret ved de smalspidsede Grenblade.

Sph. subsecundum Nees og laricinum Spruce maa tages under et, da vi her have den mest udprægede Analogi mellem Formerne. Som Hovedformer maa betragtes saadanne, som i Størrelse og Habitus svare til f. typica hos Sph. acutifolium, disse ere ogsaa hos begge Arter de hyppigst fruktificerende. Hos begge findes *formae tenellae,* nemlig hos subsecundum var. gracilis C. Müll. og hos laricinum var. gracilis Warnst. Sph. subsecundum contortum (Schultz) er end videre analog med laricinum var. teretiuscula Lindb.; begge disse Varieteter ville, ved at voxe i dybt Vand, omdannes til *formae immersae,* contortum f. fluitans Gravet og teretiusculum f. fluitans mihi, hvilke Former ere fuldstændige Analogier til var. submersa og plumosa hos Sph. cuspidatum. Sph. subsecundum var. obesa Wils. forekommer, efter Voxestedets Beskaffenhed, som en *forma immersa* og en forma emersa, med talrige Mellemformer, begge maa i Følge Stengelbladenes Form og Bygning regnes til *formae homophyllae.* Forma emersa er analog med visse Former af laricinum, der henføres til dennes var. platyphylla Lindb. Sph. subsecundum var.

auriculata (Schimp.), som udmærker sig ved usædvanlig store Bladører, kan til Dels henføres til formae homophyllae og svarer til lignende storørede Former af laricinum var. platyphylla. *Formae compactae* og strictae findes hos subsecundum, repræsenterede af var. rufescens f. stricta Gravet og var. Jensenii Warnst.; hos laricinum har jeg kun iagttaget en *forma compacta*. Hos Sph. subsecundum haves en *forma squarrosula*; var. squarrosula Grav., sandsynligviis ogsaa hos laricinum.

Sph. subsecundum og laricinum udmærker sig fremfor nogen anden Art, ved deres store Formrigdom og Formernes indbyrdes Ulighed, hvad der har ført til, at flere af dem tidligere have været betragtede som selvstændige Arter.

Sph. tenellum Ehrh. frembyder i Forhold til dens nærmeste Slægtninge, Sph. subsecundum og laricinum, kun faa Variationer, hos hvilke den indbyrdes Ulighed heller ikke er saa stor. Arten er i det Hele taget mindre og svagere end de øvrige europæiske Arter, Hovedformen svarer saaledes i Størrelse til formae tenellae og var. robusta Warnst. til de andre Arters formae typicae. Var. immersa Schimp., en udpræget *forma immersa*, skal efter Warnst. undertiden have trinde og noget krummede Topgrene. Denne Art har stor Tilbøjelighed til at danne lave, *kompakte* Tuer, f. compacta mihi og var. longifolia Lindb., den sidste tillige en *forma homophylla*.

Sph, subsecundum, laricinum og tenellum danne en Gruppe med stumpe, meget hule, i Reglen ensidig krummede Blade, Sphagna subsecunda Lindb. Til denne Gruppe maa utvivlsomt Sph. Pylaisii ogsaa regnes.

Sph. compactum. DC. voxer, som Navnet antyder, hyppigst i kompakte Tuer, det er ogsaa saadanne der oftest bære Frugt. Den forekommer ogsaa hyppig paa skyggefulde Steder som en udpræget *forma squarrosula*, var. squarrosa Russ. Denne Form optræder paa meget vaade Steder som en *forma immersa* med forlængede Frugtgrene, paa mere tørre Steder som en forma stricta, var. stricta Warnst. I Hedemoser dannes en udpræget *forma compacta*, (Sph. rigidum var. compacta Schimp.).

Sph. molle Sulliv. voxer næsten altid paa temmelig tørre Lokaliteter og træffes derfor hyppigst i tætte Tuer der ikke variere meget. Braithwaite anfører en var. tenera (Sull. et Lesq.), der indbefatter de to nordamerikanske Former, Sph. tabulare og tenerum; den maa vistnok ansees for den mest *kompakte* Form af denne Art og svarer til var. compacta Schimp. hos foregaaende. Voxer Sph. molle paa mere vaade Steder, bliver den mere lax og optræder da undertiden med *squarrøse* Blade, var. squarrosula Grav. En udpræget forma stricta forekommer ogsaa.

Sph. Ångstroemii C. Hartm. voxer ligesom de to foregaaende i tætte Tuer, men i selve Vandet, man skulde derfor vente, at den var rigere paa Former, men dette er ikke Tilfældet. Hovedformen har tæt samlede undertiden noget krummede Grene, men en mere lax Form forekommer ogsaa og kan have Spor til *Squarrøsitet.* Paa mindre vaade Lokaliteter finder en forma stricta.

Disse tre Arter, der sammenfattes til Gruppen Sphagna compacta Lindb., udmærke sig fremfor nogen anden, ved deres kompakte og stive Væxt og afrundede Tuer af oftest ringe Udstrækning. De høre til de mindre variable blandt Sphagnaceerne.

Sph. cymbifolium Ehrb. kan trives paa de mest forskjelligartede Lokaliteter, fra næsten tørre Hedekjær til helt nedsænket i dybe Skovmoser. Den varierer derfor meget, men uden skarp Grænse mellem Formerne. Var. media (Limpr.) optræder i Reglen som en *forma compacta*, var. compacta Schimp., men forekommer ogsaa som *forma immersa*, var. immersa Warnst., andre *formae immersae* ere var. pycnoclada C. Müll. og laxa Warnst. Var. squarrosula Russ. er en udpræget *forma squarrosula* og var. Hampeana Warnst. en *forma homophylla.* Var. compacta optræder i Reglen tillige som en forma stricta.

Sph. papillosum Lindb. danner udstrakte Puder paa solbeskinnede, mere eller mindre vaade Lokaliteter. I Hedemoser forekommer en *forma compacta* og i skyggefulde Skovmoser en forma laxa. Var. stenophylla Lindb. skal, efter Braithwaite, svare til var. *squarrosula* hos foregaaende Art.

Sph. Austini Sulliv. varierer i de samme Retninger som dens Slægtning Sph. cymbifolium. Var. imbricata Lindb. maa anses som Type og optræder i den ene Retning som *forma compacta,* var. congesta Warnst, i den anden som en forma laxa, som undertiden har *squarrøse* Blade.

Disse tre Arter, tilligemed Sph. portoricense Hampe og, i Følge Braithwaite, Sph. Herminieri, slutte sig nøje sammen til en Gruppe der karakteriseres ved de brede, ægformede, afrundede og temmelig hule Blade, med store og brede hyaline Celler, men især ved de traadførende Celler i Stængelens Barklag. En interessant Karakter hos disse Arter, med Undtagelse af cymbifolium, er de med kortere eller længere Papiller beklædte Sidevægge i Bladenes hyaline Celler. Efter Lindberg skulle saadanne ogsaa forekomme hos Sph. teres.

Skemaet viser tydeligt Formernes Fordeling hos de enkelte Arter og Grupper, saaledes forekomme formae compactae, squarrosulae og immersae næsten hos alle Arter, formae homophyllae især hos Sphagna subsecunda, formae tenellae og falcatae hos subsecunda og cuspidata, men ikke hos de andre Grupper.

Flere Huller i dette Schema ville vistnok i en nær Fremtid kunne udfyldes, idet Formernes Antal hos denne Mosslægt synes ubegrænset. Alene af europæiske Arter er der nu beskrevet omtr. 150 Former hvoraf omtrent $^1/_5$ tilhøre Sph. acutifolium, der ikke uden Grund af Warnstorf kaldes en Proteus blandt Tørvemosserne!

Skematisk Oversigt
over
de analoge Variationer hos Sphagnaceerne.

Grupper.	Arter.	formae homophyllae	formae compactae et strictae	formae tenellae	formae falcatae	formae squarrosulae	formae immersae
Sphagna cuspidata.	Sphagnum laxifolium C. Müll.		?		†	?	†
	— intermedium Hoffm.		†	†		?	†
	— riparium Ångstr.					†	†
	— Lindbergii Schimp.		?			†	†
	— Wulfii Girg.		†			†	?
	— acutifolium Ehrh.	†	†	†	†	†	†
	— strictum Lindb.		†			†	?
	— fimbriatum Wils.		†			†	?
	— teres Ångstr.		†			†	?
	— squarrosum Pers.		†			†	†
Sphagna subsecunda.	— subsecundum Ness.	†	†	†	†	†	†
	— laricinum Spruce.	†	†	†	†	?	†
	— tenellum Ehrh.	†	†		†		†
Sphagna compacta.	— compactum DC.		†			†	†
	— molle Sulliv.		†			†	
	— Angstroemii C. Hartm.		†			?	?
Sphagna palustria.	— cymbifolium Ehrh.	†	†			†	†
	— papillosum Lindb.		†			†	
	— Austini Sulliv.		†			†	?

REGISTER OVER DE UDFØRLIGERE OMTALTE PLANTER.

(An. = Anatomi. Sst. = Systematik. Mf. = Morfologi.)

Acer neglectum (Sst.) 30.
Avicennia nitida (An.) 33.
Cotoneaster disticha (Sst.) 19.
Cratægus (Sst.) 12, 26.
— hiemalis (Sst.) 20.
— pinnatiloba (Sst.) 22.
— — v. sphærocarpa (Sst.) 22.
— rubrinervis (Sst.) 25.
— sorbifolia (Sst.) 24,
Iris atroviolacea (Sst.) 18.
— lamprophylla (Sst.) 17.
— nikitensis (Sst.) 17.
Mycetozoa (Sst.) 10.
Posidonia 10.
Slimsvampe (Sst.) 10.
Spiræa brachybotrys (Sst.) 26.
— brumalis (Sst.) 28.
— callosa (Sst,) 29.
— — var. parviflora (Sst.) 29.
— expansa (Sst.) 28.
— glabrata (Sst.) 29.
— japonica (Sst.) 29.
— pruinosa (Sst.) 26,
— vaccinifolia (Sst.) 28.
— — v. argentea (Sst.) 28.
Symphoricarpus (Mf.) 11.
Syringa (Mf.) 11.
Sphagnaceer (Sst.) 199.
Sphagnum acutifolium (Sst,) 203. 209.
— Austini (Sst.) 208. 209,
— Ångstroemii (Sst.) 207. 209.
— compactum (Sst.) 206. 209.
— cuspidatum (Sst.) 201.
— cymbifolium (Sst.) 207. 209.
— fimbriatum (Sst.) 204. 209.
— intermedium (Sst.) 204. 209.
— laricinum (Sst,) 205. 209.
— laxifolium (Sst.) 201. 209.
— Linbergii (Sst.) 202. 209.
— molle (Sst.) 202. 209.
— papillosum (Sst,) 208. 209.
— riparium (Sst.) 201. 209.
— squarrosum (Sst.) 204. 209.
— strictum (Sst.) 209.
— subsecundum (Sst.) 205. 209.
— tenellum (Sst.) 206. 209.
— teres (Sst.) 204. 209.
— Wulfii (Sst.) 203. 209.

RÉSUMÉ FRANÇAIS.

SUR LA STRUCTURE DE LA TIGE ET DE LA FEUILLE DE L'AVICENNIA NITIDA L.

(AVEC LES PLANCHES IV. et V.)

PAR

M. N. Wille.

Les toutes jeunes tiges de *l'Avicennia nitida* L. ont au commencement la même structure que les dicotylédones en général, mais plus tard la croissance en a lieu d'une façon toute spéciale.

Immédiatement devant la partie extérieure du sclérenchyme, il se forme dans la couche des celludes corticales un nouveau tambium, dont la cellule extérieure (ou les cel. ext.) reste invariablement dans le même état, jusqu'à ce que la seconde zone de phloème et de xylème se soit formée, après quoi elle forme le croisième cambium, dont le développement se fait comme celui du second, etc. Les deux ou trois cellules qui se sont formées en dedans de cette cellule, deviennent des cellules sclérenchymatiques, et celles qui se trouvent en dedans de celles-ci, du liber mou; ce n'est que quand celui-ci est assez développé que le cambium forme des cellules intérieures, qui deviennent du xylème. Quelques couches de cellules à travers le liber mou se changent plus tard en barres tranversales de parenchyme ligneux, c'est pourquoi dans les vieilles zones, on trouve le liber mou en faisceaux isolés près du bord de chaque nouvelle zone.

Les tubes criblés du liber mou sont munis de cellules adjonctives.

Dans la moëlle de la pétiole, on trouve des faisceaux libériens qui ne semblent pas avoir de rapport avec le liber mou extracambial. Ces faisceaux, entourés de cellules moëlleuses collenchymatiques, ont de petites fibres de sclérenchyme et des tubes criblés à cellules adjonctives.

Sur la surface supérieure de la feuille, il y a un hypoderme composé de trois couches de cellules.

Les trichomes sont de trois sortes: les »collétères«, développés surtout dans les rudiments de feuilles, se composent d'une pédicelle unicellulaire sur l'épiderme, surmontée d'une tête composée de plusieurs cellules. Puis viennent des poils ordinaires, à plusieurs cellules. Sur le disque inférieur de la feuille, il y a des poils touffus, à deux cellules, une longue cellule pédicelle et puis une cellule transversale, développée d'un côté, devant sans doute modérer la vaporisation. Sur le disque supérieur il y a des cellules analogues, mais avec un très court pédicelle unicellulaire un peu enfoncé dans l'épiderme, et assez éloignées les unes des autres.

EXPLICATION DES PLANCHES.

ad. = cellules adjonctives; bb.^{1}, bb,^{2}, etc, = liber mou de la 1ère, 2ème zone, etc.; bb' = faisceaux de liber mou dans la moëlle du nerf central et de la pétiole; c.^{1}, c.^{2}, etc. = cambiumum la 1ère, 2ème zone, etc.; cb. = cambiforme; col. = collenchyme; hb. = liber dur de la 1ère zone; hb.' = fibres sclérenchymatiques à petites cellules dans le liber mou; k. liège; kr. vaisseau; m. = moëlle; p. = parenchyme; p.' = cellules parenchymatiques non-épaissies entre les vaisseaux spiralés; pb. = barres étayées entre les parties de liber mou; r. = écorce; s. = tubes criblés; st.^{1}, st.^{2}, etc. = couches de cellules sclérenchymatiques de la 1ère, de la 2ème zone, etc.; x.^{1}, x.^{2}, etc. = xylème de la 1ère, 2ème zone, etc.

AVICENNIA NITIDA L.

Planche IV.

Fig. 1. Coupe transversale un peu au-dessous de la pointe de la tige ($\frac{480}{1}$).
— 2. Coupe transversale un peu plus bas ($\frac{480}{1}$).
— 3. Cellule libriforme après la macération ($\frac{480}{1}$).
— 4. Coupe radiale par la partie de la tige le plus près de la moëlle ($\frac{480}{1}$).
— 5. Cellules, ressemblant aux cellules adjonctives, des barres étayantes du liber mou, après la macération ($\frac{260}{1}$).
— 6. Cellules libriformes sur le point de se dépasser dans la croisssance, après la macération ($\frac{480}{1}$).
— 7. Courte cellule sclérenchymatique des faisceaux du liber mou ($\frac{480}{1}$).
— 8. Stomate ($\frac{480}{1}$).
— 9. Coupe transversale du nerf central de la feuille (un peu grossie).

Fig. 10. Coupe transversale de l'épiderme de la feuille après le traitement par le chlorure de zinc iodé et l'acide sulfurique ($\frac{480}{1}$).
— 11. Cellules de rayons parenchymatiques ($\frac{480}{1}$).
— 12. Cellule libriforme après la macération ($\frac{160}{1}$).
— 13. Commencement de formation de la 2ème zone.
— 14. Coupe transversale d'une partie d'une tige à trois zones (faiblement grossie).
— 15. Coupe tangentielle montrant l'origine des barres qui étaeyent les fibres de liber mou ($\frac{160}{1}$).
— 16. Liber mou ($\frac{480}{1}$).
— 17. Coupe radiale à travers les cellules sclérenchymatiques de la 2ème zone ($\frac{180}{1}$).
— 18. Faisceau libérien dans la première zone après la lignification des barres étayées; la 2ème zone commence à se former ($\frac{480}{1}$).
— 19. Liège. Coupe transversale d'une jeune tige ($\frac{480}{1}$).

Planche V.

— 20, 21. Coupe transversale de la 2ème zone ($\frac{480}{1}$).
— 22. Commencement de formation de la 3ème zone ($\frac{480}{1}$).
— 23. Coupe transversale de la 3ème zone ($\frac{480}{1}$).
— 24. Coupe transversale à travers la pétiole (un peu grossie).
— 25. Coupe transversale à travers un faisceau libérien dans la moëlle de la pétiole ($\frac{480}{1}$).
— 26. Collétères au milieu d'un creux du côté de la pétiol. tournant vers le bourgeon axillaire.
— 27. Poils sur la surface de la feuille ($\frac{480}{1}$).
— 28. Poils sur les bords du creux de la pétiole ($\frac{160}{1}$)

Indholdsfortegnelse.

(Table des matières.)

Side

Bestyrelsen: Den botaniske Forenings Virksomhed i Aarene 1880 og 1881 .... 1.

Joh. Lange, Professor, Dr. phil.; Udvalg af de i senere Aar i Universitetets botaniske Have og flere andre Haver dyrkede nye Arter. IV. (Hertil Tavle I—III.) .... 17.

N. Wille, Kandidat: Om Stammens og Bladets Bygning hos Avicennia nitida L. .... 33.

M. Halldórsson Fridriksson, Cand. med. et chir.: Om Islands Flora, kritiske og supplerende Bemærkninger til Hr. Adjunkt Chr. Grønlunds »Islands Flora« .... 45.

O. G. Petersen, Docent, Dr. phil.: Bemærkninger til et Manuscript af H. C. Lyngbye om Hesseløens Flora .... 79.

Chr. Grønlund, Adjunkt; Modkritik i Anledning af Hr. Cand. med. Halldórsson Fridrikssons kritiske Bemærkninger om min »Islands Flora« .... 83.

E. Petit, Justitsraad: Om Møens Flora .... 132.

N. H. Bergstedt, Lærer: Bornholms Flora I. (Med et Kort). 133.

C. Jensen, Analoge Variationer hos Sphagnaceerne .... 199.

Register over de udførligere omtalte Planter .... 210.

Résumé français:

N. Wille: Sur la structure de la tige et de la feuille de l'Avicenni nitida L. (Avec les planches IV et V.) (1)

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES
3 9088 01698 7158